

การวิเคราะห์กระบวนการและปัจจัยของการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์:
การวิจัยพหุกรณีศึกษา



นางสาวจริยาพร ทองดี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2556

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR) are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

AN ANALYSIS OF PROCESS AND FACTORS OF QUALITY ASSESSMENT OF
EDUCATION GRADUATES OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: MULTIPLE CASE
STUDY RESEARCH

Miss Jariyaporn Thongdee

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Educational Research

Methodology

Department of Educational Research and Psychology

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2013

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การวิเคราะห์กระบวนการและปัจจัยของการประเมิน

คุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์: การวิจัยพหุกรณีศึกษา

โดย

นางสาวจริยาพร ทองดี

สาขาวิชา

วิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร.สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์บัณฑิต

.....คณบดีคณะครุศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิตา รัชกุลเมือง)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ดร.วิษณุ ทรัพย์สมบัติ)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

จริยพร ทองดี : การวิเคราะห์กระบวนการและปัจจัยของการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์: การวิจัยพหุกรณีศึกษา. (AN ANALYSIS OF PROCESS AND FACTORS OF QUALITY ASSESSMENT OF EDUCATION GRADUATES OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: MULTIPLE CASE STUDY RESEARCH) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รศ. ดร.สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา, 161 หน้า.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ของสถาบันอุดมศึกษา 2 แห่ง ที่มีพันธกิจหลักแตกต่างกัน แห่งหนึ่งเน้นการวิจัยอีกแห่งหนึ่งเน้นการพัฒนาสังคม วิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุกรณีศึกษา เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร แนวทางการสัมภาษณ์ และแนวทางการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ผลการวิจัยพบว่า

1. กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษา มี 4 ขั้นตอน ดังนี้ (1) การวางแผนและเตรียมความพร้อม ของทั้งสองสถาบันมีการประชุมวางแผนก่อนการประเมินคุณภาพบัณฑิต (2) การกำหนดมาตรฐานและเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพบัณฑิต ของทั้งสองสถาบันมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินคุณภาพบัณฑิตตามเกณฑ์การรับรองของคุรุสภา ในมาตรฐานบัณฑิต 4 ด้าน (3) การประเมินคุณภาพบัณฑิต สถาบันทั้งสองมีการประเมินคุณภาพบัณฑิตทั้ง 4 ด้าน ดังนี้ ด้านความรู้ ทั้งสองสถาบันมีการประเมินผลตามเกณฑ์ที่มหาวิทยาลัยกำหนด โดยการสำเร็จการศึกษาต้องเรียนครบตามหลักสูตรและสอบได้คะแนนเฉลี่ยสะสม 2.00 ขึ้นไป มหาวิทยาลัยเน้นการวิจัย เน้นให้นิสิตมีความลึกซึ้งและเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เรียน คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประยุกต์ใช้ความรู้อย่างเป็นระบบ สร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ตามกระบวนการของการวิจัยเป็นฐาน มหาวิทยาลัยเน้นการพัฒนาสังคม เน้นให้นักศึกษามีความรู้จากสถานการณ์จริง แก้ไขปัญหา สร้างองค์ความรู้และมีปฏิสัมพันธ์ส่วนร่วมกับชุมชน ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ของทั้งสองสถาบัน มีคู่มือสำหรับการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา การวัดผลและประเมินผลอย่างเป็นระบบ มหาวิทยาลัยเน้นการวิจัย ประเมิน 2 ด้าน คือ ด้านทักษะ และด้านสมรรถนะ ส่วนมหาวิทยาลัยเน้นการพัฒนาสังคม ประเมินในด้านสมรรถภาพการสอน ด้านการปฏิบัติตน ของทั้งสองสถาบันเน้นให้บัณฑิตครุศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่คณะกรรมการกำหนด สอดแทรกจรรยาบรรณของวิชาชีพในการจัดการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยเน้นการวิจัย มีการประเมินผลด้านลักษณะครูที่ดี ส่วนมหาวิทยาลัยเน้นการพัฒนาสังคม ประเมินผลการปฏิบัติตนและผลงานในหน้าที่ครู ควบคู่กับการประเมินด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู ของทั้งสองสถาบันจัดให้มีกิจกรรมการพัฒนาคูณลักษณะความเป็นครู ในชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 5 และเป็นการบังคับให้เข้าร่วมกิจกรรม มีการบันทึกการเข้าร่วมกิจกรรม มหาวิทยาลัยเน้นการวิจัย เน้นกิจกรรมด้านวิชาการ ให้นิสิตได้เข้าร่วมเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และการเป็นผู้นำทางวิชาการ มหาวิทยาลัยเน้นการพัฒนาสังคม เน้นกิจกรรมด้านเสริมความศรัทธาในวิชาชีพครูและกิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพ ให้นักศึกษาได้เตรียมความพร้อมในการเข้าไปมีส่วนร่วมในบริการวิชาการและวิชาชีพแก่สังคม 4) รายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิต พบว่าสถาบันทั้งสองแห่งมีการรายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิตทั้ง 4 ด้านอย่างเป็นรูปธรรม

2. ปัจจัยสนับสนุนของทั้งสองสถาบันคล้ายกัน คือ การดำเนินการอย่างเป็นระบบ อาจารย์มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการวัดผลและและการประเมินผลการศึกษาเป็นไปตามข้อบังคับสภามหาวิทยาลัย

3. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค สำหรับมหาวิทยาลัยเน้นการวิจัย คือ การมีภาระงานมากขึ้นของอาจารย์ เพราะต้องปรับการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงปัจจุบัน และกิจกรรมเสริมความเป็นครูต้องหลากหลายให้สอดคล้องกับความต้องการนิสิต ส่วนมหาวิทยาลัยเน้นการพัฒนาสังคม คือ กิจกรรมการเสริมสร้างบุคลิกภาพและจิตสำนึกความเป็นครูยังไม่เพียงพอกับความต้องการของนักศึกษา

ภาควิชา วิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

ลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชา วิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ปีการศึกษา 2556

5383814927 : MAJOR EDUCATIONAL RESEARCH METHODOLOGY

KEYWORDS: ASSESSMENT / QUALITY OF EDUCATION GRADUATES / HIGHER EDUCATION INSTITUTION / MULTIPLE CASE STUDY RESEARCH

JARIYAPORN THONGDEE: AN ANALYSIS OF PROCESS AND FACTORS OF QUALITY ASSESSMENT OF EDUCATION GRADUATES OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: MULTIPLE CASE STUDY RESEARCH. ADVISOR: ASSOC. PROF. DR.SIRIPAARN SUWANMONKHA, 161 pp.

The objectives of this research were to analyze and compare qualities assessment process of education graduates of higher education institutions with different main mission. A multiple case study research was employed. The case study consists of 2 higher education institutions with different main missions: a research university and a community development university. Research instruments included a document analysis guideline, the interview guide and a focus group guideline. The analysis included content analysis and creation of inductive inference. The research results were as follows:

1. The process of quality assessment of education graduates of higher education institution consisted of 4 stages. (1) In the planning and preparation stage, The two institutions planned and readiness of the faculty before graduates assessment (2) In The establishing standards and criteria stages, The institution set the standard and the criteria corresponding to 4 aspects of graduate quality standards of The Teachers' Council of Thailand (3) In the quality assessment of graduates stage, The institution assessed the 4 aspect as follow. The knowledge aspect had to the curriculum university with G.P.A. not leases than 2.00. The research university expertise in the field of study, analyze, synthesize and apply knowledge. The community development university focus on real solving situation and build up knowledge, interaction and social community. Regarding internship in school, The institutions provided practice manual, assessment and measurement by systematically. The institution with focus on productive graduates and research evaluated in 2 aspect; skill and competency. The community development university assessment competency of teaching. Both of institutions aimed on graduates to gain suitable qualification and meet with education faculty criteria, added professional ethic in teaching. The research university consisted assessment of good qualification for teacher, the community development university provided practice evaluated and performance of teacher task along with internship assessment in school. Regarding development of teacher qualification, the both of institutions consisted development of teacher qualification by support activity good manner of teacher for year 1 to year 5 and was forced to be participation, activity recorded. The institution with focus on productive graduates and research aimed academic activity to provide student attention in order to develop and strengthen learning student and academic leadership. The community development university aimed activity in order to boost up faith in profession and personality development activity, prepared readiness of student to be participates in academic and professional service provider. (4) The result of the graduates quality assessment of graduates stage, The institutions have report of 4 aspect graduates quality assessment.

2. The support factor, both of institution consisted in common direction such as implement as a systematic, knowledge exchange and discussion among teachers, measurement and assessment of education in accordance with regulation of institution council.

3. The obstruction factor for The research university was the further workload of teacher due to adjust the learning process and assessment in accordance to meet with current situation and diversity of teacher manner would be required to match with requirement of student. The community development university, the strengthening of personality activity and teacher awareness were not sufficient to meet requirement of student.

Department: Educational Research and Psychology

Student's Signature

Field of Study: Educational Research Methodology

Advisor's Signature

Academic Year: 2013

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างดี ด้วยความเมตตากรุณาอย่างสูงยิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร.สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ให้โอกาสผู้วิจัยได้รับความรู้ และข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์อย่างเต็มที่ รวมทั้งเสียสละแรงกาย แรงใจ และเวลาในการให้คำแนะนำปรึกษา พร้อมทั้งให้กำลังใจคอยติดตามความก้าวหน้าช่วยแก้ไขข้อบกพร่องทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์อย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ ดร.วิษณุ ทรัพย์สมบัติ กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย ที่ให้ความกรุณาเสียสละเวลา และให้คำแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษาทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ อันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณผู้บริหาร คณาจารย์ นิสิต นักศึกษาทุกคนของสถาบันอุดมศึกษากรณีศึกษาทั้ง 2 แห่ง ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ ดร.พรศรี ฉิมแก้ว ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานวิชาชีพ คุณกรรณิการ์ บารมี ผู้อำนวยการกลุ่มมาตรฐานการประกอบวิชาชีพ และพี่-น้อง กลุ่มมาตรฐานการประกอบวิชาชีพ รวมทั้งคุณธนพล บุญพลอย น้องสาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยทางการศึกษา และอีกหลายท่านที่มีได้เอ่ยนาม ที่คอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา และเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา

ท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณครอบครัวทองดี และครอบครัวสถาปนศิริ คุณพ่อนาวา อากาศเอกไพจิตร ทองดี คุณแม่ศิริพร ทองดี คุณแม่อุษา สถาปนศิริ และคุณอภิเดช สถาปนศิริ ผู้ซึ่งคอยเป็นกำลังใจ ผลักดัน สนับสนุน ให้ความรักและความห่วงใย ให้ผู้วิจัยมีความพยายาม มุ่งมั่น และอดทนต่ออุปสรรคโดยไม่ย่อท้อด้วยดีเสมอมา

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญแผนภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามวิจัย.....	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะวิชาชีพครูและการผลิตบัณฑิต.....	5
ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการประเมิน.....	12
ตารางที่ 2.1 เปรียบเทียบขั้นตอนการประเมินผลมุ่งเน้นผลลัพธ์.....	13
ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพบัณฑิต.....	16
ตอนที่ 4 การวิจัยพหุกรณีศึกษา.....	37
ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	49
ตอนที่ 6 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	51
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	53
การเลือกกรณีศึกษา.....	53
แหล่งข้อมูลในการศึกษา.....	54
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	56
ขั้นตอนในการดำเนินการเก็บข้อมูล.....	57
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	64

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	66
ตอนที่ 1 กรณีศึกษาที่ 1	67
1.1 บริบทของสถาบันอุดมศึกษา.....	67
1.2 กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์.....	69
1.3 ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการประเมินคุณภาพบัณฑิต	88
ตอนที่ 2 กรณีศึกษาที่ 2.....	91
2.1 บริบทของสถาบันอุดมศึกษา.....	91
2.2 กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์.....	92
2.3 ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการประเมินคุณภาพบัณฑิต	112
ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ปัจจัยสนับสนุน ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษา ที่มีพันธกิจหลักแตกต่างกัน	115
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	122
สรุปผลการวิจัย	122
อภิปรายผลการวิจัย	132
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	136
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	137
รายการอ้างอิง	138
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือ	143
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	145
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	161

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	เปรียบเทียบขั้นตอนการประเมินผลมุ่งเน้นผลลัพธ์.....	13
2.2	สรุปจำนวนสถาบันการศึกษาและจำนวนหลักสูตรที่ได้รับรองปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี)จากคุรุสภา.....	29
2.3	สรุปจำนวนหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) จำแนกตามสาขาวิชาเอกหรือวิชาเฉพาะ.....	29
4.1	โครงสร้างหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (5 ปี) สาขาวิชาการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2552 ตามเกณฑ์การรับรองปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี).....	73
4.2	การจัดการศึกษารายวิชาที่นำมาเทียบมาตรฐานวิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 5.....	74
4.3	การจัดการศึกษารายวิชาการปฏิบัติการวิชาชีพ.....	77
4.4	กิจกรรมเสริมความเป็นครูตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี).....	81
4.5	กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ของกรณีศึกษาที่ 1.....	84
4.6	โครงสร้างหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (5 ปี) สาขาวิชาการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2552 ตามเกณฑ์การรับรองปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี).....	96
4.7	การจัดการศึกษารายวิชาที่นำมาเทียบมาตรฐานวิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 5.....	97
4.8	การจัดการศึกษารายวิชาการปฏิบัติงานวิชาชีพครูชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 และรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ในชั้นปีที่ 5.....	101
4.9	กิจกรรมการเสริมสร้างบุคลิกภาพและจิตสำนึกความเป็นครู.....	104
4.10	กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ของกรณีศึกษาที่ 2.....	107
4.11	การเปรียบเทียบกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ปัจจัยสนับสนุน ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษาที่มีพันธกิจหลักแตกต่างกัน.....	116

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
2.1	รูปแบบการผลิตครูแบบไตรภาคี.....	9
2.2	ความเชื่อมโยงระหว่างมาตรฐานการศึกษาหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องและการ ประกันคุณภาพผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพการศึกษา.....	22
2.3	ความเชื่อมโยงระหว่างการประกันคุณภาพการศึกษาภายในกับการประเมิน คุณภาพการศึกษายานอก.....	23
2.4	กระบวนการรับรองปริญญาทางการศึกษาเพื่อขอรับใบอนุญาตประกอบ วิชาชีพ.....	25
2.5	ระบบการศึกษาของฟินแลนด์.....	33
2.6	ระบบการศึกษาของสิงคโปร์.....	36
2.7	องค์ประกอบและขั้นตอนในการวางแผนการวิจัยเชิงคุณภาพ.....	39
2.8	ความต่อเนื่องและเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของการวิเคราะห์ข้อมูล.....	41
2.9	การเรียงคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม.....	44
2.10	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	52
4.1	รูปแบบกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ของกรณีศึกษาที่ 1.....	87
4.2	รูปแบบกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ของกรณีศึกษาที่ 2.....	111

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ครูเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญมากในการปฏิรูปการศึกษาประสบความสำเร็จและเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพราะครูถือว่าเป็นผู้ใกล้ชิดและเป็นผู้ที่ต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ให้กับผู้เรียน กระบวนการผลิตและพัฒนาครูให้มีคุณภาพจึงมีความสำคัญ ดังจะเห็นได้จากมาตรา 52 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ระบุไว้ว่ากระทรวงศึกษาธิการ “ต้องส่งเสริมให้มีระบบกระบวนการผลิต การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู ให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

ปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี อิทธิพลของสื่อสารมวลชน ระบบการศึกษา รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของสังคม วัฒนธรรม และความคิดทำให้เด็ก เยาวชน และนิสิตนักศึกษาในวันนี้มีความเปลี่ยนแปลงทั้งในมิติการใช้ชีวิต การเรียนรู้ ครอบครัวยุคใหม่ ตลอดจนภาวะเสี่ยงต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นเหตุให้เกิดความไม่สอดคล้องระหว่างการศึกษากับชีวิตจริง และทักษะอาชีพที่พึงประสงค์ในอนาคต การก้าวสู่ทศวรรษที่สองของการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาจึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาปรับปรุง และสานต่อ โดยเฉพาะด้านคุณภาพผู้เรียน ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ รวมทั้งการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา จากรายงานผลการประเมิน PISA (Program for International Student Assessment) 2012 พบว่า เด็กไทยมีคะแนนวิชาคณิตศาสตร์ การอ่าน และวิทยาศาสตร์ ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมาตรฐาน และต่ำกว่าเด็กเวียดนามที่เข้าร่วมการประเมินครั้งแรก แต่ก็ยังถือว่าผลการประเมินอยู่ในระดับสูงขึ้นเมื่อเทียบกับปี ค.ศ. 2009 ซึ่งชี้เป็นนัยว่า คุณภาพการศึกษาของไทยยังห่างไกลจากความเป็นเลิศ ความพยายามที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษายังคงเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องดำเนินต่อไป (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2556)

การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552 - 2561) “ให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ” นโยบายและยุทธศาสตร์ในระยะเร่งด่วน(พ.ศ. 2554 - 2555) ด้านกระบวนการเรียนรู้ใหม่ มีการปรับหลักสูตรและการจัดกระบวนการเรียนการสอนและประเมินผลในรูปแบบใหม่ โดยเน้นกิจกรรมและการปฏิบัติงานจริงมากขึ้น เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และใฝ่ดี รวมทั้งกำหนดจุดเน้นพัฒนาผู้เรียนแต่ละระดับให้ชัดเจน ด้านครูยุคใหม่/ครูพันธุ์ใหม่และครูสาขาขาดแคลนเร่งรัดให้มีการผลิต โดยมีการสรรหาและคัดกรองจากคนที่มีจิตวิญญาณครู คนดี คนเก่งอยากเป็นครู ในปัจจุบันคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ หลายแห่งกำลังประสบปัญหา โดยจากผลการวิจัยภาวะวิกฤติและยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ เพื่อปฏิรูปการศึกษาในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 9-10 (พ.ศ. 2545-2554) พบว่า คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ มีภาวะวิกฤติ 3 ประการ คือ 1) จำนวนบัณฑิตไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง 2) สัดส่วนอาจารย์ต่อนักศึกษา

ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ 3) อาจารย์เกษียณอายุราชการ และจากผลการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับอุดมศึกษาในรอบสอง (พ.ศ. 2549-2553) ในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มสาขาวิชาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ส่วนใหญ่มีผลการประเมินอยู่ในระดับดี เมื่อจำแนกตามกลุ่มเน้นการผลิตบัณฑิตและวิจัย ซึ่งเป็นกลุ่มสถาบันที่ปฏิบัติพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษา โดยเน้นด้านการผลิตบัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษา และวิจัยสร้างความรู้ใหม่เพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการในทุกภารกิจ และ เผยแพร่ความรู้ไปสู่ผู้ใช้ทั้งระดับชาติและนานาชาติโดยมุ่งสู่ความทันสมัย และสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล พบว่า มาตรฐานคุณภาพบัณฑิต มีค่าเฉลี่ยผลการประเมิน 4.29 ผลการประเมินอยู่ในระดับดี ส่วนกลุ่มเน้นการผลิตบัณฑิตและพัฒนาสังคม ซึ่งเป็นกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาที่ได้ปฏิบัติพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษาโดยการผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่ ผลิตบัณฑิตระดับสูงในบางสาขาวิชาและเน้นการพัฒนาสังคม โดยการประยุกต์ความรู้เพื่อบริการวิชาการ/วิชาชีพแก่สังคม พบว่า มาตรฐานคุณภาพบัณฑิต มีค่าเฉลี่ยผลการประเมิน 3.98 ผลการประเมินอยู่ในระดับดี เช่นกัน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2554) จากการสรุปผลการปฏิรูปการศึกษาตั้งแต่ปี 2542 เป็นต้นมา พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษามีความสามารถและสมรรถนะยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้และขาดทักษะความรู้พื้นฐานที่จำเป็น และผู้เรียนเลือกที่จะเรียนคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์เป็นอันดับสุดท้าย เมื่อสอบเข้าสาขาอื่นไม่ได้ ทำให้ไม่ได้คนเก่งมาเป็นครู (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554)

คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ มีบทบาทโดยตรงในการในการผลิตและพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานบัณฑิต ที่ต้องมีความรู้และประสบการณ์วิชาชีพเพียงพอ มีการปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ และมีคุณลักษณะความเป็นครูที่ดี สอดคล้องกับพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 49 ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ พ.ศ. 2548 และแผนการจัดการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2549) ที่กำหนดคุณสมบัติที่จะได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ตลอดจนรองรับการประกันคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก ในส่วนของการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษา มีหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบการประเมินในหลายหน่วยงาน อาทิเช่น สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) และสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ซึ่งแต่ละหน่วยงานมีระบบการประเมินคุณภาพซ้ำซ้อนกัน และมีความแตกต่างกันในส่วนของเกณฑ์ในการพิจารณาให้การรับรอง ซึ่งทำให้สถาบันอุดมศึกษาที่ต้องเข้ารับการประเมิน มีภาระงานมากขึ้นในการจัดเตรียมข้อมูล

จากความสำคัญของการผลิตบัณฑิตสาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ และปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพบัณฑิตดังกล่าว ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเชิงลึก เพื่อจะได้วิเคราะห์กระบวนการปัจจัยทั้งที่สนับสนุน และเป็นอุปสรรคในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเฉพาะสถาบันอุดมศึกษา 2 แห่ง โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากสถาบันอุดมศึกษาที่มีหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) เป็นสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มมหาวิทยาลัยเน้นการผลิตบัณฑิตและวิจัย และกลุ่มเน้นผลิตบัณฑิตและพัฒนาสังคม ที่ผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ของคณะกรรมการการอุดมศึกษา และผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกระดับอุดมศึกษา รอบที่ 2 มาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิต อยู่ในเกณฑ์ดี ของ

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา เพื่อจะได้ศึกษาในหลากหลายแนวทาง ด้วยหวังว่าผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลที่สะท้อนถึงแนวทางในการดำเนินงาน กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตครุต้นแบบที่ดีของสถาบันอุดมศึกษา และเป็นแนวทางการปรับปรุงคุณภาพบัณฑิตครูของสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ ที่นำไปสู่การผลิตบัณฑิตครูที่มีคุณภาพของประเทศต่อไป

คำถามวิจัย

1. สาขาครุศาสตร์มีกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตอย่างไร
2. มีปัจจัยใดบ้างที่สนับสนุน และเป็นอุปสรรคในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์
3. สถาบันอุดมศึกษาที่มีพันธกิจหลักแตกต่างกัน มีกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ปัจจัยสนับสนุน ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการ ปัจจัยทั้งที่สนับสนุน และเป็นอุปสรรคในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์
2. เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการ ปัจจัยทั้งที่สนับสนุน และเป็นอุปสรรคในการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษาที่มีพันธกิจหลักแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุกรณีศึกษา (Multiple Case Study) ซึ่งคัดเลือกจากสถาบันอุดมศึกษาที่มีหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) เป็นสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มมหาวิทยาลัยเน้นการผลิตบัณฑิตและวิจัย และกลุ่มเน้นผลิตบัณฑิตและพัฒนาสังคม ที่ผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ของคณะกรรมการการอุดมศึกษา และผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกระดับอุดมศึกษา รอบที่ 2 มาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิต อยู่ในเกณฑ์ดี ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จำนวน 2 แห่ง
2. การวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่มุ่งศึกษากระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ปัจจัยสนับสนุน ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

บัณฑิต หมายถึง บัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) จากสถาบันอุดมศึกษา

มาตรฐานการศึกษา หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา

กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิต หมายถึง ขั้นตอนในการดำเนินการประเมินคุณภาพบัณฑิต อันประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผนและเตรียมความพร้อม 2) การกำหนดมาตรฐานและเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพบัณฑิต 3) การประเมินคุณภาพบัณฑิต 4) การรายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิต

ปัจจัยสนับสนุนในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิต หมายถึง สิ่งที่ช่วยให้การดำเนินงานในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ประสบความสำเร็จ

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิต หมายถึง สิ่งที่ทำให้การดำเนินงานในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ไม่ประสบความสำเร็จ

การวิจัยพหุกรณีศึกษา หมายถึง วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดระบบของข้อมูลจากกรณีตัวอย่างในการวิจัยตั้งแต่ 2 กรณีตัวอย่างขึ้นไป เพื่อทำความเข้าใจสิ่งที่ต้องการศึกษาได้อย่างลึกซึ้ง และสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับบริบทที่ใกล้เคียงได้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับสถาบันอุดมศึกษานำไปใช้พัฒนากระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ให้มีคุณภาพสูงขึ้น

2. ได้ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยทั้งที่สนับสนุนและเป็นอุปสรรคในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์กระบวนการและปัจจัยของการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยเนื้อหา 6 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะวิชาชีพครูและการผลิตบัณฑิต
- ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการประเมิน
- ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพบัณฑิต
- ตอนที่ 4 การวิจัยพหุกรณีศึกษา
- ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ตอนที่ 6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะวิชาชีพครูและการผลิตบัณฑิต

1.1 ความเป็นมาและพัฒนาการการผลิตครูของสถาบันผลิตครูในประเทศไทย

พุทธศักราช 2435 เป็นปีแรกที่มีการจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูมาจนกระทั่งปัจจุบัน สถาบันฝึกหัดครูได้รับการพัฒนาโดยลำดับ ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ในระยะแรกการผลิตครูไม่เพียงพอกับความต้องการ ทำให้ต้องเพิ่มจำนวนสถาบันฝึกหัดครูให้มากขึ้นทั้งส่วนกลางและภูมิภาค เนื่องจากการเพิ่มของจำนวนประชากรและความต้องการการศึกษาของประชาชน ทำให้ผู้ปกครองนิยมส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในระบบโรงเรียน จึงเกิดการขยายตัวของโรงเรียนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและความต้องการครูก็เพิ่มตามไปด้วย ต่อมาประเทศไทยมีการวางแผนครอบครัวมากขึ้น ทำให้อัตราการเกิดลดลงอย่างรวดเร็ว จำนวนนักเรียนลดลงไปด้วย จนเกิดผลกระทบทำให้การผลิตครูของสถาบันฝึกหัดครูเกินความจำเป็น จึงเกิดนโยบายการผลิตครูโดยลดปริมาณลงแต่เน้นที่คุณภาพ (กรมการฝึกหัดครู, 2535) สถาบันฝึกหัดครูในประเทศไทยจึงมีพัฒนาการ ดังนี้

ช่วงที่ 1 พ.ศ. 2435 – 2496 เป็นระยะการจัดตั้งสถาบันฝึกหัดครูอย่างเป็นระบบ สถาบันการฝึกหัดครูได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านการบริหารงาน หลักสูตร บุคลากร อาคาร สถานที่และวัสดุครุภัณฑ์ การผลิตครูเกือบทั้งหมดอยู่ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี คือเปิดสอนหลักสูตรครูประกาศนียบัตรจังหวัด (ว.), หลักสูตรครูมูล (ป.), หลักสูตรครูประถม (ป.ป.), หลักสูตรประโยคครูมัธยม (ป.ม.), หลักสูตรครูประถมกสิกรรม (ป.ป.ก.), หลักสูตรครูอาชีพศึกษาชาย-หญิง, ประถม-มัธยม (ป.ป.ช., ป.ม.ช.) ยกเว้นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ให้ผู้ที่เรียนหลักสูตรครูมัธยม ได้รับประกาศนียบัตรครูชั้นสูง (ป.ม.) ในระยะแรก และต่อมาให้ได้รับปริญญาครุศาสตร์บัณฑิต (ค.บ.)

ช่วงที่ 2 พ.ศ. 2497 – 2535 เป็นระยะการขยายตัวและการเปลี่ยนแปลงของสถาบันฝึกหัดครู มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และพัฒนาหลักสูตรขึ้นอย่างมาก วิทยาลัยครูที่สอนหลักสูตรครูระดับประถมเปลี่ยนเป็นหลักสูตร ป.กศ. ต้น และป.กศ.สูง และต่อมาขึ้นถึงระดับปริญญาตรี สำหรับสถาบันฝึกหัดครูสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย มีการผลิตครูทั้งในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก โดยให้ชื่อหลักสูตรว่า ครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ หรือการศึกษา

ช่วงที่ 3 พ.ศ. 2536 – 2546 ประเทศไทยเริ่มผลิตครูระดับปริญญาตรี(4 ปี) ขึ้นมา โดยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ผลิตเป็นแห่งแรก และขยายออกสู่ต่างจังหวัดครั้งแรกที่บางแสน ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม แล้วก็พัฒนาการมาเรื่อยๆ ในส่วนของวิทยาลัยครูที่ตั้งขึ้นมาก็มีการปรับให้เรียนหลักสูตร 4 ปี เป็นปริญญาตรีทั้งหมด แล้วขยายออกไปสู่คณะศึกษาศาสตร์ในมหาวิทยาลัยอื่นๆ ทั่วประเทศ ก็เรียนหลักสูตรนี้ทั้งหมด พบว่ามีปัญหาครูไทยขาดคุณภาพ เนื่องจากคนที่เข้ามาเรียนส่วนใหญ่ไม่ใช่เด็กเก่ง หรือบางคนเรียนสาขาอื่นมาแต่ไม่จบจึงมาเรียนครุภาคค่ำ ทำให้ได้ครูไม่มีคุณภาพ

ช่วงที่ 4 พ.ศ. 2547 – ปัจจุบัน เป็นระยะการปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ โดยมีการเสนอแนะให้ปรับปรุงเป็นหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 6 ปี มีการฝึกหัดครูด้านวิชาการเป็นเวลา 5 ปี และฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษาเป็นเวลา 1 ปี แต่ส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย เนื่องจากใช้เวลาเรียนนานเกินไป จึงมีการประชุมสภาคณบดีคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ เพื่อตัดสินใจคัดเลือกหลักสูตรการผลิตครูและมีมติให้ใช้เวลาเรียน 5 ปี (สำนักงานพัฒนาการฝึกหัดครู, 2544) และได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีให้ดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา 2547 เป็นต้นไป

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของวิชาชีพครู

วิจิตร ศรีสอ้าน (2535) ได้อธิบายถึงลักษณะของวิชาชีพครูที่เป็นวิชาชีพชั้นสูง มีอยู่ 6 ลักษณะ ดังนี้

1) วิชาชีพชั้นสูง ต้องมีบริการที่ให้แก่สังคมที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงและจำเป็น (Social Service) วิชาชีพหลักๆในแต่ละวิชาชีพต่างก็มีบริการให้แก่สังคมเป็นการเฉพาะของแต่ละวิชาชีพไม่ซ้ำซ้อนกัน

2) สมาชิกของวิชาชีพชั้นสูง ต้องใช้วิธีแห่งปัญญาในการให้บริการ (Intellectual Service) การวินิจฉัยตัดสินใจในการปฏิบัติต่อผู้รับบริการของวิชาชีพนั้น โดยต้องอาศัยความรู้ ความคิดและสติปัญญาเป็นพื้นฐานสำคัญ มากกว่าการใช้ทักษะและความชำนาญแต่เพียงอย่างเดียว

3) สมาชิกของวิชาชีพชั้นสูง ต้องได้รับการศึกษาอบรมให้ความรู้กว้างขวางลึกซึ้งในระยเวลานานพอสมควร (Long Period of Training) เพื่อเป็นหลักประกันแก่ผู้รับบริการว่าผู้ให้บริการสามารถให้บริการที่มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพ เพราะว่ามีการศึกษาอบรมมาพอ

4) สมาชิกของวิชาชีพชั้นสูง ต้องมีเสรีภาพในการใช้วิชาชีพนั้นๆตามมาตรฐานวิชาชีพ (Professional Autonomy) การวินิจฉัยในการให้บริการภายในขอบเขตของวิชาชีพแต่ละวิชาชีพ จึงควรมีเสรีภาพในการให้บริการ โดยปราศจากการแทรกแซงจากบุคคลภายนอก

5) วิชาชีพชั้นสูง ต้องมีจรรยาบรรณ (Professional Ethics) เป็นแนวทางของการปฏิบัติวิชาชีพ ผู้ที่ละเมิดจรรยาบรรณจะต้องได้รับการลงโทษ กรณีร้ายแรงถูกเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพได้

6) วิชาชีพชั้นสูง ต้องมีสถาบันวิชาชีพเป็นแหล่งกลางในการสร้างสรรค์จรรยาบรรณมาตรฐานวิชาชีพ (Professional Institution) สถาบันหรือองค์กรวิชาชีพเป็นแหล่งกลางในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของวิชาชีพ

พวงทอง พุ่มอยู่ (2540) ได้อธิบายถึงลักษณะของวิชาชีพครู มีอยู่ 6 ลักษณะ ดังนี้

1) มีบริการที่ให้แก่สังคมที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงและจำเป็น (Social Service) เน้นหนักด้านการบริการต่อสังคมมากกว่าการหาผลประโยชน์ต่อผู้รับบริการ

2) เป็นผู้ใช้วิธีการแห่งปัญญาในการให้บริการ (Intellectual Method) การวินิจฉัยตัดสินใจในการปฏิบัติต่อผู้รับบริการ โดยต้องอาศัยความรู้ ความคิดและสติปัญญาเป็นพื้นฐานสำคัญมากกว่าการใช้ทักษะและความชำนาญแต่เพียงอย่างเดียว

3) เป็นผู้ได้รับการศึกษาอบรมให้ความรู้กว้างขวางลึกซึ้ง โดยใช้ระยะเวลายาวนานพอสมควร (Long Period of Training) อย่างน้อยต้องได้รับการศึกษาในสาขาวิชานั้นๆ ไม่นำต่ำกว่าระดับปริญญาตรี และใช้เวลามากกว่า 4 ปี หลังจากมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อเป็นหลักประกันแก่ผู้รับบริการว่าผู้ให้บริการสามารถให้บริการที่มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพ

4) เป็นผู้มีความเสรีภาพในการใช้วิชาชีพนั้นๆ ตามมาตรฐานวิชาชีพ (Professional Autonomy) จะต้องเป็นผู้มีความเสรีภาพและใช้เสรีภาพทางวิชาชีพเป็นความรับผิดชอบ เมื่อได้รับการศึกษาอบรมมาดีพอแล้วก็ต้องวินิจฉัยให้บริการได้อย่างถูกต้อง

5) วิชาชีพชั้นสูง ต้องมีจรรยาบรรณ (Professional Ethics) เป็นแนวทางของการปฏิบัติหน้าที่ตามวิชาชีพที่ได้ศึกษามาและหากมีผู้ละเมิดจรรยาบรรณจะต้องได้รับโทษตามความผิดเป็นรายกรณีไป

6) จะต้องมีสถาบันวิชาชีพเป็นแหล่งกลางในการสร้างสรรค์จรรยาบรรณมาตรฐานวิชาชีพ (Professional Institution) สถาบันหรือองค์กรวิชาชีพเป็นแหล่งกลางในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วย 2 ลักษณะ คือ 1) เป็นสถาบันควบคุมและพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติวิชาชีพ และ 2) เป็นสมาคมวิชาชีพ

สรุปได้ว่า คุณลักษณะของวิชาชีพครูที่เป็นวิชาชีพชั้นสูง ต้องใช้เทคนิควิธีการแห่งปัญญาในการให้บริการแก่สังคม โดยผู้ให้บริการต้องได้รับการศึกษาอบรมให้มีความรู้กว้างขวางลึกซึ้ง มีความเป็นอิสระและมีเสรีภาพในการใช้วิชาชีพ โดยต้องเป็นผู้มีจรรยาบรรณ และมีสถาบันหรือองค์กรวิชาชีพเป็นแหล่งกลางในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของวิชาชีพ

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการผลิตบัณฑิต

ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (2553) ได้อธิบายแนวทางการผลิตบัณฑิต 5 รูปแบบ ดังนี้

1) กลุ่มอุดมคตินิยม เน้นคุณลักษณะของบัณฑิตที่คุณค่ารากเหง้าและวัฒนธรรมไทย ซึ่งมีศาสนาเป็นพื้นฐานสำคัญ รวมถึงคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เช่น ความเสียสละ การเห็นแก่ส่วนรวม ความรับผิดชอบ ฯลฯ โดยมีการบูรณาการรวมศาสตร์ทั้ง 3 ศาสตร์ใหญ่ คือ มนุษยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ธรรมชาติและสังคมศาสตร์ เพื่อให้เห็นความจริงของชีวิตและธรรมชาติ และให้บูรณาการคุณธรรมจริยธรรมด้วย

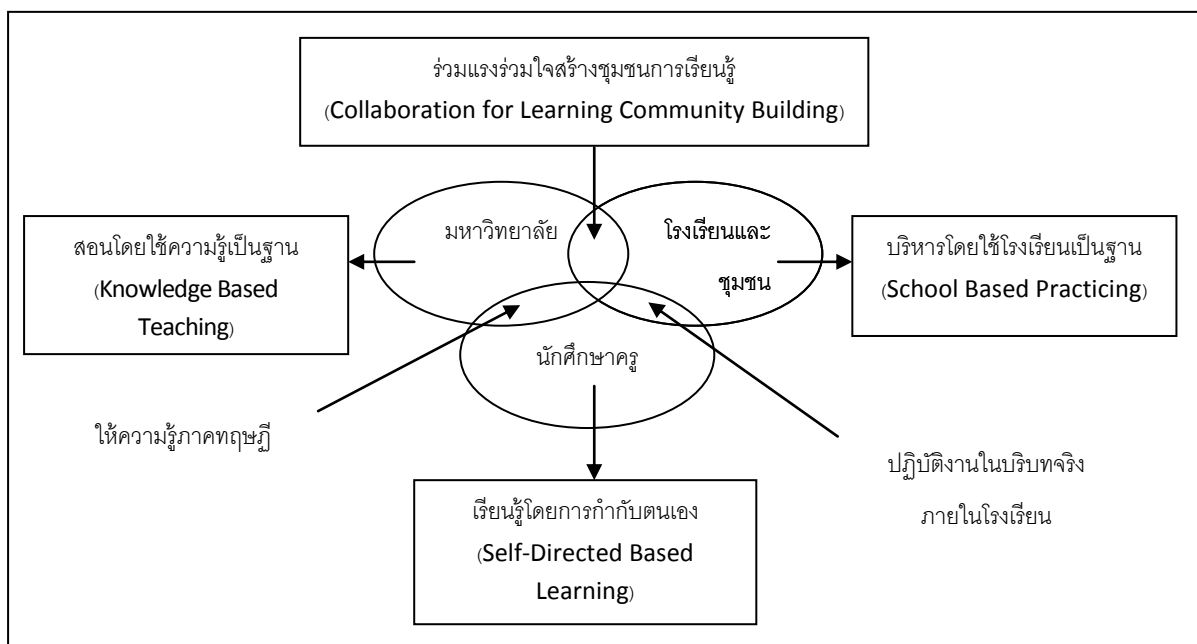
2) กลุ่มปัญญานิยม เน้นคุณลักษณะของบัณฑิตในเชิงความสามารถทางปัญญาและการนำไปใช้ได้เหมาะสมเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ใช้กระบวนการเรียนการสอนที่เป็นกระบวนการทางปัญญา คือเรียนรู้วิชาการที่กว้างขวางเป็นจริง ตรงต่อสภาพของสังคม มีความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างสรรค์เป็นสิ่งใหม่ได้ และรู้จักประเมิน ประยุกต์ใช้ นำไปสู่การสร้างความรู้และวิชาการใหม่ๆ

3) กลุ่มชุมชนนิยม เน้นคุณลักษณะของบัณฑิตที่รู้เข้าใจชุมชนและสังคมที่ตนเองอยู่ สามารถเชื่อมโยงเรื่องที่เรียนกับปัญหาสังคมได้ดี พร้อมทั้งมีวิธีที่จะแก้ปัญหาของสังคมได้ การเรียนรู้จึงต้องเน้นการเรียนรู้ในชุมชน หรือเรียนรู้จากชุมชนเป็นหลัก บทบาทของบัณฑิตต้องเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนพร้อมกันไป

4) กลุ่มปฏิบัตินิยม เน้นคุณลักษณะของบัณฑิตที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของงาน พร้อมทั้งจะทำงานได้ในสภาพของการเปลี่ยนแปลง มีความสามารถในการไปปฏิบัติได้ ทำงานได้ในวิชาชีพที่ตนเองเรียนมาและสามารถเรียนรู้ ปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของงานและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีความรู้พื้นฐานครบถ้วน รอบด้านเพียงพอ และนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง

5) กลุ่มเทคโนโลยีนิยม เน้นคุณลักษณะของบัณฑิตที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อประโยชน์ของการเรียนรู้ การศึกษาค้นคว้า การทำงานและพัฒนางานให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น และสามารถสร้างนวัตกรรมจากเทคโนโลยีประเภทต่างๆได้ บัณฑิตต้องมีความสามารถในการคิด การคิด การเลือกและการวินิจฉัยว่าอะไรดี เหมาะสม และเป็นประโยชน์

ดาวรุ่ง ชะระอำ (2547) กล่าวสรุปรูปแบบการผลิตบัณฑิตครูแบบไตรภาคี ประกอบด้วย มหาวิทยาลัย โรงเรียน และนักศึกษาคู ครุวิชาชีพมีภาพลักษณ์ความสง่างาม (SMART) มีความหมายตามรหัสตัวอักษรดังนี้ คือ S-Skills, M-Management, A-Attitude, R- Resource และ T-Technology



แผนภาพที่ 2.1 รูปแบบการผลิตครูแบบไตรภาคี

(วัชรภรณ์ เชื้อนวัง, 2549) กล่าวถึงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของการผลิตครูที่กล่าวได้ว่า ไม่มีประสบการณ์ใดหรือวิชาใดที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติเป็นครูที่ดีได้ เนื่องจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นการเปิดโอกาสให้นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้นำความรู้ทางทฤษฎีไปปฏิบัติจริง และได้พัฒนาทักษะการสอนของตนตลอดจนได้ฝึกความรับผิดชอบต่อนหน้าที่จะต้องปฏิบัติ เป็นการเสริมสร้างคุณภาพนิสิตที่สำเร็จการศึกษามีสมรรถนะอย่างน้อย 3 ประการคือ 1) ด้านความรู้ในเนื้อหาวิชาในวิชาชีพและรู้อื่นๆ 2) ด้านเทคนิควิธี งานสอน งานธุรการ งานแนะแนว งานกิจการนักเรียน งานพัฒนานตง งานพัฒนาสังคม และ 3) ด้านคุณลักษณะ

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2554) การผลิตครู ที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู คือ รักและพร้อมที่จะเรียนรู้ส่งเสริมชี้แนะให้นักเรียนได้พัฒนาตามศักยภาพมุ่งพัฒนาประเมินและปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่องและเป็นครูที่เก่ง คือ มีทักษะการคิด มีความรู้รอบรู้กว้างสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความรู้และคิดวิเคราะห์ และนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้

จิรวัดน์ ต้นสกุล (2551) ได้ทำการวิจัยและพัฒนาโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ผลการวิจัยได้มาตรฐานโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู จำนวน 24 มาตรฐาน ประกอบด้วย มาตรฐานด้านปัจจัย 14 มาตรฐาน เกี่ยวกับความรู้ความสามารถและคุณลักษณะครู ความรู้ความสามารถผู้บริหาร องค์กรสังคมและศักยภาพของสถานศึกษาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มาตรฐานด้านกระบวนการ 8 มาตรฐานเกี่ยวกับโครงสร้างและ การบริหารงาน ระบบบริหารงานบุคคล ระบบบริหารจัดการสื่อและนวัตกรรมการศึกษา ระบบการ

เรียนการสอน ชุมชนสัมพันธ์ การประสานสัมพันธ์กับสถาบันผลิตครู และระบบประกันคุณภาพ การศึกษา และมาตรฐานด้านผลิตครู 2 มาตรฐาน เกี่ยวกับคุณสมบัติของบัณฑิตครูครุศาสตร์บัณฑิต 5 ปี โดยบัณฑิตครุศาสตร์ เป็นครูชั้นวิชาชีพ และองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้และพัฒนา วิชาชีพครู เกิดจากการทำงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับสถาบันผลิตครู

(ชาตรี ฝ่ายคำ และนฤมล ยุตาคม, 2554) ศึกษาความรู้ความสามารถ การปฏิบัติงาน คุณลักษณะและเจตคติต่อวิชาชีพครูของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ หลักสูตรการผลิตครู 5 ปี ผลการวิจัยพบว่า นิสิต อาจารย์นิเทศก์ และอาจารย์พี่เลี้ยง มีความคิดเห็นว่าการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพครูส่งผลให้นิสิตมีความรู้ความสามารถ การปฏิบัติงาน คุณลักษณะในด้านต่างๆ ในระดับมากและมากที่สุด นิสิตมีความรู้ในสาระการเรียนรู้ที่ใช้สอนนักเรียนในระดับมากที่สุด นิสิต สามารถปฏิบัติตนในสังคมในโรงเรียนอย่างเหมาะสม และทำให้นิสิตพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หลายด้านอย่างไรก็ตามนิสิตประสบปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมชั้นเรียน และการทำวิจัยในชั้นเรียน

ณรงค์ อ้วนอง (2549) ได้ทำการวิจัยยุทธศาสตร์การผลิตครูตามมาตรฐานวิชาชีพของ มหาวิทยาลัยราชภัฏ: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยได้สร้างมาตรฐาน และตัวบ่งชี้คุณภาพการผลิตครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยการสังเคราะห์จากมาตรฐานการศึกษา ของชาติ มาตรฐานการอุดมศึกษา และมาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา และนำมาพัฒนาเป็น ยุทธศาสตร์การผลิตครูตามมาตรฐานวิชาชีพที่สอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏ 6 ยุทธศาสตร์ คือ 1) สร้างทีมงานประสานเครือข่าย 2) ส่งจุดหมายด้วยพลวัตบริหารจัดการ 3) มี มาตรฐานด้านหลักสูตร 4) ดึงดูดด้วยนวัตกรรมเทคโนโลยี 5) หลากวิถีการเรียนรู้ 6) เสริมสร้างความเป็นครูวิชาชีพ

1.4 แนวคิดการพัฒนาบัณฑิตครู

ทฤษฎีการพัฒนานักศึกษาของซิคเคอริง (Chickering's Theory of Student Development) (Chickering A.W. and Reisser, 1993) เป็นทฤษฎีที่เน้นการพัฒนาบุคลิกภาพของ บุคคลในช่วงอายุ 17-25 ปี โดยได้ศึกษาพัฒนาการของนักศึกษาชายและหญิงจากสถาบันการศึกษา ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเวลากว่า 20 ปี จึงได้เสนอผลงานวิจัยและเขียนทฤษฎีเพื่อพัฒนานักศึกษา ขึ้นในปี ค.ศ. 1969 ค.ศ. 1972 และปรับปรุงเพิ่มเติมใน ค.ศ. 1993 พบว่าเมื่อนักศึกษาได้เข้าศึกษาใน สถาบันอุดมศึกษาแล้ว นักศึกษาจะมีการพัฒนาศักยภาพได้ถึง 7 ด้าน ดังนี้

1) การพัฒนาความสามารถ (Developing Competence) ประกอบด้วยการพัฒนา ความสามารถในการตัดสินใจ ที่เกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่เป็นนามธรรม ความสวยงาม การรวบรวม ความคิด การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ ที่เกิดจากการสังเกตและประสบการณ์ของตนเอง การ พัฒนาความสามารถด้านร่างกายและการใช้มือ เป็นความสามารถในการใช้พลังกายและพลังใจในการ ออกแบบและการสร้างสิ่งที่เป็นรูปธรรมในการดำรงชีวิต การพัฒนาความสามารถในด้านสังคม เป็น ความสามารถในการสื่อสารกับผู้อื่นอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ โดยนักศึกษาสามารถพัฒนา ความสามารถดังกล่าวจากสมรรถภาพต่ำไปสู่สมรรถภาพที่สูงขึ้น

2) การพัฒนาการควบคุมอารมณ์ (Managing Emotion) เป็นการเข้าใจอารมณ์ตนเอง การปรับและควบคุมอารมณ์ โดยการพัฒนาจากการระงับอารมณ์ไม่ได้ การแสดงออกทางอารมณ์ที่ไม่เหมาะสม จนกระทั่งพัฒนาไปสู่การควบคุมอารมณ์ได้ และแสดงออกอย่างเหมาะสมและรู้จักกาลเทศะในการแสดงอารมณ์

3) การพัฒนาความเป็นอิสระสู่การพึ่งพาซึ่งกันและกัน (Moving Through Autonomy Toward Interdependence) เป็นการพัฒนาความเป็นอิสระของตัวเองจากวัยเด็กสู่วัยรุ่นและสู่วัยผู้ใหญ่ โดยการพัฒนาจากความไม่เชื่อมั่นในตนเอง หรือความเป็นอิสระไม่ขึ้นกับใคร ไม่พึ่งพาผู้อื่น ไปสู่การพัฒนาเป็นผู้มีความมั่นใจในตนเอง มองชีวิตที่กว้างออกไปสู่ชุมชนและสังคม ตลอดจนตระหนักและยอมรับความสำคัญในการพึ่งพาผู้อื่น

4) การพัฒนาสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลอย่างมีวุฒิภาวะ (Developing Mature Interpersonal Relation) เป็นการพัฒนาความอดกลั้น การยอมรับนับถือบุคคลที่มีความแตกต่างกันกับตนเอง ทั้งในด้านภูมิหลัง อุปนิสัย ค่านิยม และเชื้อชาติ โดยการพัฒนาจากการขาดความเข้าใจในความแตกต่างของบุคคล ขาดความอดทน ไม่มีมิตรภาพที่ยั่งยืนไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ที่ถาวรระหว่างบุคคล มีความเข้าใจ มีความอดทน ยอมรับความแตกต่างและมีความผูกพันกับเพื่อน คนรัก และเพื่อนร่วมงาน

5) การสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง (Establishing Identity) เป็นการยอมรับการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายในช่วงวัยรุ่นสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้น เป็นการพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองเกี่ยวกับลักษณะท่าทาง และการแสดงบทบาทให้สอดคล้องกับเพศของตน พัฒนาความสนใจด้านอาชีพ การดำรงชีวิตที่เหมาะสมกับตนเอง โดยการพัฒนาจากการไม่มีความแน่ชัดในตนเอง ไม่พอใจในรูปร่างบุคลิกภาพของตนเองไปสู่การรู้จักตนเอง ยอมรับตนเอง มั่นใจในตนเองมากขึ้น

6) การพัฒนาเป้าหมาย (Developing Purpose) เป็นความสามารถในการบูรณาการเป้าหมายในด้านอาชีพ งานอดิเรก การวางแผนในการดำรงชีวิต โดยการพัฒนาจากความสนใจที่แคบๆ กระจัดกระจาย ไม่มั่นใจในอาชีพ ไปสู่การมีเป้าหมายชีวิตตนเองที่ชัดเจน

7) การพัฒนาบูรณาการของชีวิต (Developing Integrity) เป็นการพัฒนาตนเองให้สามารถควบคุมพฤติกรรมของตน มีความเชื่อถือในตนเอง มีความพึงพอใจในชีวิตของตนเอง มีค่านิยมที่ดีต่อความเป็นมนุษย์ โดยการพัฒนาจากความคิดที่ตายตัว ไม่แจ่มแจ้งในความเชื่อของตัวเอง สนใจแต่ตัวเอง จนกระทั่งพัฒนาเป็นคนที่แจ่มชัด ยอมรับและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น มั่นคงในค่านิยมของตนเอง และมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการประเมิน

2.1 ความหมายของการประเมิน

ศิริชัย กาญจนวาสี (2552) ได้ให้ความหมายของการประเมินว่า เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ สิ่งต่าง ได้แก่ ทรัพยากร กิจกรรม โครงการ แผนงาน หน่วยงาน สถาบัน/องค์กร และสังคม ที่สอดคล้องกับแนวทางประชาธิปไตย การประเมินมีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับมนุษย์และบริบทที่สอดคล้องกับสิ่งที่ประเมิน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาและสร้างประโยชน์สุขแก่สังคม

ศิริวัฒน์ วรรณาม (2540) กล่าวไว้ว่า การประเมินหมายถึง วิธีการตัดสินคุณค่าหรือดีราคาของสิ่งที่ถูกประเมิน และเป็นการเสนอสารสนเทศ เพื่อช่วยเสนอทางเลือกในการตัดสินใจต่อการดำเนินการต่าง ๆ

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2544) กล่าวว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศ(เชิงคุณค่า) เพื่อช่วยให้ผู้มีอำนาจหรือผู้เกี่ยวข้องได้ตัดสินใจเลือกทางเลือกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พิสนุ พงศรี (2549) ได้ให้ความหมายของการประเมินว่า การประเมิน(Evaluation) หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยนำสารสนเทศหรือผลจากการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นอกจากความหมายของการประเมินที่มาจากภาษาอังกฤษ คือ Evaluation แล้วยังมีคำว่า Assessment ซึ่งได้พบเสมอ บางกรณีก็ใช้ในความหมายเดียวกัน โดยเฉพาะในหนังสือตำราของอเมริกันส่วนกลุ่มประเทศที่อยู่ในเครือจักรภพอังกฤษจะใช้ 2 คำนี้ ในความหมายที่แตกต่างกัน

ทบวงมหาวิทยาลัย (2542) ได้ให้ความหมายการประเมินคุณภาพว่า เป็นกระบวนการประเมินผลการดำเนินการของคุณโดยภาพรวมว่า เมื่อได้มีการใช้ระบบการประกันคุณภาพ หรือระบบควบคุมคุณภาพแล้ว ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงคุณภาพมากน้อยเพียงใด

อุทุมพร จามรมาน (2543) กล่าวว่า การประเมินคุณภาพ เป็นการหาข้อมูลที่เชื่อถือได้เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับคุณภาพของผลผลิต/บริการของหน่วยงานตามเกณฑ์ที่กำหนด

Grote (1996) ได้ให้ความหมายของการประเมินที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ว่า เป็นการประเมินผลการดำเนินงานตามขั้นตอนเพื่อแสดงความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับขององค์กรโดยให้ความสำคัญไปที่ผลลัพธ์หรือความสำเร็จที่เกิดขึ้นขององค์กร

จากที่กล่าวมาถึงความหมายของการประเมินข้างต้น สรุปได้ว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยนำผลการวัดมาเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และสามารถนำผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจเพื่อวางแผนการดำเนินงานในครั้งต่อไป

2.2 ลักษณะของการประเมินผลที่มุ่งเน้นผลลัพธ์

ลักษณะเชิงจิตวิทยาในการประเมินผลที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ (ชนาธิป ทุ้ยแป, 2551) พอสรุปได้ดังนี้

1) เป็นการประเมินผลที่มุ่งสร้างความไว้วางใจ ความเชื่อมั่น และความน่าเชื่อถือขององค์กรแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งเป็นการติดต่อสื่อสารหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลในทุกส่วนขององค์กร

2) เป็นการประเมินที่มุ่งเน้นให้บุคลากรในองค์กรหรือหน่วยงานช่วยกันแก้ปัญหาและกำหนดเป้าหมายในการพัฒนางานร่วมกัน

3) เป็นการประเมินที่บรรล่วัตถุประสงค์ทั้งผู้ประเมินและผู้ถูกประเมิน คือ ผู้ประเมินได้สารสนเทศตามที่ต้องการเกี่ยวกับความสำเร็จของโครงการ ส่วนผู้ถูกประเมินก็ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของตนเอง เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงาน

4) เป็นการประเมินที่ทำให้การให้รางวัลหรือลงโทษบุคลากรเกิดขึ้นอย่างโปร่งใสบนพื้นฐานการปฏิบัติตามที่และความสำเร็จตามระดับความเชี่ยวชาญจากผลที่เกิดขึ้น

5) เป็นการประเมินที่มีความบริสุทธิ์ยุติธรรมและมีการใช้อำนาจทางการเมื่อน้อยที่สุดเนื่องจากพิจารณาจากผลความสำเร็จของงานที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ตรวจสอบได้

6) เป็นการประเมินที่ส่งเสริมบรรยากาศในองค์กรให้เป็นทางบวก บุคลากรร่วมแรงร่วมใจกันและเกิดความท้าทายในการทำงาน

2.3 ขั้นตอนของการประเมินผลมุ่งเน้นผลลัพธ์

ชนาธิป ทัญแป (2551) ได้สังเคราะห์ขั้นตอนการประเมินผลที่ผ่านมามีด้วยกัน 8 ขั้นตอน Kusek (2004) ได้กำหนดขั้นตอนแนวคิดระบบการกำกับติดตามและประเมินแบบมุ่งเน้นผลลัพธ์ 10 ขั้นตอน และ ศิริดา บุรชาติ (2554) ได้กำหนดระบบการกำกับติดตามและประเมินผลแบบมุ่งเน้นผลลัพธ์ 5 ขั้นตอนสามารถเปรียบเทียบได้ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 เปรียบเทียบขั้นตอนการประเมินผลมุ่งเน้นผลลัพธ์

ขั้นตอนการประเมินโดย Grote (1996)	ขั้นตอนการประเมินตามแนวคิด Kusek and Rist (2004)	ขั้นตอนการประเมินโดย ศิริดา บุรชาติ (2554)
1. กำหนดเป้าหมายระยะยาวและแผนกลยุทธ์	1. การเตรียมความพร้อม	1. การเตรียมความพร้อม
2. กำหนดวัตถุประสงค์โดยรวมขององค์กร	2. กำหนดผลลัพธ์ที่จะกำกับติดตามและประเมินผลร่วมกัน	2. กำหนดตัวบ่งชี้ในการประเมิน
3. กำหนดวัตถุประสงค์ย่อยในแต่ละหน่วยงาน	3. เลือกตัวบ่งชี้ในการกำกับติดตาม	3. ประเมินคุณภาพบัณฑิตและคุณภาพกระบวนการพัฒนาบัณฑิต
4. กำหนดวัตถุประสงค์และมาตรฐานการปฏิบัติงาน	4. การกำหนดเส้นฐานตัวบ่งชี้	4. การรายงานผลการประเมิน
5. กำหนดแผนการปฏิบัติงาน	5. การวางแผนพัฒนาที่กำหนดเป้าหมายผลลัพธ์	5. การนำผลการประเมินไปใช้กำกับติดตาม
6. การนำแผนปฏิบัติงานไปใช้	6. การติดตามผลลัพธ์	
7. การตรวจสอบและทบทวนการปฏิบัติงาน	7. บทบาทของการประเมิน	
8. การประเมินผลการปฏิบัติงาน	8. การรายงานข้อค้นพบหรือผลการประเมิน	
	9. การนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนา	
	10. การผดุงระบบการกำกับติดตามและประเมินผลในองค์กร	

วิธีการประเมินผลนั้นมีมากมายหลายวิธี ไม่ว่าจะเป็นการประเมินการปฏิบัติงานแบบลูกโซ่ของเหตุผล (Performance Logic Chain Assessment) การประเมินก่อนการดำเนินการ (Pre-implementation) การประเมินกระบวนการดำเนินการ (Process Implementation Evaluation) การประเมินแบบผสมผสาน (Rapid Assessment) การประเมินผลกระทบ (Impact Assessment) แต่ละวิธีจะมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป

การประเมินที่มีคุณภาพควรมีลักษณะดังนี้

1. มีความยุติธรรม (Impartiality) ข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการประเมิน อิสระปราศจากความลำเอียง
2. มีประโยชน์ (Use fullness) ข้อมูลสารสนเทศที่ได้ตรงประเด็น ทันเวลาเป็นลายลักษณ์อักษร ยอมรับได้ และสอดคล้องกับความต้องการในการนำไปใช้
3. มีความถูกต้องเหมาะสมในเชิงเทคนิค (Technical Adequacy) ข้อมูลสารสนเทศได้มาตรฐานในการออกแบบ ตรงประเด็น
4. เกี่ยวข้องและเป็นที่น่าสนใจของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Involvement) หากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียวางใจกับข้อมูลสารสนเทศที่ค้นพบ นำไปสู่การกำหนดนโยบาย แผนงาน และกระบวนการพัฒนา
5. การให้ผลย้อนกลับและเผยแพร่ผลการประเมิน (Feedback and Dissemination) เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศ กำหนดเป้าหมาย การนำไปใช้ประโยชน์ตามโอกาสและสถานการณ์
6. มีความคุ้มค่ากับงบประมาณ (Value for Money) ค่าใช้จ่ายในการประเมินต้องเหมาะสมกับข้อมูลสารสนเทศที่ได้

2.4 ข้อดีและข้อจำกัดของการประเมินผลแบบมุ่งเน้นผลลัพธ์แนวทางการประเมินผลที่มุ่งเน้นผลลัพธ์นั้นเหมาะสำหรับการดำเนินงานที่มุ่งให้ความสำคัญกับความสำเร็จของงาน จึงไม่สามารถนำไปใช้ในทุกสถานการณ์ได้ ซึ่งในบางสถานการณ์นั้นแนวทางการประเมินในแบบอื่นๆ อาจมีความเหมาะสมมากกว่า ดังนั้นก่อนที่จะนำแนวทางการประเมินผลแบบมุ่งเน้นผลลัพธ์ไปใช้ จึงต้องศึกษาถึงข้อดีและข้อจำกัดของการประเมินผลแบบมุ่งเน้นผลลัพธ์ ซึ่งได้มีนักประเมินหลายท่านได้กล่าวถึง พอสรุปได้ดังนี้ (Kusek, 2004; ชนาธิป ทั้ยแป, 2551)

ข้อดีของการประเมินผลที่มุ่งเน้นผลลัพธ์

- 1) สามารถนำไปใช้ในการประเมินเพื่อจัดทำแผนพัฒนาทั้งระยะสั้นและระยะยาว
- 2) สะท้อนหรือชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของความสำเร็จของผลลัพธ์ที่เกิดจากสมาชิกในองค์กรเป็นอย่างดี
- 3) ช่วยกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้กับสมาชิกในองค์กรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการอธิบายหรือชี้ให้สมาชิกเห็นถึงเป้าหมายของการปฏิบัติงานขององค์กร ทำให้สมาชิกร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติงานให้บรรลุถึงเป้าหมาย

4) เป็นวิธีการประเมินที่มีความบริสุทธิ์ยุติธรรมทั้งผู้ประเมินและผู้ถูกประเมินโดยพิจารณาจากผลความสำเร็จของงานที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ตรวจสอบได้

5) เป็นการประเมินที่รับรองความน่าเชื่อถือขององค์กรให้กับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์กร รวมทั้งก่อให้เกิดบุคลากรในองค์กรเกิดความจงรักภักดีต่อองค์กร

6) นำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเป็นรายบุคคลและส่งผลไปสู่คุณภาพของงานในภาพรวม

7) ระบบการประเมินเป็นระบบที่มีความน่าเชื่อถือและมีประสิทธิภาพ โดยดำเนินการครอบคลุมกระบวนการทำงานอย่างสมบูรณ์ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ได้บังคับบัญชาในการพัฒนาคุณภาพให้ได้ตรงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์

ข้อจำกัดของการประเมินผลที่มุ่งเน้นผลลัพธ์

1) ระบบการประเมินนี้ไม่ค่อยมีความยืดหยุ่น เนื่องจากการตรวจสอบและการประเมินมีความเข้มงวดมาก

2) องค์กรที่จะนำระบบการประเมินนี้ไปใช้ค่อนข้างยาก เนื่องจากองค์กรที่เหมาะสมจะต้องเป็นองค์กรที่มีนโยบายให้บุคลากรในหน่วยงานให้คำมั่นสัญญาเกี่ยวกับการดำเนินงาน ให้ได้ผลตามที่กำหนด องค์กรมีแผนและงบประมาณที่จะปรับปรุงพัฒนาบุคลากรเพื่อให้เกิดคุณภาพขององค์กรในภาพรวม องค์กรควรมีระบบควบคุมที่ดีที่น่าเชื่อถือว่ามี ขั้นตอนการทำงานต่างๆ ที่ผ่านมาตรฐานที่ออกแบบไว้และได้ผลตามที่คาดหวัง

3) แนวทางการประเมินบางที่อาจไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของการกระตุ้นให้บุคลากรพัฒนาและปรับปรุงการทำงานตามผลการประเมินที่ได้รับ แต่กลับไปให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหา ด้านปัจจัยอื่นๆ เช่น ค่าใช้จ่ายขององค์กร วิธีการดำเนินงาน เป็นต้น

4) ถ้าไม่มีการตรวจสอบย้อนกลับ อาจมีการปรับแต่งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นได้ จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลแบบมุ่งเน้นผลลัพธ์ พบว่า แนวทางการประเมินลักษณะนี้สะท้อนหรือชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของความสำเร็จของผลลัพธ์ที่เกิดจากสมาชิกในองค์กรเป็นอย่างดี รวมทั้งช่วยกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้กับสมาชิกในองค์กรสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมี การอธิบายหรือชี้ให้เห็นถึงเป้าหมายขององค์กร ทำให้สมาชิกร่วมแรงร่วมใจกันดำเนินงานให้บรรลุถึงเป้าหมาย นอกจากนี้ยังเป็นวิธีการประเมินที่มีความบริสุทธิ์ยุติธรรม ทั้งผู้ประเมินและผู้ถูกประเมิน โดยพิจารณาจากผลความสำเร็จของงานที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ตรวจสอบได้และเป็นการประเมินที่รับรองความน่าเชื่อถือขององค์กรให้กับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์กร รวมทั้งก่อให้เกิดบุคลากรในองค์กรเกิดความจงรักภักดีต่อองค์กรอีกด้วย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งวิเคราะห์กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตที่เป็นผลลัพธ์มากกว่าการกำกับติดตามกระบวนการประเมินจึงประยุกต์ใช้แนวคิดระบบการกำกับติดตามและประเมินผลแบบมุ่งเน้นผลลัพธ์จาก 5 ขั้นตอน ได้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผนและเตรียมความพร้อม 2) กำหนดมาตรฐานและเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพบัณฑิต 3) ประเมินคุณภาพบัณฑิต 4) รายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิต

ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพบัณฑิต

3.1 ความหมายของคุณภาพการศึกษา

“คุณภาพ” ได้มีการให้คำนิยามรวมถึงแนวคิดต่างๆไว้หลายประการด้วยกัน ดังนี้ Barnett III (2007) ให้นิยามของ คุณภาพ คือ การกำหนดมาตรฐานความเป็นเลิศหรือความตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ หรือประสิทธิผลและการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าที่สุด หรือการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

Bergquist (1995) ให้ทัศนะว่า คุณภาพ เป็นสิ่งที่มีหลายมิติ และให้ข้อเสนอแนะว่าคุณภาพของระดับอุดมศึกษาที่มีทรัพยากรเพียงพอหรือเหมาะสม จะส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จของผลิตผลที่เกิดจากหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาไว้ 4 ประการ ได้แก่

1) เกณฑ์ปัจจัยนำเข้า (Input Criteria) หมายถึง ทรัพยากรของสถาบันอุดมศึกษาที่มีอยู่เดิมและเพิ่มขึ้น ลักษณะที่นักศึกษาเข้าไปเรียนในสถาบัน อาจารย์ประจำ ขนาดห้องสมุด สิ่งอำนวยความสะดวกด้านกายภาพ และงบประมาณ

2) เกณฑ์ผลผลิต (Output Criteria) หมายถึง ผลผลิตที่มีเป็นปกติและเพิ่มมากขึ้นของสถาบัน รวมถึงนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษา การประสบความสำเร็จของศิษย์เก่า ผลงานวิจัย สิ่งตีพิมพ์ทางวิชาการและการให้บริการประชาชน

3) เกณฑ์เกี่ยวกับคุณค่าเพิ่ม (Value-Added Criteria) มีความแตกต่างกันในตัวนักศึกษา ตั้งแต่เริ่มศึกษาจนสิ้นสุดการศึกษา

4) เกณฑ์กระบวนการ (Process-Oriented Criteria) กระบวนการทางการศึกษาเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นเรื่องของการวางแผนเพื่อการตัดสินใจที่จะทำให้เกิดคุณภาพแก่สถาบันมากที่สุด

Green (1994) ให้ทัศนะว่า คุณภาพ เป็นนามธรรม ทุกคนอาจเข้าใจความหมายแต่ไม่สามารถอธิบายได้อย่างชัดเจนได้ เพราะเป็นคำที่มีความหมายเต็มไปด้วยคุณค่า นอกจากนี้ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการมีคุณภาพในสถาบันอุดมศึกษาไว้ 4 แนวคิด คือ

1) แนวคิดเกี่ยวกับความรู้สึกของคนที่มีต่อผลผลิตหรือบริการที่เป็นพิเศษกว่าเป็นผลผลิตที่มีมาตรฐานสูง ผลิตได้ตามจำนวน หรือค่าใช้จ่ายต่ำ และสามารถนำไปใช้เมื่อขาดแคลนทรัพยากร จึงทำให้มีคุณค่าและความสำคัญสูง

2) แนวคิดเกี่ยวกับความตรงตามคุณค่าที่กำหนดและได้มาตรฐาน

3) แนวคิดเกี่ยวกับความมีประสิทธิภาพ คือ มีความเหมาะสมที่จะใช้งาน

4) แนวคิดเกี่ยวกับความมีความตรงตามความต้องการของลูกค้า นั่นคือ นักศึกษาหรือผู้รับบริการ

วันชัย ศิริชนะ (2537) ให้นิยามของ คุณภาพ คือ ผลการดำเนินงานตามแนวทางที่กำหนดและเป็นผลให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายที่สำคัญ คือ บัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถตามที่ต้องการ

อานุกาญ ธงภักดี (2543) ให้นิยามของ คุณภาพ คือ ลักษณะที่แสดงถึงความมีมาตรฐาน และความตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ รวมไปถึงความพึงพอใจในลักษณะที่เกิดขึ้น

“คุณภาพการศึกษา” ได้มีการให้นิยามหรือให้ความหมายไว้ในหลายทัศนะด้วยกัน ดังนี้ Ellis (1993) ให้ความหมายว่า คุณภาพการศึกษา หมายถึง ความเหมาะสมที่จัดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ ดังนั้นการพิจารณาคุณภาพการศึกษา จึงจำเป็นต้องดูจากผลการปฏิบัติงานหรือตัวบ่งชี้การปฏิบัติงาน

Oliva (1996) ได้ให้ความหมายคุณภาพการศึกษา ใน 8 มิติ ดังนี้

1) มิติด้านสมรรถนะ (Performance) บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาต้องมีสมรรถนะในการปฏิบัติงาน ในสาขาวิชาชีพที่บัณฑิตสำเร็จการศึกษา

2) มิติด้านลักษณะพิเศษ (Features) การจัดการศึกษาที่ดีต้องให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่เป็นคุณลักษณะพิเศษของสาขาวิชาชีพนั้นๆ ไม่ใช่เพียงให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในเนื้อหาพื้นฐานของสาขานั้นๆ อย่างเดียว

3) มิติด้านความเที่ยงหรือความเชื่อมั่น (Reliability) การจัดการศึกษาที่ดีผู้เรียนต้องได้รับความรู้ และได้เรียนรู้ทักษะที่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงและมีความทันสมัย

4) มิติด้านความตรงตามข้อกำหนดตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ (Conformance) การจัดการศึกษา ที่ดีและมีคุณภาพนั้น สถาบันที่ผลิตบัณฑิตต้องจัดการศึกษาได้ตรงตามมาตรฐานที่ได้กำหนดไว้

5) มิติด้านความคงทน (Durability) การจัดการศึกษาที่ดีต้องทำให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะ ที่ลึกซึ้ง ติดตัวคงทน และยั่งยืน

6) มิติด้านความสามารถในการให้บริการ (Serviceability) การจัดการศึกษาที่ดี บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาต้องสามารถให้บริการทางสาขาวิชาชีพของตนและตอบสนองความต้องการของสังคมได้

7) มิติด้านความรู้สึกที่ดี (Aesthetics) การจัดการศึกษาที่ดี ภาพพจน์ที่ปรากฏในสายตาของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องเป็นภาพพจน์ที่ดีงามและถูกต้อง

8) มิติการรับรู้คุณภาพ (Perceived Quality) การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพต้องตรงตามการรับรู้ความมีคุณภาพของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2542) ได้ให้นิยามไว้ว่า คุณภาพการศึกษา หมายถึง การที่ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะต่างๆครบถ้วนตามความคาดหวังของหลักสูตร

ทบวงมหาวิทยาลัย (2540) ได้ให้นิยามไว้ว่า คุณภาพการศึกษา หมายถึง เป็นการยกระดับคุณภาพทางวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนให้มีมาตรฐานที่เท่าเทียมกัน

อานุภาพ ธงภักดี (2543) ให้นิยามของ คุณภาพการศึกษา หมายถึง คุณลักษณะของผลผลิตทางการศึกษาที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม

เฉลิมชัย หาญกล้า (2545) ให้ความหมายว่า คุณภาพการศึกษา หมายถึง คุณลักษณะของการจัดการศึกษาที่เป็นไปตามมาตรฐานของหลักสูตร ซึ่งก่อให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพ โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ผลการปฏิบัติงานว่ามีความสอดคล้องกับที่ได้กำหนดไว้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ต้องก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้มารับบริการ อันได้แก่ นักเรียน ผู้ปกครอง อีกทั้งยังตอบสนองความต้องการของสังคมที่ต้องการผู้สำเร็จการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถ

3.2 มาตรฐานและคุณภาพการศึกษาในอดีต

รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงสิ้นสุดยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (พ.ศ. 2411-2475) (ปิยนาค บุณนาค และคณะ, 2548)

รัชกาลที่ 5 เป็นปฐมบทแห่งการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทย โดยรัฐเริ่มเข้ามามีบทบาททางการศึกษาโดยตรงเป็นครั้งแรก เนื่องจากถือเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องให้กับราษฎร มีการจัดการศึกษา กำหนดแนวและมาตรฐานการศึกษา วางโครงการศึกษา รวมทั้งตั้งกระทรวงธรรมการขึ้นเป็นหน่วยงานจัดการศึกษาของชาติโดยตรง ผลจากการปฏิรูปการศึกษานอกจากเป็นการให้โอกาสทางการศึกษาแก่สามัญชนแล้วยังทำให้สตรีมีบทบาทมากขึ้น ยิ่งกว่านั้นการส่งนักเรียนทุนไปศึกษาต่อต่างประเทศก็ทำให้บุคคลเหล่านี้บางส่วนได้มีบทบาทในการปฏิรูปประเทศ และต่อมาเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย

จุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อสนองความต้องการของบ้านเมืองในการสร้างคนให้เป็นกำลังสำคัญเพื่อรับใช้บ้านเมือง โดยการผลิตคนที่มีความรู้ตามแบบวิทยาการตะวันตก เพื่อเข้ารับราชการกอบกู้กับพระราชอาณัติศน์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นอกเหนือจากการมีพระราชประสงค์จะสร้างคนเก่งเข้าสู่ระบบการปฏิรูปประเทศแล้ว “คนเก่ง” เหล่านี้ต้องเป็น “คนดี” ดังนั้นการจัดการศึกษาในระดับต่าง ๆ ในรัชสมัยนี้จึงมุ่งส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาอีกประการหนึ่ง

รัชกาลที่ 6 ทรงให้ความสำคัญและสนพระทัยในการปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากการออกพระราชบัญญัติประถมศึกษา การประกาศให้การศึกษาขั้นประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับ การขยายการศึกษาออกไปจนถึงระดับอุดมศึกษา โดยการประดิษฐานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรก

จุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดการศึกษาให้พลเมืองได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง เป็นการสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของราษฎร อันจะเป็นประโยชน์ทางด้านการเมือง การปกครอง ประชาชนทั้งหญิงและชายได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนอย่างเท่าเทียมกันในระดับการศึกษาภาคบังคับ นอกจากนี้การจัดการศึกษายังมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพหรือเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของประชาชน ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากความอึดตัวของตำแหน่งหน้าที่ในหน่วยราชการต่าง ๆ โดยเฉพาะระดับเสมียนพนักงานจึงเกิดนโยบายการจัดสอนวิชาชีพอันนำไปสู่การจัดการศึกษาแบบอาชีวศึกษา

รัชกาลที่ 7 เป็นช่วงเวลาที่เศรษฐกิจไทยได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ทำให้มีปัญหาด้านงบประมาณที่ถูกตัดทอนรายจ่ายในแต่ละปี ซึ่งรวมถึงงบประมาณของกระทรวงธรรมการที่ยังถูกตัดทอนให้น้อยลง ประกอบกับมีการเปลี่ยนแปลงเสนาบดีกระทรวงธรรมการใหม่มาเป็นพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าธานีนิวัต ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงจุดประสงค์ของการจัดการศึกษาไปบ้าง โดยมีแผนการศึกษาชาติเพียงฉบับเดียวคือ แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475

จุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดการศึกษา คือ เน้นคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น และมุ่งเน้นการประกอบอาชีพของราษฎรให้สามารถเลี้ยงตัวเองได้ โดยเน้นเฉพาะวิชาด้านการเพาะปลูก ซึ่งถือว่าสำคัญที่สุดสำหรับคนไทย รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนวิชานี้ให้เหมาะสมกับสภาพของแต่ละ

ท้องถิ่น แต่เนื่องด้วยปัญหาการขาดแคลนงบประมาณจึงทำให้การจัดการศึกษา ในสมัยนี้มีการส่งเสริมเพื่อ “ขยายการศึกษา” ระดับประถมศึกษามากกว่า “ส่งเสริม” ระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา เพราะกระทรวงธรรมการเห็นว่าการบริหารด้านมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาต้องใช้จ่ายเงินมากเกินไป ขณะที่บ้านเมืองอยู่ในภาวะฝืดเคืองและการเงินอืดคืด กระทรวงธรรมการจึงได้พยายามหันมาส่งเสริมกิจการด้านการศึกษาประชาบาลให้เจริญก้าวหน้าทั่วทั้งประเทศ เพื่อขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับประถมศึกษาออกสู่ประชาชน โดยทั่วถึงกันแทนที่จะ ส่งเสริมให้คนทั้งประเทศมุ่งเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยทั้ง ๆ ที่ประเทศไทยมีพลเมืองส่วนใหญ่ยึดอาชีพการเกษตรกรรมเป็นหลัก

ดังนั้น มาตรฐานและคุณภาพการศึกษาตั้งแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงสิ้นยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (พ.ศ. 2411-2475) จำแนกได้ดังนี้

1) ด้านหลักสูตรทุกระดับ โดยมีการกำหนดมาตรฐานทั้งจุดประสงค์ เนื้อหา และการจัดกิจกรรม ด้านแบบเรียนตำราเรียนของแต่ละระดับชั้นใช้แบบเรียนหลวงเป็นมาตรฐานชุดเดียวกันทั้งประเทศ

2) ด้านลักษณะทางกายภาพของสถานศึกษาใช้มาตรฐานในการพิจารณาจากทำเลที่ตั้ง การออกแบบ การก่อสร้างสถานศึกษาและสิ่งปลูกสร้างอื่นๆ ตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาเพื่อเอื้อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน มีการกำหนดมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาด้วยการยกระดับมาตรฐานและคุณภาพบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณสมบัติตรงตามเป้าหมายของหลักสูตร เพื่อผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพออกไปรับใช้สังคม โดยเน้นความรู้แบบใหม่และจริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญ

อย่างไรก็ตามการกำหนดมโนทัศน์ของมาตรฐานและคุณภาพการศึกษายังมีข้อจำกัดเนื่องจากปัญหาด้านงบประมาณ ด้านบุคลากรทางการศึกษา ขอบเขตอำนาจวินิจฉัยสั่งการของเสนาบดีกระทรวงธรรมการ ตลอดจนสภาพการณ์ของบ้านเมืองในช่วงเวลาดังกล่าว

3.3 มาตรฐานและคุณภาพการศึกษาในปัจจุบัน

ภารกิจหลักที่สถาบันอุดมศึกษาไทยจะต้องปฏิบัติ มี 4 ประการ คือ การจัดการเรียนการสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคมและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมดำเนินการตามภารกิจ ทั้ง 4 ประการดังกล่าว จำเป็นต้องประกันได้ว่ามีคุณภาพสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ ทั้งระยะสั้นและระยะยาว ประกอบกับในปัจจุบันมีปัจจัยภายนอกและภายในประเทศหลายประการที่ทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นสิ่งจำเป็น ปัจจัยดังกล่าว ประกอบด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552)

1) คุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา และคุณภาพบัณฑิตมีแนวโน้มที่จะมีความแตกต่างกันมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากมีสถาบันอุดมศึกษาจัดตั้งขึ้นใหม่จำนวนมาก

2) การแข่งขันกันทั้งในเชิงคุณภาพของการจัดการศึกษา และคุณภาพของบัณฑิต มีมากขึ้นในวงการอุดมศึกษาทั้งภายในประเทศ และระหว่างประเทศ

3) สถาบันอุดมศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาองค์ความรู้ให้เป็นสากล เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากนานาชาติในการสร้างความร่วมมือต่างๆ ตลอดจนเพื่อพัฒนาประเทศ

4) สถาบันอุดมศึกษาที่มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความมั่นใจให้แก่สังคมว่าสามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพแข่งขันได้ในระดับสากล

5) สถาบันอุดมศึกษา มีหน้าที่ที่จะต้องให้ข้อมูลสาธารณะ (public information) ที่เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา ผู้จ้างงาน ผู้ปกครอง รัฐบาล และประชาชนทั่วไป

6) สังคมต้องการระบบอุดมศึกษาที่มีความโปร่งใส (transparency) และมีความรับผิดชอบซึ่งตรวจสอบได้ (accountability)

7) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีการกำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งจัดระบบการประกันคุณภาพภายในรวมถึงให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพสถานศึกษาจากภายนอก

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 28 หลักสูตรการศึกษาระดับต่างๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคล ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับโดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ

สาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

สำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะในวรรคหนึ่งและวรรคสองแล้วยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูงและการค้นคว้า วิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม

มาตรา 34 คณะกรรมการการอุดมศึกษา มีหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบาย แผนพัฒนาและมาตรฐานการอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยคำนึงถึงความเป็นอิสระและความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษาระดับปริญญาตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษาแต่ละแห่ง และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 47 กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบประกันคุณภาพภายนอก

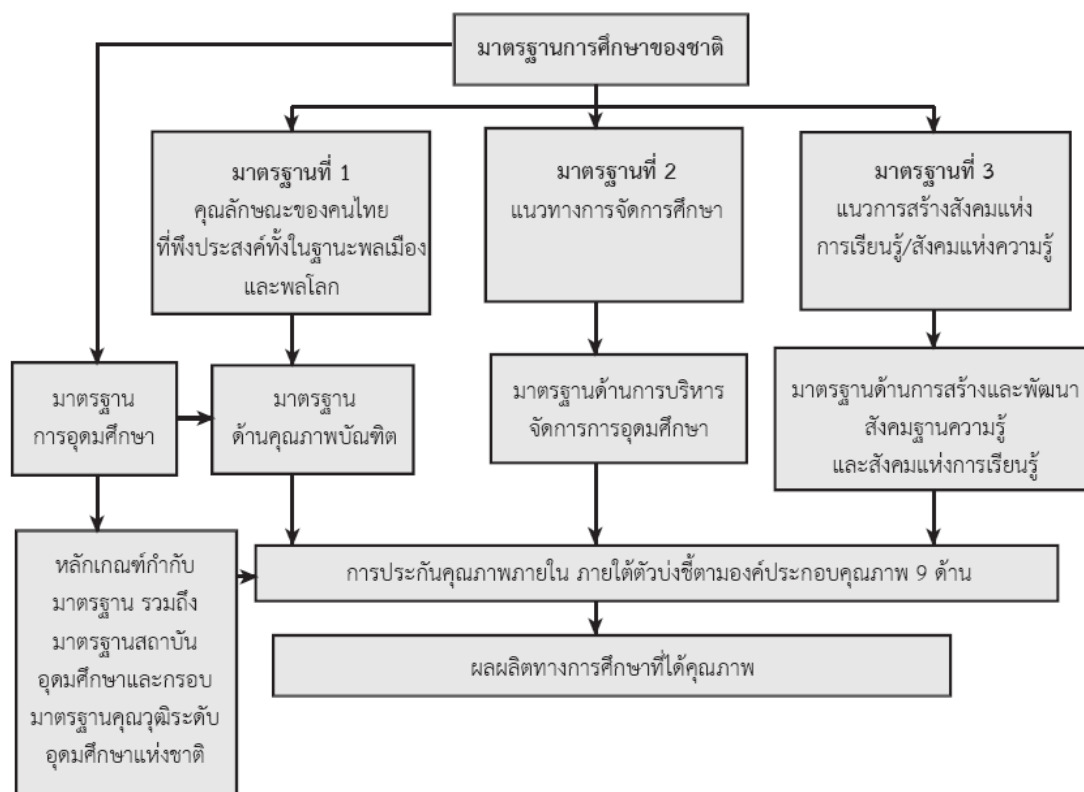
มาตรา 49 ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการและแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้

มาตรา 53 ให้มีองค์กรวิชาชีพ มีอำนาจหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพ

กล่าวโดยสรุปหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลมาตรฐานและการประเมินการศึกษามี 3 หน่วยงานหลัก คือ คณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) และสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา

มาตรฐานการอุดมศึกษาที่ปรากฏตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 7 สิงหาคม 2549 ประกอบด้วยมาตรฐาน 3 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิต มาตรฐานด้านการบริหารจัดการการอุดมศึกษา และมาตรฐานด้านการสร้างและพัฒนาสังคมฐานความรู้และสังคมแห่งการเรียนรู้ มาตรฐานย่อยทั้ง 3 ด้านนี้อยู่ในมาตรฐานการศึกษาของชาติที่ประกอบด้วยมาตรฐานย่อย 3 มาตรฐานเช่นกัน คือ มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก มาตรฐานที่ 2 แนวการจัดการศึกษา มาตรฐานที่ 3 แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งความรู้แต่ละมาตรฐานย่อยของมาตรฐานการอุดมศึกษาจะมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กับมาตรฐานย่อยของมาตรฐานการศึกษาของชาติ เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาบรรลุตามจุดมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษาของชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2554)

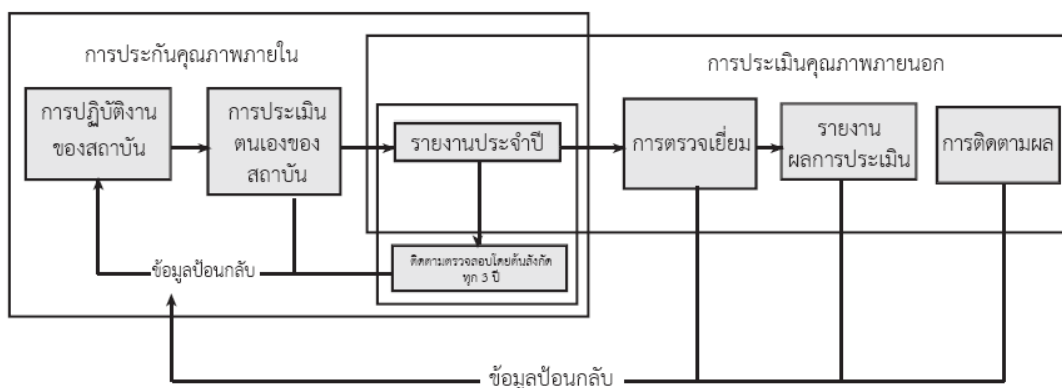
มาตรฐานการอุดมศึกษา จึงใช้เป็นกรอบในการพัฒนา โดยมีสาระสำคัญที่ครอบคลุมเป้าหมายและหลักการของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยและคำนึงถึงความหลากหลายของกลุ่มหรือประเภทของสถาบันอุดมศึกษา และเพื่อให้การจัดการศึกษาทุกระดับและทุกประเภทมีคุณภาพ และได้มาตรฐานตามที่ระบุข้างต้นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฯ ในหมวด 6 จึงได้กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายใน กำหนดโดยสถานศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัด และระบบการประกันคุณภาพภายนอก กำหนดโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ความเชื่อมโยงระหว่างมาตรฐานการศึกษาหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องและการประกันคุณภาพการศึกษา สามารถแสดงในแผนภาพที่ 2.2



แผนภาพที่ 2.2 ความเชื่อมโยงระหว่างมาตรฐานการศึกษาหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องและการประกันคุณภาพผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพการศึกษา

ความเชื่อมโยงระหว่างการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก

การประกันคุณภาพการศึกษาภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาปกติที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการควบคุมดูแลปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพ มีการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ ด้วยเหตุนี้ ระบบประกันคุณภาพภายในจึงต้องดูแลทั้งปัจจัยนำเข้า (input) กระบวนการ (process) และผลผลิตหรือผลลัพธ์ (output/outcome) ซึ่งต่างจากการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกที่เน้นการประเมินผลการจัดการศึกษา (output/outcome) ดังนั้นความเชื่อมโยงระหว่างการประกันคุณภาพการศึกษาภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอกจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยในระบบปัจจุบันมีการเชื่อมโยงผ่านรายงานประจำปีที่เป็นรายงานการประเมินคุณภาพภายในที่ทุกสถาบันจัดทำขึ้นความเชื่อมโยงเช่นนี้ได้แสดงไว้ในแผนภาพที่ 2.3 (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2554)



แผนภาพที่ 2.3 ความเชื่อมโยงระหว่างการประกันคุณภาพการศึกษาภายในกับการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก

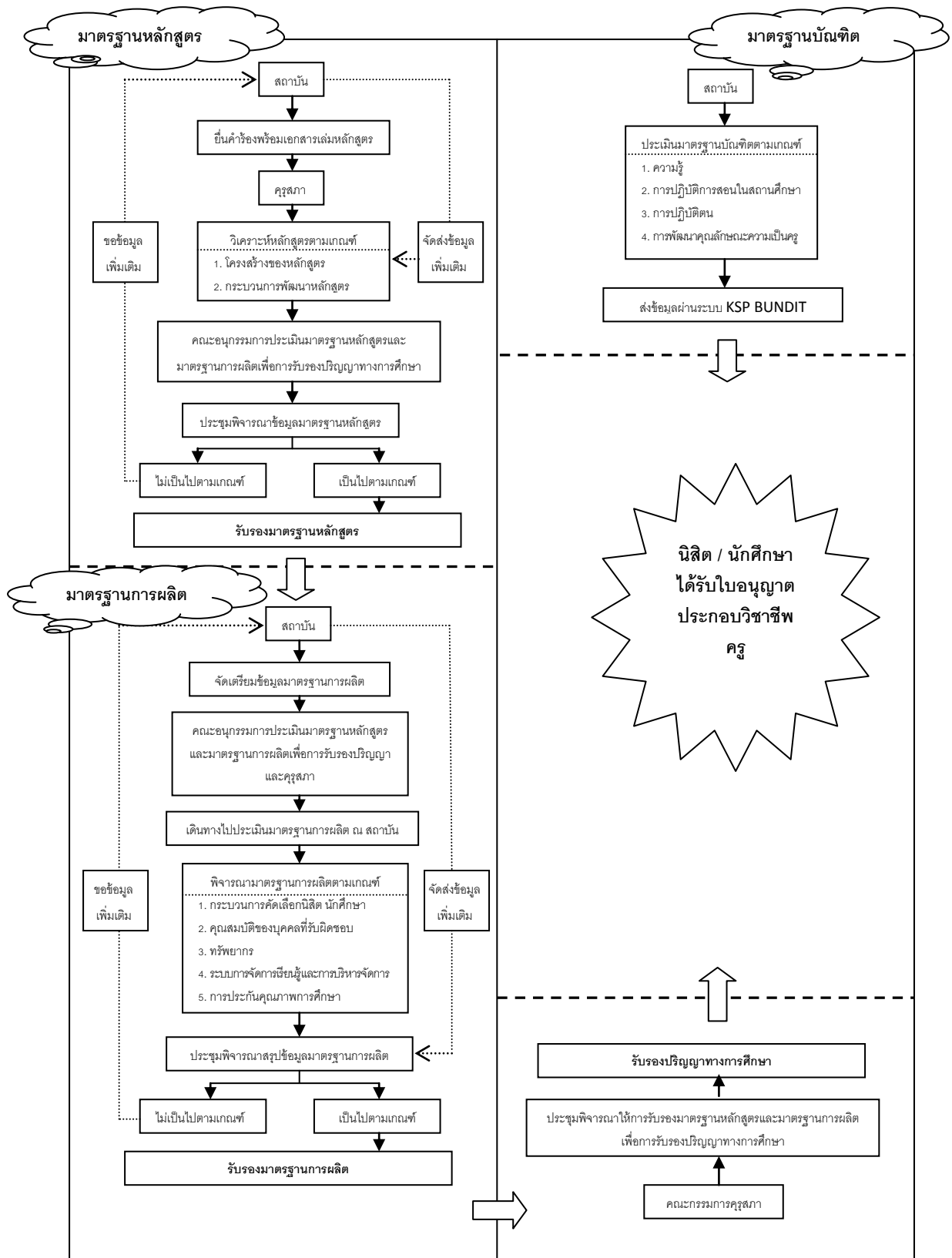
จากแผนภาพที่ 3 จะเห็นว่า เมื่อสถาบันอุดมศึกษามีการดำเนินการประกันคุณภาพภายในแล้ว จำเป็นต้องจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน ซึ่งเป็นผลจากการประกันคุณภาพภายในหรือเรียกว่า รายงานการประเมินตนเอง (Self Assessment Report : SAR) เพื่อนำเสนอสภาสถาบัน หน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เอกสารดังกล่าวจะเป็นเอกสารเชื่อมโยงระหว่างการประกันคุณภาพภายในของสถาบัน การติดตามตรวจสอบของต้นสังกัด และการประเมินคุณภาพภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องจัดทำรายงานการประเมินตนเองที่มีความลุ่มลึก สะท้อนภาพที่แท้จริงของสถาบันในทุกองค์ประกอบคุณภาพ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 53 กำหนดให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรอิสระภายใต้การบริหารของสภาวิชาชีพ ในกำกับของกระทรวง มีอำนาจหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ จึงได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 7 กำหนดให้มีสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา เรียกว่า “คุรุสภา” และ มาตรา 9(7) กำหนดให้คุรุสภามีอำนาจหน้าที่รับรองปริญญา ประกาศนียบัตร หรือวุฒิบัตรของสถาบันต่างๆ ตามมาตรฐานวิชาชีพ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2554) โดยให้การรับรององค์ประกอบของปริญญา หรือประกาศนียบัตร คือ มาตรฐานหลักสูตร มาตรฐานการผลิต และมาตรฐานบัณฑิตตามเกณฑ์ที่คุรุสภากำหนด เพื่อให้บัณฑิตหรือผู้สำเร็จการศึกษาจากปริญญา หรือประกาศนียบัตรที่คุรุสภารับรองมีความรู้และประสบการณ์ตามมาตรฐานวิชาชีพที่คุรุสภากำหนดให้เป็นคุณสมบัติในการขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพควบคุมทางการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2550)

การดำเนินงานรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ โดยกล่าวถึงเฉพาะการรับรองปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) เท่านั้น มีรายละเอียดดังนี้

ปริญญาที่คุรุสภารับรอง	ปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5ปี) หรือที่เรียกชื่ออย่างอื่น มีมาตรฐานตามเกณฑ์ รวมทั้งต้องกำหนดให้มีการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตามหลักสูตรเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี
เกณฑ์การรับรอง	ประกอบด้วยมาตรฐาน 3 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานหลักสูตร มาตรฐานการผลิต และมาตรฐานบัณฑิต
เงื่อนไขของปริญญา	สภาสถาบันอนุมัติให้ดำเนินการผลิต และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษารับทราบ หรือให้ความเห็นชอบ
ผู้ทำหน้าที่ประเมิน	คุรุสภา โดยคณะกรรมการที่คณะกรรมการคุรุสภาแต่งตั้ง ประเมินมาตรฐานหลักสูตร และมาตรฐานการผลิต และสถาบัน ประเมินมาตรฐานบัณฑิต
ระยะเวลาการรับรอง	5 ปี
ผลการรับรอง	ปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) ใช้สำหรับขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู และต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพครูที่ยังไม่มีวุฒิทางการศึกษา

ขั้นตอนการดำเนินการรับรองปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) เพื่อขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ เริ่มต้นที่สถาบันยื่นคำร้องพร้อมเอกสารประกอบการประเมิน อาทิเช่น เอกสารหลักสูตร ตารางวิเคราะห์เนื้อหาความรู้ตามรายวิชาที่เปิดสอนเทียบกับสาระความรู้ตามมาตรฐานที่คุรุสภากำหนด เอกสารที่แสดงหลักสูตรได้รับการอนุมัติจากสถาบันและผ่านการรับทราบจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา หลังจากนั้นสำนักงานเลขาธิการคุรุสภาวิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์การรับรองมาตรฐานหลักสูตร นำเสนอคณะกรรมการประเมินมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการผลิตเพื่อการรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาพิจารณา หากเห็นชอบจะพิจารณาประเมินมาตรฐานการผลิตตามสภาพจริงตามเกณฑ์การรับรองมาตรฐานการผลิต ณ สถาบันการผลิต และนำเสนอคณะกรรมการคุรุสภาให้การรับรองมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการผลิตเพื่อการรับรองปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) สถาบันจะดำเนินการประเมินมาตรฐานการผลิตตามเกณฑ์การรับรองของคุรุสภา เมื่อนิสิต นักศึกษาที่เรียนในหลักสูตรที่คุรุสภารับรองสำเร็จการศึกษา สถาบันจัดส่งรายชื่อผู้สำเร็จการศึกษาผ่านระบบ KSP BUNDIT เพื่อขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู สรุปขั้นตอนการดำเนินการตามแผนภาพที่ 2.4



แผนภาพที่ 2.4 กระบวนการรับรองปริญญาทางการศึกษาเพื่อขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

ปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) เพื่อการประกอบวิชาชีพครู ที่ครูสภาให้การรับรอง ต้องผ่านการประเมินมาตรฐานหลักสูตร มาตรฐานการผลิต และมาตรฐานบัณฑิต โดยให้ครูสภาประเมินมาตรฐานหลักสูตร และมาตรฐานการผลิต และให้สถาบันประเมินมาตรฐานบัณฑิต โดยองค์ประกอบของมาตรฐานและเกณฑ์การรับรองปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) ประกอบด้วย มาตรฐาน 3 ด้าน ดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2550)

มาตรฐานหลักสูตร

1. โครงสร้างของหลักสูตร

1.1 จำนวนหน่วยกิตรวม ไม่น้อยกว่า 160 หน่วยกิต ประกอบด้วย 1) หมวดวิชาศึกษาทั่วไปไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต 2) หมวดวิชาชีพครูไม่น้อยกว่า 50 หน่วยกิต 3) หมวดวิชาเฉพาะด้านไม่น้อยกว่า 74 หน่วยกิต 4) หมวดวิชาเลือกเสรี ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต

1.2 หมวดวิชาชีพครู ประกอบด้วยมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพดังต่อไปนี้

1) ความรู้วิชาชีพครู ได้แก่ (1) ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู (2) การพัฒนาหลักสูตร (3) การจัดการเรียนรู้ (4) จิตวิทยาสำหรับครู (5) การวัดและประเมินผลการศึกษา (6) การบริหารจัดการในห้องเรียน (7) การวิจัยทางการศึกษา (8) นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา (9) ความเป็นครู

2) ประสบการณ์วิชาชีพครู ได้แก่ (1) การฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียน (2) การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ

3) สมรรถนะ ได้แก่ (1) ทักษะการจัดการเรียนรู้ (2) ทักษะทางภาษาและการสื่อสาร (3) ทักษะกระบวนการคิด (4) ทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ (5) คุณธรรมและจริยธรรม (6) การใฝ่รู้ใฝ่เรียน (7) การบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม

2. กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

2.1 กระบวนการร่างหลักสูตร มีคณะกรรมการร่างหลักสูตร มีองค์ประกอบของคณะกรรมการที่มาจากผู้เกี่ยวข้องด้านวิชาชีพครูและวิชาเนื้อหา มีการวิพากษ์การจัดทำหลักสูตรจากบุคคลที่เกี่ยวข้องและผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก และมีรายงานกระบวนการพัฒนาหลักสูตร

2.2 คุณสมบัติของคณะกรรมการร่างหลักสูตร มีคุณวุฒิตรงตามสาขา หรือมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง

2.3 การพัฒนาหรือการปรับปรุงหลักสูตร มีนโยบายในการพัฒนาหรือการปรับปรุงหลักสูตร และมีแผนงานที่ชัดเจนในการพัฒนาหรือการปรับปรุงหลักสูตร

มาตรฐานการผลิต

1. กระบวนการคัดเลือกนิสิตนักศึกษา มีการกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกนิสิตนักศึกษาตามเงื่อนไขของแต่ละสถาบัน มีการคัดเลือกหรือสอบคัดเลือกนิสิต นักศึกษาอย่างเป็นระบบ มีการสอบวัดหรือประเมินความรู้พื้นฐาน มีการสอบวัดแววความเป็นครู มีการสอบสัมภาษณ์เพื่อประเมินคุณลักษณะความเป็นครู

2. คุณสมบัติของบุคคลที่รับผิดชอบ

2.1 อาจารย์ที่ปรึกษา มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาโท หรือดำรงตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์ หรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดทำแผนการเรียนรู้หรือการจัดทำหลักสูตร

2.2 อาจารย์ผู้สอนวิชาชีพครู มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาโท หรือดำรงตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์ หรือมีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่สอน โดยมีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 10 ปี

2.3 อาจารย์นิเทศก์ (อาจารย์ของสถาบันผลิตครู) มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาโท หรือดำรงตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์ มีทักษะการนิเทศ โดยมีประสบการณ์ในการนิเทศไม่น้อยกว่า 1 ปี หรือมีประสบการณ์ในการสอน 3 ปี และมีคุณลักษณะที่เป็นแบบอย่างที่ดี

2.4 ครูพี่เลี้ยง (ครูผู้สอนของสถานศึกษาที่นิสิตนักศึกษาปฏิบัติการสอน) มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี มีประสบการณ์ในการสอนไม่น้อยกว่า 3 ปี และมีคุณลักษณะของความเป็นครู

3. ทรัพยากร

3.1 ห้องเรียน มีจำนวนเพียงพอ ลักษณะของห้องเรียนมีความเหมาะสม มีวัสดุครุภัณฑ์ และอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้

3.2 ห้องปฏิบัติการ มีห้องปฏิบัติการที่ตรงกับสาขาที่เปิดสอน มีจำนวนเพียงพอ มีวัสดุ ครุภัณฑ์ และอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการฝึกปฏิบัติ

3.3 แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ มีห้องสมุดที่มีตำรา วารสาร และเอกสารทางวิชาการอย่างเพียงพอ มีคอมพิวเตอร์และเครือข่ายสารสนเทศสืบค้นข้อมูล มีสื่อทัศนูปกรณ์อื่น ๆ อย่างเพียงพอ

4. ระบบการจัดการเรียนรู้ และการบริหารจัดการ

4.1 การบริหารหลักสูตร มีคณะกรรมการบริหารหลักสูตร ซึ่งมีองค์ประกอบครอบคลุมบุคคลที่เกี่ยวข้อง มีการกำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการอย่างชัดเจน คือ การวางแผนการจัดการเรียนรู้ตลอดหลักสูตร การประเมินการเรียนรู้ การพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตร การกำหนดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการรายงานผลการปฏิบัติงาน มีการประเมินอาจารย์ผู้สอนอย่างเป็นระบบ และมีการพัฒนาอาจารย์ผู้สอน

4.2 กระบวนการจัดการเรียนรู้ มีแผนการจัดการเรียนรู้ และมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

4.3 การจัดการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา มีเครือข่ายสถานศึกษาที่มีคุณสมบัติตามที่คณะกรรมการคุรุสภากำหนดสำหรับการปฏิบัติการสอนของนิสิต นักศึกษา และมีการให้ความช่วยเหลือและพัฒนาสถานศึกษาที่เป็นเครือข่ายอย่างเป็นระบบ

4.4 การจัดกิจกรรมเสริมความเป็นครู มีคณะกรรมการบริหารกิจกรรมเสริมความเป็นครู มีโครงการเสริมความเป็นครูตลอดหลักสูตร มีคู่มือการจัดการกิจกรรมการพัฒนาทักษะเสริมความเป็นครูให้แก่นิสิต นักศึกษา มีการประเมินและติดตามผลโครงการเสริมความเป็นครู และมีสมุดบันทึกหรือหลักฐานรายงานผลการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมความเป็นครูของนิสิตนักศึกษาตลอดหลักสูตร

5. การประกันคุณภาพการศึกษา มีคณะกรรมการรับผิดชอบการประกันคุณภาพการศึกษา มีการดำเนินกิจกรรมตามองค์ประกอบของการประกันคุณภาพการศึกษา และมีรายงานการประกันคุณภาพการศึกษา

มาตรฐานบัณฑิต

1. **ความรู้** เรียนครบตามหลักสูตรที่ได้รับการรับรองจากคุรุสภา และผ่านเกณฑ์การประเมินของสถาบันการผลิตครู

2. **การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา** มีการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่มีคุณสมบัติตามที่คณะกรรมการคุรุสภากำหนดเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี และมีรายงานผลการผ่านเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตามมาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพครูที่คุรุสภากำหนด คือ สามารถจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาเฉพาะ สามารถประเมิน ปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน สามารถทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน สามารถจัดทำรายงานผลการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน

3. **การปฏิบัติตน** มีการปฏิบัติตนที่เหมาะสมกับความเป็นครูโดยมีผลการรับรองความประพฤติจากสถาบันการผลิตครู

4. **การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู** เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู โดยมีหลักฐานที่แสดงการเข้าร่วมกิจกรรมครบตามเกณฑ์ที่กำหนดและผ่านการประเมินจากสถาบันการผลิตครู

สรุปจำนวนสถาบันการศึกษาและจำนวนหลักสูตรที่ได้รับการรับรองปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) จากคุรุสภาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2551 ถึงปีพุทธศักราช 2557 จำแนกตามกลุ่มสถาบันการศึกษา (ข้อมูล ณ วันที่ 3 มีนาคม 2557) ตามตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 สรุปจำนวนสถาบันการศึกษาและจำนวนหลักสูตรที่ได้รับรองปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) จากคุรุสภา

ที่	กลุ่มสถาบัน	จำนวนสถาบัน	ปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี)
1	มหาวิทยาลัยของรัฐ	22	78
2	มหาวิทยาลัยราชภัฏ	40	192
3	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล	10	24
4	มหาวิทยาลัยสงฆ์	34	35
5	สถาบันการพลศึกษา	17	35
6	สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์	12	16
รวม		135	380

สรุปจำนวนหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) จำแนกตามสาขาวิชาเอก หรือวิชาเฉพาะ ตามตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 สรุปจำนวนหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) จำแนกตามสาขาวิชาเอก หรือวิชาเฉพาะ

ที่	วิชาเอก/วิชาเฉพาะ	มหาวิทยาลัย ของรัฐ	มหาวิทยาลัย ราชภัฏ	มหาวิทยาลัย เทคโนโลยี ราชมงคล	มหาวิทยาลัย สงฆ์	สถาบันการ พลศึกษา	สถาบัน บัณฑิต พัฒนศิลป์	รวม
		แห่ง	แห่ง	แห่ง	แห่ง	แห่ง	แห่ง	แห่ง
1.	ภาษาไทย	9	30	-	2	-	-	41
2.	ภาษาต่างประเทศ							58
	- ภาษาต่างประเทศ	(1)	-	-	-	-	-	(1)
	- ภาษาอังกฤษ	(9)	(35)	-	(2)	-	-	(46)
	- ภาษาฝรั่งเศส	(2)	-	-	-	-	-	(2)
	- ภาษาจีน	(3)	(4)	-	-	-	-	(7)
	- ภาษาญี่ปุ่น	(2)	-	-	-	-	-	(2)
3.	คณิตศาสตร์	10	39	-	1	-	-	50
4.	วิทยาศาสตร์							70
	- วิทยาศาสตร์ทั่วไป	(9)	(36)	-	-	-	-	(45)
	- ฟิสิกส์	(5)	(4)	-	-	-	-	(9)
	- เคมี	(5)	(3)	-	-	-	-	(8)
	- ชีววิทยา	(5)	(3)	-	-	-	-	(8)
5.	สังคมศึกษา							43
	- สังคมศึกษา	(8)	(32)	-	(1)	-	-	(41)
	- จริยศึกษา	-	-	-	(1)	-	-	(1)
	- พระพุทธศาสนา	-	-	-	(1)	-	-	(1)

ที่	วิชาเอก/วิชาเฉพาะ	มหาวิทยาลัย ของรัฐ	มหาวิทยาลัย ราชภัฏ	มหาวิทยาลัย เทคโนโลยี ราชมงคล	มหาวิทยาลัย สงฆ์	สถาบันการ พลศึกษา	สถาบัน บัณฑิต พัฒนศิลป์	รวม
		แห่ง	แห่ง	แห่ง	แห่ง	แห่ง	แห่ง	แห่ง
6.	สุขศึกษาและพลศึกษา							32
	- สุขศึกษา	(6)	-	-	-	(1)	-	(7)
	- พลศึกษา	(6)	(16)	-	-	(1)	-	(23)
	- วิทยาศาสตร์การ กีฬา	-	(1)	-	-	-	-	(1)
	- พลศึกษา - เทคโนโลยี ผู้สื่อข่าวกีฬา	-	(1)	-	-	-	-	(1)
7.	ศิลปศึกษา / ศิลปกรรม							26
	- ศิลปศึกษา / ศิลปกรรม	(9)	(15)	-	-	-	-	(24)
	- ทัศนศิลป์	(1)	(1)	-	-	-	-	(2)
8.	ดนตรี							34
	- ดนตรีศึกษา	(3)	(11)	-	-	-	-	(14)
	- ศิลปกรรมดนตรี	-	(1)	-	-	-	-	(1)
	- ดนตรีคีตศิลป์ไทย ศึกษา	(1)	-	(1)	-	-	(1)	(3)
	- ดนตรีคีตศิลป์ สากลศึกษา	(1)	-	(1)	-	-	(1)	(3)
	- ดุริยางค์ไทย	(1)	-	(1)	-	-	-	(2)
	- ดุริยางค์สากล	-	-	(1)	-	-	-	(1)
	- นาฏศิลป์	(1)	(4)	-	-	-	-	(5)
	- นาฏศิลป์ไทย ศึกษา	-	-	(1)	-	-	(1)	(2)
	- นาฏศิลป์สากล ศึกษา	-	-	(1)	-	-	(1)	(2)
- ศิลปนาฏดุริยางค์	-	(1)	-	-	-	-	(1)	
9.	ธุรกิจศึกษา							5
	- ธุรกิจศึกษา	(3)	(1)	-	-	-	-	(4)
	- บริหารธุรกิจ	(1)	-	-	-	-	-	(1)
10.	เกษตรศาสตร์	2	1	-	-	-	-	3
11.	คหกรรมศาสตร์	4	-	-	-	-	-	4
12.	คอมพิวเตอร์ศึกษา	-	-	-	-	-	-	29
	- คอมพิวเตอร์ศึกษา	(2)	(18)	(1)	-	-	-	(21)
	- เทคโนโลยี สารสนเทศและ	-	(1)	-	-	-	-	(1)

ที่	วิชาเอก/วิชาเฉพาะ	มหาวิทยาลัย ของรัฐ	มหาวิทยาลัย ราชภัฏ	มหาวิทยาลัย เทคโนโลยี ราชมงคล	มหาวิทยาลัย สงฆ์	สถาบันการ พลศึกษา	สถาบัน บัณฑิต พัฒนศิลป์	รวม
		แห่ง	แห่ง	แห่ง	แห่ง	แห่ง	แห่ง	แห่ง
	สื่อสารการศึกษา							
	- คอมพิวเตอร์และ เทคโนโลยี สารสนเทศ	-	(1)	-	-	-	-	(1)
	- เทคโนโลยีและ นวัตกรรมการศึกษา	-	(3)	-	-	-	-	(3)
	- เทคโนโลยีการศึกษา	-	(1)	-	-	-	-	(1)
	- เทคโนโลยีการศึกษา และคอมพิวเตอร์ ศึกษา	(1)	-	-	-	-	-	(1)
	- เทคโนโลยีสื่อสาร การศึกษา	(1)	-	-	-	-	-	(1)
13.	อุตสาหกรรมศึกษาหรือ อุตสาหกรรมและ เทคโนโลยีศึกษา	1	1	-	-	-	-	2
14.	การศึกษาปฐมวัย	7	39	-	1	-	-	47
15.	การประถมศึกษา	6	2	-	1	-	-	9
16.	มัธยมศึกษา	1	-	-	-	-	-	1
17.	การศึกษาพิเศษ							16
	- การศึกษาพิเศษ	(1)	(14)	-	-	-	-	(15)
	- หุนนวกศึกษา	(1)	-	-	-	-	-	(1)
18.	การศึกษานอกระบบ	1	1	-	1	-	-	3
19.	จิตวิทยาและการแนะแนว	2	2	-	1	-	-	5
20.	การบริหารการศึกษา	-	-	-	2	-	-	2
21.	การวัดและประเมินผล การศึกษา	2	-	-	-	-	-	2
22.	การวัดผลและการวิจัย	-	1	-	-	-	-	1
23.	วิศวกรรมโยธา	1	-	3	-	-	-	4
24.	วิศวกรรมเครื่องกล	1	-	3	-	-	-	4
25.	วิศวกรรมอุตสาหการ	1	-	4	-	-	-	5
26.	วิศวกรรม อิเล็กทรอนิกส์และ โทรคมนาคม	-	-	2	-	-	-	2
27.	วิศวกรรมไฟฟ้า	1	-	2	-	-	-	3
28.	วิศวกรรม คอมพิวเตอร์	-	-	1	-	-	-	1
29.	พัฒนาสังคม	1	-	-	-	-	-	1

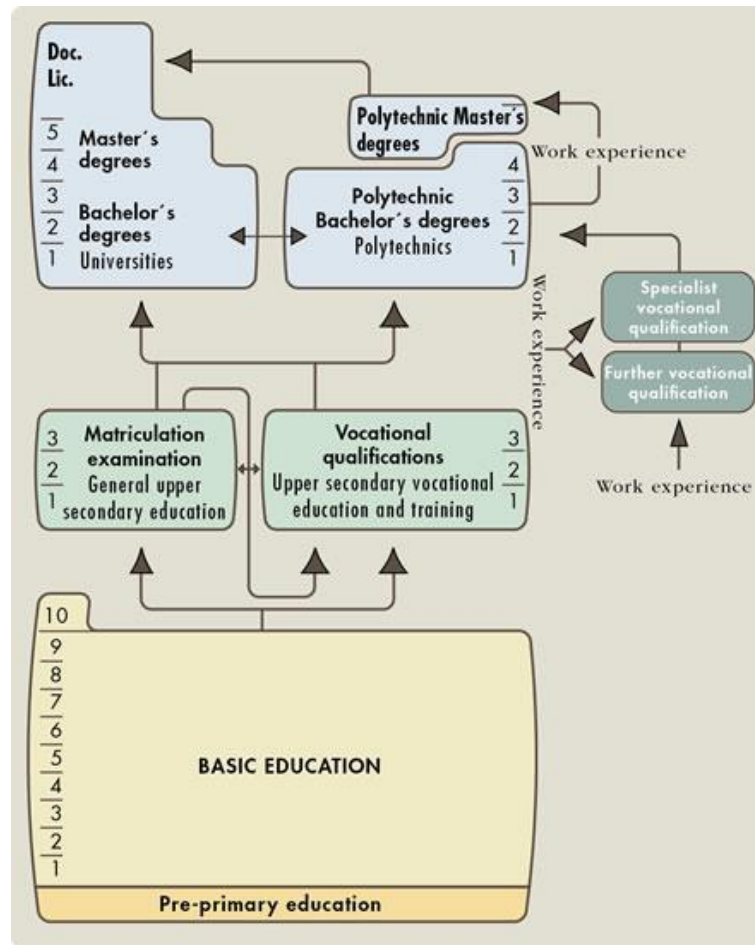
3.4 มาตรฐานและคุณภาพการศึกษาของต่างประเทศ

ในต่างประเทศ ประสบปัญหาเกี่ยวกับการผลิต การใช้ การพัฒนา และการส่งเสริมครู นอกจากนี้สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับวิชาชีพครู ก็มีความคล้ายคลึงกับในประเทศไทย เช่น คนเก่งไม่เรียนครู คุณภาพบัณฑิตครูไม่เป็นที่พอใจของสังคมเท่าที่ควร ครูขาดคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณของวิชาชีพครู ครูไม่พัฒนาตนเอง เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวแต่ละประเทศได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการแก้ปัญหานี้ (ดิเรก พรสีมา และคณะ, 2541)

ประเทศฟินแลนด์

ฟินแลนด์ เป็นประเทศในกลุ่มยุโรป ที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงยิ่งในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เพราะนับตั้งแต่ ปี พ.ศ.2543 จนถึงปัจจุบัน ฟินแลนด์สามารถพัฒนาการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และการอ่าน ได้อย่างรวดเร็ว และมีคุณภาพสูงระดับโลกทีเดียว โดยถือเอาจากการประเมินของ The OECD โดย Programme for International Student Assessment (PISA) แต่ที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งก็คือ ทำไมประเทศที่มีงบประมาณมหาศาลอย่างสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น สิงคโปร์ และอีกหลายประเทศ จึงยังไม่สามารถทำให้เป็นที่หนึ่งของโลกได้ แต่ก็มีสถิติข้อมูลที่ยืนยันโดย OECD (Organization for Economic Cooperation and Development) ได้สะท้อนให้เห็นว่า งบประมาณมิได้เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จทางการศึกษาเท่านั้น แต่มีข้อที่น่าสังเกต ก็คือ ความสำเร็จในการจัดการศึกษาของฟินแลนด์ ไม่สามารถจะอธิบายได้ด้วยปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการมีปัจจัยที่เกี่ยวพันซึ่งกันและกัน ได้แก่ ความสนใจส่วนตัวของนักเรียน กิจกรรมนักเรียน โครงสร้างของระบบการศึกษา การฝึกหัดครู ความเข้มข้นของการฝึกปฏิบัติการ สอนของครู และสิ่งสุดท้ายคือ วัฒนธรรมของฟินแลนด์ และด้วยวิสัยทัศน์ของผู้นำฟินแลนด์ที่เชื่อว่า การสร้างชาติจะต้องเริ่มต้นที่การสร้างครูที่มีคุณภาพ และระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ เมื่อระบบการศึกษามีคุณภาพ ครูมีคุณภาพ คนในชาติก็ย่อมจะมีคุณภาพตามไปด้วย และเมื่อคนในชาติมีคุณภาพ การพัฒนาสิ่งต่างๆก็จะตามมาได้โดยง่าย

ระบบการศึกษาของฟินแลนด์มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 200 ปี โดยในระยะแรก ศาสนจักรเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับการศึกษาทั้งหมด จนกระทั่งในปี 1866 ระบบโรงเรียนที่ดำเนินการโดยรัฐก็ถือกำเนิดขึ้น หลังจากนั้นอีกสามปีให้หลัง ภาระหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้กับประชาชนก็เปลี่ยนมือจากศาสนจักรมาเป็นของรัฐ จนกระทั่งฟินแลนด์ได้รับเอกราชเมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 1917 นับตั้งแต่นั้นมาฟินแลนด์ก็พัฒนาจากรัฐเกษตรกรรมมาเป็นรัฐที่มีประสิทธิภาพทางการผลิตสูง มีเทคโนโลยีล้ำสมัย มีเกียรติภูมิโดดเด่นในหมู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว ทั้งนี้ก็เพราะประชากรของฟินแลนด์มีการศึกษาสูง มีความสามารถในการแข่งขันกับนานาประเทศ



แผนภาพที่ 2.5 ระบบการศึกษาของฟินแลนด์

การจัดการศึกษารับผลิตชอบโดยกระทรวงศึกษาธิการ มีคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเป็นผู้กำหนดนโยบาย ประเมินผล ให้บริการการศึกษาของท้องถิ่นและโรงเรียน และสนับสนุนการจัดทำระบบสารสนเทศทางการศึกษา ในระดับอุดมศึกษา แบ่งเป็น 2 ประเภทคู่ขนานกัน ได้แก่สถาบันโปลีเทคนิค มุ่งเน้นมาตรฐานด้านอาชีพ และมหาวิทยาลัยมุ่งเน้นด้านวิชาการ

การผลิตและรับรองมาตรฐานวิชาชีพ ระบบการศึกษา ให้ความสำคัญกับคุณวุฒิและความเชี่ยวชาญของครูและบุคลากรทางการศึกษามาก แบ่งเป็นกลุ่มภาระ และความรับผิดชอบที่ต้องสอน ได้แก่ 1) ครูประจำชั้น ผ่านการศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยต่างๆ โดยต้องมีคุณวุฒิระดับปริญญาโท และต้องฝึกสอน และวิจัยในโรงเรียนสาธิต ครูอนุบาลและศูนย์เด็กเล็ก คุณวุฒิระดับปริญญาตรี ครูเชี่ยวชาญด้านอนุบาล คุณวุฒิระดับปริญญาโท 2) ครูประจำวิชา ต้องผ่านการเรียนในสาขาที่จะไปสอน เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษา ฯลฯ ก่อนแล้วศึกษาต่อในคณะศึกษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยต่างๆ ดังนั้นจึงต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโททางการศึกษา ครูการศึกษาพิเศษและครูแนะแนว ต้องมีคุณวุฒิระดับปริญญาโททางการศึกษาพิเศษและการแนะ

ไม่น้อยกว่า 35 หน่วยกิต 3) ครูในสถาบันการอาชีวศึกษาและสถาบันโพลีเทคนิค ผ่านการศึกษา ในคณะศึกษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยต่างๆ และฝึกหัดด้านการอาชีวศึกษาและฝึกสอนในโรงเรียน อาชีววะที่ร่วมมือกับสถาบันโพลีเทคนิค ครูการศึกษาพิเศษด้านการอาชีวศึกษา ต้องผ่านการอบรมวิชาการ การศึกษาพิเศษหรือการแนะแนวไม่น้อยกว่า 60 หน่วยกิต และประสบการณ์การสอนไม่น้อยกว่า 1 ปี

การประเมินผลสถาบันการศึกษาและระบบการศึกษา เป็นเครื่องมือในการรักษา มาตรฐานการศึกษา โดยการติดตามความสำเร็จของวัตถุประสงค์ทางการศึกษาตามที่กำหนดไว้ใน กฎหมายและเป็นพื้นฐานเพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอนในทุกระดับการศึกษา แบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. การประเมินผลระดับสถาบันการศึกษา สถาบันการศึกษาจะเป็นผู้รับผิดชอบต่อการ ประเมินผลการศึกษาของตน และการประเมินจากภายนอก โดยมีวัตถุประสงค์ที่ผลของการศึกษาใน ด้านประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและความคุ้มค่าทางการเงิน ดังนี้ 1) การศึกษาจะมีประสิทธิภาพ (Efficiency) เมื่อสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ มีความยืดหยุ่น มีการกำหนดเวลาของระบบการศึกษา มีการบริหารการศึกษาและการเตรียมการที่เหมาะสมมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ 2) การศึกษาจะมี ประสิทธิภาพ (Effectiveness) เมื่อเกิดทักษะกับนักศึกษา มีการส่งเสริมการเจริญเติบโตทางสติปัญญา ของบุคคล มีการพัฒนาของสังคม วัฒนธรรม และชีวิตการทำงานทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ 3) การศึกษาจะคุ้มค่าทางการเงิน (Financial Accountability) เมื่อทรัพยากรทางการศึกษาได้รับการ จัดสรรให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา และปริมาณทรัพยากรทางการศึกษามี ความเหมาะสมกับการบริการโครงสร้างและองค์กรทางการศึกษา

2. การประเมินผลระดับภูมิภาคและท้องถิ่น โดยระดับภูมิภาค จะทำโดย The Provincial State Offices ซึ่งมีหน้าที่ประเมินและติดตามผลการศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่ม ความสามารถของสถาบันการศึกษาในการให้บริการแก่เครือข่ายทางการศึกษา และความพึงพอใจ ของผู้รับบริการ ระดับท้องถิ่นและเทศบาล มีเป้าหมายที่การให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการศึกษาได้ ความคุ้มค่าของเงินงบประมาณที่ได้รับ และเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายการศึกษาและ วัฒนธรรมของท้องถิ่น รวมทั้งความแตกต่างระหว่างสถาบัน

3. การประเมินผลระดับประเทศ มีเป้าหมายที่การบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ใน กฎหมาย การกำหนดนโยบายการศึกษาและหลักสูตรแกนกลาง รวมถึงความมั่นคงและความเสมอภาคทางการศึกษา จะทำโดยคณะกรรมการประเมินผลการอุดมศึกษา (Higher Education Evaluation Committee: HEEC) จะทำงานร่วมกับสถาบันการศึกษาชั้นสูงกระทรวงศึกษาธิการ (Academy of Finland, Rector's Council) สหพันธ์นักศึกษาของสถาบันการศึกษาชั้นสูง คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และสมาคม Finnish Local and Regional รวมถึงนายจ้าง ลูกจ้าง และกลุ่มธุรกิจที่สนใจการอุดมศึกษา เป็นต้น

ประเทศสิงคโปร์

สิงคโปร์ได้กำหนดให้ “Thinking Schools, Learning Nation” เป็นวิสัยทัศน์ทางการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 ซึ่งหมายถึง การที่สิงคโปร์ต้องการปลูกฝังให้เด็กรุ่นใหม่มีเจตนาธรรมที่จะคิดในวิถีใหม่ๆ แก้ปัญหาใหม่ๆ และสร้างโอกาสใหม่แก่อนาคต โดยกำหนดปรัชญาทางการศึกษา โดยการปฏิรูประบบการศึกษา มีลักษณะแนวทางดำเนินการดังนี้

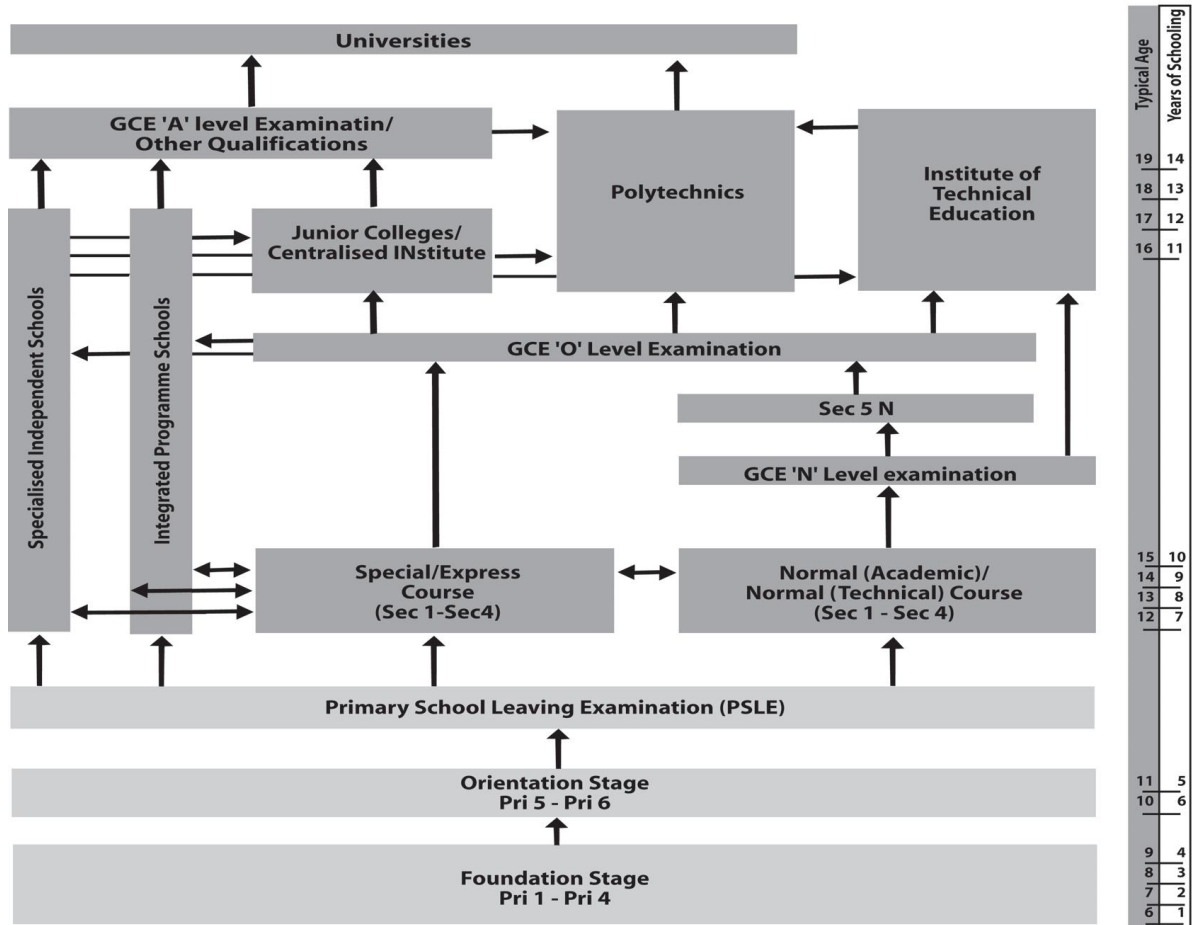
1. การสานต่อแนวทางเดิมในการเปิดโอกาสให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาทั่วไป เป็นเวลาอย่างน้อย 10 ปี โดยมีหลักสูตรระดับชาติและการสอบวัดผลระดับชาติเมื่อจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและเตรียมอุดมศึกษา ตามระบบการศึกษา

2. การริเริ่มแนวทางใหม่ โดยเปิดโอกาสให้เด็กนักเรียนสามารถเลือกสถาบันการศึกษาตามจุดแข็ง และความสนใจที่แตกต่างกันหลังจากที่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาแล้ว โดยปรับปรุงระบบการศึกษาให้มีจุดเน้นและทางเลือกใหม่ ดังนี้

2.1 ระบบการศึกษาที่มีความยืดหยุ่น (Flexible) และหลากหลาย (Diverse) มากขึ้น

2.2 ระบบการศึกษาที่มีฐานกว้าง (Broad-based education) มากขึ้น

ระบบการศึกษาของสิงคโปร์ เป็นการศึกษาระดับบังคับเพื่อให้เด็กทุกคนต้องอยู่ในระบบโรงเรียนอย่างต่ำ 10 ปี ก่อนออกไปสู่การทำงาน ส่วนการศึกษาหลังมัธยมนั้น มีการจัดการศึกษาก่อนเข้ามหาวิทยาลัย การศึกษาด้านเทคนิคและอาชีวศึกษา และการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย สิงคโปร์มีมหาวิทยาลัย 3 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ (National University of Singapore: NUS) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีนันยาง (Nanyang Technological University: NTU) ซึ่งรวม NIE (National Institute of Education) ที่มีหลักสูตรศึกษาศาสตรดและการฝึกอบรมครู และมหาวิทยาลัยการจัดการแห่งสิงคโปร์ (Singapore Management University: SMU)



แผนภาพที่ 2.6 ระบบการศึกษาของสิงคโปร์

การเตรียมความพร้อมการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน

ประชาคมอาเซียน (ประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ Association of Southeast Asian Nations : ASEAN) และเปิดเสรีการค้าบริการด้านการอุดมศึกษา ในปี พ.ศ.2558 ตามกฎบัตรอาเซียนจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม โดยเฉพาะด้านการศึกษา ใน 11 ประเทศสมาชิกอาเซียนรวมทั้งประเทศไทย ที่ผ่านมามีกำหนดให้ การเปิดเสรีการค้าบริการด้านการอุดมศึกษา และการบูรณาการการเป็นประชาคมอาเซียน เป็นปัจจัย สำคัญในการจัดทำกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 เพื่อให้ระบบอุดมศึกษา เตรียมพร้อมในการรองรับให้ประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียนได้ อุดมศึกษาจำเป็นต้องเสริม หลักระบวนทัศน์ในทุกคณะและภาควิชา ให้นักศึกษาตระหนักในเรื่องของอาเซียนมากขึ้น ทั้งรายวิชาอาเซียน ทั่วไป รายวิชาที่เปรียบเทียบมิติต่างๆ ในอาเซียน รายวิชาที่เจาะลึกเรื่องเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมของประเทศอาเซียน นอกจากนี้ยังต้องมีการเตรียมความพร้อมในเรื่องของภาษา ทั้ง ภาษาอังกฤษที่เป็นภาษาในการทำงานของอาเซียน และภาษาของประเทศเพื่อนบ้านสมาชิกอาเซียน รวมทั้งการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและอาจารย์ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่ ก่อให้เกิดการเรียนรู้เพื่อสร้าง

มาตรฐานการอยู่ร่วมกันในสังคม รวมทั้งมีการวางแผนตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้เกิดการยอมรับของประเทศสมาชิกอาเซียน

แผนยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยเข้าสู่ประชาคม อาเซียนและการเปิดเสรีการค้าบริการด้านอุดมศึกษา” มี วิสัยทัศน์ที่จะทำให้บัณฑิตไทยมีความสามารถในระดับ สากล และมีความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก มียุทธศาสตร์ 3 ข้อ ดังนี้

1. เพิ่มขีดความสามารถของบัณฑิตให้มีคุณภาพมาตรฐานในระดับสากล โดยพัฒนาสมรรถนะด้านการใช้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทยในระดับที่ใช้ในการทำงานได้ พร้อมทั้ง พัฒนาสมรรถนะด้านการประกอบวิชาชีพและการทำงานข้ามวัฒนธรรมของบัณฑิตไทย

2. พัฒนาความเข้มแข็งของ สถาบันอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาประชาคมอาเซียน โดยพัฒนาอาจารย์ให้มีสมรรถนะสากล ส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมเกี่ยวกับอาเซียนในสถาบันอุดมศึกษา พัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนให้มีคุณภาพระดับสากล พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีคุณภาพระดับสากล พัฒนาวิชาการและการวิจัยสู่ความเป็นเลิศและพัฒนาระบบอุดมศึกษาแห่งอาเซียน

3. ส่งเสริมบทบาทของอุดมศึกษาไทยในประชาคมอาเซียน โดยส่งเสริมบทบาทความเป็นผู้นำของสถาบันอุดมศึกษาไทยที่เกี่ยวข้องกับสามเสาหลักในการสร้างประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเสาด้านประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน พร้อมทั้งสร้างความตระหนักในการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน และบทบาทของอุดมศึกษาไทยในการพัฒนาประชาคมอาเซียนทั้งในด้านบวกและลบ และส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านตลอด จนพัฒนาศูนย์ข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษาในอาเซียน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2554)

ตอนที่ 4 การวิจัยพหุกรณีศึกษา

4.1 การวิจัยพหุกรณีศึกษา (Multiple Case Study Research) เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดระบบของข้อมูลจากกรณีตัวอย่างในการวิจัยตั้งแต่ 2 กรณีตัวอย่างขึ้นไป เพื่อที่จะทำความเข้าใจสิ่งที่ต้องการศึกษาได้อย่างลึกซึ้งและสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับบริบทที่ใกล้เคียงได้มากขึ้น เพราะการวิจัยพหุกรณีศึกษาเป็นวิธีที่ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสมบูรณ์

1) ความหมายของการวิจัยพหุกรณีศึกษา

วิลานี พรณรัตน์ศิลป์ (2551) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของกรณีศึกษา มี 3 ข้อ คือ เพื่ออธิบาย (Explanation) เพื่อบรรยาย (Descriptive) และเพื่อแสวงหา (Exploratory) ส่วนประกอบของกรณีศึกษา จำแนกตามการออกแบบการวิจัยแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

(1) กรณีศึกษาเดี่ยว (Single Case Study) เป็นการวิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะกลุ่มบุคคล กลุ่มคนปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง หรือกรณีใดกรณีหนึ่งเพียงกรณีเดียวภายใต้เงื่อนไขเดียวกัน เพื่อแสวงหาคำตอบที่อธิบายหรือหาเหตุผลของการเปิดปรากฏการณ์นั้น เพื่อการตรวจสอบ หรือเป็นการศึกษานำร่องเพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างทฤษฎี

(2) การวิจัยพหุกรณี (Multiple Case Study) เป็นการศึกษากรณีเฉพาะหลายๆ กรณี โดยสนใจทำการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบและมุ่งหาความสัมพันธ์จากข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อนำไปสู่การสรุปเป็นทฤษฎี

วิลาสินี พรรณรัตน์ศิลป์ (2551) กล่าวว่า การวิจัยพหุกรณีศึกษาเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีลักษณะสำคัญ คือ การแสวงหาความรู้โดยการพิจารณาปรากฏการณ์ทางสังคมจากสภาพแวดล้อมความเป็นจริงในทุกมิติ

การวิจัยพหุกรณีศึกษามีลักษณะสำคัญ คือ การแสวงหาความรู้โดยพิจารณาปรากฏการณ์สังคมจากสภาพแวดล้อมความเป็นจริงในทุกมิติ เพื่อหาความสำคัญของปรากฏการณ์กับสิ่งแวดล้อมนั้น วิธีการนี้สนใจข้อมูลด้านความรู้สึคนึกคิด ความหมาย ค่านิยมหรืออุดมการณ์ของบุคคลนอกเหนือไปจากข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการเป็นวิธีการหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลและเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ซึ่งจะขยายความเป็นลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้ (สุภางค์ จันทวานิช, 2552)

(1) เน้นการมองปรากฏการณ์ให้เห็นภาพรวม โดยการมองจากหลายแง่มุมหรือแนวคิดทฤษฎีที่มีความหลากหลาย ไม่พิจารณาปรากฏการณ์เพียงด้านใดด้านหนึ่งแต่ดูให้เห็นภาพเต็มรูป

(2) เป็นการศึกษาแบบเจาะลึก เช่น การศึกษาเฉพาะกรณีหรือการศึกษาเฉพาะบุคคล เพื่อให้ทำความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งและสามารถมองเห็นภาพได้จากหลายแง่มุม

(3) ศึกษาปรากฏการณ์ในสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ เพื่อให้เข้าใจความหมายของปรากฏการณ์ในสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริง มักมีการวิจัยสนาม (Field Research)

(4) คำนึงถึงความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกวิจัยให้ความสำคัญและเคารพผู้ถูกวิจัยในฐานะที่เป็นเพื่อนมนุษย์ไม่นำข้อมูลของผู้ถูกวิจัยไปเผยแพร่หรือไปใช้ให้เกิดความเสื่อมเสียแก่ผู้ถูกวิจัยไม่ฝืนใจถ้าผู้ถูกวิจัยไม่เต็มใจหรือไม่ต้องการให้ความร่วมมือ

(5) ใช้การพรรณนาและการคิดวิเคราะห์แบบอุปนัย ในการศึกษาชุมชนหรือการศึกษาเฉพาะกรณี ในขั้นตอนแรกนักวิจัยเชิงคุณภาพจะให้รายละเอียดเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชนหรือกรณีศึกษาในลักษณะของการพรรณนา ส่วนในการวิเคราะห์นักวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้วิธีการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction) เป็นการนำข้อมูลเชิงรูปธรรมย่อยๆ หลากๆ กรณีมาสรุปเป็นข้อสรุปเชิงนามธรรมโดยพิจารณาลักษณะร่วมที่พบในการวิจัย

(6) เน้นปัจจัยหรือตัวแปรด้านความรู้สึคนึกคิด จิตใจ ความหมาย ในการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม นักวิจัยเชิงคุณภาพเชื่อว่าองค์ประกอบด้านจิตใจ ความคิดและความหมายคือสิ่งที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมมนุษย์และเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่มนุษย์แสดงออกมาจำเป็นต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนจึงจะสามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้

2) องค์ประกอบและขั้นตอนการทำวิจัยเชิงคุณภาพ

นิตา ชูโต (2551) ได้เสนอแผนภาพองค์ประกอบและขั้นตอนในการวางแผนการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ให้นักวิจัยพร้อมที่จะทำงานตามขั้นตอนต่างๆ ได้ดังนี้

การวางแผน

- ปัญหาชั่วคราว
- เลือกพื้นที่
- เวลาที่ศึกษา
- ตัวแปรต่างๆที่จะศึกษา

สมมติฐานในการทำงาน

- สมมติฐานชั่วคราว
- ได้ปัญหาวิจัย

การเก็บข้อมูล

- สัมภาษณ์ สังเกตแบบมีส่วนร่วม
- ข้อมูลเอกสาร

การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผล

- ลดทอนขนาดข้อมูล, จัดทำให้เป็นระบบ
- ตรวจสอบสมมติฐานและทฤษฎี
- การสรุป

การเขียนรายงาน

- รูปแบบ, การพิมพ์
- การตรวจสอบ ฯลฯ

แผนภาพที่ 2.7 องค์ประกอบและขั้นตอนในการวางแผนการวิจัยเชิงคุณภาพ

3) วิธีการวิจัย: เทคนิคการวิจัยภาคสนาม

(1) การเลือกสนามวิจัย การเลือกสนามหรือสถานที่วิจัย ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษาว่าเหมาะสมกับสถานที่วิจัย และ/หรือนักวิจัยจะสามารถเข้าไปเก็บข้อมูลได้หรือไม่ รวมทั้งนักวิจัยมีความรู้เดิมคุ้นเคยเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆมาก่อน ประเด็นสำคัญในการเลือกสนามจึงขึ้นอยู่กับว่า

(1.1) นักวิจัยสามารถเข้าไปศึกษาในสนามหรือสถานที่ที่ตั้งใจจะเข้าไปศึกษานั้นได้หรือไม่

(1.2) บทบาทที่จะเป็น หรือบทบาทที่จะสวมเข้าไปในเหตุการณ์นั้นๆ ช่วยให้เข้าถึงข้อมูลที่สนใจได้มากน้อยพอเพียงหรือไม่ นักวิจัยจะไม่มีทางรู้มาก่อน จนกว่าจะได้เข้าไปสำรวจดูช่องทางความเป็นไปได้ด้วยตนเองก่อนพร้อมประยุกต์ใช้วิธีการต่างๆในการเข้าถึงสนามให้ได้ (นิตา ชูโต, 2551)

(2) การใช้เวลาในสนาม นักวิจัยต้องหาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดช่วงเวลาที่อยู่ในสนาม โดยคำนึงถึงกิจกรรมของชุมชนที่ตนควรเข้าไปมีส่วนร่วม (สุภางค์ จันทวานิช, 2552)

(3) การเตรียมตัวเข้าสู่สนาม คือ การพยายามเข้าไปอยู่ในสนามอย่างดีที่สุดกลมกลืนที่สุด และพร้อมที่สุด สิ่งที่ต้องเตรียม คือ ภาษา การแต่งกาย เพื่อให้คนในสังคมนั้นยอมรับ เตรียมอุปกรณ์อื่นๆ ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานภาคสนาม เช่น กล้องถ่ายรูป เทปบันทึกเสียง ช่วยให้เกิดบันทึกข้อมูลสมบูรณ์ขึ้น (สุภางค์ จันทวานิช, 2552)

(4) ยุทธวิธีเข้าสู่สนาม นักวิจัยมียุทธวิธีใหญ่ๆ 2 แบบ ในการแสดงออกถึงสถานภาพของนักวิจัย ได้แก่ (1) แบบเปิดเผย คือ นักวิจัยขออนุญาตเข้าไปเก็บข้อมูลในสถานที่นั้นๆ โดยเปิดเผยสถานภาพการเป็นนักวิจัย (2) แบบปกปิดสถานภาพนักวิจัย เมื่อต้องการได้ข้อมูลแบบปิดต่อคนภายนอก กรณีดังกล่าวนักวิจัยสวมบทบาทเป็นคนอื่นปะปนในสนามโดยไม่แจ้งให้คนในสนามทราบบทบาทที่แท้จริงของนักวิจัย (นิตา ชูโต, 2551)

การสร้างสัมพันธภาพในสนาม การปฏิบัติตนให้เข้ากับบรรยากาศของสนามไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแต่งกาย กิริยา วาจา การประพฤติ การปฏิบัติตนซึ่งไม่ควรมากหรือน้อยเกินมาตรฐานของบุคคลที่ศึกษาอยู่ (นิตา ชูโต, 2551)

เทคนิคช่วยให้นักวิจัยสร้างความสัมพันธ์ได้ดี ดังนี้ (สุภางค์ จันทวานิช, 2552)

- วางท่าที่สงบเสงี่ยม ไม่ทำตัวเด่นจนผิดสังเกต
- หลีกเลี่ยงคำถามที่ต้องรู้สึกอึดอัด และจำเป็นต้องปกป้องตนเอง
- อย่าทำตัวทัดเทียมผู้นำชุมชน
- พยายามเข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน อย่างสงบเสงี่ยมและพร้อมที่จะช่วยเหลือจะทำให้เกิดการยอมรับเร็วขึ้น
- หาใครคนหนึ่งที่เป็นผู้แนะนำให้เรารู้จักชาวบ้าน
- เมื่อรู้สึกอึดอัดให้เข้าใจว่าเป็นความรู้สึกปกติธรรมดา
- ให้ถือว่าสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นในสนาม โดยเฉพาะการกระทำของเราไม่ใช่เรื่องส่วนตัวแต่เป็นเรื่องของงาน
- อย่าคาดหวังว่าจะทำอะไรได้มากในวันแรกๆ
- เป็นมิตรกับทุกคน

(5) การรวบรวมข้อมูลในสนาม ยุทธวิธีที่สำคัญ คือ การสังเกต การสัมภาษณ์อย่างลุ่มลึก และการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสนาม ในการวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลจะกระทำควบคู่กันไป เมื่อได้ข้อมูลมาไม่ว่าจะเป็นเอกสาร การสังเกตหรือการสัมภาษณ์ นักวิจัยวิเคราะห์ตรวจสอบความถูกต้องจากแหล่งต่างๆในสนาม โดยการสังเกตสัมภาษณ์ซ้ำจากแหล่งให้ข้อมูลหลายคนด้วยวิธีการหลายๆ วิธีการ แล้วค่อยๆปรับสมมติฐานชั่วคราวไปเรื่อยๆ จนกระทั่งเกิดความชัดเจนในข้อมูลและการตีความหมาย (นิตา ชูโต, 2551)

(6) การจากสนาม เป็นเรื่องที่นักวิจัยเป็นผู้ตัดสินใจเองว่าควรสิ้นสุดเมื่อใดและควรทำอย่างไรจึงจะเหมาะสมสำหรับนักวิจัยและผู้ให้ข้อมูล (นิตา ชูโต, 2551)

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการจำแนกข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในความหลากหลาย ความหมายและความสัมพันธ์ของข้อมูลในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมหนึ่ง การอธิบายความหมายและความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ต่างๆเพื่อให้เห็นความหลากหลายของปรากฏการณ์มากกว่าที่จะเสนอความสัมพันธ์และความคล้ายคลึงที่วัดได้ด้วยค่าทางสถิติ

ช่วงการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลมิได้แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาดเป็นสองช่วงแต่เป็นกระบวนการที่ควบคู่กันไป เพียงแต่ความเข้มข้นของกิจกรรมในแต่ละช่วงแตกต่างกัน (Lofland, 1971 อ้างถึงใน (นิตา ชูโต, 2551))

สิ่งสำคัญที่นักวิจัยพึงระวัง คือ อย่าทิ้งให้ข้อมูลกองไว้เป็นตั้งๆ โดยมีได้วิเคราะห์หรือแม้แต่อ่าน นักวิจัยต้องอ่านบันทึกต่างๆ ที่เขียนไว้ในสนาม โดยจะต้องอ่านแล้วอ่านอีกหลายครั้ง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นกระบวนการค้นหาค้นคิดที่ต่อเนื่องตลอดเวลาในการวิจัย (นิตา ชูโต, 2545)

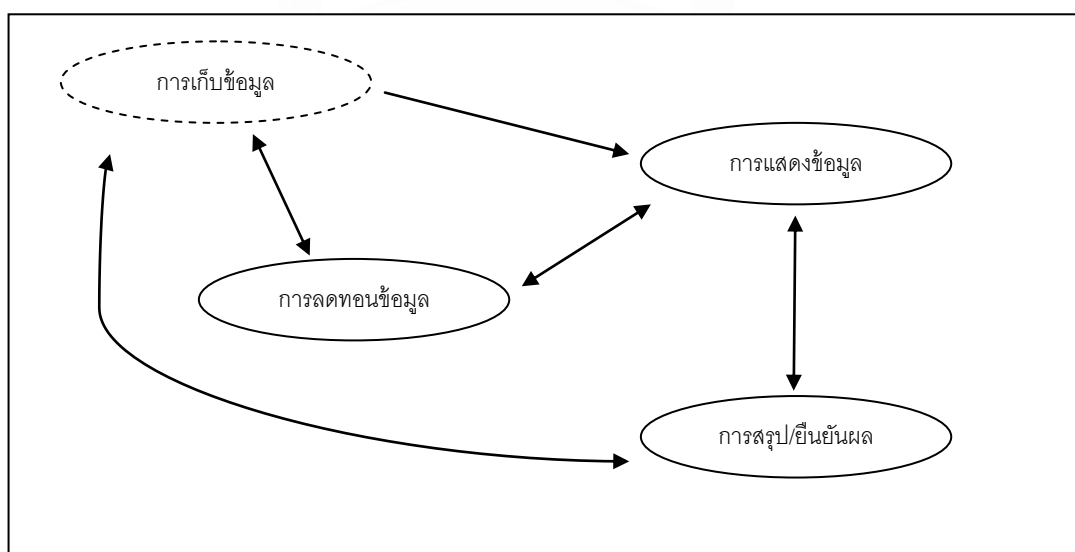
ขณะเก็บข้อมูลนักวิจัยต้องจัดทำเอกสารให้เป็นระบบโดยสร้างระบบแยกเป็นหมวดหมู่ (File) เพื่อการสืบค้นได้ง่าย แฟ้มสำคัญที่ควรจัดทำนอกจากแฟ้มต้นฉบับแล้ว ควรจัดทำแฟ้มข้อมูลดังนี้ (นิตา ชูโต, 2551)

(1) หมวดเรื่องต่างๆ ไป เพื่อติดตามเรื่องราวต่างๆ ได้สะดวกรวดเร็ว ควรแยกแฟ้มบุคคล สถานที่ องค์กร

(2) หมวดข้อมูลสนาม แยกแฟ้มการสังเกต แฟ้มการสัมภาษณ์ และแฟ้มเกี่ยวกับกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้โดยเฉพาะ เพื่อช่วยในการเขียนรายงาน

(3) หมวดการวิเคราะห์ แยกเก็บเหตุการณ์และบันทึกความคิดในการวิเคราะห์

กิจกรรมการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย กิจกรรมการลดทอนขนาดและปริมาณข้อมูล (Data Reduction) การเลือกข้อมูลเพื่อแสดงหลักฐาน (Data Display) การสร้างข้อสรุปและการทดสอบยืนยันผลสรุป (Conclusion and Verification) กิจกรรมทั้งสามนี้ต้องต่อเนื่องและเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน (นิตา ชูโต, 2551)



แผนภาพที่ 2.8 ความต่อเนื่องและเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 เทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 เทคนิค คือ การสังเกต และการสัมภาษณ์

1) การสังเกต (Observation)

เน้นที่ความสัมพันธ์ของคนในสังคมมากกว่าสังเกตตัวคนแต่ละคน การสังเกตมี 2 แบบ คือ

(1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) คือ การเข้าไปเกี่ยวข้องกับหรือร่วมกิจกรรมด้วย เช่น ไปร่วมในพิธีแต่งงาน ผู้วิจัยพบเห็นแบบแผนพฤติกรรม ความสัมพันธ์ของบุคคลและความหมายของพฤติกรรมนั้นๆ

(2) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) คือ การสังเกตที่ผู้วิจัยไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรม เช่น การสังเกตการณ์ประชุม จึงไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ละเอียดเหมือนการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ช่วงระยะเวลาในการสังเกต อย่างเป็นระบบ แบ่งเป็น 3 ช่วงระยะเวลา (นิศา ชูโต, 2551) คือ

ช่วงระยะแรก การสังเกตทั่วไป (Descriptive) ของทุกสิ่งทุกอย่างในฉาก เช่น โครงสร้างกายภาพ สถานที่ต่างๆ การแต่งกาย ฯลฯ

ช่วงระยะสอง การสังเกตแบบมีศูนย์กลาง (Focused) หลังจากคุ้นเคยกับสนามฉากและบุคคลต่างๆ อาจมุ่งประเด็นสังเกตเฉพาะบางกิจกรรมที่สนใจเท่านั้น

ช่วงระยะสาม การสังเกตแบบเลือกพื้นที่ (Selective) เน้นประเด็นประเภทของกิจกรรมเรื่องความแตกต่างของกิจกรรม เพื่อตรวจสอบให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้นนั่นเอง

2) การสัมภาษณ์ (Interview)

เป็นการสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมายเป็นหลัก ลักษณะสำคัญ คือ มีความยืดหยุ่น ผู้สัมภาษณ์มีโอกาสอธิบายขยายความเพื่อซักถามเพิ่มเติมต่อกันเพื่อให้ผู้ตอบเข้าใจจุดประสงค์ของผู้สัมภาษณ์ และขณะสัมภาษณ์สามารถสังเกตพฤติกรรมต่างๆของผู้ตอบได้ (สุภางค์ จันทวานิช, 2552) การสัมภาษณ์ มี 2 แบบ คือ

การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured Interview or Formal Interview) มีลักษณะคล้ายการใช้แบบสอบถาม เป็นวิธีค่อนข้างง่ายเพราะคำถามต่างๆได้ถูกกำหนดเป็นแบบสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า

การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) มักใช้ควบคู่กับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม มักใช้กับการวิจัยทางชาติพันธุ์วรรณา ซึ่งต้องการข้อมูลที่ละเอียดลึกซึ้ง

การเตรียมการสัมภาษณ์ ต้องวางแผนการสัมภาษณ์โดยเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้า กำหนดเวลาสัมภาษณ์ให้เหมาะสม ซ้อมสัมภาษณ์เพื่อแก้ไขคำถามให้สมบูรณ์ถูกต้อง เตรียมอุปกรณ์สำหรับบันทึก ติดต่อผู้ถูกสัมภาษณ์โดยนัดหมายล่วงหน้า ขั้นตอนของการสัมภาษณ์ 2 ขั้น ดังนี้

ขั้นเริ่มการสัมภาษณ์ แนะนำตนเอง สร้างบรรยากาศให้รู้สึกเป็นกันเอง บอกวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์ พร้อมให้สัญญาว่าจะเก็บข้อมูลเป็นความลับ ถ้าจำเป็นต้องจดบันทึก หรือใช้เครื่องบันทึกเสียงจ้องแจ้งให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบ

ขั้นสัมภาษณ์ ใช้คำถามที่เตรียมไว้ล่วงหน้า ควรเป็นนักฟังที่ตั้งใจฟังและติดตาม ใช้ภาษาสุภาพ เข้าใจง่าย

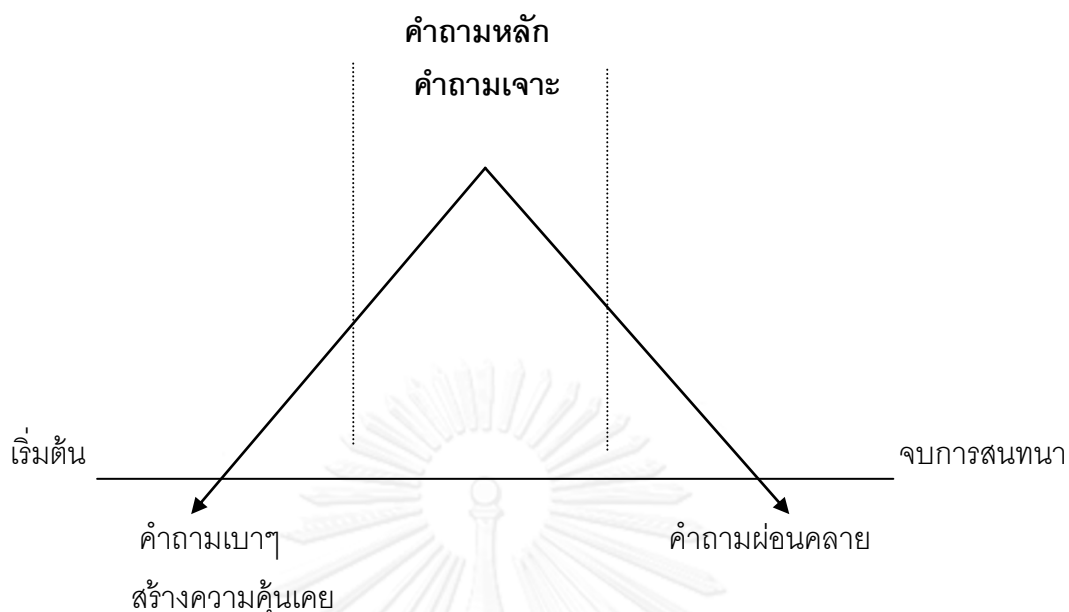
การสัมภาษณ์มีจุดเด่นที่ เป็นวิธีการที่ใช้ได้กับผู้ให้ข้อมูลทุกคนไม่ว่าจะรู้หนังสือหรือไม่ก็ตาม และผู้วิจัยได้เผชิญหน้ากับผู้ให้สัมภาษณ์ทำให้สามารถอธิบายคำถามให้ผู้ตอบเข้าใจ ชัดเจนได้ และใช้คำถามเพิ่มเติม หรือตะล่อมถามเพื่อให้ได้คำตอบที่ชัดเจนมากขึ้น และสามารถสังเกตพฤติกรรมผู้ตอบได้ด้วย

3) การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion)

การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เป็นวิธีการหนึ่งในการรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับจิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนั้น ๆ และทำให้ทราบถึงปฏิกิริยาของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า โดยการสนทนากลุ่มมีลักษณะเป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างนักวิจัยกับผู้ร่วมสนทนาจำนวน 7-8 คน ในปัญหาหรือหัวข้อที่นักวิจัยกำหนด ซึ่งผู้ร่วมสนทนาต้องมีลักษณะภูมิหลังที่ใกล้เคียงกันที่สุด (Homogenous) และสามารถตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของปัญหาได้เป็นเหตุเป็นผลที่ดีที่สุด การสนทนากลุ่มเกิดจากสมมติฐานที่เชื่อว่า เราจะรู้ถึงปฏิกิริยาโต้ตอบของคนได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง โดยการกระตุ้นให้คนหันมาสนใจในสิ่งเดียวกันและมาแสดงความคิดเห็นร่วมกันซึ่งอยู่ในลักษณะการเคลื่อนไหวภายในกลุ่ม (Group dynamics) และนักวิจัยก็จะสังเกตพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มที่ศึกษา ตลอดจนมีการบันทึกการโต้ตอบของผู้ร่วมสนทนาเอาไว้เพื่อวิเคราะห์ต่อไป

3.1) องค์ประกอบของการจัดสนทนากลุ่ม

3.1.1) ประเด็นคำถามในการศึกษา การกำหนดประเด็นคำถามมาจากแนวคิด ทฤษฎี หรือเรื่องที่สนใจศึกษา หลักในการสร้างแนวคำถามและการกำหนดประเด็นปัญหาว่า แนวคำถามทุกข้อต้องประกอบด้วย ตัวแปรแล้วนำมาสร้างเป็นคำถามที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ในการศึกษาชัดเจนที่สุด ส่วนการเรียงแนวคำถามควรจะเรียงจากคำถามที่เบา ๆ ง่ายต่อการเข้าใจ และสร้างบรรยากาศให้คุ้นเคยกันระหว่างนักวิจัยและผู้ร่วมสนทนาแล้วจึงวกเข้าสู่คำถามหลัก แล้วจึงไปจบลงที่คำถามเบาๆ อีกครั้งเพื่อผ่อนคลาย สามารถสรุปเป็นแผนภาพที่ 2.9 ดังนี้



แผนภาพที่ 2.9 การเรียงคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม

นอกจากนี้เรื่องที่จะใช้ในการสนทนากลุ่ม ควรเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับกลุ่มหรือสาธารณชนไม่ใช่เรื่องส่วนบุคคล และเป็นเรื่องที่คนในกลุ่มสนใจร่วมกัน พุดจาเกี่ยวข้องกันได้ (นิตา ชูโต, 2551; วิษณุ ทรัพย์สมบัติ, 2541) ได้สรุปลักษณะและประเภทของคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม ดังนี้

(1) คำถามเปิดการสนทนา (opening question) เป็นคำถามต่างๆ ไปก่อนเริ่มสนทนาเพื่อถามถึงทัศนคติหรือความคิดเห็น มีลักษณะเป็นคำถามที่สั้นๆ ใช้เวลาตอบประมาณ 10-20 นาที

(2) คำถามเกริ่น (introductory question) เป็นคำถามที่เกริ่นลักษณะทั่วไปของประเด็นที่ใช้สนทนา เพื่อให้ผู้เข้าร่วมมีโอกาสระลึกถึงประสบการณ์ที่ผ่าน ๆ มา เพื่อเชื่อมโยงความคิดของผู้เข้าร่วมให้เข้ากับประเด็นที่สนทนา

(3) คำถามนำ (leading question) เป็นคำถามประเภททำไม ใช้ถามเมื่อผู้เข้าร่วมสนทนาเกิดความลังเลในประเด็น

(4) คำถามเข้าสู่ประเด็น (transition question หรือ steering question) เป็นคำถามที่พยายามนำเข้าสู่ประเด็นสนทนา ช่วยให้ผู้เข้าร่วมมองเห็นขอบเขตของเรื่องที่สนทนา และเป็นคำถามที่เชื่อมต่อกันระหว่างคำถามเกริ่นกับคำถามหลักที่ใช้ในการสนทนา หรือถามเมื่อผู้เข้าร่วมพูดคุยก่อนนอกประเด็น

(5) คำถามหลัก (key question หรือ main research question) เป็นคำถามเพื่อตอบจุดประสงค์ของการสนทนากลุ่ม หรือถามเน้นประเด็นที่ต้องการศึกษา ส่วนใหญ่แล้วในแต่ละประเด็นประกอบด้วย 2-5 คำถามย่อย

(6) คำถามจบ (ending question) เป็นคำถามยุติการสนทนาที่สนับสนุนให้ผู้เข้าร่วมวิเคราะห์และสะท้อนความคิดต่อประเด็นที่ได้สนทนากันมาอีกครั้งหนึ่ง คำถามจบแบ่งเป็น 3 ประเภทดังนี้

(6.1) คำถามที่ร่วมกันพิจารณาแนวคิดอีกครั้ง (all thing considered question) เป็นคำถามให้ผู้เข้าร่วมสนทนาแสดงข้อคิดเห็นร่วมกันอีกครั้ง หรืออาจเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมแต่ละคนได้แสดงมุมมองของตนเองอีกครั้งต่อประเด็นที่ยังไม่ชัดเจน

(6.2) คำถามสรุป (summary question) ใช้ถามหลังจากผู้ดำเนินการได้สรุปประเด็นอย่างย่อๆ จากคำถามหลักและข้อคิดเห็นของกลุ่ม

(6.3) คำถามสุดท้าย (final question) ใช้ถามต่อจากคำถามสรุปเมื่อการสนทนากลุ่มได้จบลง โดยผู้ดำเนินจะสรุปแนวคิดของกลุ่มซึ่งต่อบจุดประสงค์ของการจัดสนทนากลุ่มให้ผู้เข้าร่วมรับฟัง แล้วจึงถามคำถามสุดท้าย

3.1.2) คัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนา ในการคัดเลือกผู้ร่วมสนทนาเราต้องคัดเลือกบุคคลที่สามารถตอบคำถามได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการศึกษามากที่สุด โดยสร้างแบบคัดเลือกผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนาเป็นแบบสอบถามย่อยๆ หรือตาราง และจะต้องมีแบบบันทึกข้อมูลส่วนตัวของผู้เข้าร่วมสนทนาในแต่ละครั้งเก็บไว้ด้วย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อไป

(ประวิต เอรารวรรณ์, 2539)ได้แบ่งคุณลักษณะของผู้เข้าร่วมสนทนาไว้ 3 ประการดังนี้

ประการที่ 1 คุณลักษณะที่ใช้แบ่งกลุ่ม (break characteristic) เป็นคุณลักษณะของผู้ร่วมสนทนาที่จะใช้แบ่งกลุ่มสนทนาให้แต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกัน อาจใช้ภูมิภาคและลักษณะท้องถิ่นเมืองและชนบทเป็นคุณลักษณะในการแบ่งกลุ่มศึกษา

ประการที่ 2 คุณลักษณะควบคุมให้ภายในกลุ่มเหมือนกัน (uniform control characteristic) เป็นคุณลักษณะที่แต่ละกลุ่มต้องควบคุมให้มีเหมือนกัน เช่น ต้องนับถือศาสนาเดียวกัน ต้องจบการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี เป็นต้น

ประการที่ 3 คุณลักษณะควบคุมให้องค์ประกอบของกลุ่มเหมือนกัน (composition control characteristic) เป็นคุณลักษณะที่เป็นองค์ประกอบที่ทุกกลุ่มสนทนาจะต้องมีเหมือนกัน โดยใช้คุณลักษณะเรื่องเพศ สถานภาพสมรส เป็นองค์ประกอบของกลุ่ม

3.1.3) บุคคลในการจัดสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยบุคคลต่อไปนี้คือ

(1) ผู้ดำเนินการ (Moderator) เป็นผู้นำและกำกับการสนทนาของกลุ่มให้เป็นไปตามแนวทางของหัวข้อการศึกษา ให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนละเอียดที่สุดในเวลาที่กำหนด ซึ่งลักษณะผู้ดำเนินการที่ดีไว้ 4 ด้าน ดังนี้ (กนกวรรณ ชูชีพ, 2543; โยธิน แสงวดี, 2530)

ด้านบุคลิกภาพ ผู้ดำเนินการแต่งกายสุภาพ มีการแสดงออกซึ่งสีหน้า กิริยาท่าทาง และคำพูดที่ฟังประสงค์ ให้เกียรติผู้เข้าร่วมสนทนา และยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างมีความยืดหยุ่น

ด้านภาษาและการสื่อสาร ผู้ดำเนินการต้องมีพฤติกรรมการสื่อสารที่มีชีวิตชีวาและเป็นธรรมชาติ มีน้ำเสียงที่น่าฟัง เน้นเนื้อความเพื่อนำสนใจ สามารถชักจูงให้สมาชิกอธิบายความรู้สึกในประเด็นที่ซักถามออกมาได้ พูดชัดเจน สื่อสารถูกต้องทั้งรูปประโยคและความหมาย เป็นผู้ฟังที่ดีและสามารถจับประเด็นสำคัญได้ดี

ด้านความรู้ความสามารถทั่วไป ผู้ดำเนินการจะต้องมีสติปัญญาดี ความคิดความจำดี มีทักษะความคิดเชิงวิทยาศาสตร์ เช่น การสังเกต การวิเคราะห์ การตั้งสมมติฐาน มีความรู้ในวิธีวิทยาวิจัยและเทคนิคต่างๆ ที่ชัดเจน มีความรู้ความสามารถทางด้านจิตวิทยาสังคม มีทักษะการเขียนรายงานผลการวิจัยที่ดี

ด้านทักษะเฉพาะในการเป็นผู้ดำเนินการ คือ มีความรู้ความเข้าใจในหลักการและวิธีการวิจัยแบบสนทนากลุ่ม มีความเข้าใจวัตถุประสงค์และขอบเขตของงานวิจัย มีความเข้าใจคำถามในการวิจัยเป็นอย่างดี มีทักษะการกล่าวเริ่มต้นและจบการสนทนา มีทักษะในการใช้คำถามประเภทต่างๆ มีความคิดคล่องแคล่วเชื่อมโยงในข้อมูลเพื่อจุดประเด็นคำถาม สร้างบรรยากาศผ่อนคลายได้ มีความยืดหยุ่น มีความเข้าใจ มองเห็นปัญหาหรือข้อจำกัดในการทำวิจัยแบบสนทนากลุ่มและสามารถใช้เทคนิคในการปรับพฤติกรรม

(2) ผู้บันทึกคำสนทนา จะทำหน้าที่จดทุกคำพูด อากัปกริยาท่าทางของสมาชิกผู้เข้าร่วมกลุ่ม นอกจากนี้ยังมีหน้าที่เตือนหรือบอกผู้ดำเนินการในกรณีที่ผู้ดำเนินการข้ามคำถามและมีหน้าที่เขียนแผนผังการนั่งสนทนากลุ่มให้ผู้ดำเนินการ เพื่อช่วยให้ผู้ดำเนินการทราบว่าในกลุ่มมีใครบ้าง ชื่ออะไร แผนผังนี้ยังช่วยให้ผู้บันทึกจดบันทึกได้ง่าย

(3) เจ้าหน้าที่บริการทั่วไป มีหน้าที่คอยบริการน้ำดื่ม ขนม เปลี่ยนเทป บันทึกเทป ตลอดจนจนกันไม่ให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องเข้ามารบกวน

3.1.4) อุปกรณ์ในการรวบรวมข้อมูล อุปกรณ์ที่สำคัญคือเทปบันทึกเสียง เพราะสามารถเก็บเหตุผล รายละเอียด และข้อคำตอบได้ละเอียดที่สุด ซึ่งการจัดสนทนากลุ่มควรจะใช้เทปบันทึกเสียง 2 เครื่อง ควรจะบันทึกข้อมูลเหลื่อมล้ำกันประมาณ 5 นาที เพื่อที่จะได้บันทึกข้อมูลส่วนที่เสียระหว่างการเปลี่ยนเทป และป้องกันการบันทึกข้อมูลไม่ติด นอกจากนี้ยังมีอุปกรณ์อื่นๆเช่น เทปเปล่า ดินสอ ปากกา ยางลบ เป็นต้น

3.1.5) สถานที่ที่จะจัดสนทนากลุ่ม Barbour and Kitzinger (1999) ได้กล่าวถึงลักษณะของสถานที่จัดสนทนากลุ่มที่ดีว่า ควรเป็นสถานที่ที่เงียบและสะดวกสบาย ปลอดภัย รบกวนและป้องกันการสังเกตจากผู้ที่ไม่เกี่ยวข้อง และไม่เป็นที่สาธารณะเกินไป

3.1.6) ระยะเวลาของการดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม ควรใช้เวลาไม่เกิน 2 ชั่วโมง 15 นาที นับตั้งแต่คำถามแรก เพราะถ้ามากกว่านี้ผู้ตอบจะล้า คำตอบในช่วงท้ายจะเป็นคำตอบที่ผู้ตอบตอบเพื่อให้เสร็จสิ้นไป นอกจากนี้ผู้ดำเนินการควรใช้คำถามอุ่นเครื่องเพื่อสร้างบรรยากาศให้คุ้นเคยกันประมาณ 10-15 นาที แล้วจึงถามคำถามหลักต่อไป

3.2 ขั้นตอนการจัดสนทนากลุ่ม

3.2.1) การเตรียมการสนทนากลุ่ม จะเริ่มจากการตั้งจุดประสงค์ในการสนทนากลุ่ม เตรียมแนวทางการดำเนินการสนทนาของผู้ดำเนินการ และการเตรียมจำนวนกลุ่ม ขนาดของกลุ่ม และเวลาที่ใช้ในการสนทนา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) การตั้งจุดประสงค์ ในการสนทนากลุ่มจะช่วยให้การสนทนากลุ่มประสบความสำเร็จเพราะจุดประสงค์จะเป็นฐานของการตัดสินใจที่จะตามมา อีกทั้งยังช่วยให้ผู้วิจัยตัดสินใจการวางแผนการเลือกจำนวนกลุ่มตัวอย่าง คำถามและการตรวจสอบ และการประเมินถึงข้อมูลว่าได้รับเพียงพอหรือไม่ (Van Vught, 1994) โดยการตั้งจุดประสงค์สามารถทำได้ดังนี้

(1.1) การตั้งจุดประสงค์ทั่วไป (general purpose statement) จุดประสงค์ทั่วไปต้องเป็นประโยคที่สะท้อนความสนใจของผู้วิจัยในภาพรวมทั้งหมด และควรเป็นประโยคที่ทีมวิจัยสนใจด้วย

(1.2) ชัดเภาและนิยามจุดประสงค์ทั่วไป เพื่อพัฒนาเป็นคำถาม การชัดเจนจุดประสงค์จะทำให้ได้ผู้วิจัยทราบว่าประโยคใดต้องการ ประโยคใดไม่ต้องการ

(1.3) ให้นิยามจุดมุ่งหมาย จุดมุ่งหมายที่สำคัญมี 2 ประการคือ จุดมุ่งหมายต้องสัมพันธ์กับข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม และการเขียนจุดมุ่งหมายควรนิยามจากความต้องการที่จะจัดการสนทนากลุ่มให้ประสบความสำเร็จ

(2) การเตรียมแนวทางการดำเนินการสนทนาของผู้ดำเนินการ ควรจะดำเนินการตามลำดับดังนี้

(2.1) การแนะนำ (introduction) ในขั้นนี้ผู้ดำเนินการควรกล่าวต้อนรับแนะนำจุดประสงค์ของการสนทนากลุ่ม และแนะนำการปฏิบัติตนระหว่างการสนทนากลุ่ม

(2.2) อุ่นเครื่อง (warm-up) โดยสร้างความคุ้นเคย

(2.3) ให้ข้อตกลงที่ชัดเจน โดยสร้างพื้นฐานความรู้ผ่านคำถาม และให้คำนิยามต่าง ๆ

(2.4) สร้างคำถามที่ง่าย ไม่คุกคามผู้อื่น และไม่เป็นคำถามส่วนตัว

(2.5) มีการตรวจสอบการรับรู้ของสมาชิกแต่ละคน

(2.6) การปิดการสนทนาควรจะกล่าวถึงข้อมูลให้ผู้สนทนาเรียกร้องตอบคำถามที่เหลือ และแสดงความขอบคุณ

(3) การเตรียมจำนวนกลุ่ม ขนาดของกลุ่ม และเวลาที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม

(Van Vught, 1994) กล่าวว่าจำนวนกลุ่มที่จะใช้ในการสนทนาจะต้องขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของการศึกษา ความต้องการของผู้วิจัย ธรรมชาติของการสนทนากลุ่ม และความสำเร็จ ในการสนทนากลุ่มในครั้งแรกการเลือกจำนวนกลุ่มจะพิจารณาจาก ความเพียงพอของจำนวนกลุ่มที่จะหาได้และแนวโน้มที่จะได้รับข้อมูลใหม่ รวมไปถึงจำนวนผู้เข้าร่วมที่มีความรู้ในหัวข้อของการสนทนากลุ่มเวลาที่ใช้ในการสนทนาประมาณ 1.5-2 ชั่วโมง ขึ้นอยู่กับขอบเขตและลักษณะของปัญหาที่ต้องการศึกษา ลักษณะของผู้เข้าร่วมสนทนา ปฏิสัมพันธ์ ความเคลื่อนไหวภายในกลุ่มและบรรยากาศของการสนทนา (ประวิต เอรารรณ์, 2539)

ขนาดของกลุ่มสนทนาควรมีผู้เข้าร่วมสนทนาจำนวน 8-10 คน โดย Wells and Yoell (1974 อ้างถึงใน Vaughn และคณะ, 1996) ว่าจำนวนผู้เข้าร่วมสนทนาจำนวน 8-10 คน ในแต่ละกลุ่มจะทำให้การสนทนาและปฏิสัมพันธ์ดี และเป็นการให้โอกาสสมาชิกแต่ละคนได้แสดงการรับรู้ของตนเอง และจำนวนนี้ผู้ดำเนินการจะสามารถกระตุ้นผู้เข้าร่วมแต่ละคนได้ง่าย

3.2.2) การดำเนินการสนทนากลุ่ม มีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) การเริ่มดำเนินการสนทนา ผู้ดำเนินการต้องแนะนำตนเองและทีมงานที่เกี่ยวข้อง จากนั้นอธิบายถึงจุดมุ่งหมายในการสนทนากลุ่ม และบอกว่าจะมีการบันทึกเทปคำสนทนาและการจดบันทึกตลอดการอภิปรายประเด็นปัญหา

(2) ผู้ดำเนินการเกริ่นนำด้วยคำถามอ่อนเครื่องเพื่อสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเองประมาณ 10-15 นาที

(3) ผู้ดำเนินการเริ่มถามคำถามในแนวการสนทนาที่เตรียมไว้ ซึ่งผู้ดำเนินการต้องซักไล่เสียง ควรทิ้งช่วงให้มีการอภิปรายและโต้แย้งกันให้พอสมควร ควบคุมเกมไม่ให้หนึ่ง อย่างซักถามคนใดคนหนึ่งจนเกินไป และพยายามอย่าให้เกิดการข่มทางความคิด หรือชักนำผู้อื่นให้เห็นคล้อยตามกับผู้ทีพูดเก่ง

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

คุณภาพของข้อมูลขึ้นอยู่กับกลุ่มว่ามีความเป็นกันเอง ความอยากพูดจากันอยากร่วมแสดงความคิดเห็น และความสามารถและประสบการณ์ของผู้ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่ม (นิตา ชูโต, 2551) ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลจะเริ่มจาก การถอดเทปข้อมูลจะต้องถอดละเอียดทุกคำพูด เพื่อให้ง่ายต่อการอ่านและสรุปคำตอบ และยังเป็นประโยชน์ในการนำไปวิเคราะห์เรื่องอื่น ๆ ต่อไป จากนั้นนักวิจัยจะอ่านจากบทสนทนาที่ถอดเทป แล้วจดคำตอบและเหตุผลที่ดีที่สุดลงในกระดาษข้อมูล (card) ที่จัดทำไว้แล้ว เขียนเรียงคำตอบไว้ในเครื่องหมายคำพูด ว่าเป็นคำพูดของใคร กลุ่มไหน จัดเมื่อไหร่ เรียงเอาไว้ในคำถามเรื่องอะไร ให้เป็นระบบเดียวกัน แล้วก็วิเคราะห์โดยการตีความหมาย ในรูปของ Content Analysis

4.4 ข้อดีและข้อจำกัดของการจัดกลุ่มสนทนา

การสนทนากลุ่มเป็นการเก็บข้อมูลและระดมความคิดซึ่งทำได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งและหลากหลายนอกจากนี้ยังมีข้อดีหลายประการดังนี้ (โยธิน แสงวดี, 2530; วิษณุ ทรัพย์สมบัติ, 2541; อมรทิพย์ อมราภิบาล, 2542)

- 1) มีความยืดหยุ่น
- 2) มีความตรงสูง
- 3) ได้เหตุผลเร็ว
- 4) ประหยัดค่าใช้จ่าย และงบประมาณ
- 5) ได้คำตอบที่ชัดเจน ละเอียดลึกซึ้ง และตรงประเด็น เป็นความต้องการที่แท้จริง เพราะมีการอภิปรายโต้แย้งและตีความกันเองภายใน
- 6) การสนทนาหลายๆ คนพร้อมกัน ทำให้ลดภาวะการเขินอายออกไป และกล้าที่จะเปิดเผยพฤติกรรม

7) ช่วยอธิบายข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อหาคำตอบมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเหตุผลสำหรับการวิจัยแบบกรณีศึกษา หรือเจาะข้อมูลเป็นแนวทางในการสำรวจข้อมูลใหญ่ต่อไป

8) ช่วยบ่งชี้ลักษณะของสังคมนั้นได้ เพราะได้ข้อมูลจากประสบการณ์ส่วนบุคคล และที่เป็นความคิดเห็นต่อภาพรวม

9) ใช้ได้กับผู้สนทนาที่มีข้อจำกัดด้านการอ่านและเขียน

10) การมีผู้ประสานงานในพื้นที่ทำให้ได้รับความร่วมมือในการนัดหมายผู้สนทนา

11) ได้ข้อมูลกว้างขวางครอบคลุม รวมทั้งเนื้อหาที่ไม่คาดคิดไว้ก่อน

12) เป็นเทคนิคที่ง่ายต่อการปฏิบัติ

13) เป็นเทคนิคที่เหมาะสมกับงานในเรื่องประเมินความต้องการ

แต่อย่างไรก็ตามเทคนิคการสนทนากลุ่มก็มีข้อจำกัดดังนี้

1) ข้อมูลที่ได้ยากต่อการวิเคราะห์

2) ผู้ดำเนินการต้องมีทักษะต่าง ๆ

3) ความแตกต่างระหว่างกลุ่มทำให้เกิดความยุ่งยาก

4) การรวมกันของกลุ่มสนทนายาก

5) การสนทนาต้องสร้างสภาวะแวดล้อมนำ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมสนทนาตอบ

6) ถ้าผู้ร่วมสนทนาและผู้ดำเนินการมีภาษาที่แตกต่างกันจะเป็นอุปสรรคต่อการ

ดำเนินการสนทนา

7) ผู้สนทนาบางคนอาจไม่พร้อมที่จะสนทนา จะทำให้ได้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อน

ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Van Vught (1994) ได้ศึกษาการประกันคุณภาพในประเทศยุโรปตะวันตก พบว่า การประกันคุณภาพการศึกษามีลักษณะร่วมกัน คือ ระบบส่วนใหญ่ประกอบด้วย การประกันคุณภาพภายใน และการประกันคุณภาพภายนอก ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ การศึกษา / การประเมินตนเอง การตรวจเยี่ยม และประเมินโดยผู้ร่วมวงการวิชาการ การรายงานผลการประเมิน และการตัดสินใจเกี่ยวกับการผูกโยงงบประมาณกับผลการประเมิน

Dill.D.David. (2000) ได้ศึกษาการนำการตรวจสอบไปใช้ในประเทศแถบยุโรป และเอเชีย ได้ข้อสรุปว่า กระบวนการต่างๆของการประกันคุณภาพนั้น จะพัฒนาได้โดยผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์แล้วค่อยๆดัดแปลงพัฒนา โดยมีการปรึกษาหารือ และให้ผลย้อนกลับ อย่างไรก็ตามการพัฒนาคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง หลังการเผยแพร่รายงาน หน่วยงานที่รับผิดชอบควรติดตามผลการรายงานความคืบหน้าทีสถาบันอุดมศึกษาจัดทำขึ้น

ประยูร ศรีประสาธน์ และคณะ (2546) ได้ศึกษาอนาคตการศึกษาและแนวทางการผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) และระยะที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) มีข้อเสนอแนะว่า การผลิตครูใหม่ให้มีคุณภาพนั้น จำเป็นอย่างยิ่งต้องปฏิรูปหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอนในสถาบันการฝึกหัดครูต่างๆ จัดให้มี

ระบบประกันคุณภาพสถาบันฝึกหัดครู โดยให้มีการประเมินคุณภาพจากองค์กรวิชาชีพ และองค์กรอิสระที่รับผิดชอบประเมินคุณภาพการศึกษา พร้อมกันนั้นก็สนับสนุนให้สถาบันฝึกหัดครูประเมินคุณภาพภายในของตนเองเป็นประจำ

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2543) ได้ศึกษาวิจัยจัดทำข้อเสนอนโยบายการปฏิรูปวิชาชีพครูตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กำหนดมาตรการผลิตครูเพื่อคุณภาพและความเป็นวิชาชีพชั้นสูงไว้ดังนี้

มาตรการ 1 ให้ได้คนเก่งคนดีมีแววความเป็นครูมาเรียนครู โดยการคัดสรรและให้ทุนมาเรียนครู อีกทั้งผลิตครูให้สอดคล้องกับความต้องการโดยประกันให้ผู้สำเร็จการศึกษาทุกคนได้เป็นครู

มาตรการ 2 ให้มีการผลิตครูรุ่นใหม่มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพครู และเหมาะสมกับยุคการปฏิรูปการศึกษา โดยจัดหากลไกสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างสถาบันผลิตครู องค์กรวิชาชีพครูและองค์กรกลางการบริหารบุคคล

มาตรการ 3 ให้มีการผลิตครูผู้นำที่มีคุณภาพเพื่อเป็นครูมืออาชีพ ในการยกคุณภาพของวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง

มาตรการ 4 เพื่อให้สถาบันผลิตครูมีเอกลักษณ์ด้านความเป็นเลิศในการผลิตครู เห็นสมควรให้คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยต่างๆ โดยเน้นหนักการจัดการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี ทางครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ถ้าจัดการศึกษาระดับปริญญาตรี ควรเป็นหลักสูตรปริญญาตรี 5-6 ปี ที่มุ่งสร้างครูผู้นำเพื่อการปฏิรูปการศึกษา

มาตรการ 5 ให้มีมหาวิทยาลัยเฉพาะทาง หรือสถาบันเทคโนโลยีชั้นสูง เพื่อทำการวิจัยค้นคว้าสร้างองค์ความรู้ในทางครุศึกษา ทั้งโปรแกรมก่อนประจำการ และโปรแกรมครุศึกษาประจำการ ตลอดจนการผลิตครูของครูที่มีคุณภาพเพื่อบ่มเพาะครูเพื่อการปฏิรูปการศึกษา

มาตรการ 6 สนับสนุนให้สภาคณบดีคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ได้จัดทำแผนและดำเนินการปฏิรูปสถาบันการผลิตครู เพื่อคุณภาพครูและความเป็นวิชาชีพชั้นสูงในบริบทใหม่ของวิชาชีพครูไทย

มาตรการ 7 ให้ประกันคุณภาพสถาบันครุศึกษาไทยทั้งระบบ โดยกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของบุคลากรการประเมินคุณภาพตามพันธกิจ และการพัฒนาโครงสร้างและระบบให้มีการประกันคุณภาพทางวิชาการทั้งภายในและภายนอกสถาบัน

มาตรการ 8 ให้มีสถาบันภายนอกจัดระดับคุณภาพของสถาบันการศึกษาครุศึกษาไทย เพื่อวางแผนพัฒนาให้เป็นสถาบันครุศึกษาเพื่อความเป็นเลิศในการผลิตครู

เก็จจกน เอื้อวงศ์ (2545) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ในกลุ่มปัจจัยภายใน ได้แก่ การที่ผู้บริหารมีความมุ่งมั่น ทুমเท สนใจใฝ่เรียนรู้ ใช้ทั้งการบริหารแบบมีส่วนร่วมและการบริหารแบบเข้มงวด การมีวัฒนธรรมองค์กรที่ดี คือมีความสัมพันธ์ที่ดี มีแบบแผนการทำงานเป็นทีม มีตัวแบบการเป็นครูที่ดี ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและเห็นคุณค่าของการประเมิน รวมทั้งการที่ครูมีความรับผิดชอบและเอาใจใส่ต่อการสอน สนใจใฝ่เรียนรู้และเชื่อว่าการประกันคุณภาพการศึกษานำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้ โครงสร้างการประสานงานที่คล่องตัว และมีบุคลากรหรือ

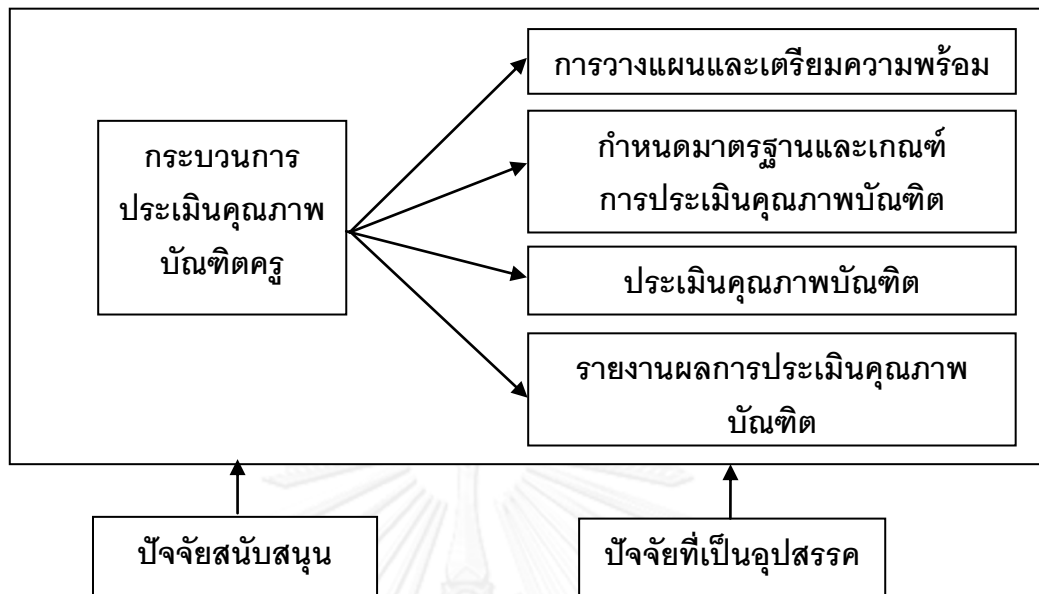
คณะกรรมการรับประกันคุณภาพ สำหรับกลุ่มปัจจัยภายนอก ได้แก่ การที่ชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการศึกษาและสนับสนุนช่วยเหลือ และการที่กฎหมาย / นโยบายต้นสังกัดผลักดันให้โรงเรียนดำเนินการประกันคุณภาพ รวมทั้งหน่วยงานต้นสังกัดนิเทศช่วยเหลือโรงเรียนอย่างจริงจัง ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในกลุ่มปัจจัยภายใน ได้แก่ การที่วัฒนธรรมองค์การมีลักษณะแตกแยก แข่งขัน ไม่ให้เกียรติและไม่ไว้วางใจกัน ขาดการยอมรับความสามารถของเพื่อนครู ครูไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง และครูไม่เพียงพอ ขาดความรับผิดชอบและความสนใจใฝ่รู้ มีทัศนคติไม่ดีต่อการประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งผู้บริหารไม่ใช้เวลากับโรงเรียนเต็มที่ ขาดความเด็ดขาด ใช้การบริหารแบบขึ้นมากกว่าการมีส่วนร่วม และผู้ช่วยผู้บริหารขาดความสามารถในการบริหารและมีงานธุรการมาก นอกจากนี้ การที่โครงสร้างการบริหารขาดการประสานงานที่ดี ขาดระบบการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูล ขาดการกำหนดบทบาทหน้าที่บุคลากรและมอบหมายความรับผิดชอบไม่ชัดเจน สำหรับกลุ่มปัจจัยภายนอก ได้แก่ ชุมชนและกรรมการสถานศึกษาขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาและนโยบายปรับลดอัตราค่าจ้าง รวมทั้งหน่วยงานต้นสังกัดขาดการนิเทศช่วยเหลือ

ตอนที่ 6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิต และคุณภาพของบัณฑิต ผู้วิจัยสรุปได้ว่า

มาตรฐานและคุณภาพการศึกษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีเป้าหมายเหมือนกันเพื่อผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพออกไปรับใช้สังคมและเพื่อให้สามารถแข่งขันในระดับสากลได้ สถาบันอุดมศึกษาจึงจำเป็นต้องมีกระบวนการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการ ให้นิสิต นักศึกษา มีความรู้ ความสามารถ ทำให้ต้องมีหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา กำหนดเกณฑ์การรับรองปริญญา ใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) การประเมินมาตรฐานหลักสูตร 2) การประเมินมาตรฐานการผลิต 3) การประเมินมาตรฐานบัณฑิต ซึ่งคุรุสภา โดยคณะกรรมการที่คณะกรรมการคุรุสภาแต่งตั้ง พิจารณาประเมินมาตรฐานหลักสูตร มาตรฐานการผลิต ส่วนการประเมินมาตรฐานบัณฑิตเป็นหน้าที่ของสถาบันผลิตครูในการบริหารจัดการประเมินตามเกณฑ์การรับรองของคุรุสภา

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาวิชาครุศาสตร์ ตามเกณฑ์การรับรองของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ผู้วิจัยจึงสร้างกรอบแนวคิดเพื่อนำไปสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้



แผนภาพที่ 2.10 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กระบวนการ ปัจจัยทั้งที่สนับสนุน และเป็นอุปสรรคในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ของสถาบันอุดมศึกษาที่มีพันธกิจหลักแตกต่างกัน โดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพศึกษาในลักษณะแบบพหุกรณีศึกษา (Multicase study) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกรณีตัวอย่างในการวิจัย 2 กรณีตัวอย่าง เพื่อทำความเข้าใจสิ่งที่ต้องการศึกษาอย่างลึกซึ้ง และสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับบริบทที่ใกล้เคียงได้มากขึ้น ได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ก่อนลงสนามวิจัย เป็นการคัดเลือกกรณีศึกษา การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษา ระยะที่ 2 ลงสนามวิจัย เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามของกรณีศึกษา การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษา และระยะที่ 3 หลังลงสนามวิจัย เป็นการลดทอนข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview) การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Nonparticipant Observation) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนทุกกรณีศึกษามากที่สุด

การเลือกกรณีศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรณีศึกษาเป็นสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 2 แห่ง โดยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกกรณีศึกษา ดังนี้

1. เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) ผ่านการรับรองตามเกณฑ์การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพจากสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา
2. เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีพันธกิจหลักแตกต่างกัน พิจารณาจากการแบ่งกลุ่มตามพันธกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาในการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สอง (พ.ศ. 2549 – พ.ศ. 2553) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ในกลุ่มมหาวิทยาลัยเน้นการผลิตบัณฑิตและวิจัย และกลุ่มเน้นผลิตบัณฑิตและพัฒนาสังคม และผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกระดับอุดมศึกษา รอบสอง มาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิต อยู่ในเกณฑ์ดี
3. เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ผู้วิจัยสะดวกต่อการเดินทางและยินดีให้ความร่วมมือต่อการเก็บรวบรวมข้อมูล

แหล่งข้อมูลในการศึกษา

1. แหล่งข้อมูลเอกสาร ได้แก่

เอกสาร	กรณีศึกษาที่ 1	กรณีศึกษาที่ 2
ข้อมูลพื้นฐาน	- เว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย	- เว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย
หลักสูตร	<ul style="list-style-type: none"> - หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2552 - ตารางวิเคราะห์เนื้อหาความรู้ตามรายวิชาที่เปิดสอน เทียบกับสาระความรู้ตามมาตรฐานที่คุรุสภา กำหนด - เอกสารการประเมินมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการผลิตเพื่อการรับรองปริญญาทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) - เอกสารการนำเสนอการประเมินมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการผลิตเพื่อการรับรองปริญญาทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) - เอกสารการรับทราบการให้ความเห็นชอบหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2552 ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) 	<ul style="list-style-type: none"> - หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (5 ปี) สาขาวิชาการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2552 - ตารางวิเคราะห์เนื้อหาความรู้ตามรายวิชาที่เปิดสอน เทียบกับสาระความรู้ตามมาตรฐานที่คุรุสภา กำหนด - เอกสารการประเมินมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการผลิตเพื่อการรับรองปริญญาทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) - เอกสารการนำเสนอการประเมินมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการผลิตเพื่อการรับรองปริญญาทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) - เอกสารการรับทราบการให้ความเห็นชอบหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (5 ปี) สาขาวิชาการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2552 ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)
รายงาน	<ul style="list-style-type: none"> - บทสรุปผู้บริหารการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สอง (พ.ศ. 2549 – พ.ศ. 2553) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) - รายงานการประเมินคุณภาพภายใน 	<ul style="list-style-type: none"> - บทสรุปผู้บริหารการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สอง (พ.ศ. 2549 – พ.ศ. 2553) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) - รายงานการประเมินคุณภาพภายใน

เอกสาร	กรณีศึกษาที่ 1	กรณีศึกษาที่ 2
คู่มือ	<ul style="list-style-type: none"> - คู่มือการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพในสถานศึกษา - สมุดบันทึกกิจกรรมนิสิต - แนวทางในการใช้การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองในการปฏิบัติงานวิชาชีพครู - ระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศของมหาวิทยาลัย 	<ul style="list-style-type: none"> - คู่มือฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู - ระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศของมหาวิทยาลัย
อื่นๆ	<ul style="list-style-type: none"> - หนังสือรวมกฎหมาย กฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา - หนังสือมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา ของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา - คู่มือการดำเนินงานรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ ของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา - รายงานการศึกษา เรื่อง การกำหนดมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา - ตารางรายชื่อสถาบันที่ได้รับการรับรองมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการผลิตปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) ของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา 	

2. แหล่งข้อมูลบุคคล ได้แก่

2.1 อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) ให้ข้อมูลสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ

2.2 อาจารย์คณะครุศาสตร์ ที่ปฏิบัติหน้าที่สอนในหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) ให้ข้อมูลสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ

2.3 นิสิต นักศึกษา ที่เรียนในหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) สถาบันละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน ให้ข้อมูลสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ

2.4 นิสิต นักศึกษา ที่เรียนในหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) สถาบันละ 5 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน ซึ่งเป็นนิสิต นักศึกษาคนละกลุ่มที่มาให้ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ให้ข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม

จากแหล่งข้อมูลบุคคลข้างต้นนำมาสรุปเป็นตารางดังนี้

แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บ รวบรวมข้อมูล	จำนวน (คน)		รวม
		กรณีศึกษาที่ 1	กรณีศึกษาที่ 2	
1. อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี)	สัมภาษณ์แบบเป็นทางการ	1	1	2
2. อาจารย์คณะครุศาสตร์ที่ปฏิบัติหน้าที่สอนในหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี)	สัมภาษณ์แบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ	4	4	8
3. นิสิต นักศึกษา ที่เรียนในหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี)	สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ	3	3	6
4. นิสิต นักศึกษา ที่เรียนในหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี)	การสนทนากลุ่ม	5	5	10

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถกำหนดพฤติกรรมของกรณีศึกษาหรือการศึกษาในครั้งนี้ได้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพที่สำคัญในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยถือว่าตัวผู้วิจัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview) การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Nonparticipant Observation) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ประกอบด้วย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์เอกสาร ได้แก่ แบบการสังเคราะห์เอกสาร แบบบันทึกข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและหลักฐานที่มีการบันทึกไว้ตามปกติ
2. เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกต ได้แก่ แนวทางการสังเกตภาคสนาม แนวทางสังเกตกรณีศึกษา
3. เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ได้แก่ แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้บริหารคณะครุศาสตร์ อาจารย์คณะครุศาสตร์ นิสิต / นักศึกษา
4. เครื่องมือที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม ได้แก่ แนวคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มกับนิสิต / นักศึกษา

ขั้นตอนในการดำเนินการเก็บข้อมูล

การดำเนินการเก็บข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดของ (นิศา ชูโต, 2551) โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การเลือกสนามวิจัย

ผู้วิจัยเลือกสนามในการวิจัยตามเกณฑ์ในการคัดเลือกกรณีศึกษา จำนวน 2 แห่ง ได้แก่

1) กรณีศึกษาที่ 1 มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร จัดอยู่ในกลุ่มมหาวิทยาลัยเน้นการผลิตบัณฑิตและวิจัย ตามพันธกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาในการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สอง (พ.ศ. 2549 – พ.ศ. 2553) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) โดยมีผลการประเมินมาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิตอยู่ในระดับดี และหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2552 ครุสภาให้การรับรองในการประชุมคณะกรรมการครุสภา ครั้งที่ 10/2555 วันที่ 28 กันยายน 2555 รับรองตั้งแต่ปีการศึกษา 2552 ถึงปีการศึกษา 2556

2) กรณีศึกษาที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร จัดอยู่ในกลุ่มมหาวิทยาลัยเน้นผลิตบัณฑิตและพัฒนาสังคม ตามพันธกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาในการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สอง (พ.ศ. 2549 – พ.ศ. 2553) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) โดยมีผลการประเมินมาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิตอยู่ในระดับดี และหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (5 ปี) สาขาวิชาการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2552 ครุสภาให้การรับรองในการประชุมคณะกรรมการครุสภา ครั้งที่ 13/2556 วันที่ 26 กันยายน 2556 รับรองตั้งแต่ปีการศึกษา 2552 ถึงปีการศึกษา 2554

สถาบันอุดมศึกษาทั้งสองแห่งเป็นสถาบันผลิตครูที่มีความพร้อมทั้งทางด้านสถานที่จัดการเรียนการสอน แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ สิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอน อาจารย์ที่พัฒนาตนเองอยู่เสมอ บรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่เปี่ยมไปด้วยสัมพันธภาพระหว่างกันไม่ยิ่งหย่อนกันในเรื่องคุณภาพของการผลิตครู ตลอดจนการให้ความร่วมมือในการทำวิจัยของผู้วิจัยเป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้วิจัยสนใจเลือกกรณีศึกษาทั้ง 2 แห่ง เป็นสนามวิจัยในครั้งนี้

2. การเข้าสู่สนามวิจัย

2.1 การเตรียมตัวเข้าสู่สนามวิจัย

ผู้วิจัยเตรียมตัวเข้าสู่สนามวิจัยโดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพบัณฑิต ประสานงานเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วางแผน และจัดเตรียมอุปกรณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพบัณฑิต เอกสารเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อกำหนดกรอบการวิเคราะห์เอกสาร การสังเกต และแนวคำถามเกี่ยวกับการสัมภาษณ์ โดยเตรียมกรอบการสังเกตและแนวคำถามการสัมภาษณ์กว้างๆ ไว้ก่อน

2) วิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) การประเมินคุณภาพบัณฑิตของสถาบัน

3) ติดต่อประสานงานเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นกรณีศึกษาล่วงหน้า เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยและความเป็นกันเองในการเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งแจ้งวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้ให้แก่กรณีศึกษารับทราบ โดยใช้วิธีการติดต่อทางโทรศัพท์ ก่อนนำหนังสือจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากนั้นผู้วิจัยติดต่อประสานงานเพื่อนำหนังสือขอความร่วมมือในการเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยแจ้งถึงสถาบันที่เป็นกรณีศึกษา

4) เตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ สมุดบันทึก แฟ้มรวบรวมข้อมูล อุปกรณ์บันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป และของที่ระลึก ผู้วิจัยทำความเข้าใจในวิธีการขั้นตอน และประเด็นการเก็บรวบรวมข้อมูลการสังเกตและการสัมภาษณ์ เพื่อความสะดวกในการดำเนินการเก็บข้อมูล

2.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วนและครอบคลุม เพื่อการตอบปัญหาวิจัยได้อย่างมีคุณภาพที่สุด วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของพหุกรณีศึกษา (Multicase study) โดยการศึกษาจากการวิเคราะห์เอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้

1) การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis)

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูล จัดหมวดหมู่ข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล และใช้ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยศึกษาเอกสารเกี่ยวกับ หลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) การประเมินมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการผลิตปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) แผนการจัดการเรียนการสอน

2) การสังเกต (Observation)

ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Nonparticipant Observation) ทั้งในเรื่องของสถานที่ บุคคล และเหตุการณ์ รายละเอียดดังนี้

2.1) ผู้วิจัยสังเกตสภาพสถาบันอุดมศึกษา อาทิ สิ่งแวดล้อม ห้องเรียน แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ สถานที่สำหรับการจัดการเรียนการสอนและการให้ข้อมูลป้อนกลับของพหุกรณีศึกษา

2.2) ผู้วิจัยสังเกตอาจารย์ผู้สอนถึงกระบวนการจัดการเรียนการสอน กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิต

2.3) ผู้วิจัยสังเกตบรรยากาศการเรียนการสอนของอาจารย์และนิสิต / นักศึกษา

3) การสัมภาษณ์ (Interview)

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview) และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview) โดยทำการสัมภาษณ์พหุกรณีศึกษาและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้รับผิดชอบหลักสูตร อาจารย์คณะครุศาสตร์ นิสิต / นักศึกษา มีลักษณะดังนี้

3.1) แบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบคำถามได้เต็มที่อย่างอิสระ

- 3.2) แบบมีจุดสนใจเฉพาะ หรือแบบเจาะลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริง
- 3.3) แบบตะล่อมกล่อมเกล่า เพื่อให้ทราบความรู้สึกนึกคิด และทัศนคติของผู้อยู่ในสนามที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
- 3.4) แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นการสัมภาษณ์ในกรณีที่ต้องการผู้รู้เป็นพิเศษ

4) การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่มเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อคุณภาพของนิสิต / นักศึกษา กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิต โดยผู้วิจัยทำการสนทนากลุ่มกับนิสิต / นักศึกษา ที่อยู่ในการดูแลของกรณีศึกษา จำนวน 4 – 5 คน

2.3 การสร้างความสัมพันธ์

ผู้วิจัยเข้าสู่สนามโดยการเปิดเผยสถานภาพของตนเองมีบทบาทเป็นนิสิตปริญญาโท มาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ผู้วิจัยแนะนำตัวเพื่อขออนุญาตกับฝ่ายบริหาร จากนั้นแนะนำตัวกับอาจารย์ภายในคณะครุศาสตร์ และเข้าไปทำความรู้จักกับนิสิต/นักศึกษาของคณะครุศาสตร์ การเก็บข้อมูลแต่ละแห่งผู้วิจัยยึดหลักว่าจะไม่รบกวนเวลาการทำงานของผู้บริหาร อาจารย์ และนิสิต/นักศึกษา จะขอสัมภาษณ์ในเวลาว่าง และสังเกตการณ์อย่างสงบ

2.4 ตารางการเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไปอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยได้วางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้เบื้องต้น แต่และกรณีศึกษาใช้เวลาประมาณ 2 เดือน ซึ่งช่วงเวลาการเก็บข้อมูลได้เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้น บางครั้งต้องปรับเปลี่ยนช่วงเวลาให้เหมาะสมกับการเก็บข้อมูล และเมื่อเก็บข้อมูลจริงผู้วิจัยได้บันทึกช่วงเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ดังตารางต่อไปนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามของกรณีศึกษาที่ 1

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	แหล่งข้อมูล
ระยะที่ 1 ก่อนลงสนามวิจัย		
1 พ.ย. - 20 ธ.ค. 56	<ul style="list-style-type: none"> - การคัดเลือกกรณีศึกษา - การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษา - สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย - ติดต่อเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 	<ul style="list-style-type: none"> - ตารางรายชื่อสถาบันที่ได้รับการรับรองมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการผลิตปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) ของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา - รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สอง (พ.ศ. 2549 – พ.ศ. 2553) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) - ข้อมูลพื้นฐานของกรณีศึกษา - เล่มหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตหลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2552 - ตารางวิเคราะห์เนื้อหาความรู้ตามรายวิชาที่เปิดสอน เทียบกับสาระความรู้ตามมาตรฐานที่คุรุสภากำหนด - เอกสารการประเมินมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการผลิตเพื่อการรับรองปริญญาทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) - เอกสารการนำเสนอการประเมินมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการผลิตเพื่อการรับรองปริญญาทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) - เอกสารการรับทราบการให้ความเห็นชอบหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตหลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2552 ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) - คู่มือการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพในสถานศึกษา - สมุดบันทึกกิจกรรมนิสิต

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	แหล่งข้อมูล
ระยะที่ 2 ลงสนามวิจัย		
24 - 26 ธ.ค. 56	<ul style="list-style-type: none"> - แนะนำตัวและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล - สำรองสภาพทั่วไปของสถาบันและบริเวณโดยรอบสถาบัน - ศึกษาเอกสารเพิ่มเติม 	<ul style="list-style-type: none"> - บริเวณโดยรอบกรณีศึกษาที่ 1 - เล่มหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตหลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2552 - เอกสารการประเมินมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการผลิตเพื่อการรับรองปริญญาทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี)
6 - 10 ม.ค. 57	<ul style="list-style-type: none"> - สัมภาษณ์อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2552 - สัมภาษณ์อาจารย์ - สัมภาษณ์นิสิต - สังเกตพฤติกรรมอาจารย์และนิสิต 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้บริหาร - อาจารย์ - นิสิต
21 - 24 ม.ค. 57	<ul style="list-style-type: none"> - สัมภาษณ์อาจารย์ - สัมภาษณ์นิสิต - สังเกตพฤติกรรมอาจารย์และนิสิต 	<ul style="list-style-type: none"> - อาจารย์ - นิสิต
25 ม.ค. 57	<ul style="list-style-type: none"> - สันทนาการกลุ่มนิสิต - สังเกตพฤติกรรมนิสิต 	<ul style="list-style-type: none"> - นิสิต
27 - 31 ม.ค. 57	<ul style="list-style-type: none"> - สัมภาษณ์อาจารย์ - สัมภาษณ์นิสิต - สังเกตพฤติกรรมอาจารย์และนิสิต 	<ul style="list-style-type: none"> - อาจารย์ - นิสิต
ระยะที่ 3 หลังลงสนามวิจัย		
1 - 28 ก.พ. 57	<ul style="list-style-type: none"> - การลดทอนข้อมูล - การตรวจสอบข้อมูล - การวิเคราะห์ข้อมูล 	<ul style="list-style-type: none"> - หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตหลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2552 - เอกสารการประเมินมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการผลิตเพื่อการรับรองปริญญาทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) - บทสรุปผู้บริหารการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สอง (พ.ศ. 2549 – พ.ศ. 2553) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) - รายงานการประเมินคุณภาพ

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	แหล่งข้อมูล
		ภายใน - คู่มือการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพในสถานศึกษา - สมุดบันทึกกิจกรรมนิสิต - ระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศของมหาวิทยาลัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามของกรณีศึกษาที่ 2

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	แหล่งข้อมูล
ระยะที่ 1 ก่อนลงสนามวิจัย		
1 พ.ย. - 20 ธ.ค. 56	<ul style="list-style-type: none"> - การคัดเลือกกรณีศึกษา - การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษา - สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย - ติดต่อเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 	<ul style="list-style-type: none"> - ตารางรายชื่อสถาบันที่ได้รับการรับรองมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการผลิตปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) ของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา - รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สอง (พ.ศ. 2549 – พ.ศ. 2553) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) - ข้อมูลพื้นฐานของกรณีศึกษา - เล่มหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (5 ปี) สาขาวิชาการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2552 - เอกสารการประเมินมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการผลิตเพื่อการรับรองปริญญาทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี)

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	แหล่งข้อมูล
ระยะที่ 2 ลงสนามวิจัย		
3 - 5 ก.พ. 57	<ul style="list-style-type: none"> - แนะนำตัวและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล - สำรองสภาพทั่วไปของสถาบันและบริเวณโดยรอบสถาบัน - ศึกษาเอกสารเพิ่มเติม 	<ul style="list-style-type: none"> - บริเวณโดยรอบกรณีศึกษาที่ 2 - หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (5 ปี) สาขาวิชาการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2552 - เอกสารการประเมินมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการผลิตเพื่อการรับรองปริญญาทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี)
10 - 13 ก.พ. 57	<ul style="list-style-type: none"> - สัมภาษณ์อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2552 - สัมภาษณ์อาจารย์ - สัมภาษณ์นักศึกษา - สังเกตพฤติกรรมอาจารย์และนิสิต 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้บริหาร - อาจารย์ - นักศึกษา
18 - 20 ก.พ. 57	<ul style="list-style-type: none"> - สัมภาษณ์อาจารย์ - สัมภาษณ์นักศึกษา - สังเกตพฤติกรรมอาจารย์และนิสิต 	<ul style="list-style-type: none"> - อาจารย์ - นักศึกษา
26 - 28 ก.พ. 57	<ul style="list-style-type: none"> - สัมภาษณ์อาจารย์ - สัมภาษณ์นักศึกษา - สังเกตพฤติกรรมอาจารย์และนิสิต 	<ul style="list-style-type: none"> - อาจารย์ - นักศึกษา
1 มี.ค. 57	<ul style="list-style-type: none"> - สันทนาการกลุ่มนักศึกษา - สังเกตพฤติกรรมนักศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> - นักศึกษา

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	แหล่งข้อมูล
ระยะที่ 3 หลังลงสนามวิจัย		
2 - 31 มี.ค. 57	<ul style="list-style-type: none"> - การลดทอนข้อมูล - การตรวจสอบข้อมูล - การวิเคราะห์ข้อมูล 	<ul style="list-style-type: none"> - หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (5 ปี) สาขาวิชาการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2552 - เอกสารการประเมินมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการผลิตเพื่อการรับรองปริญญาทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) - บทสรุปผู้บริหารการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบที่สอง (พ.ศ. 2549 – พ.ศ. 2553) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) - รายงานการประเมินคุณภาพภายใน - คู่มือฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู - ระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศของมหาวิทยาลัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกต การสัมภาษณ์ของกรณีศึกษา มาวิเคราะห์ตามกรอบของเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขา ครุศาสตร์ ปัจจัยสนับสนุน และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขา ครุศาสตร์ มีการจัดกระทำข้อมูลด้วยวิธีการลดทอนข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สุธงศ์ จันทวานิช (2545); นิตา ชูโต(2545) แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาเขียนรายงานผลการวิเคราะห์เป็นความเรียง มีขั้นตอนดังนี้

1. การลดทอนข้อมูล (Data Reduction)

หลังจากผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากกรณีศึกษาในแต่ละครั้ง นำมาบันทึกเป็นข้อมูลศึกษา ทบทวน เลือกเฉพาะจุดที่น่าสนใจและเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษาและตรงตามวัตถุประสงค์

2. การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)

เป็นการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่มาของข้อมูล ได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งข้อมูล เป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลว่า เมื่อเวลาต่างกัน สถานที่ต่างกัน ผู้ให้ข้อมูลต่างกัน ข้อมูลที่ได้เหมือนเดิมหรือไม่

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เน้นที่องค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ ความเป็นระบบ มีสภาพเป็นปรนัย และอิงกรอบแนวคิดทฤษฎี สุธงศ์ จันทวานิช (2545) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป แบ่งออกเป็น 3 วิธี คือ

1) การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analysis Induction) โดยการตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆที่รวบรวมมาได้

2) การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดของข้อมูล (Typological Analysis) คือ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิดๆ ทั้งโดยวิธีที่ใช้แนวคิดทฤษฎีและแบบไม่ใช้แนวคิดทฤษฎี

2.1) แบบใช้แนวคิดทฤษฎี คือ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิดต่างๆ ในเหตุการณ์หนึ่งๆ แยกออกเป็นการกระทำ กิจกรรม ความหมาย ความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และสภาพสังคมหรือสถานการณ์เป็นแนวทางในการจำแนกสำหรับการวิเคราะห์

2.2) แบบไม่ใช้แนวคิดทฤษฎี คือ การจำแนกข้อมูลที่จะวิเคราะห์ตามความเหมาะสมกับข้อมูลอาจใช้สามัญสำนึกหรือประสบการณ์ของผู้วิจัยก็ได้

3) การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล คือ การที่ผู้วิจัยนำเหตุการณ์หลายๆเหตุการณ์ที่ได้จำแนกชนิดของข้อมูลนั้นแล้วมาเปรียบเทียบกัน การใช้วิธีการเปรียบเทียบหรือวิเคราะห์เช่นนี้จะนำไปสู่การสร้างข้อสรุปเชิงนามธรรมและการสร้างทฤษฎี

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะแบบพหุกรณีศึกษา (Multicase study) มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กระบวนการ ปัจจัยทั้งที่สนับสนุน และเป็นอุปสรรคในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ของสถาบันอุดมศึกษาที่มีพันธกิจหลักแตกต่างกัน ผู้วิจัยได้เลือกกรณีศึกษา 2 แห่ง ที่เป็นไปตามเกณฑ์การคัดเลือก คือ กรณีศึกษาที่ 1 และกรณีศึกษาที่ 2 โดยวิเคราะห์กระบวนการ ปัจจัยทั้งที่สนับสนุน และเป็นอุปสรรคในการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ใน 4 ขั้นตอนตามกรอบการวิจัย ได้แก่ 1) การวางแผนและเตรียมความพร้อม 2) กำหนดมาตรฐานและเกณฑ์การประเมินคุณภาพบัณฑิต 3) ประเมินคุณภาพบัณฑิต 4) รายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิต และเปรียบเทียบกระบวนการ ปัจจัยทั้งที่สนับสนุน และเป็นอุปสรรคในการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษาที่มีพันธกิจหลักแตกต่างกัน นำเสนอทั้งหมด 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 กรณีศึกษาที่ 1

- 1.1 บริบทของสถาบันอุดมศึกษา
- 1.2 กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์
- 1.3 ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการประเมินคุณภาพบัณฑิต

ตอนที่ 2 กรณีศึกษาที่ 2

- 2.1 บริบทของสถาบันอุดมศึกษา
- 2.2 กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์
- 2.3 ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการประเมินคุณภาพบัณฑิต

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบกระบวนการ ปัจจัยทั้งที่สนับสนุน และเป็นอุปสรรคในการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ของสถาบันอุดมศึกษาที่มีพันธกิจหลักแตกต่างกัน

ตอนที่ 1 กรณีศึกษาที่ 1

1.1 บริบทของสถาบันอุดมศึกษา

กรณีศึกษาที่ 1 เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ปัจจุบัน จัดอยู่ในกลุ่มมหาวิทยาลัยเน้นการผลิตบัณฑิตและวิจัย ตามพันธกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาในการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบที่สอง (พ.ศ. 2549 – พ.ศ. 2553) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) โดยมีผลการประเมินมาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิตอยู่ในระดับดี มีคะแนนประเมินที่ 4.25 ปัจจุบันเปิดทำการสอน 4 ระดับได้แก่ ระดับปริญญาตรี ระดับปริญญาโท ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง และระดับปริญญาเอก จัดการเรียนการสอนใน 19 คณะ บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัย และสถาบันต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 540 สาขาวิชา หลักสูตรนานาชาติและภาษาอังกฤษ รวมทั้งสิ้น 85 สาขาวิชา เน้นระดับปริญญาตรีเป็นหลัก ต่อมาเริ่มพัฒนาการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา นอกจากนี้ ยังได้จัดตั้งสถาบันวิจัยขึ้นภายในมหาวิทยาลัยอีกหลายแห่งเพื่อดำเนินการวิจัยในศาสตร์ต่าง ๆ ด้วยตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัยมายาวนาน เพื่อสร้างองค์ความรู้สำหรับผลิตบัณฑิตอันพึงประสงค์ และเพื่อตอบโจทยวิจัยให้กับประเทศและวงการวิจัย จึงได้ก่อตั้งส่วนส่งเสริมและพัฒนาวิจัยเป็นมหาวิทยาลัยแรกของประเทศ โดยในปัจจุบันนี้มีสถาบันวิจัยถึง 9 สถาบันด้วยกัน ได้แก่ สถาบันการขนส่ง สถาบันทรัพย์สินทางปัญญา สถาบันเทคโนโลยีชีวภาพและวิศวกรรมพันธุศาสตร์ สถาบันไทยศึกษา สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์ สถาบันภาษา สถาบันวิจัยทรัพยากรทางน้ำ สถาบันวิจัยพลังงาน สถาบันวิจัยโลหะและวัสดุ สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม สถาบันวิจัยสังคม ศูนย์วิทยทรัพยากร และสถาบันเอเชียศึกษา เพื่อเป็นองค์กรแห่งปัญญาที่มีความเป็นเลิศด้านการวิจัย

คณะครุศาสตร์ จัดตั้งขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ประสงค์จะเป็นครู อาจารย์และเจ้าหน้าที่บริหารการศึกษาได้เข้าศึกษาทางวิชาการและการวิจัยในวิชาครุศาสตร์และวิชาอื่นที่เกี่ยวข้องมากขึ้น และเพื่อส่งเสริมมาตรฐานการสอนและการประกอบอาชีพเกี่ยวกับวิชาดังกล่าวให้กว้างขวางขึ้นจนถึงขั้นปริญญาโทและปริญญาเอกในโอกาสต่อไป รวมเวลาทั้งสิ้น 56 ปี ประกอบด้วย 6 ภาควิชา ได้แก่ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต และ 3 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์บริการการศึกษา ศูนย์บริการวิชาการ ศูนย์วิจัยนวัตกรรมการศึกษา โดยจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาบัณฑิต ระดับปริญญามหาบัณฑิต ระดับปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต

คณะครุศาสตร์ เปิดการเรียนการสอนในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2552 จำนวน 10 สาขาวิชา ได้แก่

1. สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
2. สาขาวิชาประถมศึกษา
3. สาขาวิชาศิลปศึกษา
4. สาขาวิชาธุรกิจศึกษา

5. สาขาวิชาดนตรีศึกษา จำนวน 3 วิชาเอก ได้แก่ วิชาเอกดนตรีศึกษา วิชาเอกการสอนดนตรีไทย วิชาเอกการสอนดนตรีสากล

6. สาขาวิชามัธยมศึกษา จำนวน 10 วิชาเอก ได้แก่ วิชาเอกภาษาไทย วิชาเอกภาษาอังกฤษ วิชาเอกสังคมศึกษา วิชาเอกวิทยาศาสตร์ทั่วไป วิชาเอกฟิสิกส์ วิชาเอกเคมี วิชาเอกชีววิทยา วิชาเอกคณิตศาสตร์ วิชาเอกภาษาฝรั่งเศส วิชาเอกภาษาเยอรมัน

7. สาขาวิชาสุศึกษาและพลศึกษา จำนวน 2 วิชาเอก ได้แก่ วิชาเอกสุศึกษา วิชาเอกพลศึกษา

8. สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา จำนวน 2 วิชาเอก ได้แก่ วิชาเอกเทคโนโลยีการศึกษา วิชาเอกคอมพิวเตอร์การศึกษา

9. สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

10. สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษาการแนะแนวและการศึกษาพิเศษ จำนวน 2 วิชาเอก ได้แก่ วิชาเอกจิตวิทยาการปรึกษาและแนะแนว วิชาเอกการศึกษาพิเศษ

โดยมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ และปรัชญาของการจัดทำหลักสูตร ดังนี้
วิสัยทัศน์

เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สร้างองค์ความรู้ใหม่ให้เป็นแหล่งอ้างอิงทางการศึกษาของแผ่นดิน และดำรงความเป็นผู้นำทางปัญญาเพื่อการพัฒนาการศึกษาที่ยั่งยืน

พันธกิจของคณะครุศาสตร์ 5 ข้อ ได้แก่

1. จัดการศึกษาเพื่อผลิตบัณฑิต/ผู้สำเร็จการศึกษา ที่มีองค์รวมคุณลักษณะด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ และความดีอย่างสมดุล เพื่อให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยและสังคมโลก โดยใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

2. บุกเบิกองค์ความรู้ใหม่ สร้างนวัตกรรมการศึกษาที่ได้มาตรฐาน โดยการบูรณาการ การวิจัย การพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน การวัด/ประเมินผล และการพัฒนานิสิต/ผู้เรียน

3. สร้างภูมิปัญญาและเครือข่ายเพื่อพัฒนาการศึกษา โดยริเริ่มกระบวนทัศน์ใหม่ และเผยแพร่ความรู้เชิงปฏิบัติที่สามารถพัฒนานิสิต/ผู้เรียน บุคลากรทางการศึกษาอย่างยั่งยืน เพื่อการขึ้นนำและแก้ปัญหาการศึกษาของชาติ

4. สืบสานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม สร้างเสริมสุขภาพ สืบทอดสายใย ความผูกพันระหว่างพุทธอาจารย์ คณาจารย์ บุคลากร นิสิตเก่าและนิสิตปัจจุบัน เพื่อสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์ร่วมกันในการพัฒนาคณะ มหาวิทยาลัย และประเทศชาติ

5. พัฒนาระบบการบริหารอย่างมีส่วนร่วม โดยใช้หลักธรรมาภิบาล เพื่อส่งเสริมพัฒนาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สร้างองค์ความรู้ใหม่และเป็นแหล่งอ้างอิงทางการศึกษาของแผ่นดิน

ปรัชญาของหลักสูตร

เป็นการเตรียมครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา สำหรับสังคมโลกในอนาคต ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงเป็นสภาวะ และการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ คือ การเป็นสังคมฐานความรู้และสังคมที่มีการพัฒนาที่ยั่งยืน มีการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพ

มีวิสัยทัศน์ที่ดีมีสุข การศึกษาจึงควรเป็นการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ผู้เรียน และสังคมไปสู่สภาพที่พึงประสงค์ดังกล่าว

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2552 ผ่านการประเมินมาตรฐานหลักสูตร และมาตรฐานการผลิตจากคุรุสภาและคณะกรรมการคุรุสภา ในการประชุม ครั้งที่ 10/2555 วันที่ 28 กันยายน 2555 ให้การรับรองตั้งแต่ปีการศึกษา 2552 ถึงปีการศึกษา 2556

1.2 กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์

กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิต เพื่อให้ได้มาซึ่งบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ที่มีคุณภาพ ผู้วิจัยขอเสนอข้อมูลการดำเนินการประเมินคุณภาพบัณฑิตตามกรอบการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผนและเตรียมความพร้อม
2. กำหนดมาตรฐานและเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพบัณฑิต
3. ประเมินคุณภาพบัณฑิต
4. รายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิต

1. การวางแผนและเตรียมความพร้อม

การวางแผนและการเตรียมความพร้อม คณะครุศาสตร์ยึดการดำเนินการอย่างมีระบบ กำหนดให้มีการประชุมสร้างความเข้าใจจุดมุ่งหมายในการผลิตบัณฑิต ตามข้อมูลการวิเคราะห์เอกสาร จากเอกสารนำเสนอข้อมูลประกอบการพิจารณาเพื่อการรับรองปริญญาทางการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2552 ที่กล่าวถึง กระบวนการพัฒนาหลักสูตร มีขั้นตอนการปรับปรุงหลักสูตรอย่างเป็นระบบ มีการประชุมพิจารณาแนวทางปรับปรุงหลักสูตร กำหนดให้มีการประชุมสร้างความเข้าใจจุดมุ่งหมายในการผลิตบัณฑิตที่มีความเลิศทางวิชาการ เป็นผู้นำในการสร้างสรรค์การเรียนรู้แนวใหม่ มีความเป็นครู และเป็นนักวิชาการที่พร้อมด้วยคุณธรรมแล้วยังมีคุณลักษณะ ดังนี้

1. มีความรอบรู้ ใฝ่รู้ในศาสตร์หลายสาขา สามารถจัดการความรู้ในเชิงสหวิทยาการอย่างสร้างสรรค์ สามารถใช้ภาษาเพื่อสื่อความรู้และความคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยใช้หลักประสานประโยชน์ตามวิถีประชาธิปไตย
2. มีความเป็นผู้นำทางการศึกษา มีคุณธรรมจริยธรรมและมีความศรัทธาในวิชาชีพ มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอน สามารถวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพจริง ตลอดจนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการศึกษา
3. มีความรู้ลึกและตระหนักในคุณค่าของศาสตร์วิชาเอก สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประยุกต์ใช้องค์ความรู้และนวัตกรรมได้อย่างเหมาะสม สร้างสรรค์ และมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีจิตสำนึกในการทำงานเพื่อสังคม
4. มีศักยภาพสูงทางการวิจัย สามารถต่อยอดการศึกษาได้ถึงระดับปริญญาเอก และต้องควบคุม ส่งเสริมคุณภาพบัณฑิตเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานบัณฑิต ตามประกาศคุรุสภา เรื่อง การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2549 ที่คุรุสภา

กำหนด ซึ่งทำให้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาสามารถรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูได้ สอดคล้องกับ คำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“การปรับเปลี่ยนอะไรก็ตามคณะครุศาสตร์มีการนัดประชุมตลอด เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน ยิ่งเรื่องเกี่ยวกับคุณภาพบัณฑิตเป็นสิ่งสำคัญหมายถึงชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยด้วย”

(อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร)

“อาจารย์ทุกคนถึงแม้จะงานเยอะแต่ต้องเข้าร่วมประชุม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพราะอยากให้ บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรออกไปอย่างมีคุณภาพ”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 1)

“คณะครุศาสตร์มีจุดมุ่งหมายในการผลิตบัณฑิตที่ชัดเจน เน้นการวิจัยเป็นหลัก”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 2)

“การสอนไม่ใช่สักแต่ว่าสอนให้จบชั่วโมงไป อาจารย์มีจุดมุ่งหมายที่จะทำอะไรให้นิสิตได้ความรู้มากที่สุด แต่ก็ต้องมีคุณภาพด้วย”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 3)

“ทุกครั้งที่เข้าประชุมจะเห็นความร่วมมือกันในการคิด แก้ไขปัญหา แสดงความคิดเห็น เพราะทุกคน เห็นความสำคัญของกระบวนการจัดการเรียนการสอน การประเมิน เพื่อให้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา ออกไปมีคุณภาพมากที่สุด ”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 4)

2. กำหนดมาตรฐานและเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพบัณฑิต

การกำหนดมาตรฐานและเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพบัณฑิต ตามจุดมุ่งหมายและคุณลักษณะ ของคณะครุศาสตร์ที่กำหนดขึ้น สำหรับหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2552 เป็น หลักสูตรที่จัดทำขึ้นเพื่อให้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา สามารถขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูได้ จึงต้อง กำหนดมาตรฐานและเกณฑ์การประเมินคุณภาพบัณฑิตตามเกณฑ์การรับรองปริญญาและ ประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ ซึ่งจากข้อมูลการวิเคราะห์เอกสาร จากคู่มือการ ดำเนินงานรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ ของสำนักงาน เลขาธิการคุรุสภา ได้กำหนดเกณฑ์การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการ ประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2549 ใน 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านความรู้ ต้องเรียนครบตามหลักสูตรที่ได้รับการรับรองจากคุรุสภา และผ่านเกณฑ์การ ประเมินของสถาบัน

2. ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา มีการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่เป็นไปเกณฑ์ของ
คุรุสภา เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี มีรายงานผลการผ่านเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติการสอนใน
สถานศึกษา

3. ด้านการปฏิบัติตน มีการปฏิบัติตนที่เหมาะสมกับความเป็นครู โดยมีผลการรับรองจากสถาบัน

4. ด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู
โดยมีหลักฐานที่แสดงการเข้าร่วมกิจกรรมครบตามเกณฑ์ และผ่านการประเมินจากสถาบัน

ดังกล่าวต่อไปนี้

“นิสิตที่สำเร็จการศึกษาออกไปต้องมีความรู้ดี สอนเป็น อยู่ในสังคมได้”

(อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร)

“ในช่วงโม่งเรียนไม่เพียงแต่สอนเนื้อหาสาระของวิชา แต่ต้องสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมเข้าไปด้วย”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 1)

“นิสิตจะสามารถขอรับใบอนุญาตได้เมื่อสำเร็จการศึกษา เพราะฉะนั้นต้องกำหนดเกณฑ์ให้สอดคล้อง
กับเกณฑ์ของสภาวิชาชีพที่ดูแลด้านนี้ เพื่อเด็กเราต้องได้รับใบอนุญาต”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 2)

“ถึงแม้จะมีเกณฑ์การประเมินมากมายจากหลายหน่วยงาน แต่เมื่อนิสิตสำเร็จการศึกษาต้องได้รับ
ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู เพื่อไปสอบบรรจุ หรือไปประกอบวิชาชีพครูต่อไป”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 3)

3. ประเมินคุณภาพบัณฑิต

การประเมินคุณภาพบัณฑิตเป็นการประเมินคุณภาพบัณฑิตด้านผลลัพธ์ พิจารณาจากเกณฑ์
มาตรฐานบัณฑิตที่คุรุสภากำหนด 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความรู้

ด้านความรู้ คณะครุศาสตร์จัดให้มีการจัดการศึกษาภาคปกติ และโปรแกรมเกียรตินิยม
สำหรับผู้ที่มีความสามารถพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศักยภาพด้านการวิจัย มุ่งให้บัณฑิตมีความรอบรู้
ใฝ่รู้ มีความเป็นครู และตระหนักในคุณค่าของศาสตร์ในวิชาเอก การจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียน
เป็นสำคัญ ให้นิสิตได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองเพิ่มขึ้น และฝึกปฏิบัติจริง มีการประเมินคุณภาพ
บัณฑิต ในด้านวิชาการเรียนครบตามหลักสูตรโดยได้คะแนนเฉลี่ยสะสม 2.00 ขึ้นไป จากการศึกษา
เอกสารหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2552 มหาวิทยาลัยจัดให้มีการศึกษา 2
แบบ ได้แก่ หลักสูตรปกติ และโปรแกรมเกียรตินิยม (Honors Program) มีโครงสร้างของหลักสูตร
ดังนี้

หลักสูตรปกติ	
หน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร	170 หน่วยกิต
หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	30 หน่วยกิต
หมวดวิชาชีพครู	54 หน่วยกิต
- รายวิชาวิชาชีพครู	38 หน่วยกิต
- รายวิชาปฏิบัติการวิชาชีพ	16 หน่วยกิต
หมวดวิชาเอก	76 หน่วยกิต
หมวดวิชาเลือกเสรี	10 หน่วยกิต
โปรแกรมเกียรตินิยม (Honors Program)	
หน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร	170 หน่วยกิต
หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	30 หน่วยกิต
หมวดวิชาชีพครู	54 หน่วยกิต
- รายวิชาวิชาชีพครู	38 หน่วยกิต
- รายวิชาปฏิบัติการวิชาชีพ	16 หน่วยกิต
หมวดวิชาเอก	76 หน่วยกิต
- วิชาเอก	ระหว่าง 31-56 หน่วยกิต
- เอกัตศึกษา/รายวิชาระดับบัณฑิตศึกษา	12 หน่วยกิต
- ปริญญาโท	8 หน่วยกิต
- รายวิชาเลือกในวิชาเอก	ระหว่าง 0-25 หน่วยกิต
หมวดวิชาเลือกเสรี	ไม่น้อยกว่า 10 หน่วยกิต

มหาวิทยาลัยจัดการศึกษาโปรแกรมเกียรตินิยม (Honors Program) เพิ่มเติมจากการจัดการศึกษาภาคปกติขึ้นมานั้นให้สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษโดยเฉพาะ เนื้อหาวิชาและการเรียนการสอนมีความเข้มข้นมากกว่าหลักสูตรปกติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาศักยภาพด้านการวิจัย โดยคัดเลือกเข้าโปรแกรมเกียรตินิยมในชั้นปีที่ 2 ต้องมีคะแนนสะสมเมื่อเรียนจบชั้นปีที่ 1 ไม่ต่ำกว่า 3.5 และไม่มีรายวิชาใดได้ F หรือ U หากผู้ศึกษาโปรแกรมเกียรตินิยม ได้คะแนนสะสมไม่ถึง 3.5 ติดต่อกันสองภาคการศึกษา สามารถย้ายไปเรียนในหลักสูตรปกติได้

การจัดการศึกษาแต่ละหมวดวิชา มีวัตถุประสงค์ต่างกัน ได้แก่

หมวดวิชาศึกษาทั่วไป มุ่งให้บัณฑิตมีความรอบรู้ ใฝ่รู้ สามารถจัดการความรู้และเชื่อมโยงความรู้กับมาตรฐานความเป็นไทยและสากล นำมาใช้ประโยชน์ต่อตนเองและสังคม สามารถใช้ภาษาได้อย่างน้อย 2 ภาษา โดยเฉพาะภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีบุคลิกที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ ความเป็นผู้นำ รู้และเข้าใจปรากฏการณ์ต่างๆ ของสังคม เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมที่หลากหลาย สามารถปรับตัวและดำรงชีวิต ทำงานร่วมกับผู้อื่นตามวิถีประชาธิปไตย ศรัทธาในวิธีการแห่งปัญญา รู้จักแบ่งปัน ร่วมมือและประสานประโยชน์

หมวดวิชาชีพครู มุ่งให้บัณฑิตมีความเป็นครู มีความสามารถในการสร้างสรรค์การเรียนรู้แนวใหม่ รักที่จะเป็นครู เปี่ยมไปด้วยคุณธรรมและยึดมั่นในจรรยาบรรณของวิชาชีพครู มีความสามารถในการพัฒนาและประเมินการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์และสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาได้อย่างดี พัฒนาหลักสูตรและนวัตกรรมการศึกษา สามารถบริหารจัดการ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความสามารถในการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างสรรค์การศึกษาให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

หมวดวิชาเอก มุ่งให้บัณฑิตตระหนักในคุณค่าของศาสตร์ในวิชาเอก มีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎี แนวคิด เนื้อหาสาระ จนสามารถบูรณาการความรู้ของศาสตร์ในวิชาเอก สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมิน และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์และเหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย

ตามเกณฑ์การรับรองปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) ตามที่กำหนดในข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2548 โครงสร้างของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2552 เป็นไปตามเกณฑ์การรับรอง รายละเอียด ดังปรากฏในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 โครงสร้างหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (5 ปี) สาขาวิชาการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2552 ตามเกณฑ์การรับรองปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี)

เกณฑ์การรับรองปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี)		หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2552	
มีจำนวนหน่วยกิตรวม ประกอบด้วย	ไม่น้อยกว่า 160 หน่วยกิต	หน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร ประกอบด้วย	170 หน่วยกิต
1) หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต	หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	30 หน่วยกิต
2) หมวดวิชาชีพครู	ไม่น้อยกว่า 50 หน่วยกิต	หมวดวิชาชีพครู	54 หน่วยกิต
3) หมวดวิชาเฉพาะด้าน	ไม่น้อยกว่า 74 หน่วยกิต	หมวดวิชาเอก	76 หน่วยกิต
4) หมวดวิชาเลือกเสรี	ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต	หมวดวิชาเลือกเสรี	10 หน่วยกิต

มหาวิทยาลัยได้จัดให้นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 5 ได้ศึกษาในรายวิชาที่นำมาเทียบกับมาตรฐานวิชาชีพครู 9 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู มาตรฐานที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร มาตรฐานที่ 3 การจัดการเรียนรู้ มาตรฐานที่ 4 จิตวิทยาสำหรับครู มาตรฐานที่ 5 การวัดและประเมินผลการศึกษา มาตรฐานที่ 6 การบริหารจัดการในห้องเรียน มาตรฐานที่ 7 การวิจัยทางการศึกษา มาตรฐานที่ 8 นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา มาตรฐานที่ 9 ความเป็นครู รายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 การจัดการศึกษารายวิชาที่นำมาเทียบมาตรฐานวิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 5

มาตรฐานความรู้ 9 มาตรฐาน	ชั้นปีที่ 1	ชั้นปีที่ 2	ชั้นปีที่ 3	ชั้นปีที่ 4	ชั้นปีที่ 5
มาตรฐานที่ 1 ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับ ครู	2719112 ภาษาไทยสำหรับ ครู 2(1-2-3) นก	2726207 เทคโนโลยีและ สารสนเทศ ทางการศึกษา 3(2-2-5)นก	2725398 ภาษาอังกฤษ สำหรับครู 2(1-2-3) นก		
มาตรฐานที่ 2 การพัฒนา หลักสูตร		2746290 พื้นฐาน การศึกษาและ วิชาชีพครู 3(3-0-6) นก	2716303 การ พัฒนาหลักสูตร ชั้นนำ 2(2-0-4) นก		
มาตรฐานที่ 3 การจัดการเรียนรู้		2726207 เทคโนโลยีและ สารสนเทศ ทางการศึกษา 3(2-2-5) นก	2716302 การออกแบบ และการจัดการ เรียนการสอน 2(2-0-4) นก		
มาตรฐานที่ 4 จิตวิทยาสำหรับครู	2759214 จิตวิทยาพื้นฐาน การศึกษา 3(3-0-6) นก	2759216 จิตวิทยาสำหรับ ครูและ การศึกษาพิเศษ 3(3-0-6) นก			
มาตรฐานที่ 5 การวัดและ ประเมินผล การศึกษา			2757306 การวัดและ ประเมินผล การศึกษา 2(2-0-4) นก		
มาตรฐานที่ 6 การบริหารจัดการ ในห้องเรียน			2746501 การศึกษากับ การพัฒนาสังคม ที่ยั่งยืน 2(2-0-4) นก	2747404 การบริหาร จัดการและ ภาวะผู้นำทาง การศึกษา 2(2-0-4) นก	

มาตรฐานความรู้ 9 มาตรฐาน	ชั้นปีที่ 1	ชั้นปีที่ 2	ชั้นปีที่ 3	ชั้นปีที่ 4	ชั้นปีที่ 5
มาตรฐานที่ 7 การวิจัยทาง การศึกษา		2758501 สถิติและ สารสนเทศ ทางการศึกษา 2(2-0-4) นก	2756501 การวิจัยเพื่อ พัฒนาการเรียน การสอน 2(2-0-4) นก		
มาตรฐานที่ 8 นวัตกรรมและ เทคโนโลยี สารสนเทศทาง การศึกษา		2726207 เทคโนโลยีและ สารสนเทศ ทางการศึกษา 3(2-2-5) นก			
มาตรฐานที่ 9 ความเป็นครู		2746290 พื้นฐาน การศึกษาและ วิชาชีพครู 3(3-0-6) นก		2747404 การบริหาร จัดการและ ภาวะผู้นำทาง การศึกษา 2(2-0-4)นก	

มหาวิทยาลัยกำหนดให้มีการวัดผลและและการประเมินผล แบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ นิสิตต้องสอบได้สัญลักษณ์ A, B+, B, C+, C, D+, D หรือ S จึงจะถือว่าสอบผ่าน หากสอบไม่ผ่านรายวิชาบังคับตามหลักสูตร ต้องลงทะเบียนเรียนรายวิชานั้นซ้ำอีก หากเป็นรายวิชาเลือกสามารถลงทะเบียนวิชาอื่นแทนวิชาที่สอบไม่ผ่านได้ ด้านคุณธรรม ลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพ ต้องผ่านเกณฑ์การประเมินพัฒนาการด้านคุณธรรม ลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพ โดยการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมความเป็นครู ตามข้อกำหนดของคณะครุศาสตร์ การสำเร็จการศึกษาต้องเรียนครบตามหลักสูตรด้านวิชาการ โดยได้แต้มเฉลี่ยสะสม 2.00 ขึ้นไป และผ่านการประเมินผลพัฒนาการนิสิต

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร อาจารย์และนิสิต ได้ให้ข้อมูลด้านความรู้ดังต่อไปนี้

“การจัดทำหลักสูตรต้องมีระบบการวางแผนที่ชัดเจน มีคณะกรรมการร่างหลักสูตรที่มาจากผู้เกี่ยวข้องด้านวิชาชีพครูและเนื้อหาให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน และมีการประเมินผลอย่างเป็นระบบ เมื่อนิสิตสำเร็จการศึกษาจะได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูได้”

(อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร)

“การสอนแตกต่างจากแต่ก่อนมาก แต่ก่อนสอนเนื้อหาในห้องเรียนอย่างเดียว เดี่ยวนี้เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เราเป็นเพียงผู้ชี้แนะ ให้ได้ลงมือทำเอง และไปค้นคว้าหาความรู้นอกห้องเรียนมากขึ้น”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 1)

“อาจารย์ทุกคนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงหลักสูตร ช่วยเหลือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพราะอยากให้หลักสูตรมีคุณภาพ และส่งผลถึงคุณภาพของนิสิตต่อไป ”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 2)

“การสอนนิสิตแต่ละครั้ง ต้องเตรียมการสอนให้มีความหลากหลาย และสื่อการสอนมีความจำเป็นมาก”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 3)

“ได้รับความรู้จากอาจารย์ทุกท่านอย่างมากมาย แต่ละท่านจะมีเทคนิคการสอนแตกต่างกันทำให้เข้าใจเนื้อหามากขึ้น ”

(นิสิตสาขาวิชามัธยมศึกษาคนที่ 1)

“อาจารย์สอนสนุก เข้าใจผู้เรียน อาจารย์จะประเมินผลนิสิตตลอด หลักๆ คือ การสอบกลางภาค และปลายภาค”

(นิสิตสาขาวิชามัธยมศึกษาคนที่ 2)

“การเข้ามาเรียนในหลักสูตรนี้ เพราะทุกคนตั้งใจจะเป็นครู อาจารย์ทุกท่านถ่ายทอดวิชาความรู้เทคนิคต่างๆ มากมาย ทำให้เรามั่นใจในการออกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา การเรียนมีความเข้มข้น ต้องเข้าเรียนทุกครั้งเพราะบางวิชามีการเช็คชื่อทุกครั้ง แต่ถ้าไม่เข้าเรียนจะทำให้ตามเพื่อนไม่ทัน กลับบ้านไปพยายามทบทวนสิ่งที่เรียนมา ถึงแม้จะทำได้บ้างหรือไม่ได้บ้างก็ตาม การเรียนสนุกขึ้น อาจารย์มีงานที่ให้ทำเป็นกลุ่ม ต้องไปค้นคว้าหาความรู้จากห้องสมุดหรือที่อื่น ไม่น่าเบื่อที่ต้องเรียนแต่ในห้องเรียนอย่างเดียว”

(สนทนากลุ่มนิสิต)

2. ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา คณะครุศาสตร์ จัดให้นิสิตชั้นปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 สำหรับการเรียนภาคปกติ และนิสิตชั้นปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ชั้นปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 สำหรับโปรแกรมเกียรตินิยม ออกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเป็นเวลา 1 ปี จุดมุ่งหมายเพื่อนำไปสู่ความเป็นครูมืออาชีพต่อไป โดยมีการประเมินคุณภาพบัณฑิต 2 ส่วน คือ ด้านทักษะ ร้อยละ 50 และด้านสมรรถนะ ร้อยละ 25 จากการศึกษาเอกสารหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2552 และคู่มือการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพในสถานศึกษา กำหนดให้การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ประกอบด้วย 2 รายวิชา จำนวนรวม 16 หน่วยกิต ดังนี้

2700506 ปฏิบัติการวิชาชีพ 1 8(1-14-9)

2700507 ปฏิบัติการวิชาชีพ 2 8(0-16-8)

การปฏิบัติการวิชาชีพ มุ่งพัฒนาให้นิสิตบูรณาการความรู้ จัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้สื่อ นวัตกรรม เทคนิค และกลยุทธ์การเรียนรู้ในวิชาเอกอย่างเหมาะสมกับผู้เรียน นำไปสู่ความเป็นครูมืออาชีพ ได้รู้จริงและรู้แจ้งในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูอย่างถูกต้องและสร้างสรรค์

หลักสูตรปกติ มหาวิทยาลัยกำหนดให้นิสิตได้ลงทะเบียนรายวิชาปฏิบัติการวิชาชีพ ในชั้นปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 ส่วนโปรแกรมเกียรตินิยม กำหนดให้นิสิตได้ลงทะเบียน รายวิชาปฏิบัติการวิชาชีพ ในชั้นปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 และชั้นปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 รายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 การจัดการศึกษารายวิชาปฏิบัติการวิชาชีพ

มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ	ชั้นปีที่ 1	ชั้นปีที่ 2	ชั้นปีที่ 3	ชั้นปีที่ 4	ชั้นปีที่ 5
การปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาในสาขา วิชาเฉพาะ					2700506 ปฏิบัติการวิชาชีพ 1 8(1-14-9) นก
					2700507 ปฏิบัติการวิชาชีพ 2 8(0-16-8) นก
				2700506 ปฏิบัติการวิชาชีพ 1 8(1-14-9) นก	2700507 ปฏิบัติการวิชาชีพ 2 8(0-16-8) นก

มหาวิทยาลัยกำหนดการวัดและประเมินผลการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 2 ส่วน ดังนี้

1. การวัดและประเมินผลด้านทักษะ ร้อยละ 50

พิจารณาทักษะ บูรณาการความรู้ทั้งหมดมาใช้ในการปฏิบัติการสอน การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ การเลือกใช้ ผลิตสื่อและนวัตกรรมที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ การใช้เทคนิคและยุทธวิธีในการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน นำผลการประเมิน มาพัฒนาการจัดการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีการบันทึกและรายงานผลการจัดการเรียนรู้ และการสัมมนาทางการศึกษา ทำการประเมินโดยอาจารย์นิเทศก์ของโรงเรียนและอาจารย์นิเทศก์ คณะครุศาสตร์ตลอดหลักสูตร

2. การวัดและประเมินผลด้านสมรรถนะ ร้อยละ 25

พิจารณาความสามารถ ในการจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาเฉพาะ สามารถจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาเฉพาะ ประเมิน ปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน ทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน และจัดทำรายงานผลการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน ทำการประเมินโดยอาจารย์นิเทศก์ของโรงเรียนและอาจารย์นิเทศก์คณะครุศาสตร์ตลอดหลักสูตร

มหาวิทยาลัยกำหนดให้มีการวัดและประเมินผลด้านทักษะและสมรรถนะของการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตลอดทางการศึกษา และการวัดและประเมินผลด้านลักษณะครูที่ดี ตลอดภาคการศึกษา กลางภาค 1 ครั้ง ปลายภาค 1 ครั้ง รวม 2 ครั้งต่อภาคการศึกษา ส่วนการวัดและประเมินผลด้านทักษะและสมรรถนะของการจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาเฉพาะตลอดภาคการศึกษา วิชาเอกคู่ วิชาเอกละ 3 ครั้ง สอบ 1 ครั้ง รวม 8 ครั้งต่อภาคการศึกษา วิชาเอกเดี่ยว 6 ครั้ง สอบ 1 ครั้ง รวม 7 ครั้งต่อภาคการศึกษา

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร อาจารย์และนิสิต ได้ให้ข้อมูลด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ดังต่อไปนี้

“คณะครุศาสตร์ทำคู่มือการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพในสถานศึกษาขึ้นสำหรับอาจารย์นิเทศก์และนิสิต เพื่อทราบขั้นตอน กระบวนการ และแนวปฏิบัติในการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ”

(อาจารย์ผู้รับผิดชอบ)

“คณะครุศาสตร์มีเกณฑ์ในการประเมินผลอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมด้านทักษะ สมรรถนะ และด้านความประพฤติของนิสิต”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 1)

“ก่อนที่นิสิตออกปฏิบัติการสอน ต้องพร้อมในเรื่องเนื้อหาวิชาก่อน อาจารย์มั่นใจว่านิสิตทุกคนมีความพร้อมแต่ยังไม่มั่นใจในการออกไปสอนจริง ยิ่งไปเจอนักเรียนที่อายุใกล้เคียงกัน อาจารย์ก็จะต้องสอนว่าต้องรู้จักวางตัวให้ดี เราเป็นครูไม่ใช่นิสิต”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 2)

“การออกปฏิบัติการสอน ตื่นเต้นมาก แรกๆทำอะไรไม่ถูก แต่ก็ปรับตัวได้ ต้องเตรียมแผนการสอนมาก่อนโดยครูพี่เลี้ยงจะคอยให้คำแนะนำ ตอนอาจารย์นิเทศก์มาก็ตื่นเต้น อาจารย์ให้คำปรึกษาและแนะนำไปปรับใช้กับการสอนครั้งต่อไป ”

(นิสิตสาขาวิชามัธยมศึกษาคนที่ 1)

“คู่มือการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพในสถานศึกษาที่ได้รับทำให้เข้าใจกระบวนการออกไปปฏิบัติการสอน การประเมินผล ทำให้เราสามารถเตรียมตัวล่วงหน้าได้”

(นิสิตสาขาวิชามัธยมศึกษาคนที่ 2)

“การปฏิบัติการสอน เราได้นำความรู้ที่เรียนมาทั้งหมดสอนกับนักเรียนจริงๆ ต้องแก้ไขเฉพาะหน้า นักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานแตกต่างกัน ต้องหาเทคนิคการสอนและปรับเปลี่ยนอยู่เสมอเพื่อไม่ให้ นักเรียนเบื่อ โรงเรียนให้เกียรติเราเป็นครูคนหนึ่ง ได้ทำหน้าที่สอนและเรียนรู้งานอื่น เช่น งานวิชาการ งานธุรการ งานวัดผล และร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น ”

(สนทนากลุ่มนิสิต)

3. ด้านการปฏิบัติตน

ด้านการปฏิบัติตน คณะครุศาสตร์กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตที่สำเร็จ การศึกษา สอดแทรกความรู้การปฏิบัติตนในรายวิชาเสมอ และมีการประเมินคุณภาพบัณฑิตในด้าน ลักษณะครูที่ดี ร้อยละ 25 ไปพร้อมการประเมินการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา จากการศึกษาเอกสาร คู่มือการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพในสถานศึกษานั้น บัณฑิตครุศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร ต้อง มีความสง่า พุดจาติ มีความรู้ คุณธรรม และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้

1. ด้านสติปัญญาและวิชาการ มีความลึกซึ้งและเชี่ยวชาญในศาสตร์สาขาวิชาที่เรียน ใฝ่ ร้อยอยู่เสมอ สามารถสังเคราะห์ วิเคราะห์ และประยุกต์ใช้องค์ความรู้ได้อย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์ และมีวิสัยทัศน์ทางการศึกษา

2. ด้านสังคม มีความรับผิดชอบต่อนตนเอง ตระหนักในบทบาทของตนเองของสังคม มีจิต สาธารณะและรู้จักเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาสังคมอย่าง ยั่งยืน และมีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต

3. ด้านทักษะและวิชาชีพ มีความสามารถในการใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษในการ สื่อสาร มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ใช้และพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ มีบุคลิกภาพเหมาะสมกับความเป็นครู เป็นผู้นำทางวิชาการและสามารถบริหารจัดการได้ สามารถ ทำงานหรือดำรงชีวิตในสังคมต่างวัฒนธรรม และมีความสามารถในการวิจัย

4. ด้านคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีศีลธรรม มีวินัย เคารพกฎระเบียบและกติกาสังคม ศรัทธาในวิชาชีพครู และยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพครู

มหาวิทยาลัยทำการวัดและประเมินผลการปฏิบัติตนในด้านลักษณะครูที่ดี ร้อยละ 25 พิจารณาความประพฤติ ในการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ ประกอบวิชาชีพและยึดมั่นในจรรยาบรรณของวิชาชีพทั้ง 5 ด้าน คือ จรรยาบรรณต่อตนเอง จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ และ จรรยาบรรณต่อสังคม ทำการประเมินโดยอาจารย์นิเทศของโรงเรียนและอาจารย์นิเทศคณะครุศาสตร์ ตลอดหลักสูตร กลางภาค 1 ครั้ง ปลายภาค 1 ครั้ง รวม 2 ครั้งต่อภาคการศึกษา

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร อาจารย์และนิสิต ได้ให้ข้อมูลด้านการปฏิบัติตน ดังต่อไปนี้

“คณะครุศาสตร์มีเกณฑ์การพิจารณามาตรฐานการปฏิบัติตนชัดเจนในการประเมินควบคู่ไปกับการปฏิบัติการสอนคิดเป็นร้อยละ 25 เพราะการออกไปเป็นครูไม่ใช่มีเฉพาะความรู้เท่านั้น ต้องมีคุณธรรม จริยธรรม และต้องเป็นแบบอย่างที่ดี”

(อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร)

“เรียนครุศาสตร์ จบออกไปต้องไปเป็นครูมีอาชีพ มิใช่เพียงมีอาชีพครูเท่านั้น ฉะนั้นอาจารย์จะสอดแทรกเรื่องการปฏิบัติตนของครูที่ดีให้นิสิตเสมอ เมื่อออกไปปฏิบัติการสอนจริงเราจะรู้ว่าที่เราเคยสอน นิสิตนำไปปฏิบัติหรือเปล่า”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 1)

“การมีเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติตนที่ชัดเจน เราสามารถประเมินคุณภาพของผู้เรียนได้ชัดเจน”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 2)

“ไม่รู้นิสิตจะเข้าใจอาจารย์หรือเปล่าว่าทำไมต้องจ้ำจี้จ้ำไช เรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพตลอดเวลา นิสิตตั้งใจบ้างไม่ตั้งใจบ้าง ก็ไม่เป็นไร”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 3)

“อาจารย์ได้สอดแทรกความรู้ในเรื่องการปฏิบัติตนให้เรา เมื่อได้มาปฏิบัติการสอนแล้วถึงรู้ว่าต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน เพราะนักเรียนก็เหมือนกับผ้าขาว”

(นิสิตสาขาวิชามัธยมศึกษาคนที่ 2)

“การประเมินด้านลักษณะครูที่ดี ทำให้เรารู้ว่าเราปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีหรือยัง”

(นิสิตสาขาวิชามัธยมศึกษาคนที่ 3)

4. ด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู

ด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู คณะครุศาสตร์กำหนดให้นิสิตทุกคนต้องเข้าร่วมกิจกรรมเสริมความเป็นครูทุกกิจกรรม ไม่เช่นนั้นจะไม่ได้รับการอนุมัติให้สำเร็จการศึกษา จากการศึกษาเอกสารสมุดบันทึกกิจกรรมนิสิต สำหรับนิสิตหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ต้องเข้าร่วมกิจกรรมให้ครบถ้วน และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาลงนามภายใน 2 สัปดาห์ โดยมีกิจกรรมเสริมความเป็นครู จำนวน 12 กิจกรรม ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 กิจกรรมเสริมความเป็นครูตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี)

กิจกรรมเสริมความเป็นครู	ชั้นปีที่ 1	ชั้นปีที่ 2	ชั้นปีที่ 3	ชั้นปีที่ 4	ชั้นปีที่ 5
๑ งานวันครู ของคณะครุศาสตร์	/				
๒ ปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิต และเจริญปัญญา	/				
๓ เป็นสมาชิกชมรมกิจกรรมนิสิต ๑ ชมรม และเข้าร่วมกิจกรรม	/	/	/	/	
๔ เป็นสมาชิกวารสารทางวิชาการด้านครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ๑ ฉบับ หรือมีบทความได้รับการตีพิมพ์	/	/	/	/	
๕ โครงการพัฒนาบุคลิกภาพและมารยาทครู		/			
๖ กิจกรรมพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครู หรือคุณลักษณะความเป็นผู้นำ			/		
๗ กิจกรรมบริการสาธารณะ หรือ ค่ายอาสา หรือ กิจกรรมอาสาเพื่อสังคม หรือ กิจกรรมพี่สอนน้อง	/	/	/	/	
๘ ฟังปาฐกถา "ศาสตราจารย์ ท่านผู้หญิงพูนทรัพย์ นพวงศ์ ณ อยุธยา" ในวันสถาปนาคณะครุศาสตร์			/	/	
๙ ประชุมวิชาการระดับชาติ หรือ นานาชาติ ในโอกาสวันสถาปนาคณะครุศาสตร์			/	/	
๑๐ กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน			/	/	
๑๑ ประชุมวิชาการตามหัวข้อที่นิสิตสนใจ หรือ เสนอผลงานทางวิชาการในหัวข้อที่สนใจในการประชุมวิชาการ			/	/	
๑๒ ปัจฉินิเทศ ของคณะครุศาสตร์					/

เกณฑ์การประเมินการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู ผ่านทางกิจกรรมเสริมความเป็นครู นิสิตต้องเข้าร่วมกิจกรรมเสริมความเป็นครูทั้ง 12 กิจกรรม ให้สอดคล้องกับแผนการเรียนรายปี ก่อนออกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมให้ครบ 11 กิจกรรม และเข้าร่วมกิจกรรมให้ครบ 12 กิจกรรม มิเช่นนั้นจะไม่ได้รับการอนุมัติให้สำเร็จการศึกษา

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร อาจารย์และนิสิต ได้ให้ข้อมูลด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู ดังต่อไปนี้

“คณะครุศาสตร์ ได้จัดกิจกรรมเสริมความเป็นครูทั้งหมด 12 กิจกรรม บังคับให้กับนิสิตตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 5 ต้องเข้าร่วมกิจกรรม มิฉะนั้นจะมีผลกับการสำเร็จการศึกษา และคณะครุศาสตร์ยังจัดทำสมุดบันทึกกิจกรรมที่นิสิตต้องบันทึกเป็นหลักฐานและให้อาจารย์ที่ปรึกษาลงนามด้วย”

(อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร)

“นอกจากการเรียนรู้เนื้อหาความรู้ในห้องเรียนแล้ว นิสิตยังได้รับความรู้และประสบการณ์เพิ่มเติมในกิจกรรมเสริมความเป็นครู เช่น กิจกรรมพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครู หรือคุณลักษณะความเป็นผู้นำ”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 2)

“ชอบกิจกรรมงานวันครู เห็นคุณค่า ความสำคัญของครูที่สั่งสอนลูกศิษย์ และกิจกรรมพัฒนาบุคลิก และมารยาทครู ทำให้เรารู้ว่าการเป็นครูต้องทำอะไร เพื่อนำไปใช้ในการออกปฏิบัติการสอนจริง ”

(นิสิตสาขาวิชามัธยมศึกษาคนที่ 1)

“ต้องบันทึกกิจกรรมที่เข้าร่วมทุกครั้งและให้อาจารย์ที่ปรึกษาลงนาม เพราะมันมีผลตอนสำเร็จการศึกษา”

(นิสิตสาขาวิชามัธยมศึกษาคนที่ 2)

“กิจกรรมเสริมความเป็นครูที่จัดให้นิสิตทำให้เราได้รับประสบการณ์เพิ่มเติมจากการเรียนในห้องเรียน การมีสมุดบันทึกกิจกรรมก็ทำให้เรารู้ว่าเราทำกิจกรรมไปกี่ครั้งแล้ว ได้รับประโยชน์อะไรบ้าง วางแผนในการเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างเป็นระบบ”

(สนทนากลุ่มนิสิต)

4. รายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิต

การรายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิต คณะครุศาสตร์มีการจัดทำรายงานผลการประเมินอย่างเป็นระบบ จากการวิเคราะห์เอกสารเล่มหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2552 คู่มือการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพในสถานศึกษา และสมุดบันทึกกิจกรรมนิสิต เมื่อดำเนินการการประเมินคุณภาพบัณฑิตตามเกณฑ์มาตรฐานบัณฑิตของคุรุสภา 4 ด้านแล้ว มีการรายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิตในด้านผลลัพธ์ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านความรู้

- แบบตรวจสอบการเรียนรู้หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต
- ระดับผลการเรียน (เกรด) ของรายวิชาในหมวดศึกษาทั่วไป หมวดวิชาชีพครู หมวดวิชาเฉพาะด้าน และหมวดวิชาเลือกเสรี

2. ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

- แบบวัดและประเมินผลด้านทักษะและสมรรถนะของการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ตลอดหลักสูตร (ปช.5.8)

- แบบวัดและประเมินผลด้านทักษะและสมรรถนะของการจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาเฉพาะ ตลอดภาคการศึกษา (ปช.5.8.1)

- รายงานการทำวิจัยในชั้นเรียน

- มีรายงานการพัฒนาตนเอง
 - ระดับผลการเรียน (เกรด) ของรายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา
3. ด้านการปฏิบัติตน
- แบบวัดและประเมินผลด้านลักษณะครูที่ดีตลอดภาคการศึกษา (ปช.5.9)
4. ด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู
- สมุดบันทึกกิจกรรมนิสิต
- ดังกล่าวสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ทุกๆการประเมินจะต้องมีการรายงานผลการประเมินอย่างเป็นระบบและสามารถตรวจสอบได้ แต่ก็ต้องมีการทบทวนรายงานการประเมินเพื่อให้มีความเที่ยงตรงและทันสมัย”

(อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร)

“การมีแบบฟอร์มสำหรับการรายงานการประเมินทำให้ทำงานง่ายขึ้น ชัดเจน และครอบคลุม”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 1)

“ครูศาสตร์วางแผนการดำเนินการอย่างเป็นระบบทุกด้าน โดยเฉพาะการประเมินผลต่างๆ มีเอกสารหลักฐานชัดเจนตามเกณฑ์การประเมินของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 2)

“รายงานการประเมินมีความสำคัญทั้งผู้บริหาร อาจารย์ และนิสิต เพื่อให้เห็นคุณภาพของนิสิตอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 3)

“เรียนไปเรื่อยๆ ไม่ต้องมีการประเมินเป็นไปไม่ได้ ยิ่งการออกไปเป็นครู การประเมินความรู้อย่างเดียวไม่พอ เพราะเราต้องไปสอนอนาคตของชาติ ต้องรอบรู้ ประพฤติตนดี เป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กๆ”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 4)

“ในคู่มือการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษามีขั้นตอน กระบวนการประเมินและแบบฟอร์มการประเมิน ทำให้เมื่อไปสอนเราจะรู้ว่าต้องทำอะไรบ้าง เดียวไม่ผ่าน”

(นิสิตสาขาวิชามัธยมศึกษาคนที่ 1)

“การเรียนไม่ใช่เรียนเล่นๆ ตั้งเป้าหมายตั้งแต่ต้นแล้วว่าเลือกเรียนครุศาสตร์ จบออกไปต้องไปเป็นครู และต้องเป็นครูที่ดี การประเมินผลก็เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งให้เราเห็นว่าเรามีศักยภาพมากไหม ดีพอไหม ประพฤติตนดีหรือต้องปรับปรุงเรื่องใดอีก ”

(นิสิตสาขาวิชามัธยมศึกษาคนที่ 2)

จากการศึกษากระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ของกรณีศึกษาที่ 1 สามารถสรุปเป็นตารางกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ได้ตามตารางที่ 4.5 ดังนี้

ตารางที่ 4.5 กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ของกรณีศึกษาที่ 1

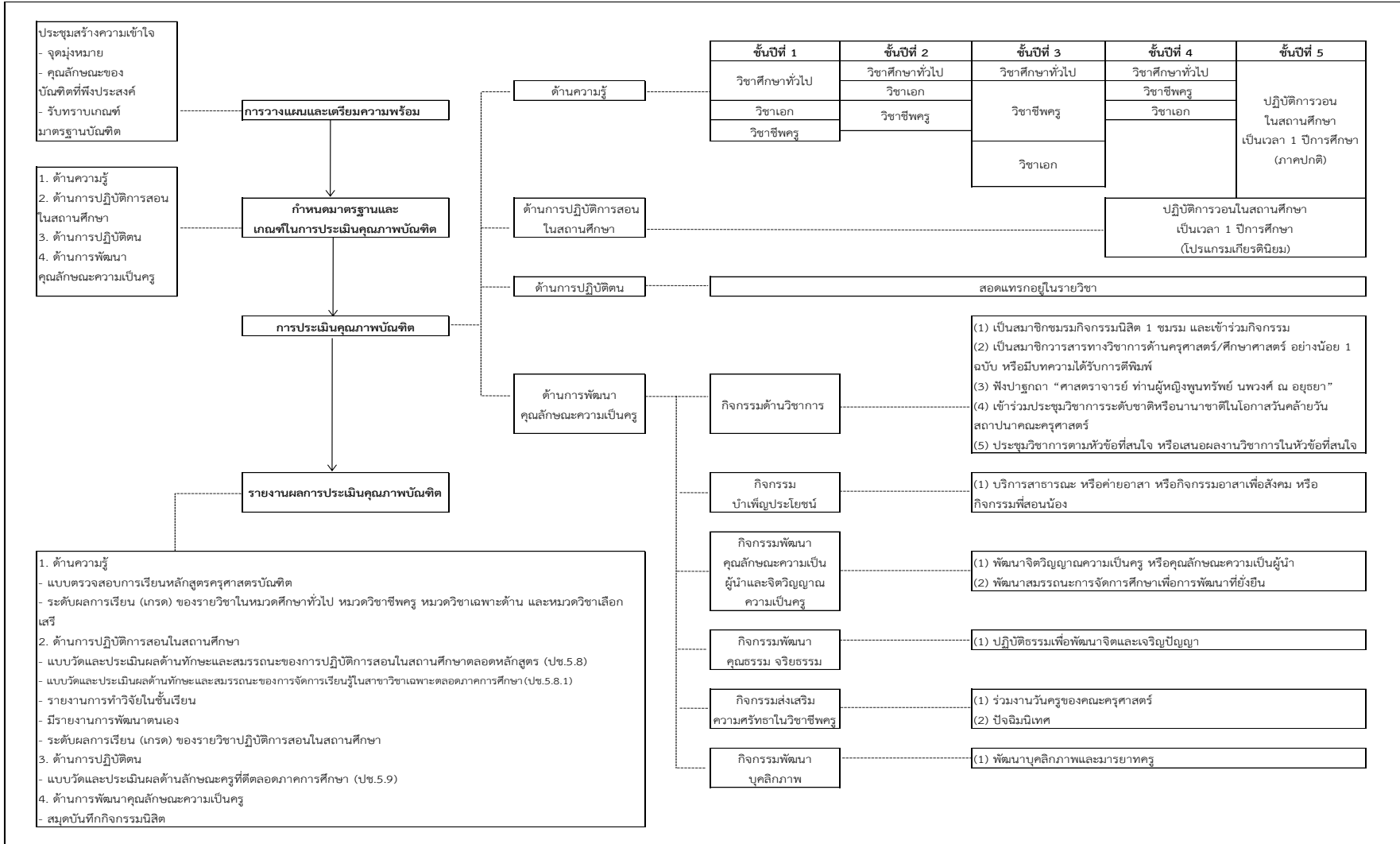
กระบวนการประเมิน	รายละเอียด
1. การวางแผนและเตรียมความพร้อม	<ul style="list-style-type: none"> - การประชุมสร้างความเข้าใจจุดมุ่งหมายและคุณลักษณะของบัณฑิตที่ต้องการผลิต - รับทราบเกณฑ์มาตรฐานบัณฑิต ของหน่วยงานที่กำกับดูแล
2. กำหนดมาตรฐานและเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพบัณฑิต	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดมาตรฐานบัณฑิตตามเกณฑ์การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2549 ใน 4 ด้าน ได้แก่ <ol style="list-style-type: none"> 1. ด้านความรู้ ต้องเรียนครบตามหลักสูตรที่ได้รับการรับรองจากคุรุสภา และผ่านเกณฑ์การประเมินของสถาบัน 2. ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา มีการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่เป็นไปเกณฑ์ของคุรุสภา เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี มีรายงานผลการผ่านเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 3. ด้านการปฏิบัติตน มีการปฏิบัติตนที่เหมาะสมกับความเป็นครู โดยมีผลการรับรองจากสถาบัน 4. ด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู โดยมีหลักฐานที่แสดงการเข้าร่วมกิจกรรมครบตามเกณฑ์ และผ่านการประเมินจากสถาบัน
3. ประเมินคุณภาพบัณฑิต	<ul style="list-style-type: none"> - การประเมินคุณภาพบัณฑิตด้านผลลัพธ์ พิจารณาจากเกณฑ์มาตรฐานบัณฑิตที่คุรุสภากำหนด 4 ด้าน ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 1. ด้านความรู้ <ul style="list-style-type: none"> - จำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตร 170 หน่วยกิต - จัดการศึกษา 2 รูปแบบ ได้แก่ ภาคปกติ และโปรแกรมเกียรตินิยม - จัดการเรียนการสอนแบบรายวิชา ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 - การจัดการเรียนการสอนจะเน้นการเรียนรู้ผู้เรียนเป็นสำคัญ - การวัดผลและประเมินผล ด้านวิชาการ ได้แต้มเฉลี่ยสะสม 2.00 ขึ้นไป สำหรับภาคปกติ แต้มเฉลี่ยสะสม 3.50 ขึ้นไป และไม่มีรายวิชาได้ F หรือ U สำหรับโปรแกรมเกียรตินิยม 2. ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา <ul style="list-style-type: none"> - ภาคปกติ ชั้นปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 - โปรแกรมเกียรตินิยม ชั้นปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 และชั้นปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 - คู่มือการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพในสถานศึกษา

กระบวนการประเมิน	รายละเอียด
	<p>- การวัดและประเมินผล โดยอาจารย์นิเทศก์ของโรงเรียนและอาจารย์นิเทศก์คณะครุศาสตร์ แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ด้านทักษะ ร้อยละ 50 ประเมิน 2 ครั้ง ด้านสมรรถนะ ร้อยละ 25 เอกเดี่ยว ประเมิน 7 ครั้ง เอกคู่ ประเมิน 8 ครั้ง</p> <p>3. ด้านการปฏิบัติตน</p> <p>- บัณฑิตครุศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร ต้องมีความสง่า พุดจาดี มีความรู้ คู่คุณธรรม และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านสติปัญญาและวิชาการ ด้านสังคม ด้านทักษะและวิชาชีพ และด้านคุณธรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> - สอดแทรกจรรยาบรรณของวิชาชีพอยู่ในรายวิชา - การวัดและประเมินผลด้านลักษณะครูที่ดี ร้อยละ 25 ประเมิน 2 ครั้ง พร้อมการประเมินผลการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา <p>4. ด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู</p> <ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมเสริมความเป็นครู ของนิสิตครุศาสตร์ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 5 เป็นการบังคับให้เข้าร่วมกิจกรรม - กำหนดกิจกรรมเสริมความเป็นครูทั้งหมด 12 กิจกรรม ใน 6 กลุ่มกิจกรรม ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 1) กิจกรรมด้านวิชาการ ได้แก่ <ol style="list-style-type: none"> (1) เป็นสมาชิกชมรมกิจกรรมนิสิต 1 ชมรม และเข้าร่วมกิจกรรม (2) เป็นสมาชิกวารสารทางวิชาการด้านครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ อย่างน้อย 1 ฉบับ หรือมีบทความได้รับการตีพิมพ์ (3) ฟังปาฐกถา “ศาสตราจารย์ ท่านผู้หญิงพูนทรัพย์ นพวงศิน อยุธยา” (4) เข้าร่วมประชุมวิชาการระดับชาติหรือนานาชาติในโอกาสวันคล้ายวันสถาปนาคณะครุศาสตร์ (5) ประชุมวิชาการตามหัวข้อที่สนใจ หรือเสนอผลงานวิชาการในหัวข้อที่สนใจ 2) กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ได้แก่ <ol style="list-style-type: none"> (1) บริการสาธารณะ หรือค่ายอาสา หรือกิจกรรมอาสาเพื่อสังคม หรือกิจกรรมที่สอนน้อง 3) กิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำและจิตวิญญาณความเป็นครู <ol style="list-style-type: none"> (1) พัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครู หรือคุณลักษณะความเป็นผู้นำ (2) พัฒนาสมรรถนะการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

กระบวนการประเมิน	รายละเอียด
	<p>4) กิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม</p> <p>(1) ปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิตและเจริญปัญญา</p> <p>5) กิจกรรมส่งเสริมความศรัทธาในวิชาชีพรู</p> <p>(1) ร่วมงานวันครูของคณะครุศาสตร์</p> <p>(2) ปัจฉิมนิเทศ</p> <p>6) กิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพ</p> <p>(1) พัฒนาบุคลิกภาพและมารยาทครู</p> <p>- การประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม จากสมุดบันทึกกิจกรรมนิสิตที่ต้องให้อาจารย์ที่ปรึกษาลงนามทุกกิจกรรม และต้องเข้าร่วมทั้ง 12 กิจกรรม มิฉะนั้นจะไม่ได้รับการอนุมัติการสำเร็จการศึกษา</p>
<p>4. รายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิต</p>	<p>- มีการรายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิตในด้านผลลัพธ์ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่</p> <p>1. ด้านความรู้</p> <p>- แบบตรวจสอบการเรียนรู้หลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต</p> <p>- ระดับผลการเรียน (เกรด) ของรายวิชาในหมวดศึกษาทั่วไป หมวดวิชาชีพรู หมวดวิชาเฉพาะด้าน และหมวดวิชาเลือกเสรี</p> <p>2. ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา</p> <p>- แบบวัดและประเมินผลด้านทักษะและสมรรถนะของการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตลอดหลักสูตร (ปช.5.8)</p> <p>- แบบวัดและประเมินผลด้านทักษะและสมรรถนะของการจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาเฉพาะตลอดภาคการศึกษา (ปช.5.8.1)</p> <p>- รายงานการทำวิจัยในชั้นเรียน</p> <p>- มีรายงานการพัฒนาตนเอง</p> <p>- ระดับผลการเรียน (เกรด) ของรายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา</p> <p>3. ด้านการปฏิบัติตน</p> <p>- แบบวัดและประเมินผลด้านลักษณะครูที่ดีตลอดภาคการศึกษา (ปช.5.9)</p> <p>4. ด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู</p> <p>- สมุดบันทึกกิจกรรมนิสิต</p>

จากการศึกษากระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ของกรณีศึกษาที่ 1 สามารถสรุปกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ได้ตามแผนภาพที่ 4.1 ดังนี้

แผนภาพที่ 4.1 กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ของกรณีศึกษาที่ 1



1.3 ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการประเมินคุณภาพบัณฑิต

กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ของกรณีศึกษาที่ 1 ที่ผ่านมามีต้องประสบปัญหาและอุปสรรคต้องปรับปรุงแก้ไขเรื่อยมา แต่ก็มีบางปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดผลดีด้วยเช่นกัน ผู้วิจัยขอนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน คือ ปัจจัยสนับสนุน ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ดังนี้

ปัจจัยสนับสนุน

กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตประสบความสำเร็จนั้นมีสาเหตุและปัจจัยสนับสนุนหลายประการ ดังนี้

1. การจัดทำหลักสูตรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการร่างหลักสูตรที่มีความเกี่ยวข้องกับวิชาชีพครูเนื้อหา มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ
2. การมีบรรยากาศของการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น
3. มีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานทุกด้านอย่างเป็นระบบ
4. มีการวัดผลและและการประเมินผลการศึกษาเป็นไปตามข้อบังคับสภามหาวิทยาลัยอย่างเป็นระบบ

ซึ่งจากการวิเคราะห์เอกสารเล่มหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2552 เอกสารการประเมินมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการผลิตเพื่อการรับรองปริญญาทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) คณะครุศาสตร์มีกระบวนการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่เริ่มวิเคราะห์หลักสูตร นำเสนอแนวทางปรับปรุงหลักสูตร การประชุมและวิพากษ์หลักสูตรโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหาและวิชาชีพ ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของคุรุสภา เมื่อนิสิตสำเร็จการศึกษาจะได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ และจากคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“การทำหลักสูตรต้องมีการวางแผน ประชุมร่วมกัน และแต่งตั้งคณะกรรมการร่างหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพครูและเนื้อหา”

(อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร)

“อาจารย์ที่รับผิดชอบหลักสูตรเตรียมความพร้อมตั้งแต่เริ่มจัดทำหลักสูตร เห็นความสำคัญและจุดมุ่งหมายของการประเมินคุณภาพบัณฑิต อาจารย์ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรร่วมกัน”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 3)

“นิสิตที่สำเร็จการศึกษาต้องมีคุณภาพออกไปเท่านั้น เราเลยต้องรอบคอบทุกขั้นตอน พุ่มเทแรงกายแรงใจ และเวลา อาจารย์ทุกคนมีจุดมุ่งหมายเหมือนกัน”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 4)

“อาจารย์ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นการจะจัดทำหลักสูตร”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 1)

“การประชุมทุกครั้ง จะต้องขอออกความคิดเห็นบ้างไม่มากก็น้อย แต่ทุกคนมีเหตุผลของตัวเอง แשר ความรู้ความคิด ประสบการณ์ของตนเอง ดีใจที่อาจารย์ทุกคนมีความร่วมมือกัน และเสียสละเวลาในการเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนงาน”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 2)

“การมีคู่มือการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพในสถานศึกษา ช่วยให้การทำงานง่ายและเป็นระบบมากขึ้น”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 2)

“การทำคู่มือแต่ละเล่มยากเอาเรื่อง ประชุมกัน ค่อยๆ ระดมสมองกัน กว่าจะออกมาเป็นคู่มือ ทุกคนให้ความร่วมมือจนออกมาสำเร็จ”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 3)

“นิสิตก่อนออกปฏิบัติการสอน จะได้รับคู่มือผลตอบรับจากนิสิตดีมาก เข้าใจ และรู้ว่าต้องทำตัวอย่างไร มีเกณฑ์การประเมินอย่างไรบ้าง ถ้าไม่เข้าใจนิสิตที่ใส่ใจจะรีบเข้ามาถาม”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 4)

“การวัดผลและและการประเมินผลการศึกษาของ เรามีข้อบังคับสภามหาวิทยาลัยและดำเนินการอย่างเป็นระบบ”

(อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร)

“การมีสมุดบันทึกกิจกรรมนิสิตที่คณะครุศาสตร์จัดทำขึ้น เป็นสิ่งที่ติดตัวไว้ตลอดเวลา”

(นิสิตสาขาวิชามัธยมศึกษาคนที่ 1)

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตประสบปัญหาและอุปสรรคมีสาเหตุหลายประการ ดังนี้

1. ภาระงานมากขึ้นของอาจารย์ เพราะต้องปรับการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงปัจจุบัน
2. กิจกรรมเสริมความเป็นครูยังไม่หลากหลายสอดคล้องกับความต้องการนิสิต ซึ่งจากการวิเคราะห์เอกสารรายงานการประเมินคุณภาพภายใน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นแนวการสอนที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน ทำให้อาจารย์มีภาระงานมากกว่าการสอนปกติ และจากคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“พยายามแสวงหาความรู้ประสบการณ์ใหม่ๆ จัดการเรียนการสอนให้นิสิต เพราะเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงรวดเร็วมาก”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 1)

“ปัญหาของอาจารย์คือ อาจารย์มีหน้าที่รับผิดชอบหลายอย่างไม่ใช่แค่การสอนเท่านั้น ต้องทำงานประเมินทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยที่มีหลายหน่วยงานดูแลเรื่องคุณภาพการศึกษา”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 2)

“การจัดการเรียนการสอน ถ้าสอนให้นิสิตสนใจและตั้งใจเรียนได้ ซึ่งอยู่ที่เราออกแบบการสอนใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายดึงความสนใจของนิสิต”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 3)

“เดี๋ยวนี้ต้องแบ่งเวลาให้ดี ทั้งงานสอนและงานอื่นๆ พยายามปรับตัว”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 4)

“อยากให้มีการจัดโครงการอบรมเทคนิคการสอนแบบใหม่ๆ ที่ไม่มีในห้องเรียน”

(นิสิตสาขาวิชามัธยมศึกษาคนที่ 1)

“แต่ทุกคนก็อยากได้กิจกรรมที่ตนเองสนใจและถนัด น่าจะมีให้เลือกมากกว่านี้ จะได้ประสบการณ์หลายๆด้าน”

(นิสิตสาขาวิชามัธยมศึกษาคนที่ 2)

“บางกิจกรรมไม่อยากเข้าเลย แต่ก็ต้องเข้าเพราะมีผลกับการจบการศึกษา”

(นิสิตสาขาวิชามัธยมศึกษาคนที่ 4)

ตอนที่ 2 กรณีศึกษาที่ 2

2.1 บริบทของสถาบันอุดมศึกษา

กรณีศึกษาที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จัดอยู่ในกลุ่มมหาวิทยาลัยเน้นผลิตบัณฑิตและพัฒนาสังคมตามพันธกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาในการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สอง (พ.ศ. 2549 – พ.ศ. 2553) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) โดยมีผลการประเมินมาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิตอยู่ในระดับดี มีคะแนนประเมินที่ 3.60 ปัจจุบันเปิดสอนในระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอก ทั้งภาคปกติและภาคพิเศษ จัดการเรียนการสอนใน 6 คณะ บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัย และศูนย์ มีหลักสูตรที่หลากหลายให้นักศึกษาได้เลือกเรียนมากกว่า 50 สาขาวิชา ทั้งยังมีการบริการวิชาการแก่บุคคลทั่วไป หลายโครงการ เช่น โครงการอบรมภาษาอังกฤษ อบรมภาษาญี่ปุ่น อบรมการถ่ายภาพอบรมคอมพิวเตอร์ อบรมนาศิลป์ ชัมเมอร์แค้มป์ อบรมการพิมพ์ การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร และได้มีความร่วมมือพัฒนาบุคลากรกับภาครัฐ และธุรกิจเอกชน อาทิ บริษัท กันตนากรุ๊ป จำกัด(มหาชน) MK Restaurants, APRIME, Australia Culinary Solution, โรงเรียนธุรกิจอาหารไทยและนานาชาติ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กางอทัพบก และกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน เป็นต้น สถาบันมีพันธกิจที่สำคัญคือ การผลิตบัณฑิต สร้างและพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรม บริการวิชาการแก่สังคม ทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และการส่งเสริมวิชาชีพครู ยังต้องมีบทบาทสำคัญในการตอบสนอง ชี้นำ แจ่มเตือนและแก้ปัญหาให้กับชุมชนและสังคม จึงเป็นเสมือนสมองซุ่มกำลังทางวิชาการและจิตวิญญาณของสังคม

คณะครุศาสตร์ ทำหน้าที่ผลิตครูและพัฒนาวิชาชีพครูมาจนถึงปัจจุบัน รวมเวลาดำเนินงานทั้งสิ้น 75 ปี ซึ่งปัจจุบันคณะครุศาสตร์เปิดสอนระดับปริญญาตรี ภาคปกติ 7 สาขาวิชา คือ หลักสูตร 4 ปี ประกอบด้วย สาขาวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา หลักสูตร 5 ปี ประกอบด้วย 6 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาภาษาไทย สาขาวิชาภาษาอังกฤษ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป สาขาวิชาคณิตศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ และสาขาวิชาสังคมศึกษา

คณะครุศาสตร์ เปิดการเรียนการสอนในหลักสูตรหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (5 ปี) สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2552 จำนวน 5 แขนงวิชา ได้แก่

1. แขนงวิชาภาษาไทย
2. แขนงวิชาภาษาอังกฤษ
3. แขนงวิชาคณิตศาสตร์
4. แขนงวิชาวิทยาศาสตร์
5. แขนงวิชาการศึกษาศาสตร์

โดยมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ และปรัชญาของการจัดทำหลักสูตร ดังนี้
วิสัยทัศน์

เป็นผู้นำในการปฏิรูปการเรียนรู้ เป็นเลิศในการสร้างครูและบุคลากรทางการศึกษามีมืออาชีพ อย่างมีมาตรฐานระดับสากล

พันธกิจของคณะครุศาสตร์ 5 ข้อ ได้แก่

1. ผลิตครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษามืออาชีพ
2. วิจัยเพื่อพัฒนาและสร้างองค์ความรู้สู่ความเป็นครูมืออาชีพและตอบสนองต่อการปฏิรูปการศึกษา
3. บริการวิชาการเพื่อพัฒนาครู ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา และชุมชนให้สอดคล้องกับแนวนโยบายการปฏิรูปการศึกษา
4. ทำนุบำรุงและบริการสารสนเทศด้านศิลปวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้ การอนุรักษ์ และสืบสานภูมิปัญญาของครู และภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. สืบสานโครงการอันเนื่องมาจากแนวพระราชดำริในการปฏิบัติการกิจด้านการเรียนการสอน

ปรัชญาของการจัดทำหลักสูตร

ผลิตครูชั้นวิชาชีพที่มีปรีชาสามารถ (Capability) ดำเนินชีวิตด้วยปัญญาสามารถบูรณาการความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรมแห่งวิชาชีพไปสู่การจัดการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีสติปัญญาความสามารถและอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และสามารถเผชิญปัญหาหรือวิกฤติได้ด้วยสติปัญญา

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (5 ปี) สาขาวิชาการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2552 ผ่านการประเมินมาตรฐานหลักสูตร และมาตรฐานการผลิตจากคุรุสภาและคณะกรรมการคุรุสภา ในการประชุมครั้งที่ 13/2556 วันที่ 26 กันยายน 2556 ให้การรับรองตั้งแต่ปีการศึกษา 2552 ถึงปีการศึกษา 2554

2.2 กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์

กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิต เพื่อให้ได้มาซึ่งบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ที่มีคุณภาพ ผู้วิจัยขอเสนอข้อมูลการดำเนินการประเมินคุณภาพบัณฑิตตามกรอบการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผนและการเตรียมความพร้อม
2. กำหนดมาตรฐานและเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพบัณฑิต
3. ประเมินคุณภาพบัณฑิต
4. รายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิต

1. การวางแผนและการเตรียมความพร้อม

การวางแผนและการเตรียมความพร้อม คณะครุศาสตร์ กำหนดให้มีการประชุมวางแผนทำความเข้าใจในจุดมุ่งหมายมุ่งผลิตครู ตามข้อมูลการวิเคราะห์เอกสาร จากเล่มหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (5 ปี) สาขาวิชาการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2552 และเอกสารการประเมินมาตรฐานหลักสูตร และมาตรฐานการผลิตเพื่อการรับรองปริญญาทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) ที่ระบุมีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรจัดให้มีการประชุมวางแผนทำความเข้าใจในจุดมุ่งหมายมุ่ง

ผลิตครูในมิติใหม่ที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ให้บัณฑิตครูมีคุณภาพ มีศักดิ์ศรีความเป็นครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู เป็นครูชั้นวิชาชีพที่มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีและเก่ง และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้

1. เป็นคนดี มีจุดมุ่งหมายของชีวิต มีหลักการและการดำเนินชีวิต เข้าถึงความจริง ความงาม และความดีของชีวิต มีพลังและความมุ่งมั่น ในการพัฒนาตน และพัฒนาความก้าวหน้าของส่วนรวม รักชุมชน และท้องถิ่น สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

2. เป็นคนเก่ง มีความสามารถและทักษะในการใช้ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศอย่างน้อยสองภาษา มีความรักในการใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่อง มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสามารถในการคิดและแก้ปัญหา สามารถเผชิญสถานการณ์และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

3. เป็นครูดี เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน มีคุณสมบัติของความเป็นกัลยาณมิตรกับผู้เรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ร่วมมือกับชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนและสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีจริยธรรมแห่งวิชาชีพ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. เป็นครูเก่ง มีปรีชาสามารถในการจัดการศึกษา และจัดการเรียนรู้ รอบรู้และเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่ตนถนัด มีความคิดสร้างสรรค์และสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ต้องให้อาจารย์ทุกคนรู้ว่าเราจะผลิตครูให้สอดคล้องกับความต้องการและการพัฒนามาตรฐานขั้นพื้นฐาน การจะประเมินคุณภาพบัณฑิตต้องรู้จุดมุ่งหมายการผลิตครูก่อน”

(อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร)

“อาจารย์ทุกคนกระตือรือร้น ในการจัดการเรียนการสอน ให้ความร่วมมือในการวางแผนการประเมินคุณภาพบัณฑิต”

(อาจารย์ผู้สอนที่ 1)

“แม้งานจะมากแต่ก็ต้องเข้าประชุม เพราะจะได้รู้ว่าประเมินคุณภาพไปในทิศทางไหนดี”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 2)

“จุดมุ่งหมายของการผลิตบัณฑิตครู คณะครุศาสตร์มีความชัดเจน แต่จะอย่างไรให้อาจารย์แต่ละคน เข้าใจจุดมุ่งหมายให้ตรงกัน ก็เลยต้องมีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ทุกคนตั้งใจสอน ตั้งใจทำงานเพื่อให้นักศึกษา”

(อาจารย์ผู้สอนที่ 3)

2. กำหนดมาตรฐานและเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพบัณฑิต

กำหนดมาตรฐานและเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพบัณฑิต ตามจุดมุ่งหมายและคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ที่คณะครุศาสตร์กำหนดขึ้น สำหรับหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (5 ปี) สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2552 เป็นหลักสูตรที่ผลิตครูให้สอดคล้องกับความต้องการ มีความเป็นครูตามเกณฑ์มาตรฐานของวิชาชีพ นักศึกษาเมื่อสำเร็จการศึกษา สามารถขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูได้ จึงกำหนดมาตรฐานและเกณฑ์การประเมินคุณภาพบัณฑิตตามเกณฑ์การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ ซึ่งจากการวิเคราะห์เอกสาร จากคู่มือการดำเนินงานรับรองปริญญาปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2549 ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานบัณฑิต ใน 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านความรู้ ต้องเรียนครบตามหลักสูตรที่ได้รับการรับรองจากคุรุสภา และผ่านเกณฑ์การประเมินของสถาบัน
 2. ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา มีการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่เป็นไปเกณฑ์ของคุรุสภา เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี มีรายงานผลการผ่านเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา
 3. ด้านการปฏิบัติตน มีการปฏิบัติตนที่เหมาะสมกับความเป็นครู โดยมีผลการรับรองจากสถาบัน
 4. ด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู โดยมีหลักฐานที่แสดงการเข้าร่วมกิจกรรมครบตามเกณฑ์ และผ่านการประเมินจากสถาบัน
- ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“มาตรฐานบัณฑิตของคุรุสภาทั้ง 4 ด้านมีความสำคัญ จึงนำมาเป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพบัณฑิต”

(อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร)

“นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาออกไป คาดหวังว่าต้องมีคุณภาพ มีศักดิ์ศรีความเป็นครูและต้องเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินของสภาวิชาชีพ เพื่อนักศึกษาจะได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ภูมิใจทุกครั้งที่เห็นศิษย์เก่ากลับมา แล้วได้รู้ว่าเป็นครูที่ดี ตามที่เราตั้งใจเป้าหมายไว้”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 1)

“ให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 2)

“เกณฑ์การประเมินคุณภาพบัณฑิตทั้ง 4 ด้าน ครอบคลุมทั้งด้านความรู้และการปฏิบัติตน”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 3)

“อาจารย์ถึงแม้หน้าที่หลักคืองานสอน แต่ต้องรู้ว่าหลักสูตรมีจุดมุ่งหมายสำหรับบัณฑิตที่สำเร็จ การศึกษาออกไปอย่างไร ฉะนั้นเราต้องรู้ว่าเกณฑ์การประเมินคุณภาพบัณฑิตของหน่วยงานต่างๆมีอะไรบ้าง”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 4)

3. ประเมินคุณภาพบัณฑิต

การประเมินคุณภาพบัณฑิตเป็นการประเมินคุณภาพบัณฑิตด้านผลลัพธ์ พิจารณาจากเกณฑ์มาตรฐานบัณฑิตที่คุรุสภากำหนด 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความรู้

ด้านความรู้ คณะครุศาสตร์จัดการศึกษาภาคปกติเท่านั้น มุ่งให้บัณฑิต เป็นคนดี คนเก่ง ครูดี ครูเก่ง การจัดการศึกษาอาศัยหลักสำคัญคือการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง การประเมินคุณภาพบัณฑิต ต้องเรียนครบตามจำนวนหน่วยกิต ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรโดยได้คะแนนสะสมเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2.00 จากระบบ 4 ระดับคะแนนจากการศึกษาเอกสารหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต (5 ปี) สาขาวิชาการศึกษ หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2552 มีโครงสร้างของหลักสูตร ดังนี้

หน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร	ไม่น้อยกว่า 171 หน่วยกิต
กลุ่มชุดวิชาศึกษาทั่วไป	ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต
กลุ่มชุดวิชาชีพครู	ไม่น้อยกว่า 55 หน่วยกิต
- ชุดวิชาการศึกษา	ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต
- ชุดวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	ไม่น้อยกว่า 25 หน่วยกิต
กลุ่มชุดวิชาเฉพาะด้าน	ไม่น้อยกว่า 80 หน่วยกิต
กลุ่มชุดวิชาเลือกเสรี	ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต

มหาวิทยาลัยจัดการเรียนการสอนเป็นชุดวิชา ซึ่งความสำเร็จของหลักสูตรอยู่ที่การจัดการเรียนรู้ให้บรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ โดยมีแนวทางการจัดการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง การผสมผสานภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเข้าด้วยกัน การแก้ปัญหา และสร้างองค์ความรู้ แต่ละชุดวิชา มีแนวทางจัดการเรียนรู้และผลลัพธ์การเรียนรู้ต่างกัน ได้แก่

กลุ่มชุดวิชาศึกษาทั่วไป (General Education) มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีในฐานนะคนไทยและประชากรของโลก สามารถใช้ภาษาไทย และภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสาร เข้าใจบริบทชุมชนและสังคมโลก คิดและตัดสินใจได้อย่างมีวิจารณญาณ ใช้เทคโนโลยีในการศึกษาค้นคว้าและการทำงาน โดยให้ผู้เรียนศึกษา และวิเคราะห์ หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เชื่อมโยงสู่สภาพจริง การจัดกิจกรรมมีการบูรณาการหลักวิชาและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในสังคม

กลุ่มชุดวิชาชีพครู (Professional Courses) มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นครูดี มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิชาชีพครู มีจิตสำนึกของความเป็นครู มีจริยธรรมและคุณธรรม ในวิชาชีพครู มีความสามารถในการวิจัย การพัฒนาหลักสูตร การออกแบบและการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนศึกษา และวิเคราะห์ หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เชื่อมโยงสู่

ห้องเรียนและสถานศึกษาในสภาพจริง การจัดกิจกรรมบูรณาการทั้งในสถานศึกษา นอกสถานศึกษา ชุมชน และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้ได้รับประสบการณ์ตรงจากการทำงานในวิชาชีพพร้อมกันกับเพื่อนร่วมงาน ผู้สอน ครูพี่เลี้ยง นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

กลุ่มวิชาเฉพาะด้าน (Specialization) มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้รอบรู้วิทยาการในฐานที่เป็นผู้สอนในสาระการเรียนรู้ที่สนใจ เข้าใจสาระการเรียนรู้ที่สอนอย่างถ่องแท้ สามารถประยุกต์ความรู้ไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้แก่ผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนศึกษา วิเคราะห์ สาระการเรียนรู้และความต้องการที่มีอยู่ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและตามมาตรฐานช่วงชั้นที่ผู้เรียนเลือกอย่างลึกซึ้ง การจัดกิจกรรมบูรณาการความรู้ที่ได้จากหลักการและทฤษฎีต่างๆมาปฏิบัติ พัฒนาให้เหมาะสมกับสถานการณ์จริง

กลุ่มชุดวิชาเลือกเสรี (Electives) มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้รู้และเข้าใจในงานเฉพาะอย่างโดยเลือกตามความสนใจที่จะเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างในการทำงาน คุณภาพชีวิต มีทักษะ มีเจตคติที่ดี มีความสุขกับการทำงาน มีความรับผิดชอบและซื่อสัตย์

ตามเกณฑ์การรับรองปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) ตามที่กำหนดในข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2548 โครงสร้างของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (5 ปี) สาขาวิชาการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2552 เป็นไปตามเกณฑ์การรับรอง รายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 โครงสร้างหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (5 ปี) สาขาวิชาการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2552 ตามเกณฑ์การรับรองปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี)

เกณฑ์การรับรองปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี)		หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (5 ปี) สาขาวิชาการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2552	
มีจำนวนหน่วยกิตรวม	ไม่น้อยกว่า 160 หน่วยกิต	หน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร	ไม่น้อยกว่า 171 หน่วยกิต
ประกอบด้วย		ประกอบด้วย	
1) หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต	กลุ่มชุดวิชาศึกษาทั่วไป	ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต
2) หมวดวิชาชีพครู	ไม่น้อยกว่า 50 หน่วยกิต	กลุ่มชุดวิชาชีพครู	ไม่น้อยกว่า 55 หน่วยกิต
3) หมวดวิชาเฉพาะด้าน	ไม่น้อยกว่า 74 หน่วยกิต	กลุ่มชุดวิชาเฉพาะด้าน	ไม่น้อยกว่า 80 หน่วยกิต
4) หมวดวิชาเลือกเสรี	ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต	กลุ่มชุดวิชาเลือกเสรี	ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต

มหาวิทยาลัยได้จัดให้นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 5 ได้ศึกษาในรายวิชาที่นำมาเทียบกับมาตรฐานวิชาชีพครู 9 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู มาตรฐานที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร มาตรฐานที่ 3 การจัดการเรียนรู้ มาตรฐานที่ 4 จิตวิทยาสำหรับครู มาตรฐานที่ 5 การวัดและประเมินผลการศึกษา มาตรฐานที่ 6 การบริหารจัดการในห้องเรียน มาตรฐานที่ 7 การวิจัยทางการศึกษา มาตรฐานที่ 8 นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา มาตรฐานที่ 9 ความเป็นครู รายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 การจัดการศึกษารายวิชาที่นำมาเทียบมาตรฐานวิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 5

มาตรฐานความรู้ 9 มาตรฐาน	ชั้นปีที่ 1	ชั้นปีที่ 2	ชั้นปีที่ 3	ชั้นปีที่ 4	ชั้นปีที่ 5
มาตรฐานที่ 1 ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับ ครู	GED0101 การสื่อสารด้วย ภาษาไทย 5(2-4-3) นก. GED0102 การสื่อสารด้วย ภาษาอังกฤษ 5(2-4-3) นก.		EDU3204 นวัตกรรมแห่ง การเรียนรู้ 5(2-4-3) นก.		
มาตรฐานที่ 2 การพัฒนา หลักสูตร		EDU2201 พื้นฐานทาง การศึกษา 5(2-4-3) นก.	EDU3203 หลักสูตรและ การจัดการ เรียนรู้ 5(2-4-3) นก.		
มาตรฐานที่ 3 การจัดการเรียนรู้		EDU2201 พื้นฐานทาง การศึกษา 5(2-4-3) นก.	EDU3203 หลักสูตรและ การจัดการ เรียนรู้ 5(2-4-3) นก. EDU3204 นวัตกรรมแห่ง การเรียนรู้ 5(2-4-3) นก.		
มาตรฐานที่ 4 จิตวิทยาสำหรับครู		EDU2202 ธรรมชาติผู้เรียน 5(2-4-3) นก.			
มาตรฐานที่ 5 การวัดและ ประเมินผล การศึกษา			EDU322003 หลักสูตรและ การจัดการ เรียนรู้ 5(2-4-3) นก.		

มาตรฐานความรู้ 9 มาตรฐาน	ชั้นปีที่ 1	ชั้นปีที่ 2	ชั้นปีที่ 3	ชั้นปีที่ 4	ชั้นปีที่ 5
มาตรฐานที่ 6 การบริหารจัดการ ในห้องเรียน	GED0104 การคิดและการ พัฒนาตน 5(2-4-3) นก.	GED0105 มนุษย์กับสังคม 5(2-4-3) นก. EDU2201 พื้นฐานทาง การศึกษา 5(2-4-3) นก. EDU2202 ธรรมชาติผู้เรียน 5(2-4-3) นก.	EDU3203 หลักสูตรและ การจัดการ เรียนรู้ 5(2-4-3) นก. EDU3204 นวัตกรรมแห่ง การเรียนรู้ 5(2-4-3) นก.	EDU4205 การพัฒนาความ เป็นครูวิชาชีพ 5(2-4-3) นก.	
มาตรฐานที่ 7 การวิจัยทาง การศึกษา				EDU42206 การวิจัยเพื่อ พัฒนาการ เรียนรู้ 5(2-4-3) นก.	
มาตรฐานที่ 8 นวัตกรรมและ เทคโนโลยี สารสนเทศทาง การศึกษา			EDU3204 นวัตกรรมแห่ง การเรียนรู้ 5(2-4-3) นก.		
มาตรฐานที่ 9 ความเป็นครู		EDU2201 พื้นฐานทาง การศึกษา 5(2-4-3) นก.		EDU4205 การพัฒนาความ เป็นครูวิชาชีพ 5(2-4-3) นก.	

มหาวิทยาลัยกำหนดให้มีการวัดผลและประเมินผลการศึกษาเป็นไปตามข้อบังคับ
สภามหาวิทยาลัย ว่าด้วยการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2551 หมวด 4 ข้อ 16 จัดให้มีการวัดผล
การศึกษาของชุดวิชาภาคเรียนละไม่น้อยกว่า 1 ครั้ง และต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน
ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนตามแผนการจัดการเรียนการสอน จึงจะมีสิทธิ์ได้รับการวัดและ
ประเมินผลในชุดวิชานั้นๆ การสำเร็จการศึกษาต้องเรียนครบตามจำนวนหน่วยกิต ที่กำหนดไว้ใน
หลักสูตรโดยได้คะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2.00 จากระบบ 4 ระดับคะแนน

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร อาจารย์และนักศึกษา ได้ให้ข้อมูลด้านความรู้ดังต่อไปนี้

“คณะครุศาสตร์จะเน้นการผลิตครูให้สอดคล้องกับความต้องการและการพัฒนามาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน สร้างครุรุ่นใหม่ที่เป็นครุดี ครูเก่ง มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานของวิชาชีพ การจัดทำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (5 ปี) สาขาวิชาการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2552 คณะครุศาสตร์แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการปรับปรุงหลักสูตร เพื่อให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของสังคมปัจจุบัน และเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรของสกอ. และคุรุสภา การจัดการเรียนการสอนจะเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ผู้เรียนเป็นสำคัญ การบูรณาการสาระการเรียนรู้ และการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง และประเมินผลตามเกณฑ์ที่มหาวิทยาลัยกำหนด”

(อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร)

“หลักสำคัญของการจัดการเรียนการสอน ต้องให้นักศึกษาเรียนรู้จากสถานการณ์จริง ผสมผสานภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเข้าด้วยกัน มีการประเมินผลการเรียนรู้จากการสอบประมวลความรู้ แฟ้มสะสมงาน”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 1)

“การประเมินผลการเรียนรู้ ใช้การสังเกตการร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน การร่วมอภิปราย การทำรายงานจากการค้นคว้า การนำเสนอรายงานในชั้นเรียน การปฏิบัติจริง”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 4)

“อาจารย์สอนทฤษฎีและให้ลงมือทำจริงๆ และให้คำชี้แนะตลอดเวลา ท้ายชั่วโมงจะมีการเสนอความคิดเห็นและสรุปผลทุกครั้ง”

(นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาคนที่ 1)

“อาจารย์ทุกท่านสอนดี ให้ความเป็นกันเอง มีสื่อการสอนให้นักศึกษาได้เรียนรู้”

(นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาคนที่ 2)

“อาจารย์ทุกท่าน เน้นให้ได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง เมื่อมีการทดสอบก็สามารถทำได้เพราะเราเรียนรู้จากการลงมือทำด้วยตนเอง ไม่ใช่การท่องจำความรู้มาสอบ ชอบให้อาจารย์มีกิจกรรมให้ทำระหว่างเรียน ทำให้ไม่น่าเบื่อ ถ้าเรียนแต่เนื้อหาบางที่ง่วงนอน พล่อยทำให้ไม่อยากเรียน แต่พอมีกิจกรรมเข้ากลุ่มก็หายง่วงเลย แต่อาจารย์ก็ยังคงคอยอยู่ด้วยเวลาทำกิจกรรมตลอดให้คำแนะนำ แก้ไขปัญหาให้นักศึกษา”

(สนทนากลุ่มนักศึกษา)

2. ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา คณะครุศาสตร์จัดให้นักศึกษาชั้นปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ออกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเป็นเวลา 1 ปี เพื่อผลิตครูให้สอดคล้องกับความต้องการและการพัฒนามาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีการประเมินทั้งหมด 5 ชุดการประเมินจากการศึกษาเอกสารหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต (5 ปี) สาขาวิชาการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2552 และคู่มือฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู กำหนดให้ชุดวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (Professional Training) ประกอบด้วยชุดวิชา 5 ชุด จำนวนรวม 25 หน่วยกิต ดังนี้

PRO3301 การปฏิบัติงานวิชาชีพครู 1	3(ไม่น้อยกว่า 135 ชม.)
PRO4302 การปฏิบัติงานวิชาชีพครู 2	3(ไม่น้อยกว่า 135 ชม.)
PRO4303 การปฏิบัติงานวิชาชีพครู 3	3(ไม่น้อยกว่า 135 ชม.)
PRO5304 การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา1	8(ไม่น้อยกว่า 360 ชม.)
PRO5305 การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา2	8(ไม่น้อยกว่า 360 ชม.)

การปฏิบัติงานวิชาชีพครู (Practicum) 3 ชุดวิชา มุ่งให้เกิดการเรียนรู้ เป็นขั้นบันได คือ รู้และเข้าใจผู้เรียนตามระดับช่วงชั้น กระบวนการพัฒนา ผลของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน วิเคราะห์การจัดสภาพสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อให้บริการผู้เรียน รู้และเข้าใจการบริหารจัดการสถานศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน เข้าใจหลักสูตรสถานศึกษาในด้านการพัฒนา การนำไปใช้การจัดกิจกรรม

การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา (Internship) 2 ชุดวิชา มุ่งให้เกิดความรู้และเข้าใจในหน้าที่ครู มีทักษะการจัดการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียน ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ แก้ปัญหาและพัฒนางาน ทำวิจัยและนำเสนอผลการจัดการเรียนรู้

มหาวิทยาลัยได้จัดให้นักศึกษาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ได้ศึกษาในรายวิชาการปฏิบัติงานวิชาชีพครู และชั้นปีที่ 5 ได้ศึกษาในรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา รายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 การจัดการศึกษารายวิชาการปฏิบัติงานวิชาชีพครูชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 และรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ในชั้นปีที่ 5

มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ	ชั้นปีที่ 1	ชั้นปีที่ 2	ชั้นปีที่ 3	ชั้นปีที่ 4	ชั้นปีที่ 5
การฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียน			PRO3301 การปฏิบัติงานวิชาชีพครู 1 3(135)	PRO4302 การปฏิบัติงานวิชาชีพครู 2 3(135) PRO4303 การปฏิบัติงานวิชาชีพครู 3 3(135)	
การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ					PRO5304 การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 8(360)
					PRO5305 การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 2 8(360)

มหาวิทยาลัยกำหนดให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีการประเมินทั้งหมด 5 ชุดการประเมิน แบ่งเป็น Practicum1, Practicum2, Practicum3, Intrenship1 และ Intrenship 2 มีรายละเอียดดังนี้

1. Practicum1, Practicum2, Practicum3 ผู้มีส่วนร่วมในการประเมินมีทั้งหมด 2 ท่าน ได้แก่ ครูพี่เลี้ยง ประเมิน 1 ครั้ง และอาจารย์นิเทศก์ ประเมิน 2 ครั้ง
2. Intrenship1, Intrenship2 ผู้มีส่วนร่วมในการประเมินมีทั้งหมด 3 ท่าน และ 1 ชุดกรรมการ (ตามคำสั่งของคณะครุศาสตร์) ได้แก่ ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ประจำโรงเรียน อาจารย์นิเทศก์ประจำแขนง และกรรมการสอบเค้าโครงวิจัยในชั้นเรียน โดยที่ครูพี่เลี้ยงจะประเมิน 2 ครั้ง อาจารย์นิเทศก์ประจำโรงเรียนจะประเมิน 1 ครั้ง อาจารย์นิเทศก์ประจำแขนงวิชาจะประเมิน 1 ครั้ง และกรรมการสอบเค้าโครงวิจัยในชั้นเรียนจะประเมินวันที่สอบเค้าโครงการวิจัยในชั้นเรียน

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร อาจารย์และนักศึกษา ได้ให้ข้อมูลด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ดังต่อไปนี้

“คณะครุศาสตร์ได้จัดทำคู่มือฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับนักศึกษา อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง ผู้บริหารโรงเรียน และผู้เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และมีโรงเรียนเครือข่ายพัฒนาวิชาชีพที่เป็นตามเกณฑ์ที่คุรุสภากำหนด เพื่อให้ นักศึกษาปฏิบัติการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ”

(อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร)

“การที่นักศึกษาได้ไปปฏิบัติการสอนในโรงเรียนเครือข่ายพัฒนาวิชาชีพ เป็นการการันตีได้ว่านักศึกษาของเราจะได้รับความรู้และประสบการณ์ที่ดีเพื่อไปเป็นครูที่ดีในอนาคต นักศึกษาที่ไปปฏิบัติการสอนในช่วงแรกต้องปรับตัวมากพอสมควร ต้องคอยดูแลช่วงแรกเป็นพิเศษ”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 2)

“การสังเกตการณ์สอนทำให้เราได้รับประสบการณ์ เรียนรู้เทคนิคการสอน ได้สังเกตพฤติกรรม การของเด็กแต่ละคนที่แตกต่างกัน”

(นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาคนที่ 1)

“การปฏิบัติการสอน มีการเตรียมแผนการสอนล่วงหน้า แต่อาจต้องมีการปรับแผนการสอนให้เข้ากับแผนการสอนของโรงเรียน ครูพี่เลี้ยงจะคอยให้คำแนะนำตลอดเวลา”

(นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาคนที่ 3)

“การได้ปฏิบัติการสอนระหว่างเรียนในชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ทำให้เราได้เรียนรู้หลายสิ่ง เช่น บริบทของโรงเรียนแต่ละแห่ง ธรรมชาติของนักเรียน เทคนิคการจัดการเรียนการสอนของครู ก่อนที่เราจะปฏิบัติการสอนจริงในชั้นปีที่ 5”

(สนทนากลุ่มนักศึกษา)

3. ด้านการปฏิบัติตน

ด้านการปฏิบัติตน คณะครุศาสตร์กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต สอดแทรกความรู้การปฏิบัติตนในทุกชุดวิชา ซึ่งบัณฑิตครุศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร ต้องมีคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม และความประพฤติดีอันเป็นเกียรติและศักดิ์ของนักศึกษา และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้

1. เป็นคนดี มีจุดมุ่งหมายของชีวิต มีหลักการในการดำเนินชีวิต เข้าถึงความจริง ความงามและความดีของชีวิต มีพลังและความมุ่งมั่นในการพัฒนาตน และพัฒนาความก้าวหน้าของส่วนรวม รักชุมชนและท้องถิ่น สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

2. เป็นคนเก่ง มีความสามารถและทักษะในการใช้ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ อย่างน้อยสองภาษา มีความรักในการใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่อง มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสามารถในการคิดและแก้ปัญหา สามารถเผชิญสถานการณ์และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

3. เป็นครูดี เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน มีคุณสมบัติของความเป็นกัลยาณมิตรกับผู้เรียน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ร่วมมือกับชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนและสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีจริยธรรมแห่งวิชาชีพ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. เป็นครูเก่ง มีปรีชาสามารถในการจัดการศึกษา และจัดการเรียนรู้ รอบรู้และเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่ตนถนัด มีความคิดสร้างสรรค์และสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร อาจารย์และนักศึกษา ได้ให้ข้อมูลด้านการปฏิบัติตน ดังต่อไปนี้

“หลักสูตรนี้จัดทำขึ้นเพื่อผลิตครูที่ต้องบูรณาการความรู้ ทักษะ คุณธรรมจริยธรรม ไปสู่การจัดการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนให้เก่ง ดี มีความสุข จึงได้สอดแทรกจรรยาบรรณของวิชาชีพอยู่ในทุกชุดวิชา”

(อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร)

“จากคุณลักษณะบัณฑิตครูศาสตร์ที่พึงประสงค์ ได้สอนให้นักศึกษาได้เข้าใจจรรยาบรรณของวิชาชีพ เพื่อให้ปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับที่จะออกไปเป็นครู”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 1)

“อาจารย์ได้สอดแทรกเรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพครูในรายวิชาที่สอน ทำให้เข้าใจมากขึ้นว่าการออกไปเป็นครู ไม่ใช่จะทำหน้าที่สอนอย่างเดียว”

(นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาคนที่ 3)

4. ด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู

ด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู คณะครุศาสตร์กำหนดให้นักศึกษาต้องเข้าร่วมกิจกรรม และบันทึกข้อมูลการเข้าร่วมในระบบฐานข้อมูลกิจกรรมนักศึกษา มีกิจกรรมการเสริมสร้างบุคลิกภาพและจิตสำนึกความเป็นครูของนักศึกษาครุศาสตร์ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 5 ดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 กิจกรรมการเสริมสร้างบุคลิกภาพและจิตสำนึกความเป็นครู

กิจกรรมเสริมความเป็นครู	ชั้นปีที่ 1	ชั้นปีที่ 2	ชั้นปีที่ 3	ชั้นปีที่ 4	ชั้นปีที่ 5
1. ปฐมนิเทศนักศึกษาใหม่	/				
2. ศึกษาเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเกาะรัตนโกสินทร์	/				
3. การอบรมพัฒนาจิต เสริมสร้างชีวิตศน์และโลกทัศน์เชิงบวก	/				
4. โครงการลอยกระทงที่พุทธบูชา	/	/	/	/	/
5. โครงการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของนักศึกษา	/				
6. โครงการเพิ่มพูนความรู้และเสริมสร้างประสบการณ์ทางวิชาชีพ	/				
7. การอบรมพัฒนามารยาทและการเข้าสังคม		/			
8. กิจกรรมการเรียนรู้แบบ BBL		/			
9. การพัฒนาบุคลิกภาพและจิตวิญญาณความเป็นครูโดยใช้จิตตปัญญา		/			
10. โครงการครูพันธุ์ใหม่ใส่ใจคณิต-วิทย์		/			
11. การพัฒนาบุคลิกภาพความเป็นครูและความเป็นผู้นำ			/		
12. โครงการพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนรู้			/		
13. การเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางวิชาการและพัฒนาทักษะความเป็นครูเฉพาะสาขา/แขนงวิชา : ค่ายวิชาการ/อบรมเชิงปฏิบัติการ			/		
14. กิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์ต่อคณะครุศาสตร์ ชุมชนและสังคม				/	
15. โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการสอบป้องกัน การวิจัยในชั้นเรียน				/	
16. กิจกรรม “ครุศาสตร์วิชาการ”				/	
17. การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อ นำเสนอผลงานทางวิชาการ				/	
18. โครงการ Symposium				/	
19. โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการสอบป้องกัน การวิจัยในชั้นเรียน				/	

กิจกรรมเสริมความเป็นครู	ชั้นปีที่ 1	ชั้นปีที่ 2	ชั้นปีที่ 3	ชั้นปีที่ 4	ชั้นปีที่ 5
20. การพัฒนาศักยภาพเพื่อความพร้อมการเป็นครูวิชาชีพ					/
21. โครงการปฐมนิเทศนักศึกษาชั้นปีที่ 5					/
22. โครงการมัชฌิมเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู					/
23. ปัจฉิมนิเทศนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษา “วันแห่งเกียรติยศ”					/

มหาวิทยาลัยจัดให้มีระบบฐานข้อมูลกิจกรรมนักศึกษา ให้นักศึกษาสามารถดูปฏิทินกิจกรรม ที่ระบุกิจกรรมและวันจัดกิจกรรมโดยรวมตลอดปีการศึกษา แสดงหน่วยชั่วโมงกิจกรรมของแต่ละกิจกรรมโดยแยกเป็นชั้นปี และสรุปหน่วยชั่วโมงกิจกรรม แสดงผลการเข้าร่วมของแต่ละบุคคล

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร อาจารย์และนักศึกษา ได้ให้ข้อมูลด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู ดังต่อไปนี้

“คณะครุศาสตร์ ได้จัดกิจกรรมเสริมความเป็นครูให้กับนักศึกษาตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 5 เป็นการบังคับให้เข้าร่วมกิจกรรม”

(อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร)

“กิจกรรมพัฒนาทักษะและคุณลักษณะความเป็นครูที่จัดให้นักศึกษา มีการนำความรู้ด้านทฤษฎีไปฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดทักษะมากขึ้น”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 1)

“กิจกรรมที่ทางคณะครุศาสตร์จัดให้ เป็นการเพิ่มเติมความรู้และประสบการณ์จากที่ได้เรียนมาในบางกิจกรรม เช่น กิจกรรมการเรียนรู้แบบ BBL ทำให้เราได้เทคนิคการสอนมากขึ้น”

(นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาคนที่ 3)

“ทุกปีจะได้เข้าร่วมโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ตอนแรกไม่เข้าใจว่าทำไมต้องมีกิจกรรมอีกแค่เรียนก็มากแล้ว แต่เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมทำให้เข้าใจว่ามีอะไรอีกมากมายให้เราได้เรียนรู้”

(นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาคนที่ 2)

“ชอบโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการทำวิจัยในชั้นเรียน ได้ทดลองทำวิจัยด้วยตนเอง กิจกรรมนี้สอนให้เราคิด แก้ไขปัญหา และทำงานอย่างเป็นระบบ ”

(สนทนากลุ่มนักศึกษา)

4. รายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิต

รายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิต คณะครุศาสตร์มีการจัดทำรายงานผลการประเมินอย่างเป็นระบบ จากการวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (5 ปี) สาขาวิชาการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2552 และคู่มือฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เมื่อดำเนินการการประเมินคุณภาพบัณฑิตตามเกณฑ์มาตรฐานบัณฑิตของคุรุสภา 4 ด้านแล้ว มีการรายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิตในด้านผลลัพธ์ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านความรู้
 - ระดับผลการเรียน (เกรด) ของชุดวิชาวิชาในกลุ่มชุดวิชาศึกษาทั่วไป กลุ่มชุดวิชาชีพครู กลุ่มชุดวิชาเฉพาะด้าน และกลุ่มชุดวิชาเลือกเสรี
 2. ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา
 - แบบวัดและประเมินผล 5 ชุดการประเมิน
 - รายงานการทำวิจัยในชั้นเรียน
 - ระดับผลการเรียน (เกรด) ของรายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา
 3. ด้านการปฏิบัติตน
 - แบบประเมินผลคุณลักษณะการปฏิบัติตน และผลงานในหน้าที่ครู
 4. ด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู
 - ระบบฐานข้อมูลกิจกรรมนักศึกษา
- ดังกล่าวสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ต้องปรับให้มีรายงานการประเมินมาตรฐานบัณฑิตในด้านการปฏิบัติตน ไม่ใช่จะสอดแทรกอยู่ในชุดวิชาอย่างเดียว”

(อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร)

“การรายงานผลเป็นเอกสารหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่านักศึกษาได้รับความรู้และประสบการณ์มีประสิทธิภาพใหม่ ยังมีจุดอ่อน จุดด้อยตรงใหม่ที่ต้องปรับปรุงพัฒนาตนเอง และอาจารย์ก็สามารถนำเอาผลของนักศึกษาไปปรับการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 1)

“นักศึกษามีความกระตือรือร้นมากขึ้นเมื่อรู้ว่าการประเมินมาตรฐานบัณฑิตจะส่งผลต่อการขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 3)

“คู่มือการปฏิบัติการสอน ทำให้เรารู้ว่าต้องดำเนินการอย่างไรทั้งก่อนออกปฏิบัติการสอน ระหว่างปฏิบัติการสอน และหลังปฏิบัติการสอน และมีการประเมินอะไรบ้าง ทำให้เราสามารถเริ่มตัวล่วงหน้าได้”

(นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาคนที่ 1)

“แต่ก่อนเรียนไปเรื่อยๆ ไม่สนใจกิจกรรมแค่ต้องทำให้ครบ แต่ตอนนี้รู้แล้วว่าเป็นการประเมินคุณภาพอย่างหนึ่งต้องตั้งใจในทุกเรื่องมากขึ้น”

(นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาคนที่ 2)

จากการศึกษากระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ของกรณีศึกษาที่ 2 สามารถสรุปเป็นตารางกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ได้ตามตารางที่ 4.10 ดังนี้

ตารางที่ 4.10 กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ของกรณีศึกษาที่ 2

กระบวนการประเมิน	รายละเอียด
1. การวางแผนและเตรียมความพร้อม	- การประชุมวางแผนทำความเข้าใจจุดมุ่งหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต
2. กำหนดมาตรฐานและเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพบัณฑิต	- กำหนดมาตรฐานบัณฑิตตามเกณฑ์การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2549 ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านความรู้ ต้องเรียนครบตามหลักสูตรที่ได้รับการรับรองจากคุรุสภา และผ่านเกณฑ์การประเมินของสถาบัน 2. ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา มีการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่เป็นไปเกณฑ์ของคุรุสภา เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี มีรายงานผลการผ่านเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 3. ด้านการปฏิบัติตน มีการปฏิบัติตนที่เหมาะสมกับความเป็นครู โดยมีผลการรับรองจากสถาบัน 4. ด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู โดยมีหลักฐานที่แสดงการเข้าร่วมกิจกรรมครบตามเกณฑ์ และผ่านการประเมินจากสถาบัน
3. ประเมินคุณภาพบัณฑิต	- การประเมินคุณภาพบัณฑิตด้านผลลัพธ์ พิจารณาจากเกณฑ์มาตรฐานบัณฑิตที่คุรุสภากำหนด 4 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านความรู้ - จำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตร 171 หน่วยกิต - จัดการศึกษาภาคปกติ - จัดการเรียนการสอนแบบชุดวิชา

กระบวนการประเมิน	รายละเอียด
	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดการเรียนการสอนจะเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ผู้เรียนเป็นสำคัญ การบูรณาการสาระการเรียนรู้ และการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง และประเมินผลตามเกณฑ์ที่มหาวิทยาลัยกำหนด - การประเมินผลการเรียนรู้จากการสอบประมวลความรู้ แฟ้มสะสมงาน การสังเกตการร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน การร่วมอภิปราย การทำรายงานจากการค้นคว้า การนำเสนอรายงานในชั้นเรียน การปฏิบัติจริง - การวัดผลการศึกษาของชุดวิชาภาคเรียนละไม่น้อยกว่า 1 ครั้ง และต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนตามแผนการจัดการเรียนการสอน จึงจะมีสิทธิ์ได้รับการวัดและประเมินผลในชุดวิชานั้นๆ - การสำเร็จการศึกษาต้องเรียนครบตามจำนวนหน่วยกิต ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรโดยได้คะแนนสะสมเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2.00 จากระบบ 4 ระดับคะแนน <p>2. ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดให้นักศึกษาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ได้ศึกษาในรายวิชาการปฏิบัติงานวิชาชีพครู และชั้นปีที่ 5 ได้ศึกษาในรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา - คู่มือฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับนักศึกษา อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง ผู้บริหารโรงเรียน และผู้เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู - กำหนดให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีการประเมินทั้งหมด 5 ชุดการประเมิน ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 1. Practicum1, Practicum2, Practicum3 ผู้มีส่วนร่วมในประเมินมีทั้งหมด 2 ท่าน ได้แก่ ครูพี่เลี้ยง ประเมิน 1 ครั้ง และอาจารย์นิเทศก์ ประเมิน 2 ครั้ง 2. Intrenship1, Intrenship2 ผู้มีส่วนร่วมในการประเมินมีทั้งหมด 3 ท่าน และ 1 ชุดกรรมการ (ตามคำสั่งของคณะ ครุศาสตร์) ได้แก่ ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ประจำโรงเรียน อาจารย์นิเทศก์ประจำแขนง และกรรมการสอบเค้าโครงวิจัยในชั้นเรียน โดยที่ครูพี่เลี้ยงจะประเมิน 2 ครั้ง อาจารย์นิเทศก์ประจำโรงเรียนจะประเมิน 1 ครั้ง อาจารย์นิเทศก์ประจำแขนงวิชาจะประเมิน 1 ครั้งและกรรมการสอบเค้าโครงวิจัยในชั้นเรียนจะประเมินวันที่สอบเค้าโครงการวิจัยในชั้นเรียน <p>3. ด้านการปฏิบัติตน</p> <ul style="list-style-type: none"> - บัณฑิตครุศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร ต้องมีคุณธรรม

กระบวนการประเมิน	รายละเอียด
	<p>จริยธรรม วัฒนธรรม และความประพฤติดีอันเป็นเกียรติและศักดิ์ของนักศึกษา และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้ เป็นคนดี คนเก่ง ครูดี ครูเก่ง</p> <ul style="list-style-type: none"> - บูรณาการความรู้ ทักษะ คุณธรรมจริยธรรม ไปสู่การจัดการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนให้เก่ง ดี มีความสุข - สอดแทรกจรรยาบรรณของวิชาชีพอยู่ในทุกชุดวิชา <p>4. ด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเสริมสร้างบุคลิกภาพและจิตสำนึกความเป็นครูของนักศึกษา ครุศาสตร์ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 5 เป็นการบังคับให้เข้าร่วมกิจกรรม - กิจกรรมพัฒนาทักษะและคุณลักษณะความเป็นครู มีการนำความรู้ด้านทฤษฎีไป ฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดทักษะ เป็นการเพิ่มเติมความรู้และประสบการณ์จากที่ได้เรียนมา แบ่งเป็น 6 กลุ่มกิจกรรม ได้แก่ <ol style="list-style-type: none"> 1) กิจกรรมด้านวิชาการ <ol style="list-style-type: none"> (1) กิจกรรมครุศาสตร์วิชาการ (2) การเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางวิชาการ และพัฒนาทักษะความเป็นครูเฉพาะสาขา/แขนงวิชา: ค่าวิชาการ/อบรมเชิงปฏิบัติการ 2) กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ <ol style="list-style-type: none"> (1) กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่อคณะครุศาสตร์ ชุมชนและสังคม 3) กิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำและจิตวิญญาณความเป็นครู <ol style="list-style-type: none"> (1) การพัฒนาบุคลิกภาพความเป็นครูและความเป็นผู้นำ 4) กิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม <ol style="list-style-type: none"> (1) การอบรมพัฒนาจิตเสริมสร้างชีวิตทัศน์และโลกทัศน์เชิงบวก (2) ศึกษาเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมในเกาะรัตนโกสินทร์ 5) กิจกรรมส่งเสริมความศรัทธาในวิชาชีพครู <ol style="list-style-type: none"> (1) การพัฒนาศักยภาพเพื่อความพร้อมการเป็นครูวิชาชีพ (2) ปัจฉินิเทศน์นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษา (3) ปฐมนิเทศน์นักศึกษาใหม่ 6) กิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพ <ol style="list-style-type: none"> (1) การพัฒนาบุคลิกภาพความเป็นครูและความเป็นผู้นำ (2) การอบรมพัฒนามารยาทและการเข้าสังคม (3) การพัฒนาบุคลิกภาพและจิตวิญญาณความเป็นครูโดยใช้จิตตปัญญา

กระบวนการประเมิน	รายละเอียด
	<ul style="list-style-type: none"> - การประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมจากระบบฐานข้อมูลกิจกรรมนักศึกษา
4. รายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิต	<ul style="list-style-type: none"> - มีการรายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิตในด้านผลลัพธ์ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ <ol style="list-style-type: none"> 1. ด้านความรู้ <ul style="list-style-type: none"> - ระดับผลการเรียน (เกรด) ของชุดวิชาวิชาในกลุ่มชุดวิชาศึกษาทั่วไป กลุ่มชุดวิชาชีพรู กลุ่มชุดวิชาเฉพาะด้าน และกลุ่มชุดวิชาเลือกเสรี 2. ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา <ul style="list-style-type: none"> - แบบวัดและประเมินผล 5 ชุดการประเมิน - รายงานการทำวิจัยในชั้นเรียน - ระดับผลการเรียน (เกรด) ของวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 3. ด้านการปฏิบัติตน <ul style="list-style-type: none"> - แบบประเมินผลคุณลักษณะการปฏิบัติตน และผลงานในหน้าที่ครู 4. ด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู <ul style="list-style-type: none"> - ระบบฐานข้อมูลกิจกรรมนักศึกษา

จากการศึกษากระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ของกรณีศึกษาที่ 2 สามารถสรุปเป็นกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ได้ตามแผนภาพที่ 4.2 ดังนี้

แผนภาพที่ 4.2 กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ของกรณีศึกษาที่ 2

2.3 ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการประเมินคุณภาพบัณฑิต

กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ของกรณีศึกษาที่ 2 ที่ผ่านมามีต้องประสบปัญหาและอุปสรรคต้องปรับปรุงแก้ไขเรื่อยมา แต่ก็มีบางปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดผลดีด้วยเช่นกัน ผู้วิจัยขอนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน คือ ปัจจัยสนับสนุน ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ดังนี้

ปัจจัยสนับสนุน

กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตประสบความสำเร็จนั้นมีสาเหตุและปัจจัยสนับสนุนหลายประการ ดังนี้

1. มีการปรับปรุงหลักสูตรมีการจัดตั้งคณะกรรมการฯ ดำเนินการอย่างเป็นระบบ
2. มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประชุมวางแผน เพื่อนำมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ
3. มีคู่มือการจัดการเรียนรู้ชุดวิชา เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ในกลุ่มผู้สอนเป็นไปอย่างมีมาตรฐานเดียวกัน
4. มีการการวัดผลและและการประเมินผลการศึกษาเป็นไปตามข้อบังคับสภามหาวิทยาลัยอย่างเป็นระบบ
5. มีการกำกับ ติดตาม ประเมินการใช้หลักสูตร เพื่อปรับปรุงหลักสูตรครั้งต่อไป
6. มีการจัดกิจกรรมพัฒนานักศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ซึ่งจากการวิเคราะห์เอกสารเล่มหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต (5 ปี) สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2552 เอกสารการประเมินมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการผลิตเพื่อการรับรองปริญญาทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) คณะครุศาสตร์มีกระบวนการปรับปรุงหลักสูตรอย่างเป็นระบบ มีการประชุมโดยผู้ทรงคุณวุฒิให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของคุรุสภา เมื่อนิสิตสำเร็จการศึกษาจะได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ และจากคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ก่อนการปรับปรุงหลักสูตร คณะครุศาสตร์มีการจัดตั้งคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตร เพื่อให้ทันสมัย และสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้และท้องถิ่น โดยทำอย่างมีระบบ”

(อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร)

“ไม่ว่าจะทำอะไรก็ตาม ต้องทำอย่างมีระบบแบบแผน ประชุมวางแผนทำความเข้าใจให้ผู้ที่เกี่ยวข้องการทำงานจะง่ายขึ้น เราไม่สามารถทำอะไรได้ด้วยตัวเองได้อย่างเดียวการพัฒนาต้องทำไปพร้อมกันทั้งระบบ”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 3)

“คณะครุศาสตร์ มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประชุมวางแผน เพื่อนำความรู้มาพัฒนาการเรียนการสอน”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 1)

“การสอนแบบชุดวิชา มีผู้สอนหลายท่าน แต่ทุกท่านจะมีคู่มือการจัดการเรียนรู้ชุดวิชา เหมือนกันทำให้สอนไปในทิศทางเดียวกัน”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 2)

“แต่ละชุดวิชาที่เรียนจะมีอาจารย์หลายท่าน สอนดีทุกท่าน มีเทคนิคการสอนแตกต่างกัน แต่เมื่อเราเรียนจบแล้วก็จะมีการประเมินผลทุกครั้ง ตื่นเต้นทุกครั้งที่สอบ หรือมีกิจกรรมให้ได้เรียนรู้”

(นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาคนที่ 3)

“ไม่ต้องเป็นห่วงว่าการวัดผลและและการประเมินผลการศึกษาของนักศึกษาจะไม่เป็นธรรม เพราะคณะกรรมการยึดข้อบังคับสภามหาวิทยาลัยและดำเนินการอย่างเป็นระบบเสมอมา”

(อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร)

“ก่อนการปรับปรุงหลักสูตร จะมีกระบวนการการกำกับ ติดตาม ประเมินการใช้หลักสูตรเพื่อปรับปรุงหลักสูตรครั้งต่อไป ให้ทันสมัย”

(อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร)

“ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ทางคณะกรรมการจัดให้ทุกปี เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ถึงแม้บังคับก็อยากเข้าร่วม ได้ความรู้เยอะ รู้จักเพื่อนใหม่ๆตลอด”

(นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาคนที่ 2)

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตประสบปัญหาและอุปสรรคมีสาเหตุจากการที่กิจกรรมการเสริมสร้างบุคลิกภาพและจิตสำนึกความเป็นครู ยังไม่เพียงพอกับความต้องการของนักศึกษา

ซึ่งจากการวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (5 ปี) สาขาวิชาการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2552 แต่ละชุดวิชา มีการสอดแทรกความรู้การปฏิบัติตนและจรรยาบรรณของวิชาชีพ และจากคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“คงต้องมีการประชุมกันใหม่ว่ากิจกรรมเสริมความเป็นครู สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันของสังคมหรือไม่ ควรมีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษามากขึ้น”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 1)

“กิจกรรมแต่ละกิจกรรมมีประโยชน์ทั้งนั้น แต่นักศึกษาอาจมีความชอบไม่เหมือนกัน มีมาบ้าง แต่ก็เข้าร่วมนะ เพราะมหาวิทยาลัยเค้าบังคับ ก็พยายามบอกว่ามันมีผลดีกับภายนอกเข้าร่วมกิจกรรมดูก่อน ”

(อาจารย์ผู้สอนคนที่ 4)

“แค่การเรียนก็มากพออยู่แล้วต้องมาทำกิจกรรมที่ไม่ชอบ ก็มีเบื่อบ้าง แต่กิจกรรมที่เกี่ยวกับครูโดยตรง เช่นพัฒนาศักยภาพความเป็นครู ดีมาก เราจะได้ไปใช้เวลาปฏิบัติการสอนในโรงเรียน”

(นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาคนที่ 1)

“อยากให้มีกิจกรรมเทคนิคการสอนหลายๆรูปแบบ เวลาไปปฏิบัติการสอนจะได้ไม่ลำบาก”

(นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาคนที่ 3)



จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ปัจจัยสนับสนุน ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษา ที่มีพันธกิจหลักแตกต่างกัน

เมื่อเปรียบเทียบกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ของกรณีศึกษาที่ 1 และกรณีศึกษาที่ 2 แล้วพบว่า ทั้งสองแห่งมีความเหมือนกันในเรื่องการวางแผนและเตรียมความพร้อมอย่างมีระบบ มีการประชุมวางแผนสร้างความเข้าใจจุดมุ่งหมายและคุณลักษณะของบัณฑิตที่ต้องการผลิต การกำหนดมาตรฐานและเกณฑ์นั้นเนื่องจากหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี) ของทั้งสองแห่ง จัดทำขึ้นเพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ เมื่อนิสิต นักศึกษา สำเร็จการศึกษาแล้วสามารถขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพได้ ทำให้ต้องใช้เกณฑ์การประเมินมาตรฐานบัณฑิตของคุรุสภา ใน 4 ด้านเหมือนกัน ได้แก่ มาตรฐานด้านความรู้ มาตรฐานด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา มาตรฐานด้านการปฏิบัติตน และมาตรฐานด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู ทั้งสองแห่งมีรายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิตอย่างเป็นระบบ ส่วนการประเมินคุณภาพตามเกณฑ์การรับรองของคุรุสภา 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านความรู้ ทั้งสองแห่งมีการประเมินผลตามเกณฑ์ที่มหาวิทยาลัยกำหนด โดยการสำเร็จการศึกษาต้องเรียนครบตามหลักสูตรและสอบได้คะแนนเฉลี่ยสะสม 2.00 ขึ้นไป แต่กรณีศึกษาที่ 1 เน้นให้นิสิตมีความลึกซึ้งและเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เรียน คณิตวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประยุกต์ใช้ความรู้อย่างเป็นระบบ สร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ตามกระบวนการของการวิจัยเป็นฐาน ส่วนกรณีศึกษาที่ 2 เน้นให้นักศึกษามีความรู้จากสถานการณ์จริง แก้ไขปัญหา สร้างองค์ความรู้และมีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมกับชุมชน 2. ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ทั้งสองแห่ง มีคู่มือสำหรับการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา การวัดผลและประเมินผลอย่างเป็นระบบ พิจารณาประเมินผลตั้งแต่การเตรียมการจัดการเรียนรู้ และการดำเนินการจัดการเรียนรู้ แตกต่างกันที่กรณีศึกษาที่ 1 มีการประเมินคุณภาพบัณฑิตด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเป็น 2 ส่วน คือ ด้านทักษะ และด้านสมรรถนะ ส่วนกรณีศึกษาที่ 2 มีการประเมินคุณภาพบัณฑิตด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาด้านสมรรถภาพการสอน 3. ด้านการปฏิบัติตน ทั้งสองแห่งเน้นให้บัณฑิตครุศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่คณะครุศาสตร์กำหนด สอดแทรกจรรยาบรรณของวิชาชีพ ในการจัดการเรียนการสอน มีการประเมินผลด้านการปฏิบัติตน ควบคู่กับการประเมินด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน 4. ด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู ทั้งสองแห่งจัดให้มีกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู ในชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 5 และเป็นการบังคับให้เข้าร่วมกิจกรรม มีการบันทึกการเข้าร่วมกิจกรรม แต่เนื่องจากกรณีศึกษาแต่ละแห่งมีจุดเน้นของการผลิตบัณฑิตที่ต่างกัน กรณีศึกษาที่ 1 มีพันธกิจหลักเน้นการผลิตบัณฑิตและวิจัย จึงเน้นกิจกรรมด้านวิชาการ ให้นิสิตได้เข้าร่วมเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และการเป็นผู้นำทางวิชาการ ส่วนกรณีศึกษาที่ 2 มีพันธกิจหลัก เน้นการผลิตบัณฑิตและพัฒนาสังคม เน้นกิจกรรมด้านเสริมความศรัทธาในวิชาชีพครูและกิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพ ให้นักศึกษาได้เตรียมความพร้อมในการเข้าไปมีส่วนร่วมในบริการวิชาการและวิชาชีพแก่สังคม ทั้งสองแห่งมีปัจจัยที่สนับสนุนไม่แตกต่างกันตรงที่

ปัจจัยสนับสนุนมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ อาจารย์แลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการวัดผลและและการประเมินผลการศึกษาเป็นไปตามข้อบังคับสภามหาวิทยาลัยอย่างเป็นระบบ ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรค กิจกรรมพัฒนาความเป็นครู ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของนิสิต นักศึกษา ทั้งสองแห่ง นำเสนอดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 การเปรียบเทียบกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ปัจจัยสนับสนุน ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษาที่มีพันธกิจหลักแตกต่างกัน

ประเด็นวิเคราะห์	กรณีศึกษาที่ 1	กรณีศึกษาที่ 2	ความเหมือน	ความแตกต่าง
1. พันธกิจหลัก	เน้นการผลิตบัณฑิตและวิจัย	เน้นผลิตบัณฑิตและพัฒนาสังคม	- ผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ	- กรณีศึกษาที่ 1 เน้นสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการและเผยแพร่ความรู้ไปสู่ผู้ใช้ทุกระดับชาติและนานาชาติ โดยมุ่งสู่ความทันสมัย และสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล - กรณีศึกษาที่ 2 เน้นการบริการวิชาการ/วิชาชีพแก่สังคม
2. อัตลักษณ์	มีความสง่า พุดจาติ มีความรู้ คู่คุณธรรม	มีความเป็นผู้นำด้านคุณธรรม จริยธรรม และวิชาการ	-	-
3. กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิต				
3.1 การวางแผนและการเตรียมความพร้อม	- การประชุมสร้างความเข้าใจจุดมุ่งหมายและคุณลักษณะของบัณฑิตที่ต้องการผลิต รับทราบเกณฑ์มาตรฐานบัณฑิตของหน่วยงานที่กำกับดูแล	- การประชุมวางแผนทำความเข้าใจจุดมุ่งหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต รับทราบเกณฑ์มาตรฐานบัณฑิต ของหน่วยงานที่กำกับดูแล	- มีการประชุมวางแผนสร้างความเข้าใจจุดมุ่งหมายและคุณลักษณะของบัณฑิตที่ต้องการผลิต	-
3.2 กำหนดมาตรฐานและเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพบัณฑิต	- กำหนดมาตรฐานบัณฑิตตามเกณฑ์การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2549 ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านความรู้ ต้องเรียนครบตามหลักสูตรที่ได้รับการรับรองจาก	- กำหนดมาตรฐานบัณฑิตตามเกณฑ์การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2549 ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านความรู้ ต้องเรียนครบตามหลักสูตรที่ได้รับการรับรองจาก	- กำหนดมาตรฐานบัณฑิตตามเกณฑ์การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2549 ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านความรู้ 2. ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา	-

ประเด็นวิเคราะห์	กรณีศึกษาที่ 1	กรณีศึกษาที่ 2	ความเหมือน	ความแตกต่าง
	<p>ครูสภา และผ่านเกณฑ์ การประเมินของสถาบัน</p> <p>2. ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา มีการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่เป็นไป เกณฑ์ของครูสภา เป็น เวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี มี รายงานผลการผ่าน เกณฑ์การประเมินการ ปฏิบัติการสอนใน สถานศึกษา</p> <p>3. ด้านการปฏิบัติตน มีการปฏิบัติตนที่ เหมาะสมกับความเป็น ครู โดยมีผลการรับรอง จากสถาบัน</p> <p>4. ด้านการพัฒนา คุณลักษณะความเป็น ครู เข้าร่วมกิจกรรมการ พัฒนาคุณลักษณะความ เป็นครู โดยมีหลักฐานที่ แสดงการเข้าร่วม กิจกรรมครบตามเกณฑ์ และผ่านการประเมิน จากสถาบัน</p>	<p>ครูสภา และผ่านเกณฑ์ การประเมินของสถาบัน</p> <p>2. ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา มีการปฏิบัติการสอนใน สถานศึกษาที่เป็นไป เกณฑ์ของครูสภา เป็น เวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี มี รายงานผลการผ่าน เกณฑ์การประเมินการ ปฏิบัติการสอนใน สถานศึกษา</p> <p>3. ด้านการปฏิบัติตน มีการปฏิบัติตนที่ เหมาะสมกับความเป็น ครู โดยมีผลการรับรอง จากสถาบัน</p> <p>4. ด้านการพัฒนา คุณลักษณะความเป็น ครู เข้าร่วมกิจกรรมการ พัฒนาคุณลักษณะความ เป็นครู โดยมีหลักฐานที่ แสดงการเข้าร่วม กิจกรรมครบตามเกณฑ์ และผ่านการประเมิน จากสถาบัน</p>	<p>3. ด้านการปฏิบัติตน</p> <p>4. ด้านการพัฒนา</p> <p>คุณลักษณะความเป็น ครู</p>	
3.3 ประเมินคุณภาพ บัณฑิต				
3.3.1 ด้านความรู้	<p>- มหาวิทยาลัย กำหนดให้มีการวัดผล และและการ ประเมินผลการศึกษา เป็นไปตามข้อบังคับ สภามหาวิทยาลัย</p> <p>- การวัดผลและ ประเมินผล ด้าน วิชาการ นิสิตมีความ ลึกซึ้งและเชี่ยวชาญ ในสาขาวิชาที่เรียน คติวิเคราะห์ สังเคราะห์ และ ประยุกต์ใช้ความรู้ อย่างเป็นระบบ สร้าง องค์ความรู้ใหม่ๆ นิสิตต้องสอบได้ สัญลักษณ์ A, B+, B, C+, C, D+, D หรือ S</p>	<p>- มหาวิทยาลัย กำหนดให้มีการวัดผล และและการ ประเมินผลการศึกษา เป็นไปตามข้อบังคับ สภามหาวิทยาลัย</p> <p>- การวัดผลการศึกษา ของชุดวิชา นักศึกษามี ความรู้จากสถานการณ์ จริง แก้ไขปัญหา สร้าง องค์ความรู้และมี ปฏิสัมพันธ์และมีส่วน ร่วมกับชุมชน นักศึกษา ต้องสอบได้ สัญลักษณ์ A, A-, B+, B, B-, C+, C, C-, D+, D, D- หรือ S จึงจะถือว่าสอบผ่าน</p> <p>- การสำเร็จการศึกษา</p>	<p>- การประเมินผลตาม เกณฑ์ที่มหาวิทยาลัย กำหนด</p> <p>- การสำเร็จการศึกษา ต้องเรียนครบตาม หลักสูตรและสอบได้ คะแนนเฉลี่ยสะสม 2.00 ขึ้นไป</p>	<p>- กรณีศึกษาที่ 1 การ ประเมินคุณภาพ บัณฑิต ด้านความรู้ เน้นให้นิสิตมีความ ลึกซึ้งและเชี่ยวชาญ ในสาขาวิชาที่เรียน คติวิเคราะห์ สังเคราะห์ และ ประยุกต์ใช้ความรู้ อย่างเป็นระบบ สร้าง องค์ความรู้ใหม่ๆ ตาม กระบวนการของการ วิจัยเป็นฐาน</p> <p>- กรณีศึกษาที่ 2 การ ประเมินคุณภาพ บัณฑิต ด้านความรู้ เน้นให้นักศึกษามี ความรู้จาก สถานการณ์จริง แก้ไข</p>

ประเด็นวิเคราะห์	กรณีศึกษาที่ 1	กรณีศึกษาที่ 2	ความเหมือน	ความแตกต่าง
	<p>จึงจะถือว่าสอบผ่าน</p> <ul style="list-style-type: none"> - การสำเร็จการศึกษา ต้องเรียนครบตามหลักสูตรและสอบได้แต้มเฉลี่ยสะสม 2.00 ขึ้นไป 	<p>ต้องเรียนครบตามจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดไว้ในหลักสูตร โดยได้คะแนนสะสมเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2.00 จากระบบ 4 ระดับคะแนน</p>		<p>ปัญหา สร้างองค์ความรู้และมีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมกับชุมชน</p>
3.3.2 ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - คู่มือการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพในสถานศึกษาเพื่อทราบขั้นตอนกระบวนการ และแนวปฏิบัติในการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ - การวัดและประเมินผลโดยอาจารย์นิเทศก์ของโรงเรียนและอาจารย์นิเทศก์คณะครุศาสตร์ แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 1. ด้านทักษะ ร้อยละ 50 ประเมิน 2 ครั้ง 2. ด้านสมรรถนะ ร้อยละ 25 เอกเดี่ยว ประเมิน 7 ครั้ง เอกคู่ ประเมิน 8 ครั้ง - การประเมินการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา พิจารณาตั้งแต่การเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ และการดำเนินการจัดการเรียนรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> - คู่มือฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับนักศึกษา อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง ผู้บริหารโรงเรียน และผู้เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู - การวัดและประเมินผลโดยครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ ประจำโรงเรียน อาจารย์นิเทศก์ ประจำแขนง และกรรมการสอบเค้าโครงวิจัยในชั้นเรียน ด้านสมรรถภาพการสอน ประเมิน 5 ครั้ง - การประเมินการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา พิจารณาตั้งแต่การเตรียมการจัดการเรียนรู้ และการจัดกระบวนการเรียนรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีคู่มือสำหรับการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา - การวัดผลและประเมินผลอย่างเป็นระบบ - การประเมินการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา พิจารณาตั้งแต่การเตรียมการจัดการเรียนรู้ และการดำเนินการจัดการเรียนรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> - กรณีศึกษาที่ 1 ประเมินคุณภาพบัณฑิตด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเป็น 2 ส่วน คือ ด้านทักษะและด้านสมรรถนะ - กรณีศึกษาที่ 2 ประเมินคุณภาพบัณฑิตด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาด้านสมรรถภาพการสอน
3.3.3 ด้านการปฏิบัติตน	<ul style="list-style-type: none"> - บัณฑิตครุศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร ต้องมีความสง่า พุดจาดี มีความรู้คู่คุณธรรม และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านสติปัญญาและวิชาการ ด้านสังคม ด้านทักษะและวิชาชีพ และด้าน 	<ul style="list-style-type: none"> - บัณฑิตครุศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร ต้องมีคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม และความประพฤติดีอันเป็นเกียรติและศักดิ์ของนักศึกษา และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้ เป็นคนดี คนเก่ง ครูดี 	<ul style="list-style-type: none"> - เน้นให้บัณฑิตครุศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่คณะครุศาสตร์กำหนด - สอดแทรกจรรยาบรรณของวิชาชีพ ในการจัดการเรียนการสอน - การประเมินผลด้าน 	-

ประเด็นวิเคราะห์	กรณีศึกษาที่ 1	กรณีศึกษาที่ 2	ความเหมือน	ความแตกต่าง
	<p>คุณธรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> - สอดแทรก จรรยาบรรณของวิชาชีพอยู่ในรายวิชา - การวัดและประเมินผลด้านลักษณะครูที่ดี ร้อยละ 25 ประเมิน 2 ครั้ง พร้อมการประเมินผลการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 	<p>ครูเก่ง</p> <ul style="list-style-type: none"> - บูรณาการความรู้ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม ไปสู่การจัดการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนให้เก่ง ดี มีความสุข - สอดแทรก จรรยาบรรณของวิชาชีพอยู่ในทุกชุดวิชา - การวัดและประเมินผลด้านคุณลักษณะการปฏิบัติตน และผลงานในหน้าที่ครูประเมิน 4 ครั้ง พร้อมการประเมินผลการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 	<p>การปฏิบัติตน ควบคู่กับการประเมินด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา</p>	
3.3.4 ด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมเสริมความเป็นครู ของนิสิต ครุศาสตร์ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 5 เป็นการบังคับให้เข้าร่วมกิจกรรม - กำหนดกิจกรรมเสริมความเป็นครูทั้งหมด 12 กิจกรรม - การประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม จากสมุดบันทึกกิจกรรม นิสิต ที่ต้องให้อาจารย์ที่ปรึกษา ลงนามทุกกิจกรรม และต้องเข้าร่วมทั้ง 12 กิจกรรม มิฉะนั้นจะไม่ได้รับการอนุมัติการสำเร็จการศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> - การเสริมสร้างบุคลิกภาพและจิตสำนึกความเป็นครูของนักศึกษาครู ครุศาสตร์ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 5 เป็นการบังคับให้เข้าร่วมกิจกรรม - กิจกรรมพัฒนาทักษะและคุณลักษณะความเป็นครู มีการนำความรู้ด้านทฤษฎีไปฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดทักษะ เป็นการเพิ่มเติมความรู้และประสบการณ์จากที่ได้เรียนมา - การประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมจากระบบฐานข้อมูลกิจกรรมนักศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดให้มีกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู ในชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 5 และเป็นการบังคับให้เข้าร่วมกิจกรรม - มีการบันทึกการเข้าร่วมกิจกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - กรณีศึกษาที่ 1 มีพันธกิจหลัก เน้นการผลิตบัณฑิตและวิจัย จึงเน้นกิจกรรมด้านวิชาการให้นิสิตได้เข้าร่วมเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และการเป็นผู้นำทางวิชาการ - กรณีศึกษาที่ 2 มีพันธกิจหลัก เน้นการผลิตบัณฑิตและพัฒนาสังคม เน้นกิจกรรมด้านเสริมความศรัทธาในวิชาชีพครู และกิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพ ให้นักศึกษาได้เตรียมความพร้อมในการเข้าไปมีส่วนร่วมในบริการวิชาการและวิชาชีพแก่สังคม
4. รายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิต	<ul style="list-style-type: none"> - มีการรายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิตในด้านผลลัพธ์ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการรายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิตในด้านผลลัพธ์ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีรายงานผลการประเมินทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านการปฏิบัติการสอนใน 	-

ประเด็นวิเคราะห์	กรณีศึกษาที่ 1	กรณีศึกษาที่ 2	ความเหมือน	ความแตกต่าง
	<p>1. ด้านความรู้ การรายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิตผ่านทาง</p> <ul style="list-style-type: none"> - แบบตรวจสอบการเรียนรู้หลักสูตรศาสตร์บัณฑิต - ระดับผลการเรียน (เกรด) ของรายวิชาในหมวดศึกษาทั่วไป หมวดวิชาชีพครู หมวดวิชาเฉพาะด้าน และหมวดวิชาเลือกเสรี <p>2. ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา การรายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิตผ่านทาง</p> <ul style="list-style-type: none"> - แบบวัดและประเมินผลด้านทักษะและสมรรถนะของการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตลอดหลักสูตร (ปช.5.8) - แบบวัดและประเมินผลด้านทักษะและสมรรถนะของการจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาเฉพาะตลอดภาคการศึกษา (ปช.5.8.1) - รายงานการทำวิจัยในชั้นเรียน - มีรายงานการพัฒนาตนเอง - ระดับผลการเรียน (เกรด) ของรายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา <p>3. ด้านการปฏิบัติตน การรายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิตผ่านทาง</p> <ul style="list-style-type: none"> - แบบวัดและประเมินผลด้านลักษณะครูที่ดีตลอดภาคการศึกษา (ปช.5.9) <p>4. ด้านการพัฒนา คุณลักษณะความเป็นครู การรายงานผลการ</p>	<p>1. ด้านความรู้ การรายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิตผ่านทาง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ระดับผลการเรียน (เกรด) ของชุดวิชาวิชาในกลุ่มชุดวิชาศึกษาทั่วไป กลุ่มชุดวิชาชีพครู กลุ่มชุดวิชาเฉพาะด้าน และกลุ่มชุดวิชาเลือกเสรี <p>2. ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา การรายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิตผ่านทาง</p> <ul style="list-style-type: none"> - แบบวัดและประเมินผล 5 ชุดการประเมิน - รายงานการทำวิจัยในชั้นเรียน - ระดับผลการเรียน (เกรด) ของวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา <p>3. ด้านการปฏิบัติตน การรายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิตผ่านทาง</p> <ul style="list-style-type: none"> - แบบวัดและประเมินผลคุณลักษณะการปฏิบัติตน และผลงานในหน้าที่ครู <p>4. ด้านการพัฒนา คุณลักษณะความเป็นครู การรายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิตผ่านทาง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ระบบฐานข้อมูลกิจกรรมนักศึกษา 	<p>สถานศึกษา ด้านการปฏิบัติตน และด้านด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู</p>	

ประเด็นวิเคราะห์	กรณีศึกษาที่ 1	กรณีศึกษาที่ 2	ความเหมือน	ความแตกต่าง
	ประเมินคุณภาพบัณฑิต ผ่านทาง - สมุดบันทึกกิจกรรม นิสิต			
5. ปัจจัยสนับสนุน	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดทำหลักสูตรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการร่างหลักสูตรที่มีความเกี่ยวข้องกับวิชาชีพครูเนื้อหา มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ - การมีบรรยากาศของการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น - มีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานทุกด้านอย่างเป็นระบบ - มีการวัดผลและผลการประเมินผลการศึกษาเป็นไปตามข้อบังคับสภามหาวิทยาลัยอย่างเป็นระบบ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการปรับปรุงหลักสูตรมีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการอย่างเป็นระบบ - มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การประชุมวางแผนเพื่อนำมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ - มีคู่มือการจัดการเรียนรู้ชุดวิชา เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ในกลุ่มผู้สอนเป็นไปอย่างมีมาตรฐานเดียวกัน - มีการวัดผลและผลการประเมินผลการศึกษาเป็นไปตามข้อบังคับสภามหาวิทยาลัยอย่างเป็นระบบ - มีการกำกับ ติดตาม ประเมินการใช้หลักสูตร เพื่อปรับปรุงหลักสูตรครั้งต่อไป - มีการจัดกิจกรรมพัฒนานักศึกษาอย่างต่อเนื่อง 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ - อาจารย์แลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน - การวัดผลและผลการประเมินผลการศึกษาเป็นไปตามข้อบังคับสภามหาวิทยาลัยอย่างเป็นระบบ 	-
6. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค	<ul style="list-style-type: none"> - ภาระงานมากขึ้นของอาจารย์ เพราะต้องปรับการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงปัจจุบัน - กิจกรรมเสริมความเป็นครูยังไม่หลากหลายสอดคล้องกับความต้องการนิสิต 	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมการเสริมสร้างบุคลิกภาพและจิตสำนึกความเป็นครู ยังไม่เพียงพอกับความต้องการของนักศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมพัฒนาความเป็นครู ไม่เพียงพอต่อความต้องการของนิสิตนักศึกษา 	-

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์กระบวนการและปัจจัยที่ส่งผลต่อการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ของสถาบันอุดมศึกษาที่มีพันธกิจหลักแตกต่างกัน โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะแบบพหุกรณีศึกษา กรณีศึกษาเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) ผ่านการรับรองตามเกณฑ์การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพจากสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา และเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีพันธกิจหลักแตกต่างกัน พิจารณาจากการแบ่งกลุ่มตามพันธกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาในการประเมินคุณภาพภายนอก รอบที่สอง (พ.ศ. 2549 – พ.ศ. 2553) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ในกลุ่มมหาวิทยาลัยเน้นการผลิตบัณฑิตและวิจัย และกลุ่มเน้นผลิตบัณฑิตและพัฒนาสังคม และผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกระดับอุดมศึกษา รอบสอง มาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิต อยู่ในเกณฑ์ดี เก็บข้อมูลจากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ นิสิต/นักศึกษา และจากการสังเกตของผู้วิจัย การสนทนากลุ่มนิสิต/นักศึกษา จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา ลงข้อสรุปแบบอุปนัย และวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยในการวิเคราะห์กระบวนการและปัจจัยที่ส่งผลต่อการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์

1.1 กรณีศึกษาที่ 1

1.2 กรณีศึกษาที่ 2

1.3 เปรียบเทียบกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ระหว่างมหาวิทยาลัยที่มีพันธกิจหลักของกลุ่มมหาวิทยาลัยเน้นการผลิตบัณฑิตและวิจัย และกลุ่มเน้นผลิตบัณฑิตและพัฒนาสังคม

ส่วนที่ 2 ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์

2.1 กรณีศึกษาที่ 1

2.2 กรณีศึกษาที่ 2

2.3 เปรียบเทียบปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ระหว่างมหาวิทยาลัยที่มีพันธกิจหลักของกลุ่มมหาวิทยาลัยเน้นการผลิตบัณฑิตและวิจัย และกลุ่มเน้นผลิตบัณฑิตและพัฒนาสังคม

ส่วนที่ 1 กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์

1.1 กรณีศึกษาที่ 1

ผู้วิจัยขอเสนอตามกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผนและเตรียมความพร้อม 2) กำหนดมาตรฐานและเกณฑ์ 3) ประเมินคุณภาพบัณฑิต 4) รายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิต ดังนี้

1. การวางแผนและเตรียมความพร้อม

คณะครุศาสตร์มีการเตรียมความพร้อมในการประเมินคุณภาพบัณฑิต โดยการประชุมสร้างความเข้าใจจุดมุ่งหมายในการผลิตบัณฑิตและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตให้กับอาจารย์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2552 พร้อมทั้งรับทราบเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานบัณฑิตของหน่วยงานที่กำกับดูแล

2. กำหนดมาตรฐานและเกณฑ์

คณะครุศาสตร์กำหนดเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพบัณฑิตตามเกณฑ์การรับรองปริญญา และประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2549 ใน 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 3) ด้านการปฏิบัติตน 4) ด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู

3. ประเมินคุณภาพบัณฑิต

คณะครุศาสตร์มีการประเมินคุณภาพบัณฑิตในด้านผลลัพธ์ ตามเกณฑ์การรับรองปริญญา และประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2549 ใน 4 ด้าน ดังนี้

1) ด้านความรู้

ด้านความรู้ มีการจัดทำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2552 โดยแต่งตั้งคณะกรรมการร่างหลักสูตรที่มาจากผู้เกี่ยวข้องด้านวิชาชีพครูและเนื้อหา เพื่อวางแผนการจัดทำหลักสูตรอย่างเป็นระบบ กำหนดให้มีการจัดการศึกษา 2 แบบ ได้แก่ หลักสูตรปกติ และโปรแกรมเกียรตินิยม สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษโดยเฉพาะ จัดการเรียนการสอนแบบรายวิชา โครงสร้างหลักสูตรเป็นไปตามเกณฑ์การรับรองของคุรุสภา จัดให้นิสิตได้เรียนรายวิชาที่นำมาเทียบกับมาตรฐานวิชาชีพครู 9 มาตรฐาน ในชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 กำหนดให้มีการวัดผลและประเมินผลการศึกษาในด้านวิชาการ และด้านคุณธรรม ตามข้อบังคับสภามหาวิทยาลัย การสำเร็จการศึกษาต้องเรียนครบตามหลักสูตรด้านวิชาการ โดยได้แต้มเฉลี่ยสะสม 2.00 ขึ้นไป สำหรับภาคปกติ แต้มเฉลี่ยสะสม 3.50 ขึ้นไป และไม่มีรายวิชาได้ F หรือ U สำหรับโปรแกรมเกียรตินิยม และผ่านการประเมินผลพัฒนาการนิสิต

2) ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา กำหนดให้มีการปฏิบัติการวิชาชีพ 1 ปี หลักสูตรภาคปกติ ปฏิบัติการวิชาชีพในชั้นปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 และโปรแกรม

เกียรตินิยม ปฏิบัติการวิชาชีพชั้นปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 และชั้นปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 คณะครุศาสตร์ จัดทำคู่มือการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพในสถานศึกษาสำหรับอาจารย์นิเทศก์และนิสิต กำหนดให้มีการวัดและประเมินผลการศึกษา 3 ด้าน ได้แก่ ด้านทักษะ ร้อยละ 50 ด้านสมรรถนะ ร้อยละ 25 โดยอาจารย์นิเทศก์ของโรงเรียน และอาจารย์นิเทศคณะครุศาสตร์แบ่งเป็นการวัดและประเมินผลด้านทักษะและสมรรถนะของการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตลอดภาคการศึกษา 2 ครั้งต่อภาคการศึกษา และการวัดและประเมินผลด้านทักษะและสมรรถนะของการจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาเฉพาะตลอดภาคการศึกษา วิชาเอกคู่ 8 ครั้งต่อภาคการศึกษา วิชาเอกเดี่ยว 7 ครั้งต่อภาคการศึกษา

3) ด้านการปฏิบัติตน

ด้านการปฏิบัติตน มีการสอดแทรกจรรยาบรรณของวิชาชีพในทุกรายวิชา กำหนดให้เมื่อสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร ต้องความสง่า พุดจาติ มีความรู้ คู่คุณธรรม และต้องมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ทางคณะครุศาสตร์กำหนด กำหนดการวัดและประเมินผลการปฏิบัติตนในด้านลักษณะครูที่ดี ร้อยละ 25 จำนวน 2 ครั้งต่อภาคการศึกษาในขณะปฏิบัติการวิชาชีพในสถานศึกษา

4) การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู

การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู มีการจัดกิจกรรมเสริมความเป็นครูให้กับนิสิตชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 5 โดยมีสมุดบันทึกกิจกรรมที่ต้องให้อาจารย์ที่ปรึกษาลงนามภายใน 2 สัปดาห์หลังร่วมกิจกรรม กำหนดเกณฑ์การประเมินต้องเข้าร่วมกิจกรรมให้ครบ 11 กิจกรรมก่อนออกปฏิบัติการวิชาชีพในสถานศึกษา และเข้าร่วมกิจกรรมให้ครบ 12 กิจกรรม มิเช่นนั้นจะไม่ได้รับการอนุมัติให้สำเร็จการศึกษา

4. รายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิต

คณะครุศาสตร์จัดให้มีการรายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิตในด้านผลลัพธ์ ตามเกณฑ์การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2549 ใน 4 ด้าน ดังนี้

1) ด้านความรู้ การรายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิตผ่านทางแบบตรวจสอบการเรียนรู้ หลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต และระดับผลการเรียน (เกรด) ของรายวิชาในหมวดศึกษาทั่วไป หมวดวิชาชีพครู หมวดวิชาเฉพาะด้าน และหมวดวิชาเลือกเสรี

2) ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา การรายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิตผ่านทางแบบวัดและประเมินผลด้านทักษะและสมรรถนะของการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตลอดหลักสูตร แบบวัดและประเมินผลด้านทักษะและสมรรถนะของการจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาเฉพาะตลอดภาคการศึกษา รายงานการทำวิจัยในชั้นเรียน รายงานการพัฒนาตนเอง และระดับผลการเรียน (เกรด) ของรายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

3) ด้านการปฏิบัติตน การรายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิตผ่านทางแบบวัดและประเมินผลด้านลักษณะครูที่ดีตลอดภาคการศึกษา

4) ด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู การรายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิตผ่านทางสมุดบันทึกกิจกรรมนิสิต

กล่าวโดยสรุป กรณีศึกษาที่ 1 มีกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิต เริ่มตั้งแต่การประชุมเพื่อวางแผน สร้างความเข้าใจในจุดมุ่งหมายในการผลิตบัณฑิตที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการ เป็นผู้นำในการสร้างสรรค์การเรียนรู้แนวใหม่ มีความเป็นครู และเป็นนักวิชาการที่พร้อมด้วยคุณธรรม และต้องมีคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ คือ มีความรอบรู้ มีความเป็นผู้นำทางการศึกษา มีความรู้ลึกและตระหนักในคุณค่าของศาสตร์วิชาเอก และมีศักยภาพสูงทางด้านการวิจัย เพื่อกำหนดแนวทางในการประเมินคุณภาพบัณฑิต ให้มีคุณภาพและสอดคล้องกับการประเมินของหน่วยงาน ที่กำกับดูแล เช่น สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา อาจารย์ได้เข้าร่วมรับทราบและแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูล จากนั้นคณะครุศาสตร์จึงได้กำหนดเกณฑ์การประเมินคุณภาพบัณฑิตพิจารณาตามเกณฑ์การรับรองของคุรุสภา ในมาตรฐานบัณฑิต 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านการปฏิบัติการสอน 3) ด้านการปฏิบัติตน 4) ด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู เนื่องจากมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐเป็นมหาวิทยาลัยที่มีพันธกิจหลักเน้นการผลิตบัณฑิตและการวิจัย หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2552 จึงจัดให้มีการจัดการศึกษา 2 แบบ ได้แก่ หลักสูตรปกติ และโปรแกรมเกียรตินิยมสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษโดยเฉพาะเน้นพัฒนาศักยภาพด้านการวิจัย วิทยุวิทยุ โดยเน้นการจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 เพื่อให้มีความรู้ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาชีพครู หมวดวิชาเอก และหมวดวิชาเลือกเสรี ก่อนออกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา มีการประเมินผลด้านวิชาการ รายงานผลผ่านระดับผลการเรียน ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาและด้านการปฏิบัติตน นิสิตที่เรียนหลักสูตรภาคปกติจะปฏิบัติการสอนในชั้นปีที่ 5 ส่วนโปรแกรมเกียรตินิยมจะปฏิบัติการสอนชั้นปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 และชั้นปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 โดยมีการประเมินใน 3 ด้าน คือ ด้านทักษะ ร้อยละ 50 ด้านสมรรถนะ ร้อยละ 25 และด้านลักษณะครูที่ดี ร้อยละ 25 ประเมินผลผ่านแบบวัดและประเมินผลการปฏิบัติการสอนภาพรวมและปฏิบัติการสอนในสาขาวิชาเฉพาะตลอดหลักสูตร ส่วนด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู มหาวิทยาลัยได้มีการกำหนดกิจกรรมเสริมความเป็นครูบังคับให้นิสิตเข้าร่วมทั้งหมด 12 กิจกรรม เน้นกิจกรรมทางด้านวิชาการ และกิจกรรมที่เสริมความเป็นครู เช่น กิจกรรมประชุมวิชาการ กิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพและมารยาทครู เป็นต้น โดยมีการประเมินผ่านสมุดบันทึกกิจกรรม จึงจะสามารถสำเร็จการศึกษาได้ จากกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิต จะเห็นว่ามหาวิทยาลัยได้มีการพัฒนานิสิตทั้งด้านวิชาการและด้านคุณธรรมผ่านการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆทั้งในและนอกชั้นเรียน ตามจุดมุ่งหมายและคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ และเมื่อพิจารณาจากเอกสารรายงานการประเมินคุณภาพภายในคณะครุศาสตร์ก็พบว่า ผลการประเมินการดำเนินงานด้านคุณภาพบัณฑิตอยู่ในระดับดีมาก นิสิตที่ผ่านกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตตามเกณฑ์ทั้ง 4 ด้าน ถือได้ว่าเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ และสามารถขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูต่อสำนักงานเลขาธิการคุรุสภาต่อไป

1.2 กรณีศึกษาที่ 2

ผู้วิจัยขอนำเสนอตามกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผนและเตรียมความพร้อม 2) กำหนดมาตรฐานและเกณฑ์ 3) ประเมินคุณภาพบัณฑิต 4) รายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิต ดังนี้

1. การวางแผนและเตรียมความพร้อม

คณะครุศาสตร์มีการประชุมวางแผนทำความเข้าใจจุดมุ่งหมายของการผลิตครูและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตที่จะสำเร็จการศึกษาออกไป

2. กำหนดมาตรฐานและเกณฑ์

คณะครุศาสตร์กำหนดเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพบัณฑิตตามเกณฑ์การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2549 ใน 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 3) ด้านการปฏิบัติตน 4) ด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู

3. ประเมินคุณภาพบัณฑิต

คณะครุศาสตร์มีการประเมินคุณภาพบัณฑิตในด้านผลลัพธ์ ตามเกณฑ์การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2549 ใน 4 ด้าน ดังนี้

1) ด้านความรู้

ด้านความรู้ มีการจัดทำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (5 ปี) สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2552 โดยแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการปรับปรุงหลักสูตร วางแผนการปรับปรุงหลักสูตรอย่างเป็นระบบ จัดการศึกษาภาคปกติ จัดการเรียนการสอนแบบชุดวิชา โครงสร้างหลักสูตรเป็นไปตามเกณฑ์การรับรองของคุรุสภา จัดให้นักศึกษาได้เรียนรายวิชาที่นำมาเทียบกับมาตรฐานวิชาชีพครู 9 มาตรฐาน ในชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 มีการวัดและประเมินผลการการศึกษาจากการสอบประมวลความรู้ แฟ้มสะสมงาน การสังเกตการณ์ร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน การร่วมอภิปราย การทำรายงานจากการค้นคว้า การนำเสนอรายงาน การปฏิบัติจริง ภาคเรียนละไม่น้อยกว่า 1 ครั้ง ต้องเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียน ตามข้อบังคับสภามหาวิทยาลัยการสำเร็จการศึกษาต้องเรียนครบตามจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดในหลักสูตรได้คะแนนสะสมเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2.00 จากระบบ 4 ระดับคะแนน

2) ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา มีการปฏิบัติการสอน 2 ส่วน ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ปฏิบัติงานวิชาชีพครู และชั้นปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา คณะครุศาสตร์จัดทำคู่มือการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพในสถานศึกษาสำหรับนักศึกษา อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง ผู้บริหารโรงเรียน และผู้เกี่ยวข้องต่างๆ กำหนดให้มีการวัดและประเมินผล 5 ชุดการประเมิน ได้แก่ Practicum 1, Practicum 2, Practicum 3 โดยครูพี่เลี้ยง 1 ครั้ง และอาจารย์นิเทศก์ 2

ครั้ง Internship 1, Internship 2 โดยครูที่เลี้ยง 2 ครั้ง อาจารย์นิเทศประจำโรงเรียน 1 ครั้ง อาจารย์นิเทศก์ประจำแขนงวิชา 1 ครั้ง และกรรมการสอบเค้าโครงวิจัยในชั้นเรียน

3) ด้านการปฏิบัติตน

ด้านการปฏิบัติตน บุรณาการความรู้ ทักษะ คุณธรรมจริยธรรม มีการสอดแทรกจรรยาบรรณของวิชาชีพในทุกชุดวิชา กำหนดให้เมื่อสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร ต้องมีคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม และ ความประพฤติดีอันเป็นเกียรติและศักดิ์ของนักศึกษา และต้องมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ทางคณะครุศาสตร์กำหนด

4) การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู

การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู มีกิจกรรมเสริมสร้างบุคลิกภาพและจิตสำนึก ความเป็นครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 5 กำหนดเกณฑ์การประเมินต้องเข้าร่วมกิจกรรมทุกกิจกรรมลงข้อมูลในระบบฐานข้อมูลกิจกรรมนักศึกษา

4. รายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิต

คณะครุศาสตร์จัดให้มีการรายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิตในด้านผลลัพธ์ ตามเกณฑ์การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2549 ใน 4 ด้าน ดังนี้

1) ด้านความรู้ การรายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิตผ่านทางระดับผลการเรียน (เกรด) ของชุดวิชาวิชาในกลุ่มชุดวิชาศึกษาทั่วไป กลุ่มชุดวิชาชีพครู กลุ่มชุดวิชาเฉพาะด้าน และกลุ่มชุดวิชาเลือกเสรี

2) ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา การรายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิตผ่านทางแบบวัดและประเมินผล 5 ชุดการประเมิน รายงานการทำวิจัยในชั้นเรียน ระดับผลการเรียน (เกรด) ของวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

3) ด้านการปฏิบัติตน การรายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิตผ่านทางแบบประเมินคุณลักษณะการปฏิบัติตน และผลงานในหน้าที่ครู

4) ด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู การรายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิตผ่านทางระบบฐานข้อมูลกิจกรรมนักศึกษา

กล่าวโดยสรุป กรณีศึกษาที่ 2 มีกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิต เริ่มตั้งแต่การประชุมเพื่อวางแผนทำความเข้าใจในจุดมุ่งหมายในการผลิตครุมิติใหม่ เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ให้บัณฑิตมีคุณภาพ มีศักดิ์ศรีความเป็นครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ เป็นครูชั้นวิชาชีพ และมีคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ คือ เป็นคนดี เป็นคนเก่ง เป็นครูดี เป็นครูเก่ง โดยอาจารย์ทุกท่านให้ความร่วมมือเข้าร่วมประชุมเป็นอย่างดี จากนั้นเพื่อให้บัณฑิตมีคุณภาพ คณะครุศาสตร์จึงได้กำหนดเกณฑ์การประเมินคุณภาพบัณฑิตพิจารณาตามเกณฑ์การรับรองของคุรุสภา ในมาตรฐานบัณฑิต 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านการปฏิบัติการสอน 3) ด้านการปฏิบัติตน 4) ด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู

มหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นมหาวิทยาลัยที่มีพันธกิจหลักเน้นการผลิตบัณฑิตและพัฒนาสังคม หลักสูตร วิศวกรรมบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2552 จึงจัดให้มีการจัดการศึกษาภาคปกติ จัดการเรียนการสอน แบบซุติวิชา ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 เพื่อให้มีความรู้ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาชีพครู หมวด วิชาเอก และหมวดวิชาเลือกเสรี ก่อนออกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา พร้อมทั้งสอดแทรกความรู้ด้าน การปฏิบัติตน เรื่องจรรยาบรรณของวิชาชีพ ในทุกๆซุติวิชา มีการประเมินผลจากการสอบประมวลความรู้ แพ้มีสะสมงาน การปฏิบัติงานจริง เป็นต้น รายงานผลผ่านระดับผลการเรียน ด้านการปฏิบัติการสอนใน สถานศึกษา นักศึกษาจะปฏิบัติการสอนในชั้นปีที่ 5 โดยมีการประเมินใน 5 ซุติวิชา ประเมินผลผ่านแบบ วัดและประเมินผลการปฏิบัติการสอนใน 5 ซุติการประเมิน ส่วนด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู มหาวิทยาลัยได้มีการกำหนดกิจกรรมเสริมความเป็นครู เน้นกิจกรรมทางด้านสังคม และความเป็นครู เช่น กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม กิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพและจิตวิญญาณความเป็นครู เป็นต้น บังคับให้นักศึกษาเข้าร่วมตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 5 โดยมีการประเมินผ่านระบบฐานข้อมูล กิจกรรมนักศึกษา จากกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิต จะเห็นว่ามหาวิทยาลัยได้มีการเรียนรู้และ กิจกรรมเพื่อให้นักศึกษาเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ

1.3 เปรียบเทียบกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ระหว่างมหาวิทยาลัยที่มีพันธ กิจหลักของกลุ่มมหาวิทยาลัยเน้นการผลิตบัณฑิตและวิจัย และกลุ่มเน้นผลิตบัณฑิตและพัฒนา สังคม

ผู้วิจัยเปรียบเทียบกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ระหว่างกรณีศึกษาที่ 1 และกรณีศึกษาที่ 2 เพื่อให้เห็นลักษณะกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ที่ เหมือนและแตกต่างกันในแต่ละด้าน และเนื่องจากกรณีศึกษาทั้งสองมีบริบทพื้นฐานที่แตกต่างกันใน หลายๆ ด้าน กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ของแต่ละสถาบันย่อมต้องคำนึงถึง พื้นฐานที่แตกต่างกันด้วย ผู้วิจัยเปรียบเทียบกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผนและเตรียมความพร้อม 2) กำหนดมาตรฐานและเกณฑ์ 3) ประเมินคุณภาพบัณฑิต ตามกรอบแนวคิด 4 ด้าน ดังนี้ ด้านความรู้ ด้านการปฏิบัติการสอนใน สถานศึกษา ด้านการปฏิบัติตน และด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู และ 4) รายงานผลการ ประเมินคุณภาพบัณฑิต ดังนี้

1. การวางแผนและเตรียมความพร้อม

กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตของทั้งสองสถาบันมีความคล้ายกันที่ต้องมีการ วางแผน โดยจัดให้มีการประชุมสร้างความเข้าใจจุดมุ่งหมายและคุณลักษณะของบัณฑิตที่จะสำเร็จ การศึกษาออกไปอย่างมีคุณภาพ และแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบถึงเกณฑ์มาตรฐานบัณฑิตของ หน่วยงานที่กำกับดูแล

2. กำหนดมาตรฐานและเกณฑ์

เกณฑ์การประเมินคุณภาพบัณฑิต คณะครุศาสตร์ของทั้งสองกรณีศึกษากำหนดตามเกณฑ์การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2549 ใน 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 3) ด้านการปฏิบัติตน 4) ด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู

3. ประเมินคุณภาพบัณฑิต

การประเมินคุณภาพบัณฑิตทั้งสองแห่งมีการประเมินอย่างเป็นระบบทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1) ด้านความรู้

กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ เริ่มตั้งแต่กระบวนการจัดทำหลักสูตร โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรอย่างมีระบบ เช่น กรณีศึกษาที่ 1 แต่งตั้งคณะกรรมการร่างหลักสูตรที่มาจากผู้เกี่ยวข้องด้านวิชาชีพครูและเนื้อหา กรณีศึกษาที่ 2 แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการปรับปรุงหลักสูตร จุดมุ่งหมายเพื่อให้หลักสูตรมีความทันสมัย สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของสังคมปัจจุบัน และเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรของ สกอ. และคุรุสภา หลักสูตรที่จัดทำขึ้นมีโครงสร้างหลักสูตรเป็นไปตามเกณฑ์ของคุรุสภา มีจำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 160 หน่วยกิต เช่น กรณีศึกษาที่ 1 มีจำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตร 170 หน่วยกิต จัดการศึกษาภาคปกติ และโปรแกรมเกียรตินิยม แบบรายวิชา กรณีศึกษาที่ 2 มีจำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 171 หน่วยกิต จัดการศึกษาเฉพาะภาคปกติ แบบชุดวิชา กระบวนการจัดการเรียนการสอนกำหนดให้นักศึกษาได้เรียนรายวิชาที่นำมาเทียบมาตรฐานวิชาชีพครู 9 มาตรฐาน ในชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 และจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวัดและประเมินผลด้านความรู้เป็นไปตามเกณฑ์ของมหาวิทยาลัยกำหนด เช่น กรณีศึกษาที่ 1 มีการประเมินด้านวิชาการ และด้านคุณธรรม กรณีศึกษาที่ 2 มีการวัดและประเมินผลการศึกษาจากการสอบประมวลความรู้ แฟ้มสะสมงาน การสังเกตการณ์ร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน การร่วมอภิปราย การทำรายงานจากการค้นคว้า การนำเสนอรายงาน และการปฏิบัติจริง นิสิตนักศึกษาจะสำเร็จการศึกษาได้ต้องเรียนครบตามหลักสูตรที่มหาวิทยาลัยกำหนด การจัดการศึกษาภาคปกติต้องมีคะแนนสะสมเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2.00

2) ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ กำหนดให้มีการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเป็นเวลา 1 ปี โดยจัดให้นิสิตนักศึกษาที่เข้าศึกษาภาคปกติ ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาชั้นปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 ยกเว้นโปรแกรมเกียรตินิยมของกรณีศึกษาที่ 1 ที่ให้นิสิตปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในชั้นปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 และชั้นปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 คณะครุศาสตร์จัดให้มีการทำคู่มือสำหรับปฏิบัติการสอน ส่วนการวัดและประเมินผลเป็นไปตามเกณฑ์ของมหาวิทยาลัยกำหนด เช่น กรณีศึกษาที่ 1 กำหนดให้มีการวัดและประเมินผลการศึกษา 3 ด้าน ได้แก่ ด้านทักษะ ร้อยละ 50 ด้านสมรรถนะ ร้อยละ 25 โดยอาจารย์นิเทศก์ของโรงเรียน และอาจารย์นิเทศก์คณะครุศาสตร์ กรณีศึกษาที่ 2 กำหนดให้มีการวัดและประเมินผล 5 ชุดการประเมิน ได้แก่

Practicum 1, Practicum 2, Practicum 3 โดยครูที่เลี้ยง 1 ครั้ง และอาจารย์นิเทศก์ 2 ครั้ง Internship 1, Internship 2 โดยครูที่เลี้ยง 2 ครั้ง อาจารย์นิเทศก์ประจำโรงเรียน 1 ครั้ง อาจารย์นิเทศก์ประจำแขนงวิชา 1 ครั้ง และกรรมการสอบเค้าโครงวิจัยในชั้นเรียน

3) ด้านการปฏิบัติตน

กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ทั้งสองกรณีศึกษามีการสอดแทรกจรรยาบรรณของวิชาชีพในทุกรายวิชาและทุกชุดวิชา กรณีศึกษาที่ 1 กำหนดการวัดและประเมินผลการปฏิบัติตนในด้านลักษณะครูที่ดี ร้อยละ 25 จำนวน 2 ครั้งต่อภาคการศึกษา กรณีศึกษาที่ 2 กำหนดการวัดและประเมินผลคุณลักษณะการปฏิบัติตน และผลงานในหน้าที่ครู

4) ด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู

กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ กรณีศึกษาทั้งสองมีการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูจากการจัดกิจกรรมเสริมความเป็นครูให้กับนิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 5 กำหนดเกณฑ์การประเมินต้องเข้าร่วมกิจกรรมให้ครบ เช่น กรณีศึกษาที่ 1 ต้องเข้าร่วมกิจกรรมให้ครบ 11 กิจกรรมก่อนออกปฏิบัติการวิชาชีพในสถานศึกษา และเข้าร่วมกิจกรรมให้ครบ 12 กิจกรรม มิเช่นนั้นจะไม่ได้รับการอนุมัติให้สำเร็จการศึกษา กรณีศึกษาที่ 2 ต้องเข้าร่วมกิจกรรมทุกกิจกรรมลงข้อมูลในระบบฐานข้อมูลกิจกรรมนักศึกษา

4. รายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิต

กรณีศึกษาทั้งสองมีการรายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิตทุกๆด้านอย่างมีระบบ

ส่วนที่ 2 ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์

2.1 กรณีศึกษาที่ 1

ปัจจัยสนับสนุน

กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ประสบความสำเร็จนั้นมีสาเหตุและปัจจัยสนับสนุนหลายประการดังนี้

- มีการจัดทำหลักสูตรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการร่างหลักสูตรที่มีความเกี่ยวข้องกับวิชาชีพครูเนื้อหา มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ
- การมีบรรยากาศของการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น
- มีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานทุกด้านอย่างเป็นระบบ
- มีการวัดผลและและการประเมินผลการศึกษาเป็นไปตามข้อบังคับสภามหาวิทยาลัยอย่างเป็นระบบ

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ประสบปัญหาและอุปสรรคนั้นมีสาเหตุหลายประการดังนี้

- การมีภาระงานมากขึ้นของอาจารย์ เพราะต้องปรับการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงปัจจุบัน
- กิจกรรมเสริมความเป็นครูยังไม่หลากหลายสอดคล้องกับความต้องการนิสิต

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยที่สนับสนุนกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตของกรณีศึกษาที่ 1 มีการวางแผนจัดทำหลักสูตรอย่างมีระบบ อาจารย์และผู้เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือ แลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น แต่ละขั้นตอนมีการทำงานอย่างเป็นระบบ มีคู่มือสำหรับการปฏิบัติงาน และการวัดผลและและการประเมินผลการศึกษาเป็นไปตามข้อบังคับสภามหาวิทยาลัยอย่างเป็นระบบ ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคเกิดจากการที่อาจารย์มีภาระงานมาก กิจกรรมเสริมความเป็นครูยังไม่หลากหลาย ตามความต้องการของนิสิต

2.2 กรณีศึกษาที่ 2

ปัจจัยสนับสนุน

กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ประสบความสำเร็จนั้นมีสาเหตุและปัจจัยสนับสนุนหลายประการดังนี้

- มีการปรับปรุงหลักสูตรมีการจัดตั้งคณะกรรมการฯ ดำเนินการอย่างเป็นระบบ
- มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประชุมวางแผน เพื่อนำมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ
- มีคู่มือการจัดการเรียนรู้ชุดวิชา เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ในกลุ่มผู้สอนเป็นไปอย่างมีมาตรฐานเดียวกัน
- มีการวัดผลและและการประเมินผลการศึกษาเป็นไปตามข้อบังคับสภามหาวิทยาลัยอย่างเป็นระบบ
- มีการกำกับ ติดตาม ประเมินการใช้หลักสูตร เพื่อปรับปรุงหลักสูตรครั้งต่อไป
- มีการจัดกิจกรรมพัฒนานักศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ประสบปัญหาและอุปสรรคนั้นมีสาเหตุจากกิจกรรมการเสริมสร้างบุคลิกภาพและจิตสำนึกความเป็นครู ยังไม่เพียงพอกับความต้องการของนักศึกษา

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยที่สนับสนุนกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตของกรณีศึกษาที่ 2 มีการประชุมวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีคู่มือการจัดการเรียนรู้ การวัดผลและและการประเมินผลการศึกษาเป็นไปตามข้อบังคับสภามหาวิทยาลัยอย่างเป็นระบบ และยังมีการกำกับติดตาม ประเมินการใช้หลักสูตร เพื่อปรับปรุงหลักสูตรครั้งต่อไป ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรค กิจกรรมเสริมความเป็นครูยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักศึกษา

2.3 เปรียบเทียบปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิต สาขาครุศาสตร์ระหว่างมหาวิทยาลัยที่มีพันธกิจหลักของกลุ่มมหาวิทยาลัยเน้นการผลิตบัณฑิต และวิจัย และกลุ่มเน้นผลิตบัณฑิตและพัฒนาสังคม

ปัจจัยสนับสนุน

ปัจจัยสนับสนุนกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ของกรณีศึกษาที่ 1 และกรณีศึกษาที่ 2 สถาบันอุดมศึกษาทั้งสองมีปัจจัยสนับสนุนที่เหมือนกันคือ มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ อาจารย์มีการแลกเปลี่ยนความรู้ และแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการวัดผลและและการประเมินผลการศึกษาเป็นไปตามข้อบังคับสภามหาวิทยาลัยอย่างเป็นระบบ กรณีศึกษาที่ 1 มีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานทุกด้านอย่างเป็นระบบ เช่น คู่มือการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา สมุดบันทึกกิจกรรมนิสิต กรณีศึกษาที่ 2 มีระบบฐานข้อมูลกิจกรรมนักศึกษา

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ของกรณีศึกษาที่ 1 และกรณีศึกษาที่ 2

กรณีศึกษาที่ 1 มีอุปสรรค คือ อาจารย์มีภาระงานหนักขึ้น เพราะต้องปรับการจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงปัจจุบัน และกิจกรรมเสริมความเป็นครูต้องหลากหลายให้สอดคล้องกับความต้องการนิสิต ส่วนกรณีศึกษาที่ 2 กิจกรรมการเสริมสร้างบุคลิกภาพ และจิตสำนึกความเป็นครู ยังไม่เพียงพอกับความต้องการของนักศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์

ส่วนที่ 2 ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์

ส่วนที่ 1 กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์

การประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ เป็นกระบวนการประเมินที่ต่อเนื่องจากการประเมินมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการผลิต เพื่อให้บัณฑิตนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี) ที่ครุสภาให้การรับรองสามารถขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูได้ ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะอภิปรายกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผนและการเตรียมความพร้อม 2) กำหนดมาตรฐานและเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพบัณฑิต 3) ประเมินคุณภาพบัณฑิต 4) รายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิต เพื่อให้ได้มาซึ่งบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ที่มีคุณภาพ ตามกรอบการวิจัยใน 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ด้านการปฏิบัติตน และด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู

1. การวางแผนและการเตรียมความพร้อม

การเตรียมความพร้อมในการประเมินคุณภาพบัณฑิต เป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่ง เพื่อให้อาจารย์หรือผู้เกี่ยวข้องได้สร้างความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของการผลิตบัณฑิต คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต และบทบาทหน้าที่ในการประเมิน สอดคล้องกับ (Kusek, 2004) ที่กล่าวว่า ผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากร ต้องมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทของการประเมินกำกับติดตามคุณภาพ

2. กำหนดมาตรฐานและเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพบัณฑิต

มาตรฐานและเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพบัณฑิต มุ่งพิจารณาตามเกณฑ์การรับรองปริญญา และประกาศนียบัตรทางการศึกษา พ.ศ. 2549 ในด้านมาตรฐานบัณฑิต 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านความรู้ ต้องเรียนครบตามหลักสูตรที่ได้รับการรับรองจากครุสภา และผ่านเกณฑ์การประเมินของสถาบัน ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา มีการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่เป็นไปเกณฑ์ของครุสภา เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี มีรายงานผลการผ่านเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ด้านการปฏิบัติตน มีการปฏิบัติตนที่เหมาะสมกับความเป็นครู โดยมีผลการรับรองจากสถาบัน และด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู โดยมีหลักฐานที่แสดงการเข้าร่วมกิจกรรมครบตามเกณฑ์ และผ่านการประเมินจากสถาบัน เนื่องจากหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี) ที่ครุสภาให้การรับรองมาตรฐานหลักสูตร และมาตรฐานการผลิต นิสิต นักศึกษาจะต้องผ่านการประเมินมาตรฐานบัณฑิตตามเกณฑ์ดังกล่าว เมื่อสำเร็จการศึกษาก็จะสามารถขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูได้

3. ประเมินคุณภาพบัณฑิต

จากเกณฑ์การประเมินคุณภาพบัณฑิตที่กำหนดขึ้น คณะครุศาสตร์มีการดำเนินการตามองค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้

1) ด้านความรู้

การจัดทำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี) ของกรณีศึกษาทั้ง 2 สถาบัน โดยภาพรวมมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ทั้งสองสถาบันมีการกำหนดแผนการจัดทำหลักสูตรอย่างเป็นระบบ มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ตั้งแต่การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรที่มี

ความรู้ความสามารถในด้านวิชาชีพและด้านเนื้อหา การกำหนดจำนวนหน่วยกิตให้มีโครงสร้างหลักสูตรเป็นไปตามเกณฑ์การรับรองของคุรุสภา แม้ว่ามหาวิทยาลัยมีการจัดการการเรียนการสอนแตกต่างกันทั้งแบบรายวิชาและแบบชุดวิชา จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการจัดทำหลักสูตร คุรุศาสตร์บัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี) เมื่อนิสิตนักศึกษาได้เรียนครบตามหลักสูตรแล้วต้องได้รับความรู้ ทั้งด้านความรู้ทั่วไปเพื่อนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตและดำรงตนอยู่ในสังคม มีความรู้ด้านวิชาชีพครู เพื่อให้บัณฑิตสามารถนำความรู้วิชาชีพครูไปใช้ในการปฏิบัติการสอน และบูรณาการร่วมกับวิชาเฉพาะด้าน (วิชาเอก) ในแต่ละสาขาวิชา และมหาวิทยาลัยมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย เป็นไปตามเกณฑ์การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาของคุรุสภาที่กำหนดด้านมาตรฐานบัณฑิตตามองค์ประกอบด้านความรู้ที่นิสิตนักศึกษาต้องเรียนครบตามหลักสูตร และผ่านเกณฑ์การประเมินของสถาบัน สอดคล้องกับ (Henley, 2009) ที่กล่าวว่า ผู้สำเร็จการศึกษาต้องเป็นผู้รู้ดีในวิชาชีพ ผู้รู้กว้างคือความรู้ทั่วไป และผู้รู้ลึกในสาขาวิชาชีพของตนเอง

2) ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเป็นเวลา 1 ปี ของกรณีศึกษาทั้ง 2 สถาบัน โดยภาพรวมมีลักษณะคล้ายคลึงกัน สถาบันจัดให้มีคู่มือสำหรับปฏิบัติการสอน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนในกระบวนการดำเนินการปฏิบัติการสอน ทั้งนิสิตนักศึกษา อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง ผู้บริหารโรงเรียน และผู้เกี่ยวข้องต่างๆ มีเกณฑ์การวัดและประเมินผลอย่างชัดเจน สถาบันมีจุดมุ่งหมายคล้ายกันเมื่อบัณฑิตสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรออกไป ต้องมีคุณภาพ มีจิตวิญญาณที่ถูกบ่มเพาะความเป็นครู มีความชำนาญในหลักการสอน วิธีการสอน รูปแบบการสอน เทคนิคการสอนที่หลากหลาย การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน เป็นไปตามเกณฑ์การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาของคุรุสภาที่กำหนดด้านมาตรฐานบัณฑิตตามองค์ประกอบด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ที่ต้องปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี มีรายงานผลการผ่านเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา สอดคล้องกับ (วัชรภรณ์ เขื่อนวัง, 2549) ที่กล่าวว่า ไม่มีประสบการณ์ใดหรือวิชาการใดที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติเป็นครูที่ดีได้ นอกจากการนำความรู้ทางทฤษฎีไปปฏิบัติจริง เพื่อให้ได้พัฒนาทักษะการสอน ฝึกความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ เป็นการเสริมสร้างคุณภาพนิสิตที่สำเร็จการศึกษา และ (รัชนี ศิลปบรรเลง, 2549) ที่กล่าวว่า การผลิตครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู ต้องรักและพร้อมที่จะเรียนรู้และส่งเสริมชี้แนะให้นักเรียนพัฒนาตามศักยภาพ มุ่งพัฒนา ประเมิน และปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่องและเป็นครูที่เก่ง

3) ด้านการปฏิบัติตน

ด้านการปฏิบัติตนที่เหมาะสมกับความเป็นครูตามจรรยาบรรณของวิชาชีพทั้งจรรยาบรรณต่อตนเอง จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ และจรรยาบรรณต่อสังคม สถาบันได้แทรกอยู่ในเนื้อหาวิชา หรือชุดวิชา จุดมุ่งหมายเพื่อบ่มเพาะให้นิสิตนักศึกษาได้ซึมซับวิธีการปฏิบัติตนที่เหมาะสมตลอดระยะเวลาของการเป็นนิสิตนักศึกษาครู

เมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปต้องมีความสำนึกดี อันเป็นนิสัยของคนดีที่พึงประพฤติจนเป็นที่ยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีงามถูกต้องตามจารีตประเพณี ทั้งสองกรณีมีเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติตนผ่านการประเมินผลการปฏิบัติตนอย่างเป็นระบบเพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาของคุรุสภาที่กำหนดด้านมาตรฐานบัณฑิตตามองค์ประกอบด้านการปฏิบัติตน ที่ต้องปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับความเป็นครู และมีผลการรับรองความประพฤติจากสถาบัน สอดคล้องกับกับ (Henley, 2009) ที่กล่าวว่า ผู้สำเร็จการศึกษาคควรมีลักษณะเป็นสากล มีคุณธรรม จริยธรรม

4) ด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู

การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู สถาบันจัดให้นิสิตนักศึกษาได้รับความรู้และประสบการณ์ ผ่านกิจกรรมเสริมสร้างความเป็นครู โดยมีหลักฐานการเข้าร่วมกิจกรรม เช่น กรณีศึกษาที่ 1 มีสมุดบันทึกกิจกรรมนิสิต กรณีศึกษาที่ 2 มีระบบฐานข้อมูลกิจกรรมนักศึกษา เป็นไปตามเกณฑ์การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาของคุรุสภาที่กำหนดด้านมาตรฐานบัณฑิตตามองค์ประกอบด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู สอดคล้องกับ(วิชนีย์ เชาว์ดำรงค์, 2542) ที่พบว่า ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาปัจจุบัน ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านเทคนิค และด้านคุณลักษณะ

4. รายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิต

การประเมินคุณภาพบัณฑิตในทุกๆ ขั้นตอนนั้นต้องมีการประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม และมีการนำผลการประเมินคุณภาพบัณฑิตไปใช้กำกับติดตามคุณภาพของกระบวนการ พัฒนาบัณฑิต เพื่อยกระดับ รักษาระดับ และพัฒนาคุณภาพบัณฑิตในรุ่นต่อไป สอดคล้องกับ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543) ที่กล่าวว่า หลักการของการประเมินต้องเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานปกติ ควบคู่ไปกับการวางแผนและปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ และมีการกำกับติดตามการทำงาน

ส่วนที่ 2 ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขา ครุศาสตร์

ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร และอาจารย์ เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขา ครุศาสตร์ประสบความสำเร็จ มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ อาจารย์มีการแลกเปลี่ยนความรู้ และ แสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการวัดผลและและการประเมินผลการศึกษาเป็นไปตามข้อบังคับ สภามหาวิทยาลัยอย่างเป็นระบบ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานทุกด้าน อย่างเป็นระบบ

จากการวิจัยพบว่าอุปสรรคที่สำคัญที่เป็นสาเหตุให้กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขา ครุศาสตร์เป็นปัญหา คือ อาจารย์มีภาระงานมากขึ้น ใช้เวลาในการปรับการจัดการเรียนรู้และการ ประเมินผลให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงปัจจุบัน แต่อาจารย์ก็เต็มใจในการทำงาน เพื่อให้ นิสิต

นักศึกษาออกไปประกอบวิชาชีพคุณอย่างมีคุณภาพ อุปสรรคที่สำคัญอีกประการ คือ ความหลากหลายของกิจกรรมเสริมความเป็นครู เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการนิสิต

จากผลการวิจัยพบว่ากระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์นั้นยังมีส่วนที่ต้องพัฒนาปรับปรุงกระบวนการประเมินอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บัณฑิตนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรที่ ครุสภาให้การรับรองออกไปมีความรอบรู้และบูรณาการร่วมกันระหว่างความรู้ทั่วไป ความรู้วิชาชีพครู และความรู้วิชาเอก อย่างมีคุณภาพ มีจิตวิญญาณความเป็นครู และมีจรรยาบรรณของวิชาชีพครู

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การวางแผนและเตรียมความพร้อมของกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิต ต้องจัดให้มีการประชุมสร้างความเข้าใจจุดมุ่งหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต และให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับทราบถึงเกณฑ์มาตรฐานบัณฑิตของหน่วยงานที่กำกับดูแล

2. การกำหนดมาตรฐานและเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพบัณฑิต ควรมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินคุณภาพบัณฑิตให้ครอบคลุม เนื่องจากมีหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบการประเมินในหลายหน่วยงาน อาทิเช่น สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) และสำนักงานเลขาธิการครุสภา

3. การประเมินคุณภาพบัณฑิตตามเกณฑ์การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษา เพื่อการประกอบวิชาชีพ ตามองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ ควรมีการกำหนดแผนการจัดทำหลักสูตรอย่างเป็นระบบ มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน กำหนดจำนวนหน่วยกิตให้มีโครงสร้างหลักสูตรเป็นไปตามเกณฑ์การรับรองของครุสภา การจัดการการเรียนการสอนมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย 2) ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเป็นเวลา 1 ปี ควรต้องมีคู่มือสำหรับปฏิบัติการสอน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนในกระบวนการดำเนินการปฏิบัติการสอน ทั้งนิสิตนักศึกษา อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง ผู้บริหารโรงเรียน และผู้เกี่ยวข้องต่างๆ มีเกณฑ์การวัดและประเมินผลอย่างชัดเจน 3) ด้านการปฏิบัติตน ต้องสอดแทรกความรู้ด้านการปฏิบัติตน และจรรยาบรรณของวิชาชีพอยู่ในเนื้อหาวิชา และต้องมีเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติตนให้ชัดเจนมากขึ้น 4) ด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู กิจกรรมเสริมสร้างความเป็นครู เป็นส่วนสำคัญในการบ่มเพาะคุณลักษณะของความเป็นครู โดยต้องมีหลักฐานการเข้าร่วมกิจกรรมและมีเกณฑ์การประเมินอย่างชัดเจน

4. รายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิต ต้องมีการประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม และมีการนำผลการประเมินคุณภาพบัณฑิตไปใช้กำกับติดตามคุณภาพของกระบวนการ พัฒนาบัณฑิต เพื่อยกระดับ รักษาระดับ และพัฒนาคุณภาพบัณฑิตในรุ่นต่อไป

5. สภาวิชาชีพที่ดูแลมาตรฐานคุณภาพบัณฑิต ควรนำกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ที่เป็นต้นแบบที่ดีของสถาบันอุดมศึกษา จัดการประชุมสัมมนาเชิงวิชาการ (Symposium) เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมสัมมนาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมให้ความคิดเห็น ต่อยอดความรู้ เพื่อเป็นแนวทางการปรับปรุงคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการติดตามคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษาออกไปประกอบอาชีพครูแล้ว เพื่อเป็นการยืนยันข้อมูลว่ากระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์มีประสิทธิภาพ สามารถทำให้นิสิตนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรที่ครูสภารับรองมีคุณภาพ มีจิตวิญญาณความเป็นครู และมีคุณธรรมจริยธรรม เป็นไปตามที่คณะครุศาสตร์กำหนดไว้

2. การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ โดยใช้เกณฑ์การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาในส่วนของมาตรฐานบัณฑิตของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภาเท่านั้น ควรมีการวิเคราะห์กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ โดยใช้เกณฑ์ที่แตกต่างกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายมากขึ้น

3. เพื่อให้ผลการวิจัยมีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ควรเลือกกรณีศึกษาที่มีความแตกต่างกันในเรื่องสถานที่ตั้งสถาบัน เพื่อเป็นตัวแทนของแต่ละภูมิภาคซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบข้ามกรณี (Cross-case studies)

รายการอ้างอิง

- Barnett III, L., and Gore R., (2007). Design and Implementation of Interactive Tutorials for Data Structures. *Journal of Computing Sciences in Colleges*, 22(3), 128-135.
- Bergquist, P. R. (1995). Dictyoceratida, Dendroceratida and Verongida from the New Caledonia Lagoon (Porifera: Demospongiae). *Memoirs of the Queensland Museum*, 38(1), 1-51.
- Chickering A.W. and Reisser, L. (1993). *Education and Indentity* (2 nd ed.). San Francisco: Jossey-Bass.
- Dill.D.David. (2000). Implementing Academic Audits: Lessons Learned in Europe and Asia. *The Academic Audit Project*.
- Ellis, R. (1993). *Quality assurance for university teaching: Issues and approach, Quality assurance for university teachinges*. Great Britain: Open University Press.
- Green, D. (1994). *What is quality in higher education?* London: Open University press.
- Grote, D. (1996). *The complete guide to performance appraisal*. New York: AMACOM.
- Henley, M., Ramsey, R.S., & Robert, F.A., (2009). *Characteristic of administrate student*. Philadelphia: Open University Press.
- Kusek, J. Z., and Rist, R.C., (2004). *Ten Steps to a Results-based Monitoring and Evaluation System*. Washington, D.C.: The International Bank for Reconstruction and Development The World Bank.
- Oliva, M. S., and Aspinwall, EM., (1996). A Framework for The Dimension of Quality in Higher Education. *Quality Assurance in Education*, 4(2), 12-20.
- Van Vught. (1994). *Intrinsic and Extrinsic Aspects of Quality Assessment in Higher Education in D.F. Westerheijden, J.Brennan and P.A.M. Maassen (eds) Changing Contexts of Quality Assessment: Recent Trendes in West Europen Higher Education*. Utrecht: LEMMA.
- กนกวรรณ ชูชีพ. (2543). กรณีศึกษาคุณลักษณะของผู้ดำเนินการสนทนาในการวิจัยแบบสนทนากลุ่ม. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมการฝึกหัดครู. (2535). 100 ปี การฝึกหัดครู. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา.
- เก็จกนก เอื้อวงศ์. (2545). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต), สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรวัดน์ ต้นสกุล, ส. ง., เซาว์ พันธุ์น้อย, นิภา เพชรสม, ฐิติมา ชูมี, เสาวรส ยี่งวรรณะ และอัทภาพมณี เต็ม. (2551). การวิจัยและพัฒนาโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. ว. สงขลานครินทร์, ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 14(11).

- เฉลิมชัย หาญกล้า. (2545). การพัฒนาระบบการตรวจติดตามคุณภาพภายในของสถาบันราชภัฏ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต), สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนาธิป ห้วยแป. (2551). การพัฒนาระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานสำหรับครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานการประยุกต์ใช้การประเมินผลที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ตามระดับความเชี่ยวชาญ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรคุชฎีบัณฑิต), สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาติรี ฝ่ายคำ และนฤมล ยุตาคม. (2554). ความรู้ความสามารถ การปฏิบัติงาน คุณลักษณะและเจตคติต่อวิชาชีพครูของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ หลักสูตรการผลิตครู 5 ปี ว. สงขลา นครินทร์, ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 17(11).
- ณรงค์ อ้วนอง. (2549). ยุทธศาสตร์การผลิตครูตามมาตรฐานวิชาชีพของมหาวิทยาลัยราชภัฏ: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต), สาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดาวรุ่ง ชะระอ่ำ. (2547). การพัฒนารูปแบบการผลิตครูวิชาชีพของไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต), สาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดิเรก พรสีมา และคณะ. (2541). การพัฒนานิเทศน์วิชาชีพครู. กรุงเทพมหานคร: เจริญผลพิมพ์.
- ทบวงมหาวิทยาลัย. (2540). ระบบอุดมศึกษาไทยในปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร: ทบวงมหาวิทยาลัย.
- ทบวงมหาวิทยาลัย. (2542). รูปแบบการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ส่วนวิจัยและพัฒนาสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.
- นิตา ชูโต. (2551). การวิจัยเชิงคุณภาพ (4 ed.). กรุงเทพมหานคร: พรินต์โพร.
- ประยูร ศรีประสาธน์ และคณะ. (2546). เส้นทางปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.
- ประวิต เอราวรรณ์. (2539). การเสริมสร้างพลังอำนาจครู: การวิจัยแบบสนทนากลุ่ม. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยนาด บุนนาค และคณะ. (2548). มโนทัศน์ของมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาตั้งแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงสิ้นสุดยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (พ.ศ. 2411-2475). from <http://www.onesqa.or.th/onesqa/th/Research/project.php>
- พวงทอง พุ่มอยู่. (2540). ประสบการณ์วิชาชีพครู. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิสนุ ฟองศรี. (2549). การประเมินทางการศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ (2 ed.). กรุงเทพมหานคร: เทียมฟ้า.
- ไพฑูริย์ สีนลรัตน์. (2553). กลยุทธ์การสอนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โยธิน แสงวดี. (2530). เทคนิควิธีในการวิจัยเชิงคุณภาพ: การสนทนากลุ่ม = Focus groups. วารสารการวิจัยเพื่อการพัฒนา, 9.
- รัชณี ศิลปบรรเลง, ว. ร., พรทิพย์ไชโยโส, นฤมล ยุตาคม และกันทิมาณี พันธุ์วิเชียร,. (2549). ทิศทางการผลิตครูวิทยาศาสตร์ในช่วง 15 ปี (พ.ศ. 2545-2559). วารสารเกษตรศาสตร์(สังคม), 27.

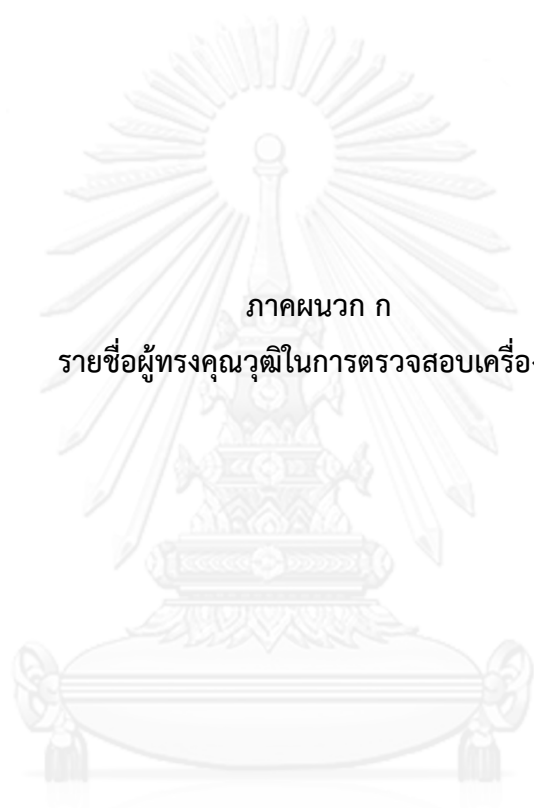
- วชิณีย์ เชาวน์ดำรงค์. (2542). รูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัชรภรณ์ เชื้ออวัง. (2549). สภาพ ปัจจัยและการส่งเสริมการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแบบกัลยาณมิตรนิเทศ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์), สาขาวิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันชัย ศิริชนะ. (2537). การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพระดับอุดมศึกษาสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์), สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจิตร ศรีสอ้าน. (2535). "การพัฒนาวิชาชีพศึกษาศาสตร์และบริหารการศึกษา" ประสบการณ์วิชาชีพบริหารการศึกษา (9 ed.). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิลาสินี พรรณรัตน์ศิลป์. (2551). การศึกษารูปแบบการดำเนินงานในโรงเรียนต้นแบบตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: การวิจัยพหุกรณีศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์), สาขาวิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชญ์ ทรัพย์สมบัติ. (2541). ผลการประเมินความต้องการจำเป็นด้านสภาพแวดล้อมโรงเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษา: การเปรียบเทียบระหว่างการใช้เทคนิคเสียงจากภาพ และเทคนิคการสนทนากลุ่ม. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริดา บุรชาติ. (2554). การวิจัยและพัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต), สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2552). ทฤษฎีการประเมิน (7 ed.). กรุงเทพมหานคร: สามสภา.
- ศิริวัฒน์ วรรณาม. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้การประเมินในการตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2556). ผลการประเมิน PISA 2012 คณิตศาสตร์ การอ่าน และวิทยาศาสตร์ บทสรุปสำหรับผู้บริหาร. แอดวานซ์ ฟรินติ้ง เซอร์วิส.
- สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. (2542). มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2543). ข้อเสนอเชิงนโยบายการปฏิรูปวิชาชีพครูตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2544). วิธีวิทยาการประเมินศาสตร์แห่งคุณค่า (2 ed.). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). รายงานการวิจัย เรื่อง การวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินผลภายในของสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2552). หลักสูตรฝึกอบรมนิสิตนักศึกษาเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.

- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2554). สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเตรียมความพร้อมอุดมศึกษาไทยรองรับการเป็นประชาคมอาเซียนและเปิดเสรีการค้าบริการด้านอุดมศึกษา. อนุสารอุดมศึกษา, 37(394), 15-16.
- สำนักงานพัฒนาการฝึกหัดครู. (2544). กรอบแนวคิดการปฏิรูปการผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2554). รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสอง (2549-2553). from <http://www.onesqa.or.th>
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2550). คู่มือการดำเนินงานรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ. กรุงเทพมหานคร: สกสค.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2554). รวมกฎหมาย กฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: แอล.ที.เพรส.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2554). ยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศในช่วงการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ. 2552-2561. พริกหวาน.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2552). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ (9 ed.). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรทิพย์ อมราภิบาล. (2542). การใช้เทคนิคสนทนากลุ่มและระเบียบวิธีคิดในการประเมินความต้องการของเด็กต่างชาติชาวพม่า: กรณีศึกษาชุมชนผู้ย้ายถิ่นชาวพม่าในจังหวัดระนอง. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อานุภาพ ธงภักดี. (2543). การพัฒนาตัวบ่งชี้รวมคุณภาพการศึกษาของคณะครุศาสตร์ในสถาบันราชภัฏ โดยกลุ่มบุคลากรภายในและกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก. (วิทยานิพนธ์ปริญญา), คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทุมพร จามรมาน. (2543). การประกันคุณภาพระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ฟีนีซ์พับลิชชิ่ง.



ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY



ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือ

นางสาวกรรณิการ์ บารมี

ผู้อำนวยการกลุ่มมาตรฐานการประกอบวิชาชีพ สำนักมาตรฐานวิชาชีพ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา



จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY



ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายชื่อเอกสารสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

กรณีศึกษาที่ 1

1. เล่มหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2552
2. ตารางวิเคราะห์เนื้อหาความรู้ตามรายวิชาที่เปิดสอน เทียบกับสาระความรู้ตามมาตรฐานที่คุรุสภากำหนด
3. เอกสารการประเมินมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการผลิตเพื่อการรับรองปริญญาทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี)
3. เอกสารการนำเสนอการประเมินมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการผลิตเพื่อการรับรองปริญญาทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี)
4. เอกสารการรับทราบการให้ความเห็นชอบหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2552 ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)
5. บทสรุปผู้บริหารการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สอง (พ.ศ. 2549 – พ.ศ. 2553) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)
6. รายงานการประเมินคุณภาพภายใน
7. คู่มือการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพในสถานศึกษา
8. สมุดบันทึกกิจกรรมนิสิต
9. แนวทางในการใช้การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองในการปฏิบัติงานวิชาชีพครู
10. ระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศ ของมหาวิทยาลัย

กรณีศึกษาที่ 2

1. เล่มหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต (5 ปี) สาขาวิชาการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2552
2. ตารางวิเคราะห์เนื้อหาความรู้ตามรายวิชาที่เปิดสอน เทียบกับสาระความรู้ตามมาตรฐานที่คุรุสภากำหนด
3. เอกสารการประเมินมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการผลิตเพื่อการรับรองปริญญาทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี)
4. เอกสารการนำเสนอการประเมินมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการผลิตเพื่อการรับรองปริญญาทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี)
5. เอกสารการรับทราบการให้ความเห็นชอบหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต (5 ปี) สาขาวิชาการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2552 ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)
6. บทสรุปผู้บริหารการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สอง (พ.ศ. 2549 – พ.ศ. 2553) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)
7. รายงานการประเมินคุณภาพภายใน
8. คู่มือฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
9. ระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศ ของมหาวิทยาลัย

เอกสารอื่นๆ

1. หนังสือรวมกฎหมาย กฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ สำหรับผู้ประกอบการวิชาชีพทางการศึกษา ของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา
2. หนังสือมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา ของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา
3. คู่มือการดำเนินงานรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ ของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา
4. รายงานการศึกษา เรื่อง การกำหนดมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพของสำนักงานเลขาธิการ คุรุสภา
5. ตารางรายชื่อสถาบันที่ได้รับการรับรองมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการผลิตปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) ของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา



จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ผู้ให้สัมภาษณ์

กรณีศึกษาที่ 1

1. อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2552
2. อาจารย์ผู้สอนรายวิชาการออกแบบและการจัดการเรียนการสอน
3. อาจารย์ผู้สอนรายวิชาจิตวิทยาสำหรับครูและการศึกษาพิเศษ
4. อาจารย์ผู้สอนรายวิชาพื้นฐานการศึกษาและวิชาชีพครู
5. อาจารย์ผู้สอนรายวิชาวิธีการสอนและจัดกิจกรรมแนะแนว
6. นิสิตสาขาวิชามัธยมศึกษา วิชาเอกฟิสิกส์ ชั้นปีที่ 4
7. นิสิตสาขาวิชามัธยมศึกษา วิชาเอกฟิสิกส์ ชั้นปีที่ 4
8. นิสิตสาขาวิชามัธยมศึกษา วิชาเอกคณิตศาสตร์ ชั้นปีที่ 4

กรณีศึกษาที่ 2

1. อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (5 ปี) สาขาวิชาการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2552
2. อาจารย์ผู้สอนชุดวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้
3. อาจารย์ผู้สอนชุดวิชาพื้นฐานการศึกษา
4. อาจารย์ผู้สอนชุดวิชานวัตกรรมแห่งการเรียนรู้
5. อาจารย์ผู้สอนชุดวิชาการพัฒนาความเป็นครูวิชาชีพ
6. นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษา แขนงวิชาเคมี ชั้นปีที่ 4
7. นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษา แขนงวิชาเคมี ชั้นปีที่ 4
8. นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษา แขนงวิชาชีววิทยา ชั้นปีที่ 4

ผู้ให้สนทนากลุ่ม

กรณีศึกษาที่ 1

1. นิสิตสาขาวิชามัธยมศึกษา วิชาเอกภาษาไทย ชั้นปีที่ 5
2. นิสิตสาขาวิชามัธยมศึกษา วิชาเอกวิทยาศาสตร์ทั่วไป ชั้นปีที่ 5
3. นิสิตสาขาวิชามัธยมศึกษา วิชาเอกวิทยาศาสตร์ทั่วไป ชั้นปีที่ 5
4. นิสิตสาขาวิชามัธยมศึกษา วิชาเอกชีววิทยา ชั้นปีที่ 5
5. นิสิตสาขาวิชามัธยมศึกษา วิชาเอกชีววิทยา ชั้นปีที่ 5

กรณีศึกษาที่ 2

1. นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษา แขนงวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นปีที่ 5
2. นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษา แขนงวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นปีที่ 5
3. นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษา แขนงวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นปีที่ 5
4. นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษา แขนงวิชาการศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 5
5. นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษา แขนงวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 5

แบบสังเกตสภาพคณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัย.....
 ผู้บริหาร.....
 จำนวนคณาจารย์.....ชาย.....หญิง.....
 จำนวนนิสิต/นักศึกษา.....ชาย.....หญิง.....
 เวลาบันทึก.....

1. สถานที่ตั้งและชุมชน

1.1 สถานที่ตั้งของคณะครุศาสตร์

.....

ลักษณะของชุมชนใกล้เคียง

.....

2. ลักษณะทางกายภาพ

2.1 สภาพแวดล้อมภายในคณะครุศาสตร์

.....

2.2 สภาพแวดล้อมรอบๆบริเวณใกล้เคียงคณะครุศาสตร์

.....

2.3 ลักษณะภูมิทัศน์

.....

2.4 อาคารสถานที่เอื้ออำนวยต่อนิสิต/นักศึกษาอย่างไร

.....

3. วิถีชีวิต

3.1 สัมพันธภาพระหว่างผู้บริหารและคณาจารย์

.....
.....

3.2 สัมพันธภาพระหว่างคณาจารย์

.....
.....

3.3 สัมพันธภาพระหว่างคณาจารย์และนิสิต/นักศึกษา (ระหว่างเรียน/การเข้าร่วมกิจกรรม/นอกห้องเรียน)

.....
.....

3.4 สัมพันธภาพระหว่างนิสิต/นักศึกษา (ระหว่างเรียน/การเข้าร่วมกิจกรรม/นอกห้องเรียน)

.....
.....

3.5 สัมพันธภาพระหว่างคณะครุศาสตร์และชุมชน

.....
.....

4. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....
.....
.....
.....
.....
.....

แบบสังเกตสภาพห้องเรียนคณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัย.....
 ผู้สอน.....วิชา.....
 นิสิต/นักศึกษาชั้นปีที่.....สาขาวิชา.....
 จำนวนนิสิต/นักศึกษา.....ชาย.....หญิง.....
 เวลาบันทึก.....

1. สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนและห้องปฏิบัติการสอน

1.1 บรรยากาศภายในห้องเรียน (ความสะอาด, แสงสว่างภายในห้อง)

.....

1.2 การจัดห้องเรียน

.....

1.3 เครื่องมือ อุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอน

.....

2. การจัดการเรียนการสอน

2.1 เนื้อหาวิชา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และวิธีการประเมินผลการเรียนรู้

.....

2.2 การใช้เทคนิค เครื่องมือและอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน

.....

2.3 การสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนการสอน

.....

3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนิสิต/นักศึกษา

3.1 การเอาใจใส่ในการเรียนการสอน

.....

.....

3.2 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมภายในห้องเรียน

.....

.....

4. ข้อสังเกตอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แนวทางการสัมภาษณ์ผู้บริหารคณะครุศาสตร์
เรื่อง กระบวนการและปัจจัยที่ส่งผลต่อการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1. มหาวิทยาลัย.....
2. ชื่อ – สกุล.....
3. ตำแหน่ง.....
4. วันที่สัมภาษณ์.....
5. สถานที่.....
6. เพศ.....
7. วุฒิการศึกษา

8. ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งผู้บริหาร

ตอนที่ 2 แนวทางการสัมภาษณ์

1. องค์ประกอบด้านความรู้

- 1.1 คณะครุศาสตร์ได้มีนโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของนิสิต/นักศึกษาหรือไม่ อย่างไร
- 1.2 คณะครุศาสตร์ได้มีการจัดทำหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา(หลักสูตร 5 ปี) และสอดคล้องกับมาตรฐานของสภาวิชาชีพครูหรือไม่ อย่างไร
- 1.3 คณะครุศาสตร์ได้มีนโยบายด้านการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนหรือไม่ อย่างไร
- 1.4 คณะครุศาสตร์ได้มีการจัดทำเกณฑ์การประเมินความรู้ของนิสิต/นักศึกษาหรือไม่ อย่างไร

2. องค์ประกอบด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

- 2.1 คณะครุศาสตร์ได้มีนโยบายเกี่ยวกับการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาสำหรับนิสิต/นักศึกษาหรือไม่ อย่างไร
- 2.2 คณะครุศาสตร์ได้มีการจัดทำเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนิสิต/นักศึกษาหรือไม่ อย่างไร
- 2.3 คณะครุศาสตร์มีเครือข่ายสถานศึกษาสำหรับการส่งนิสิต/นักศึกษาไปปฏิบัติการสอนหรือไม่ อย่างไร
- 2.4 ท่านได้รับรายงานผลการประเมินการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาโดยรวมของนิสิต/นักศึกษาหรือไม่ อย่างไร

3. องค์ประกอบด้านการปฏิบัติตน

3.1 คณะครุศาสตร์ได้มีการกำหนดให้นิสิต/นักศึกษาที่มีความรู้ในเรื่องการประพฤติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพและแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพหรือไม่ อย่างไร

3.2 คณะครุศาสตร์ได้มีการวางแผนให้นิสิต/นักศึกษาประพฤติตนตามจรรยาบรรณต่อตนเอง จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ และจรรยาบรรณต่อสังคมหรือไม่ อย่างไร

3.3 คณะครุศาสตร์ได้มีการจัดทำเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติตนของนิสิต/นักศึกษาหรือไม่ อย่างไร

4. องค์ประกอบด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู

4.1 คณะครุศาสตร์ได้มีนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูของนิสิต/นักศึกษาหรือไม่ อย่างไร

4.2 คณะครุศาสตร์ได้มีแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูของนิสิต/นักศึกษาหรือไม่ อย่างไร

4.3 คณะครุศาสตร์ได้มีการจัดทำเกณฑ์การประเมินการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูของนิสิต/นักศึกษาหรือไม่ อย่างไร

5. ความคาดหวังคุณภาพบัณฑิต

5.1 คณะครุศาสตร์มีความคาดหวังว่าคุณภาพบัณฑิตที่ผลิตออกมาจะเป็นอย่างไร

5.2 ท่านคิดว่าคุณภาพบัณฑิตที่ผลิตออกมาสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจของคณะครุศาสตร์หรือไม่ อย่างไร

6. ปัจจัยสนับสนุน ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิต

6.1 ท่านคิดว่าปัจจัยใดบ้างที่ส่งเสริมในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตของคณะครุศาสตร์

6.2 ท่านคิดว่าปัจจัยใดบ้างที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตของคณะครุศาสตร์

6.3 อุปสรรคหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างดำเนินการประเมินคุณภาพบัณฑิตของคณะครุศาสตร์ เกิดจากสาเหตุใด และมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างไร

6.4 ท่านมีแนวทางในการพัฒนากระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตให้ประสบความสำเร็จอย่างไร

แนวทางการสัมภาษณ์คณาจารย์คณะครุศาสตร์
เรื่อง กระบวนการและปัจจัยที่ส่งผลต่อการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1. มหาวิทยาลัย.....
2. ชื่อ – สกุล.....
3. ตำแหน่ง.....
4. วันที่สัมภาษณ์.....
5. สถานที่.....
6. เพศ.....
7. วุฒิการศึกษา

8. ประสบการณ์การทำงาน.....

ตอนที่ 2 แนวทางการสัมภาษณ์

1. องค์ประกอบด้านความรู้

- 1.1 ท่านได้มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา(หลักสูตร 5 ปี) หรือไม่อย่างไร
- 1.2 ท่านมีการวางแผนการจัดการเรียนการสอนอย่างไร
- 1.3 ท่านมีการกำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนหรือไม่ อย่างไร
- 1.4 ท่านมีเกณฑ์การประเมินความรู้ของนิสิต/นักศึกษาหรือไม่ อย่างไร
- 1.5 ผลการประเมินความรู้ของนิสิต/นักศึกษาที่ผ่านมาของท่านเป็นอย่างไร
- 1.6 ท่านพอใจกับผลการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาผู้เรียนหรือไม่ อย่างไร

2. องค์ประกอบด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

- 2.1 ท่านมีส่วนร่วมกับการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนิสิต/นักศึกษาหรือไม่ อย่างไร
- 2.2 ท่านคิดว่าเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนิสิต/นักศึกษามีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
- 2.3 เครือข่ายสถานศึกษาสำหรับการส่งนิสิต/นักศึกษาไปปฏิบัติการสอนมีผลต่อการปฏิบัติการสอนของนิสิต/นักศึกษาหรือไม่ อย่างไร
- 2.4 ผลการประเมินการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนิสิต/นักศึกษาที่ผ่านมาของท่านเป็นอย่างไร

3. องค์ประกอบด้านการปฏิบัติตน

3.1 การจัดการเรียนการสอนของท่านได้สอดแทรกความรู้ในเรื่องการประพฤติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพและแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพหรือไม่ อย่างไร

3.2 ท่านคิดว่าเมื่อนิสิต/นักศึกษามีความรู้เรื่องการปฏิบัติตนแล้วจะส่งผลให้นิสิต/นักศึกษามีคุณภาพมากขึ้นหรือไม่

4. องค์ประกอบด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู

4.1 การจัดการเรียนการสอนของท่านเสริมสร้างการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูของนิสิต/นักศึกษาหรือไม่ อย่างไร

4.2 ท่านมีแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูของนิสิต/นักศึกษาหรือไม่ อย่างไร

4.3 ท่านมีเกณฑ์การประเมินการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูของนิสิต/นักศึกษาหรือไม่ อย่างไร

4.4 ผลการประเมินการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูของนิสิต/นักศึกษาที่ผ่านมาของท่านเป็นอย่างไร

5. ความคาดหวังคุณภาพบัณฑิตครู

5.1 ท่านมีความคาดหวังว่าคุณภาพบัณฑิตที่ผลิตออกมาจะเป็นอย่างไร

5.2 ท่านคิดว่าคุณภาพบัณฑิตที่ผลิตออกมาสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจของคณะครุศาสตร์หรือไม่ อย่างไร

6. ปัจจัยสนับสนุน ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิต

6.1 ท่านคิดว่าปัจจัยใดบ้างที่ส่งเสริมในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตของคณะครุศาสตร์

6.2 ท่านคิดว่าปัจจัยใดบ้างที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตของคณะครุศาสตร์

6.3 อุปสรรคหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างดำเนินการประเมินคุณภาพบัณฑิตของคณะครุศาสตร์ เกิดจากสาเหตุใด และมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างไร

6.4 ท่านมีแนวทางในการพัฒนากระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตให้ประสบความสำเร็จอย่างไร

แนวทางการสัมภาษณ์นิสิต/นักศึกษาคณะครุศาสตร์
เรื่อง กระบวนการและปัจจัยที่ส่งผลต่อการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1. มหาวิทยาลัย.....
 2. ชื่อ – สกุล.....
 3. สาขาวิชา.....
 4. ชั้นปีที่.....
 5. วันที่สัมภาษณ์.....
 6. สถานที่.....
 7. เพศ.....
-

ตอนที่ 2 แนวทางการสัมภาษณ์

1. องค์ประกอบด้านความรู้

- 1.1 วิธีการสอน/เทคนิคการสอนของคณาจารย์/สื่อการสอนที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างไร
- 1.2 ทางคณะครุศาสตร์มีการจัดกิจกรรมใดบ้างที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน
- 1.3 ท่านคิดว่าเกณฑ์การประเมินความรู้มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
- 1.4 ท่านพอใจกับการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาผู้เรียนที่ทางคณะครุศาสตร์จัดให้หรือไม่ อย่างไร

2. องค์ประกอบด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

- 2.1 ทางคณะครุศาสตร์จัดสถานศึกษาสำหรับการปฏิบัติการสอนให้ท่านหรือไม่ มีเกณฑ์การคัดเลือกอย่างไร
- 2.2 ท่านไปปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเป็นระยะเวลาเท่าใด
- 2.3 ท่านได้นำความรู้วิชาเอกและวิชาชีพครูไปใช้ในการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาหรือไม่ อย่างไร
- 2.4 เมื่อผู้เรียนมีศักยภาพแตกต่างกัน ท่านดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนอย่างไร
- 2.5 ท่านมีการทำวิจัยในชั้นเรียนหรือไม่ อย่างไร
- 2.6 ในระหว่างที่ท่านปฏิบัติการสอนในสถานศึกษามีการทำรายงานผลการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนหรือไม่ อย่างไร

3. องค์ประกอบด้านการปฏิบัติตน

3.1 ท่านมีความรู้ในเรื่องการประพฤติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพและแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพหรือไม่ อย่างไร

3.2 ท่านปฏิบัติต่อผู้เรียนอย่างไรบ้าง ขณะปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

3.3 ท่านคิดว่าการเป็นครูที่ดี ควรปฏิบัติตนอย่างไร

4. องค์ประกอบด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู

4.1 ทางคณะครุศาสตร์ได้การจัดกิจกรรมเสริมสร้างการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูให้กับท่านหรือไม่ อย่างไร

4.2 ท่านเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูหรือไม่ กิจกรรมใดบ้าง

5. ปัจจัยสนับสนุน ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิต

5.1 ท่านคิดว่าปัจจัยใดบ้างที่ส่งเสริมในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตของคณะครุศาสตร์

5.2 ท่านคิดว่าปัจจัยใดบ้างที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตของคณะครุศาสตร์

แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) นิสิต/นักศึกษาคณะครุศาสตร์
เรื่อง กระบวนการและปัจจัยที่ส่งผลต่อการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

1. มหาวิทยาลัย.....
2. ชื่อ – สกุล
 1. สาขาวิชา..... ชั้นปีที่.....
 2. สาขาวิชา..... ชั้นปีที่.....
 3. สาขาวิชา..... ชั้นปีที่.....
 4. สาขาวิชา..... ชั้นปีที่.....
 5. สาขาวิชา..... ชั้นปีที่.....
 6. สาขาวิชา..... ชั้นปีที่.....
 7. สาขาวิชา..... ชั้นปีที่.....
 8. สาขาวิชา..... ชั้นปีที่.....
 9. สาขาวิชา..... ชั้นปีที่.....
 10. สาขาวิชา..... ชั้นปีที่.....
3. วันที่สัมภาษณ์.....
4. สถานที่.....

ตอนที่ 2 แนวทางการสัมภาษณ์

1. กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิต
2. ความรู้และการประเมินความรู้
3. การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา
4. การประพฤติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพและแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ
5. กิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูและการประเมินผล
6. ปัจจัยที่ส่งเสริมในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตของคณะครุศาสตร์
7. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตของคณะครุศาสตร์
8. อุปสรรคหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินการประเมินคุณภาพบัณฑิตของคณะครุศาสตร์ และแนวทางในการแก้ไขปัญหา
9. แนวทางในการพัฒนากระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตให้ประสบความสำเร็จ

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวจริยาพร ทองดี เกิดเมื่อวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2522 ที่จังหวัดลพบุรี สำเร็จ การศึกษาการศึกษามัธยมศึกษา สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ – เคมี จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนคริน ทรวิโรฒ และได้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2553 ปัจจุบันดำรงตำแหน่งนักวิชาการ กลุ่มมาตรฐานการประกอบวิชาชีพ สำนักมาตรฐานวิชาชีพ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา



จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY